

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ

ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

4 6 9 . 7 Δ Β

Αναγνωστικός

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ ΣΤ/Δ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ
Αριθ. βιβλίου 376
δυνάμει 109 άρθρου 1551, 1989

BIBLIOTECA
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΒΟΥΛΗΣ
Πρωτ. Διαδ. Εργασίας Βιβλ.
1971 143

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ

ΔΗΜ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗ — ΝΙΚ. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΠΑΥΛΟΥ ΝΙΡΒΑΝΑ — ΔΗΜ. Γ. ΖΗΣΗ Κ.Α.

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ

για την έκτη τάξη του δημοτικού σχολείου

« Είστε Έλληνόπουλα και είναι μεγάλο
πράγμα να είναι κανείς Έλλην »

Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1940

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

002
ΗΛΕ
ΕΤ2Α
85

Πρωτ.
Διευθ. Γραφ.

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

« Νύχτα γεμάτη θαύματα,
νύχτα σπαρμένη μάγια.»

Σολωμός.

Ήταν ή νύχτα τής παραμονής, κοντά μεσάνυχτα. Στο σπίτι είχαں πλαγιάσει και μόνος έγώ άγρυπνοῦσα άκόμη σε μιá μεγάλη σάλα. Ήμουν καθισμένος σε μιá μεγάλη πολυθρόνα, μπροστά σ' ένα μεγάλο τζάκι, όπου τά τελευταία ξύλα είχαں γίνει κάθουνα κόκκινα σά ρουμπίνι. Είχα σβήσει και τó ηλεκτρικό, γιατί μου έφτανε, για να ρεμβάζω μισοκοιμισμένος, ή άνταύγεια τής άνθρακιás. Έπειτα μ' άρεσε να βλέπω κι από τó νοτισμένα τζάμια του παραθύρου τήν άσημένα λάμψη ενός άστρου, που από τόσο ύψος καταδεχόταν να μου κρατά συντροφιά.

Σε λίγο τά κόκκινα κάθουνα σκεπάστηκαν από μιá κάτασπρη σκόνη, σά να είχε χιονίσει μέσα στο τζάκι. Σηκώθηκα μιá στιγμή κι έριξα επάνω τους ένα δαδί. Κι όταν ξανακάθισα στην πολυθρόνα, να συνεχίσω τó ρεμβασμό μου, μιá ζωηρή φλόγα ξεπετάχτηκε, λεπτή και ψηλή, παι-

χνιδιάρικη φλόγα, πού ἡ κορυφή της πότε χωνόταν στήν καμινάδα καί πότε ξαναφαινόταν, γέροντας δεξιά ἢ ἀριστερά.

Κοίταξα αὐτή τή φλόγα, πού λές κι ἦταν ζωντανή καί διασκέδαζα. Ἐξαφνα τή βλέπω νά μεταμορφώνεται, ἢ καλύτερα νά προβάλῃ ἀπό μέσα της μιὰ μορφή γυναικεία· μιὰ ὄμορφη κόρη μ' ἄσπρο τούλινο φόρεμα σά νεράιδας. Θαῦμα! Ἦμουν μπροστά σ' ἓνα θαῦμα. Καί νά τὸ παλιὸ ρολόι τοῦ τοίχου, μὲ τὴ βραχιασμένη λιγάκι φωνή, χτυπᾷ μεσάνυχτα. Κανένα φόβο ὡς τόσο δὲ μοῦ προξενεῖ ἡ ὑπερφυσικὴ ἐμφάνιση. Ἀπεναντίας χαρά. Καί λέγω στήν κόρη, πού εἶχε σταθῆ ἐκεῖ, ἀκουμπισμένη ἐλαφρὰ στὸ μάρμαρο τοῦ τζακιοῦ μὲ τὸν ἀριστερό της ἀγκώνα:

— Σὲ ξέρω, σὲ γνωρίζω!... Δὲν εἶσαι ἡ Καλοκυρὰ τοῦ Τζακιοῦ;

— Ναί, μοῦ γνέφει μὲ χαμόγελο.

Καί μοῦ δείχνει μὲ τὸ δεξί της χέρι τὸ παράθυρο λέγοντας:

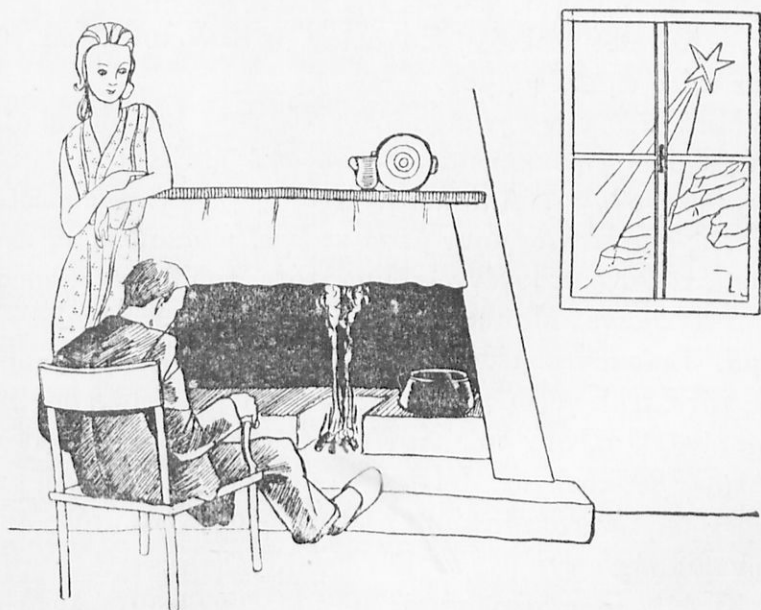
— Κοίταξε λοιπόν!

Ἄλλο θαῦμα! Τὰ νοτισμένα τζάμια εἶχαν καθαρίσει καί τὸ ἄστρο, πού φαινόταν ὡς τώρα κοινό, ἔλαμπε μὲ μιὰ καινούργια λάμψη, μαγική. Ἀπὸ κάτω του, τὸ συνηθισμένο ἀθηναϊκὸ τοπίο εἶχε χαθῆ καί τὸ ἀντικαθιστοῦσε ἓν ἄλλο, πού δὲν τὸ εἶχα ἰδεῖ ποτέ μου, παρὰ σὲ μιὰ παλιὰ ζωγραφιά, στὸ εἰκονοστάσι τοῦ πατρικοῦ μου σπιτιοῦ. Ἐν' ἀλλόκοτο βουνό, κάτι παράξενα σπιτάκια, μιὰ σπηλιά, μιὰ φάτνη, ἡ Παναγία, ὁ μικρὸς Χριστός, οἱ βοσκοὶ νά τὸν προσκυνοῦν, τὰ βοδάκια νά τὸν γλίσφουν. Κι ἀπὸ κεῖ, ἓνας δρόμος ἄσπρος, μακρινός, φιδωτός, ἀτέλειωτος, ὅπου περπατοῦν τρεῖς ὁδοιπόροι, ζωηρὰ φωτισμένοι ἀπὸ τὶς ἀχτίνες τοῦ ἄστρου.

Σάστισα, ἔκανα τὸ σταυρό μου. Πῶς ἦταν δυνατὸ νά

βλέπω μὲ τὰ μάτια μου, ἀπὸ τὸ παράθυρό μου, ἔτσι ζωντανή τὴν παλιὰ ζωγραφιά;... Καὶ ὅμως νά! Οἱ τρεῖς Μάγοι, φορτωμένοι τὰ δῶρα τους, περπατοῦν, προχωροῦν πρὸς τὴ φάτνη, ἐνῶ οἱ ἀχτίνες τοῦ ἄστρου, περπατῶντας κι αὐτές, πέφτουν πάντα πάνω τους καὶ τοὺς φωτίζουν.

— Δὲ λείπει τώρα, συλλογίστηκα, παρὰ ν' ἀνοίξῃ κι ὁ οὐρανὸς καὶ νὰ φανοῦν οἱ Ἄγγελοι...

— Κοίταξε λοιπόν! Μοῦ ξαγαλέει ἡ Καλοκυρά, σὰ νάκουσε τὴ σκέψη μου.

Καὶ νά! Τὰ οὐράνια ἀνοίγουν σὲ υπέρλαμπρο φῶς— ὅπως στὴ ζωγραφιά,— κι οἱ Ἄγγελοι φαίνονται πλῆθος! Μὲ τ' ἄσπρα φτερά τους πετοῦν ἐπάνω ἀπὸ τὴ φάτνη καὶ μὲ τὶς γλυκιές τους φωνές ψάλλουν: «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη...» Τὰ λόγια αὐτὰ δὲν τὰ

βλέπω μόνο γραμμένα μὲ χρυσὰ γράμματα στὸ μακρὸ ἐκεῖνο χαρτί, ποὺ τὸ κρατοῦν ἀπλωμένο δυὸ ἄγγελοι, ἀλλὰ καὶ τ' ἀκούω μὲ τ' αὐτιά μου, καθαρῶτατα. Καί, περιεργό πράγμα! Ἡ μουσικὴ τοῦ ἀγγελικοῦ ὕμνου εἶναι ἴδια κι ἀπαράλλαχτη, ὅπως τὴν ἀκούγα στὴν ἐκκλησιὰ τῆς πατρίδας μου, τότε ποὺ ἤμουν μικρός!

— Μὰ ποιὸί ψάλλουν λοιπόν, συλλογίστηκα. Οἱ ἄγγελοι, ποὺ βλέπω, ἢ οἱ ψάλτες τῆς Φανερωμένης;

— Κοίταξε λοιπόν! Ξαναεῖπε ἡ Καλοκυρά, σὰ νάκουσε πάλι τὴ σκέψη μου.

Μπᾶ! πῶς δὲν τὴν εἶχα ἰδεῖ; Νά την, ἐκεῖ δίπλα στὴ φάντη, ἢ ὄμορφη ἐκκλησιὰ, ἢ Φανερωμένη. Εἶναι καταφώτιστη, φεγγοβολεῖ. Ἐκεί βγαίνει ἡ γλυκιὰ ψαλμωδία. Ἄχ, πῶς ἤθελα νὰ ἤμουν μέσα κι ἐγώ, ν' ἀκούσω τὴ λειτουργία τῶν Χριστουγέννων, ὅπως τότε, ποὺ ἤμουν μικρός!

— Πήγαινε! Μοῦ κάνει ἡ Καλοκυρά. Κι ἔξαφνα, ἄλλο θαῦμα. Βρίσκομαι μέσα στὴν ἐκκλησιὰ, στὴ θέση μου, ὅπως τότε. Καὶ γύρω μου ὅλοι οἱ δικοί, ὅλοι οἱ γνωστοί, ὅπως τότε. Ψάλλουν τὸ « Χριστὸς γεννᾶται »! Τί χαρά, τί ἀγαλλίαση, τί εὐτυχία! Ἦταν ἡ ἴδια, ἀπαράλλαχτη, ἡ μεγάλη ἐκείνη, ποὺ αἰσθανόμουν τὰ Χριστούγεννα, τότε ποὺ ἤμουν μικρός.

Κι ἐνῶ παρακαλοῦσα νὰ μὴν τελειώση ποτὲ αὐτὴ ἡ λειτουργία, ἀκούω πίσω μου μιὰ φωνή, ποὺ δὲν ἦταν βέβαια τῆς Καλοκυρᾶς.

— Δὲν εἶναι ὥρα νὰ πᾶτε στὸ κρεβάτι σας;

Ἦταν ἡ Μαργαρώ, ἡ ὑπηρέτριά μου.

Εἶχα ἀποκοιμηθῆ στὴ μικρὴ πολυθρόνα τοῦ μικροῦ μου γραφείου, μπροστὰ στὴ μικρὴ μου σόμπα τὴ σβησμένη...

— Καληνύχτα, καὶ τοῦ χρόνου...

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΣΤΟ ΜΕΤΩΠΟ

Προφυλακὲς Ὀλύτσεικα Ἡπείρου 24 Δεκεμβρίου 1912.

Ἐαστεριά· κλαράκι δὲν κουνιέται. Τὸ φεγγάρι φωτίζει καθαρά, κατακάθαρα τὰ βουνὰ τῆς Μανωλιάσας καὶ τοῦ Ὀλύτσεικα, πὺ τέτοια ὥρα μᾶς φαίνονται διπλὰ στὸν ὄγκο καὶ στὸ ὕψος. Μπορεῖ κανεὶς νὰ διακρίνη τὶς προφυλακὲς μᾶς ἐπάνω σ' αὐτά, σωροὺς ἀπὸ φαντάρους ριχμένους τὸν ἕναν ἐπάνω στὸν ἄλλο, νὰ ξεκουράζονται στὴν ἀστροφεγγιά, πὺ εἶναι γι' αὐτοὺς πολὺτιμη· γιατί δὲν ἀφήνει τοὺς Ἀρβανίτες νὰ μεταχειριστοῦν ἕναν ἀπὸ τοὺς φοβεροὺς τρόπους πὺ ξέρουν, τὸν αἰφνιδιασμό, γιὰ νὰ φτάσουν τὴ γραμμὴ καὶ νὰ τοὺς ἐπιτεθοῦν. Θ' ἀναπαυθοῦν ἀπόψε.

Πὺ καὶ πὺ, κανέννας ἀπὸ τοὺς στρατιῶτες μᾶς πετιέται ξαφνικὰ καὶ δὸς του πάνω κάτω νὰ ζεστάνη λίγο τὸ παγωμένο του κορμί.

Τὸ δυνατὸ κρῦο μᾶς περσινιάζει τὰ κόκαλα καὶ κάνει τὴ μέση μᾶς καὶ τὶς πλάτες νὰ πονοῦν.

— Μιὰ βραδιὰ εἶναι κι αὐτὴ καὶ θὰ περάση, βρὲ παιδιά· ὅλοι ὑποφέρουν σήμερα γιὰ τὴν πατρίδα· ὅλα θὰ περάσουν, εἶπα. Οὔτε κουβέντα πιά...

Γύριζα καὶ δὲν μπορούσα νὰ βγάλω ἀπὸ τὸ μυαλό μου, πὺς ἡ βραδιὰ ἐκεῖνη ἦταν Χριστουγεννιάτικη. Ἀπὸ τοὺς στρατιῶτες μου κανέννας δὲν τὸ εἶχε σκεφθῆ.

Ἦμιουν νευρικοὺς καὶ προσπαθοῦσα νὰ συνηθίσω τὸν ἑαυτό μου στὴ συγκίνηση, πὺ θὰ δοκίμαζα μὲ τὴ χαρὰ τῶν στρατιωτῶν μου γιὰ κάτι ἔκτακτο, πὺ τοὺς προετοίμαζα γιὰ τὴ βραδιὰ αὐτή.

Βρισκόμουν ἀπέξω ἀπὸ τὸ καλυβάκι μᾶς, ὅταν ἄκουσα

τὸ στρατιώτη, πὸ ἔγραφε ἓνα γράμμα, νὰ ρωτᾷ πόσες τοῦ μηνὸς εἶχαμε. «Ρῶτα τὸν κύρ λοχία», τοῦ εἶπε ἓνας.

— Εἴκοσι τέσσερες, τοῦ φώναξα κι ἀποτραβήχτηκα βιαστικός.

— Βρὲ παιδιά, εἴκοσι τέσσερες! Χριστούγεννα σήμερα καὶ δὲν τὸ σκεφτήκαμε... Γιὰ σκεφτῆτε, βρὲ παιδιά... Ἐφτασαν στ' αὐτιά μου τὰ λόγια αὐτὰ ἀπὸ δέκα στόματα.

Εἶχα ἀρκετὰ τραβηχτῆ ἀπὸ τὸ φυλάκιο, ὅταν εἶδα τοὺς φαντάρους μου ἓναν ἓνα νὰ βγαίνουν ἀπὸ τὸ καλυβάκι καὶ νὰ μὲ πλησιάζουν· σὲ λίγο ἦταν ὅλοι γύρω μου.

— Ἀκουῦς, Χριστούγεννα, κύρ λοχία, καὶ νὰ μὴ τὸ καταλάβουμε καθόλου!... Πῶς θὰ τὴν περάσουν τὴ σημερινὴ ἡμέρα τὰ καημένα τὰ σπίτια μας... Ἄχ! δόλια μάνα!

Καὶ κοίταζαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλο κι ὅλοι μαζί ἔμένα. Τί ζητοῦσαν ἀπὸ μένα; κι ἐγὼ εἶχα σπῖτι καὶ μάνα· ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι ἐγὼ ἤμουν ὁ μόνος ἀνώτερός τους ἐκεῖ.

Ἦμαστε ὅλοι περισσότερο περήφανοι, γιατί μιὰ τέτοια ἡμέρα τόσο ὑποφέραμε· ἤμουν ἀκόμη πιὸ εὐτυχὴς ἐγὼ, γιατί περιμένα ἔπειτα ἀπὸ λίγο κάτι νὰ παρουσιάσω στοὺς στρατιῶτες μου, πὸ ἀπὸ ἡμέρες τώρα ζοῦσαν μόνο μὲ ψωμί, κι αὐτὸ σὰν ἀντίδωρο.

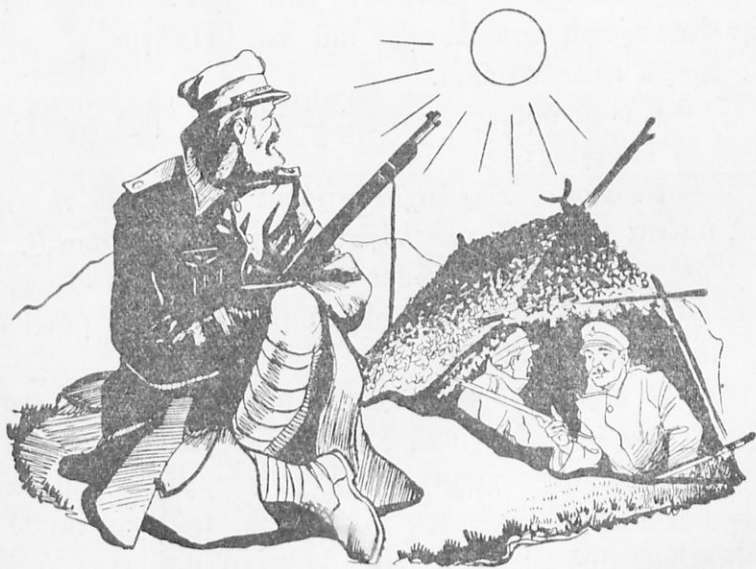
Σὲ λίγο ἓνας ἓνας τραβήχτηκαν πάλι στὸ καλυβάκι κι ἔμεινα μόνος.

Χριστούγεννα! Πῶς περνούσαμε ἄλλες χρονιὲς μὲ τὸν πατέρα, τὴ μητέρα καὶ τ' ἀδερφάκια μας! Ἀπὸ νωρὶς ψώνια καὶ ψώνια. Τὰ μικρὰ τί χαρὲς! Γέμιζε τὸ σπῖτι ἀπὸ γέλια κι ἀπαιτήσεις.

— Μαμά, τὸ βράδυ νὰ μὲ σηκώσης νὰ πάω στὴν ἐκκλησία.

— Καλά, κοιμήσου τώρα, ἂν θέλεις νὰ σηκωθῆς.

Πῶς πεταγόμαστε τὴ νύχτα ἀπὸ τὸν ὕπνο, ὅταν ἀκού-
αμε τὸ γλυκό, χαρμόσυνο ἦχο τῆς καμπάνας. Στὸ δρόμο
ἐκεῖνο τὸ βράδυ κανένας φόβος· ἕνας ἕνας, νέοι, γέροι,
γριές, παιδιά, χωμένοι στὰ παλτά τους, τραβοῦσαν γιὰ τὴν
ἐκκλησία· ἀλήθεια πῶς μᾶς ἄρεσε κι ἐμᾶς τῶν παιδιῶν
ἢ ἐκκλησία ἐκεῖνο τὸ βράδυ· καὶ τὴν ἄλλη ἡμέρα τί χαρὰ!
Χριστόφωμα, γαλοποῦλες, φροῦτα· παντοῦ γιορτάσιμα

ροῦχα, στὰ σίτια, στοὺς δρόμους, παντοῦ. Οὔτε σχολεῖο
ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες, οὔτε τίποτε.

Καὶ τώρα, ἐπάνω στὸν Ὀλύτσικα ἔχομε τὸ κανόνι γιὰ
καμπάνα καὶ τὸ ὑπαιθρο γιὰ ἐκκλησία· κάτι εἴμαστε κι ἐμεῖς
τώρα. Πολλές φορές ὁ στρατηγὸς θὰ σκέφτηκε: « κι ἀπὸ
κεῖ καλὰ εἴμαστε ἀσφαλισμένοι »· κι οἱ στρατιῶτες ἐπάνω
στὴ Μανωλιάσα, πὸν τοὺς φυλάγαμε τὰ πλευρά, πάντα πιὸ
ἡσυχά θὰ κοιμόνταν, ὅταν μᾶς ἔνιωθαν πλάγι τους.

Τί τιμή ἀλήθεια!

Καλὰ ἦταν τὰ περασμένα Χριστούγεννα, μὰ τὰ τωρινὰ εἶναι ἐκεῖνα, ποῦ δὲν θὰ ξεχάσωμε ποτέ. Οἱ στρατιῶτες μου κοιμοῦνται· τί ὄνειρα νὰ βλέπουν; ἀσφαλῶς οἱ περισσότεροι θὰ εἶναι στὰ σπίτια τους, μερικοὶ καὶ στὴν ἐκκλησία τοῦ χωριοῦ τους...

Βήματα ἀπὸ τὸ μονοπάτι, ποῦ εἶχα προσδιορίσει γιὰ τὴν ἐπιστροφή τοῦ Δεναξᾶ καὶ τοῦ Πράγια, μ' ἔκαμαν νὰ τρέξω πρὸς τὰ ἐκεῖ.

— Καλῶς ὄρισες, Δεναξά· τί γίνεται, βρὲ παιδί; ποῦ εἶναι ὁ Πράγιας;

— Γειά σου, κὺρ λοχία· χρόνια πολλά· μὲ τὸ καλὸ στὰ σπίτια μας, καὶ τοῦ λόγου σου μὲ μακρὸν σπαθί.

Μὲ μακρὸν σπαθί· ὥστε τὸ καταλάβαιναν οἱ στρατιῶτες μου, ὅτι κάτι μποροῦσε νὰ βγῆ καὶ γιὰ μένα ἀπὸ τὴ νίκη, σκέφτηκα.

— Ὁ Πράγιας, κὺρ λοχία, ἐξακολούθησε ὁ Δεναξάς, ψήνει τὸ κρέας κάτω στὴ ρεματιά· σὲ μιὰ ὥρα θὰ εἶναι ἔτοιμο· ἕξι ὀκάδες χοιρινὸ πρῶτης γραμμῆς· ἔχομε κι ἀλάτι καὶ πιπέρι· ἓνα παγοῦρι κονιάκ, τρία κουτιά λουκούμια καὶ δυὸ ψωμιὰ χωριάτικα φίνα· μοῦ εἶπε ὁ ὑποσιτιστής, πὼς θὰ μᾶς στείλουν καὶ χρυστόψωμα· μὰ αὐτά, νὰ σοῦ εἰπῶ, κὺρ λοχία, δὲν τὰ περιμένω· εἶδα νὰ δουλεύουν δυὸ τρεῖς στοὺς φούρνους ἀπὸ ἐκείνους, ποῦ δὲν ἔλεγαν καλημέρα σὲ φούρναρη στὴν πατρίδα.

— Ἄφησε τὰ σακίδια, Δεναξά, ἀπέξω ἀπὸ τὸ καλύβι καὶ πήγαινε, παιδί μου, νὰ βοηθήσης τὸν Πράγια.

Ἔφυγε κι ἐγὼ τράβηξα στὸ καλύβι. Τοὺς βοήθα ὄλους νὰ κοιμοῦνται.

—“Ε, παιδιά, σηκωθῆτε, τοὺς εἶπα ἐπιτακτικά· δὲν ἐσεβάσθηκα ἐκεῖνη τὴ στιγμὴ τὸν ὕπνο τους.

Εαφνιασμένοι πετάχτηκαν ὅλοι ἐπάνω κι ἄπλωσαν τὰ χέρια στὰ τουφέκια.

— Τί εἶναι; τί τρέχει, κὺρ λοχία; Εἶχαν συνηθίσει τόσον καιρὸ σὲ τέτοια ξυπνήματα.

— Καθίστε κάτω, τοὺς εἶπα· ἀφήστε τὰ ὄπλα· δὲν εἶναι τίποτε· κάτι ἤθελα νὰ σᾶς εἰπῶ.

Ἐκάθισαν ὁ ἓνας δίπλα στὸν ἄλλον, τακτοποιώντας τοὺς μανδύες καὶ τὶς παλάσκες τους, πού τόσον καιρὸ τῶρα ἔγιναν ἀναπόσπαστες ἀπὸ τὴν τουαλέτα τοῦ ὕπνου τους.

— Ἀκούστε, παιδιά, νὰ σᾶς εἰπῶ. Τέτοια ἡμέρα καὶ ὥρα — ἦταν περασμένα μεσάνυχτα — οἱ καμπάνες στὰ χωριά καὶ στὶς πόλεις χτυποῦν κι οἱ Χριστιανοὶ πᾶνε στὴν ἐκκλησία νὰ γιορτάσουν τὴ γέννηση τοῦ Χριστοῦ μας καὶ νὰ τοῦ ζητήσουν τὴν εὐλογία του. Κι ἐμεῖς ἐδῶ ἐπάνω πού εἴμαστε, δὲν ἐπάψαμε νὰ εἴμαστε χριστιανοὶ κι ἔχομε ἀκόμη περισσότερη ἀνάγκη ἀπὸ τὴ βοήθειά του. Γι’ αὐτὸ κι ἐγὼ σᾶς ξύπνησα νὰ κάνουμε τὴν προσευχή μας καὶ νὰ εἰποῦμε κανένα χριστουγεννιάτικο τροπάριο· ἐγὼ ξέρω μερικὰ κι ἂν ξέρη καὶ κανένας ἀπὸ σᾶς, τὸ λέει· δὲν ἔκανα καλά, παιδιά;

— Καλὰ ἔκανες, κὺρ λοχία.

Γονάτισα καὶ γονάτισαν κι οἱ στρατιῶτες μου· ἔκανα τὸ σταυρὸ μου, τὸν ἔκαναν κι αὐτοὶ μὲ τὸ κεφάλι κάτω.

— « Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε... »

Ἀκούστηκε σιγανή, ραγισμένη ἀπὸ τὴ συγκίνηση ἢ φωνή μου· μερικοὶ στρατιῶτες μου σταυροκοπιοῦνται διαρκῶς, κι ἄλλοι σταματοῦν γιὰ λίγο, γιὰ νὰ ξαναρχίσουν πάλι· ὅλοι μουρμουρίζουν καὶ βοηθοῦν. Τὰ δάκρυά μας κατρακυλοῦν στὶς ἄπλυτες γενειάδες μας· ἡ συγκίνηση μᾶς πα-

ρέλυε τὰ σαγόνια καὶ μᾶς ἔκοβε τὴ φωνὴ στὸ λαρύγγι.

Δὲν ξέρω πὼς τελείωσε ἐκεῖνο τὸ τροπᾶρι· ἕνας στρατιώτης ἀρχίζει τώρα δυνατώτερα:

— «Ἡ Παρθένος σὴ μεροντὸν Ὑπερούσιον
τίκτει...»

Βοηθοῦμε ὅλοι καὶ κρατοῦμε τὸ ἴσο· ἡ πρώτη συγκίνηση πέρασε καὶ ἡ ψαλμωδία μας τώρα ἀκούεται πὺ ἀρμονική· δυὸ στρατιῶτες μου κρυφομιλοῦν καὶ παίρνοντας τὰ τουφέκια τους ἐτοιμάζονται νὰ βγοῦν· τοὺς κοίταξα στὰ μάτια.

— Νάρθουν κι ἐκεῖνοι οἱ καημένοι ν' ἀκούσουν λίγη λειτουργία, μὴ εἶπαν καὶ ὑπονοοῦσαν τοὺς διπλοσκοπούς. Κι ἔφυγαν.

Τὰ λόγια αὐτὰ μὲ συγκίνησαν τόσο πολὺ, πὺ νόμισα γιὰ μιὰ στιγμή, πὼς θὰ σταματήση ἡ καρδιά μου. Τὸ στῆθος μου στένευε, τὰ μάτια μου ἔτρεχαν, τὸ σῶμα μου ἔτρεμε.

Λειτουργία! Πραγματικὴ λειτουργία ἀπ' ἀνθρώπους πὺ εἶχε ἐξαγνίσει ὁ πόλεμος καὶ πὺ τὴν καρδιά τους πλημμύριζαν τὰ πὺ εὐγενικὰ αἰσθήματα. Ἦταν πραγματικὴ προσευχὴ ἐκεῖνη.

— «Ἡ γέννησίς σου, Χριστέ, ὁ Θεὸς ἡμῶν» ψάλλαμε τώρα. Τὴ στιγμή ἐκεῖνη οἱ διπλοσκοποὶ, πὺ τοὺς ἄλλαξαν οἱ ἄλλοι δυὸ, πὺ βγῆκαν πρωύτερα, πρόβαλαν τὸ κεφάλι τους στὸ καλύβι. Ἐκαναν τὸ σταυρὸ τους καὶ γονάτισαν κι αὐτοί.

Δὲν ξέραμε τίποτε ἄλλο νὰ ποῦμε κι ἡ λειτουργία τελείωσε.

Οἱ στρατιῶτες μου σταυροκοπιόνταν ἀκόμη, ὅταν γύρισα μὲ τὸ σακίδιο, πὺ εἶχε ἀφήσει ἔξω ἀπὸ τὸ καλύβι ὁ Δεναξιάς· ἀνοιξά ἕνα κουτὶ λουκούμια καὶ τὸ πρότεινα στοὺς

στρατιῶτες μου νὰ πάρουν ἀπὸ ἓνα· τὸ πῆραν· τοὺς ἔδωσα καὶ τὸ παγούρι μὲ τὸ κονιάκ.

— Πιέτε λιγάκι, παιδιά, νὰ ζεσταθῆτε καὶ νὰ εὐχηθῆτε γιὰ τὴ σημερινὴ ἡμέρα.

Ἦπιαν ὄλοι καὶ τελευταῖος ἐγώ· τρέμαμε ὄλοι. Μερικοὶ δὲν μπορούσαμε οὔτε νὰ εὐχηθοῦμε· σηκώναμε μόνο τὸ παγούρι στὴν ὑγεία τῶν ἄλλων, χωρὶς νὰ μιλοῦμε καθόλου.

Νὰ κι ὁ Δεναξὰς μὲ τὸν Πράγια μὲ τὸ ψημένο κρέας τεμαχισμένο σ' ἓνα ἀντίσκηνο· οἱ στρατιῶτες τὰ ἔχασαν.

— Ἄ! κὺρ λοχία, ποιὸς τὸ περίμενε! Κι ἔνωθα τὰ χέρια τους νὰ μοῦ χαϊδεύουν τὰ γένηια, τὰ μαλλιά, τὶς πλάτες, τὰ χέρια· ἢ εὐγνωμοσύνη τους γιὰ τὴ μικρὴ μου φροντίδα γι' αὐτοὺς μιὰ τέτοια ἡμέρα ξέσπασε στὰ χάδια ἐκεῖνα. Πόσο ἤμουν εὐχαριστημένος γιὰ τὴ δική τους εὐχαρίστηση.

— Ἐμπρός, παιδιά· τρῶτε κι ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ τὸ Πάσχα νὰ τὸ κάνωμε στὰ σπίτια μας νικητές.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς ὄλοι ψαχουλεύαμε, χωρὶς νὰ τρώῃ κανεὶς. Ἡ συγκίνηση μᾶς εἶχε κόψει τελειῶς τὴν ὄρεξη.

Ὅποτε τὰ θυμῆθηκα τὰ Χριστούγεννα ἐκεῖνα, ποτὲ δὲν μπόρεσα νὰ συγκρατήσω τὴν καρδιά μου νὰ μὴν τρέμῃ καὶ τὰ μάτια μου νὰ μὴν τρέχουν...

ΠΑΣΧΑ ΣΤΑ ΠΕΛΑΓΑ

Τὸ πλοῖο ὀλοσκότεινο ἔσκιζε τὰ νερὰ ζητώντας ἀνυπόμονα τὸ λιμάνι του. Δὲν εἶχε ἄλλο φῶς παρὰ τὰ δύο χρωματιστὰ φανάρια τῆς γέφυρας ξερβόδεξα· ἓνα ἄλλο φανάρι ἄσπρο ἀχτινοβόλο ψηλὰ στὸ πλωριὸ κατάρτι καὶ ἄλλο ἓνα μικρὸ πίσω στὴν πρύμνη του. Τίποτε ἄλλο.

Οἱ ἐπιβάτες ἦταν ὄλοι ξαπλωμένοι στὶς καμπίνες τους,

ἄλλοι παραδομένοι στὸν ὕπνο καὶ ἄλλοι στοὺς συλλογισμοὺς. Οἱ ναῦτες καὶ οἱ θερμαστές, ὅσοι δὲν εἶχαν ὑπηρεσία κοιμόνταν βαριὰ στὰ κρεβάτια τους. Ὁ καπετάνιος μὲ τὸν τιμονιέρη ὄρθοι στὴ γέφυρα, μαῦροι ἴσκιοι σχεδὸν ἐναέριοι, ἔλεγες πὼς ἦταν πνεύματα καλόγνωμα, ποὺ κυβερνοῦσαν στὸ χάος τὴν τύχη τοῦ τυφλοῦ σκάφους καὶ τῶν κοιμισμένων ἀνθρώπων.

Ἐξαφνα ἡ καμπάνα τῆς γέφυρας σήμανε μεσάνυχτα. Μεσάνυχτα σήμανε καὶ ἡ καμπάνα τῆς πλώρης. Τὸ καμπονοχτύπημα γοργό, χαρούμενο, ἐπέμενε νὰ ρίχνη τόνους μεταλλικοὺς περίγυρα, κάτω στὴ σκοτεινὴ θάλασσα καὶ ψηλὰ στὸν ἀστροφώτιστο οὐρανὸ καὶ νὰ κράξῃ ὅλους στὸ κατὰστρομα. Καὶ μὲ μιᾶς τὸ σκοτεινὸ πλοῖο πλημμύρισε ἀπὸ φῶς, ἀπὸ θόρυβο, ἀπὸ ζωὴ. Ἄφησε τὸ πλήρωμα τὰ κρεβάτια του καὶ οἱ ἐπιβάτες τὶς καμπίνες τους.

Ἐμπρὸς στὴν πλώρη καὶ στὴν πρύμνη πίσω, ἀνυπόμονα ἔφευγαν ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ναύκληρου τὰ πυροτεχνήματα, ἔφταναν, λές, τ' ἀστέρια κι ἔπειτα ἔσβηναν στὴν ἄβυσσο.

Τὰ ξάρτια, τὰ σκοινιά, οἱ κουπαστὲς ἔλαμπαν σὰν ἐπιτάφιοι ἀπὸ τὰ κεριά. Καὶ δὲν ἦταν ἐκεῖνη τὴ στιγμή τὸ καράβι παρὰ ἓνα μεγάλο πολυκάντηλο, ποὺ ἔφευγε ἐπάνω στὰ νερὰ σὰν πυροτέχνημα.

Ἡ γέφυρα στρωμένη μὲ μιὰ μεγάλη σημαία ἔμοιαζε ἀγιοτράπεζα. Ἐνα κανίστρι μὲ κόκκινα αὐγά καὶ ἓνα μὲ λαμπροκούλουρα ἦταν ἐπάνω. Ὁ πλοίαρχος σοβαρός, μὲ ἓνα κερὶ ἀναμμένο στὸ χέρι, ἄρχισε νὰ ψάλλῃ τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη!». Τὸ πλήρωμα κι οἱ ἐπιβάτες γύρω του ξεσκούφωτοι καὶ μὲ τὰ κεριὰ στὰ χέρια ξανάλεγαν τὸ τροπάρι ρυθμικὰ καὶ μὲ κατάνυξη.

— Χρόνια πολλά, κύριοι!... Χρόνια πολλά, παιδιά μου!..
εὐχήθηκε ἅμα τελείωσε τὸν ψαλμό, γυρίζοντας πρῶτα
στοὺς ἐπιβάτες κι ἔπειτα στὸ πλήρωμα ὁ πλοίαρχος.

— Χρόνια πολλά, καπετάνιε, χρόνια πολλά!... Ἀπάν-
τησαν ἐκεῖνοι ὁμόφωνα.

— Καὶ τοῦ χρόνου σὰ σπίτια σας, κύριοι! Καὶ τοῦ

χρόνου σὰ σπίτια μας, παιδιά, ξαναεῖπε ὁ πλοίαρχος, ἐνῶ
ἓνα μαργαριτάρι φάνηκε στὴν ἄκρη τῶν ματιῶν του.

— Καὶ τοῦ χρόνου σὰ σπίτια μας καπετάνιε!

Ἐπειτα πέρασε ἓνας ἓνας, πρῶτα οἱ ἐπιβάτες, ἔπειτα τὸ
πλήρωμα, πῆραν ἀπὸ τὸ χέρι του τὸ κόκκινο αὐγὸ καὶ τὸ
λαμπροκούλουρο κι ἄρχισαν πάλι οἱ εὐχές καὶ τὰ φιλήματα.

— Χριστὸς Ἀνάστη.

— Ἀληθινὸς ὁ Κύριος.

— Καὶ τοῦ χρόνου σπίτια μας...

Οἱ ἐπιβάτες τράβηξαν στὶς θέσεις τους νὰ φᾶνε τὴ μαγε-
ρίτσα. Οἱ ναῦτες ξευγαρωτὰ στοὺς διαδρόμους τσούγκριζαν

τ' αὐγά τους, γελοῦσαν, σπρώχνονταν συναμεταξύ τους, ἔτρωγαν λαίμαργα, καλοχρονίζονταν σοβαρὰ καὶ κοροϊδευτικά.

Ἐπαψε τὸ καμpanοχτύπημα· ἕνα ἕνα ἔσβησαν τὰ κεριά. Τὸ καράβι βυθίστηκε πάλι στὴν ἡσυχία του. Ὁ καπετάνιος καὶ ὁ τιμονιέρης καταμόναχοι ἐπάνω στὴ γέφυρα, πνεύματα θαρρεῖς ἑναέρια, ἐξακολουθοῦσαν τὴ δουλειά τους σιωπηλοὶ καὶ ἄγρυπνοι.

— Γραμμὴ!

— Γραμμὴ!

Καὶ τὸ πλοῖο ὀλοσκοτεινο πάλι ἐξακολούθησε νὰ σκίζη τὰ νερά, ζητώντας ἀνυπόμονα τὸ λιμάνι του.

ΤΟ ΕΥΛΟΓΗΜΕΝΟ ΚΑΡΑΒΙ

— Ποῦ πᾶς, καραβάκι, μὲ τέτοιον καιρό;
Σὲ μάχεται ἡ θάλασσα· δὲν τὴ φοβᾶσαι;
Ἄνεμοι σφυρίζουν καὶ πέφτει νερό...
Ποῦ πᾶς, καραβάκι, μὲ τέτοιον καιρό;

— Γιὰ χώρα πηγαίνω πολὺ μακρινὴ.
Θὰ φέξουνε φάροι πολλοὶ νὰ περάσω.
Βοριάδες, νοτιάδες θὰ βρῶ, μὰ θὰ φτάσω
μὲ πρῖμο ἀγεράκι, μ' ἀκέριο πανί.

— Κι οἱ κάβοι ἂν σοῦ στήσουν τὴ νύχτα καρτέρι;
Ἄπάνω σου ἂν πέση τὸ κύμα θεριὸ
καὶ πάρη τοὺς ναῦτες καὶ τὸν τιμονιέρη;
Ποῦ πᾶς, καραβάκι, μὲ τέτοιον καιρό;

— Ψηλά στὸ ἐκκλησιάκι τοῦ βράχου, πὸν ἀσπρίζει
 γιὰ μένα ἔχουν κάμει κρυφὴ λειτουργία·
 ὀρθὸς ὁ Χριστὸς τὸ τιμὸνι μου ἀγγίζει,
 στὴν πλώρη μου στέκει ἡ Παρθένα Μαρία.

Ζαχ. Παπαντωνίου.

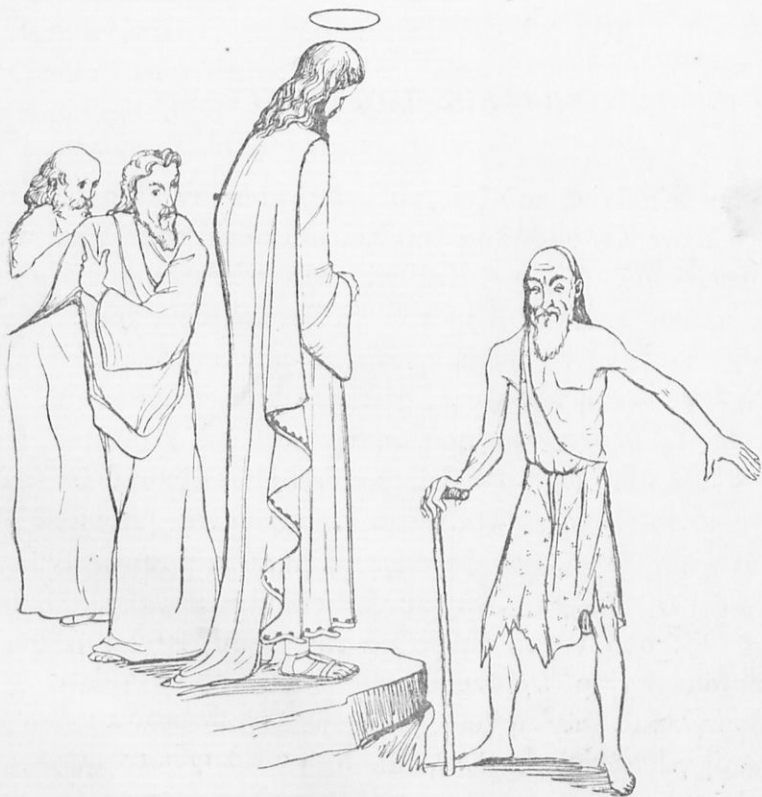
Ο ΤΥΦΛΟΣ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ

Εἶπεν Ἐκεῖνος, πὸν ζωὴ καὶ φῶς αἰώνιον εἶναι :

— « Στὴν Κολυμβήθρα τοῦ Σιλωὰμ σύρε, τυφλέ, καὶ πλύνε
 τ' ἄφωτα μάτια σου ». Καὶ νά, πρὶν νὰν προφτάση ἀκόμα
 νὰ πλύνῃ ἀπὸ τὴν ὄψη του τὸ λασπωμένο χῶμα,
 ζωῆς ποτάμι ἀνάβρυσσε, φωτὸς πλημμύρα ἐχύθη
 στὴ διψασμένη του ψυχῇ, στὰ σκοτεινά του στήθη
 κι ἔκραξ' ὀλόχαρος ψηλὰ σηκώνοντας τὰ χέρια :

— « ὦ! πόσο ὠραῖο εἶναι τὸ φῶς! Πῶς ἀγκαλιάζει ἀκέρια
 τὴν πλάση! Πῶς χωρίζονται τὰ χρώματα μπροστά του!
 Αὐτὴ εἶν' ἡ γῆ, πὸν ξέφευγε τὰ βήματά μου κάτου;
 αὐτοὶ εἶν' οἱ κάμποι, τὰ βουνά, τὰ δέντρα; αὐτὴ εἶν' ἡ μέρα,
 πὸν μὲς στὴ νύχτα τὴ βαθιὰ τὴν ἄκουγα; ὦ μητέρα,
 ἐσύ 'σαι, πὸν μ' ἐγέννησες καὶ μ' ἔκανες νὰ νιώσω
 πόσο γλυκιὰ θάν' ἡ ζωὴ γιὰ ὅσους τὴ βλέπουν, πόσο
 πικρὴ γι' αὐτούς, πὸν τὴν ἀκοῦν βαθιὰ φυλακισμένοι
 στὰ κάτεργα τῆς σκοτεινιάς, ξένοι στὸν κόσμον, ξένοι,
 πίσω ἀπ' ἀδιάβατο βουνὸ μὲ δίχως μονοπάτια!
 ὦ μάτια, πὸν μὲ βλέπετε καὶ πὸν σὰς βλέπω, ὦ μάτια,
 θρόνοι, πὸν κάθεται ἡ ψυχὴ στὰ δυὸ σας μοιρασμένη
 κι ἀναγαλλιάζει λαμπερὴ κι ἀθανασία προσμένει
 ὦ μάτια, πὸν μὲ τὴ ζωὴ μὲ δένετε μὲ τόσα,

μὲ τόσα νήματα χρυσά, μ' ὅσες ματιές, ποιὰ γλῶσσα
 μᾶς λέει ὅσα μᾶς λέτε σεῖς δίχως φωνή καὶ λέξη;
 ποιό στόμα, ροδοστέφανα χαμόγελα καὶ ἄν πλέξη,
 μᾶς δείχνει τὴ χαρά, ὅσο σεῖς σὲ μιὰ σας λάμψη μόνο;

ποιός στεναγμός καὶ ποιὰ κραυγὴ θὰ δείξουν τόσον πόνο
 ὅσο ἓνα δάκρυ σας βουβό; ποιό βελουδένιο χέρι
 ξέρει τὰ χάρδια τῆς ψυχῆς, πὸν μιὰ ματιὰ σας ξέρει;
 ὦ μάτια, πὸν φωτίσατε τὰ μαῦρα ὄνειράτά μου,
 ὦ μάτια, πὸν στυλώσατε τ' ἄβουλα βήματά μου,

ὦ μάτια, ἐσεῖς, ποῦ φέρονετε τὰ χέρια μου μὲ τάξη,
 ὅπου ἡ ψυχὴ μου ὀρέγεται κι ὁ νοῦς μου, ὅπου προστάξη!
 ὦ μάτια, ποῦ μὲ βλέπετε κι ὦ μάτια, ποῦ σᾶς εἶδα,
 ζωὴ κι ἀγάπη καὶ χαρὰ κι ἀπαντοχὴ κι ἐλπίδα
 ὅλα εἶν' ὥραϊα καὶ ποθητὰ κι εἶν' ὅλα ἀγαπημένα,
 ὅλα εἶν' ὥραϊα μᾶζι μὲ σᾶς, χωρὶς ἐσᾶς κανένα!...»
 Τέτοια ὁ τυφλός, ὁ πρὶν τυφλός, βαδίζοντας ἐλάλει
 ὡς τὴ στιγμὴ, ποῦ ἀπήντησε τὸ Ναζωραῖο καὶ πάλι.
 Κι εἶπεν Ἐκεῖνος, ποῦ ζωὴ καὶ φῶς αἰώνιον εἶναι:
 — « Ἐγὼ σοῦ χάρισα τὸ φῶς, τυφλέ, σκέψου καὶ κρίνε
 ποιὸς εἶμαι ». Κι εἶπε ὁ τυφλός: « Καὶ θέλει σκέψη τάχα;
 ποιὸς ἄλλος κυβερνάει τὸ φῶς, παρὰ ὁ Θεὸς μονάχα; »

Ἰ. Πολέμης.

ΕΥΣΕΒΕΙΑ

Ὁ Καραϊσκάκης ἄρρωστος βαρῖα πῆγε στὴ Δομνίτσα
 τῆς Εὐρυτανίας, ὅπου ἀρκετὸν καιρὸ τὸν φιλοξενούσαν οἱ
 φίλοι του Γιολδασαῖοι. Μεταξὺ ἄλλων τὸν ἔβλεπε ταχτικὰ
 καὶ ὁ εὐσεβέστατος παπᾶς Παπαγιάννης Φαρμάκης. Αὐτὸς
 ἔλεγε κατόπι σὲ ὅλους πόσο μεγάλος ἦταν ὁ πατριωτισμὸς
 τοῦ καπετάνιου τῆς Ρούμελης καὶ πόσο θερμὴ ἡ πίστη του.
 Ὅταν μιὰ μέρα τὸν προσκάλεσε ὁ Καραϊσκάκης νὰ τοῦ δια-
 βᾶση εὐχές, γιὰ νὰ γίνῃ καλά, μόλις τὸν εἶδε, ἀνασηκώθηκε
 ἀπὸ τὸ κρεβάτι του καὶ μὲ δάκρυα στὰ μάτια τοῦ εἶπε:

— Παρακάλα, παπά μου, τὸ Θεό, παρακάλα τον νὰ
 γίνω καλά γιὰ τὸ Γένος. Καὶ λιπόθυμος ἀπὸ τοὺς πόνους
 ἔπεσε στὸ κρεβάτι.

Ὁ Κανάρης, ὁ Ὑδραῖος Πιπίνος κι οἱ σύντροφοί

τους, πρὶν μποῦν στὰ πυρπολικά και κινήσουν ἀπὸ τὰ Ψαρὰ γιὰ τῆς Χίου τὸ κατόρθωμα, λειτουργήθηκαν στὴν ἐκκλησία και μετάλαβαν.

Και πάλι, ἅμα γύρισαν στὰ Ψαρὰ μετὰ τὸ κάψιμο τῆς ναυαρχίδας, τράβηξαν ἴσια στὴν ἐκκλησία. Ἐμπρὸς μπῆκαν οἱ παπάδες μὲ τὰ ἐξαπτέρυγα, ὕστερα οἱ πρού-

χοντες Ψαριανοὶ μὲ τοὺς νικητὲς στὴ μέση και πίσω ὅλος ὁ λαὸς τρελὸς ἀπὸ τὴ χαρά του.

Μετὰ τὴ δοξολογία ἔγινε λιτανεία γύρω στὴν πόλη μὲ μεγάλη κατάνυξη. Ὑστερα γύρισαν πάλι στὴν ἐκκλησία, ὅπου ἕνας παπὰς σεβάσμιος ἀπὸ τὴ Σμύρνη, ὁ Κύριλλος, ἔβαλε λόγο και ἔκαμε παράκληση στὸ Θεὸ γιὰ τὴ νίκη τῶν Χριστιανῶν.

Ἐργότερα ὁ Κανάρης ἔλεγε, πὼς ἀπὸ τὴν τελετὴ και τὴ λιτανεία, ποὺ ἔγινε στὰ Ψαρὰ, πρὶν κινήση γιὰ τὴ Χίο, τοῦ

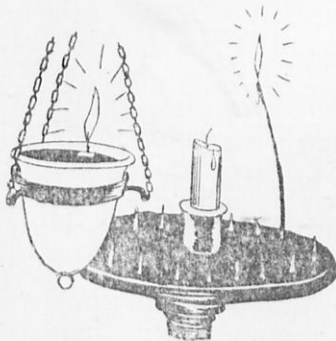
φάνηκε σὰν νὰ τὸν ἄρπαξε μιὰ δύναμη ὑπερφυσικὴ καὶ τὸν γιγάντωσε. Ἦρθε στιγμὴ καὶ τοῦ φαινόταν σὰ νὰ εἶχε θέληση θεϊκὴ.

ΤΟ ΤΑΜΑ ΤΟΥ ΚΑΝΑΡΗ

Μεσάνυχτα ὁ πυρπολητὴς ἐγύρισε
καὶ πήδησε ἀπ' τὸ γρήγορο καΐκι
πιστός, νὰ φέρῃ μὲ τὰ πόδια ὀλόγυμνα
στὴν ἐκκλησιὰ τὸ τάμα γιὰ τὴ νίκη.

Τὸ χέρι, πὺ ἀτρεμο ἔσπειρε τὸ θάνατο
μὲ τὸ δαυλὸ—τὸ φοβερὸ τὸ χέρι—
τώρα ταπεινωμένο καὶ τρεμάμενο
στὴν Παναγία ἀνάφτει ἐν' ἀγιοζέρι.

Γ. Δροσίνης.

Ο ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ

Δέκα χρόνια πολεμοῦσαν στὴν Τροία οἱ Ἕλληνες. Σκοτώθηκε τὸ πιὸ ἀντρειωμένο παλικάρι τῶν Ἑλλήνων, ὁ Ἀχιλλέας καὶ τῆς Τροίας τὸ καμάρι, ὁ Ἔκτορας. Ὡστόσο τὸ κάστρο δὲν ἔπεφτε. Οἱ Ἕλληνες ρώτησαν τὸ μάντη Κάλχα καὶ αὐτὸς τοὺς ἀποκρίθηκε:

— Δὲ θὰ πέση τὸ κάστρο, ἂν δὲ φέρετε τὸ παιδί τοῦ Ἀχιλλέα καὶ τὸ Φιλοκτῆτη, πὺν ἔχει τὰ βέλη τοῦ Ἡρακλῆ.

Ἀμέσως ὁ Ὀδυσσεύς καὶ ὁ Διομήδης πῆγαν κι ἔφεραν τὸ Νεοπτόλεμο. Μὰ δύσκολο, πολὺ δύσκολο νὰ φέρουν καὶ τὸ Φιλοκτῆτη.

Γιατὶ οἱ Ἕλληνες εἶχαν φερθῆ πολὺ ἄσκημα στὸν ἥρωα τὸν καιρό, πὺν πῆγαιναν στὴν Τροία:

Τὰ ἑλληνικὰ καράβια, γιὰ νὰ πάρουν νερό, ἄραξαν σὲ κάποιο νησί κι ὁ Φιλοκτῆτης βγῆκε ἔξω νὰ κυνηγήσῃ. Ἐκεῖ ἓνα φίδι φαρμακερὸ τὸν δάγκασε στὸ πόδι.

Τὸν πῆραν οἱ σύντροφοί του καὶ τὸν ἔβαλαν στὸ καράβι. Μὰ ἡ πληγὴ τὸν πονοῦσε τόσο πολὺ, πὺν δὲν ἔπαυε νὰ βογγᾶ μέρα καὶ νύχτα. Καὶ τὸ πιὸ χειρότερο, ἡ πληγὴ του

ἔβγαζε τόσο ἄσχημη μυρωδιά, πὺ κανεῖς δὲν μποροῦσε νὰ τὸν πλησιάσῃ.

Ἀποφάσισαν τότε νὰ τὸν βγάλουν ἀπὸ τὸ καράβι καὶ νὰ τὸν ἀφήσουν σὲ καμιά ἀκρογιαλιά.

Ἄλλὰ ποιὸς θὰ τολμοῦσε νὰ κάμῃ τέτοιο πράμα; ποιὸς ἄλλος ἀπὸ τὸν τετραπέρατο τὸν Ὀδυσσεά;

Ὁ βασιλιάς τῆς Ἰθάκης περιέμενε τὴν ὥρα, πὺ ὁ Φιλοκτῆτης, ἀποκαμωμένος ἀπὸ τοὺς πόνους κοιμόταν βαθιά. Τὸν ἔβαλε σιγὰ σὲ μιὰ βάρκα καὶ τὸν ἔβγαλε στὴ Λῆμνο. Τοῦ ἔφησαν κάμποσα ροῦχα, ξύλα γιὰ ν' ἀνάψῃ φωτιά, τὰ ὄπλα του καὶ λίγες τροφές. Ἐπειτα γύρισαν πάλι στὸ στόλο.

Ἡ Λῆμνος ἦταν τότε παντέρημη. Ἄνθρωποι δὲν κατοικοῦσαν καὶ στὰ ξερὰ βουνά της δὲ φύτρωνε παρὰ λίγο χορτάρι καὶ κάπου κάπου κανένα χαμόκλαδο.

Ὁ Φιλοκτῆτης, ἅμα ξύπνησε καὶ εἶδε τὴ θέση του, πῆγε νὰ τρελαθῇ ἀπὸ τὸ κακό του. Ἄλλὰ μὲ τὸν καιρὸ συνήθισε· κοιμόταν σὲ μιὰ σπηλιά κι ἔτρωγε ἀγριοπούλια, πὺ κυνηγοῦσε μὲ τὰ βέλη του.

Μὰ ἡ πληγὴ του ἦταν ἀγιάτρευτη καὶ κανένα βοτάνι δὲ βρισκόταν νὰ τοῦ μαλακώσῃ τοὺς πόνους. Ἡμέρα μὲ τὴν ἡμέρα σάπιζε τὸ πόδι του κι ὅσο πήγαινε, πῖο δύσκολα περπατοῦσε. Ποιὸς ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες θὰ τολμοῦσε νὰ βγῇ τώρα στὴ Λῆμνο καὶ νὰ πῆ στὸ Φιλοκτῆτη νὰ πάῃ νὰ πολεμήσῃ μαζί τους, ἔπειτα ἀπὸ τὴν πρώτη τους ἀδιαντροπιά; ἀποφάσισαν πάλι νὰ στείλουν τὸν Ὀδυσσεά.

Ὁ βασιλιάς τῆς Ἰθάκης πρόθυμα δέχτηκε. Πῆρε μαζί του τὸ Νεοπτόλεμο, μπῆκε στὸ καράβι καὶ δὲν ἄργησε ν' ἀράξῃ στὴν ἀκρογιαλιά τῆς Λήμνου.

— Ἐσὺ νὰ τραβήξῃς μπροστά, εἶπε στὸ γυιὸ τοῦ Ἀχιλ-

λέα, κι ἐγὼ θὰ ἔρθω ἀπὸ πίσω. Νὰ πᾶς σὲ κείνη τὴ σπηλιά.

Ἔο Νεοπτόλεμος τράβηξε καὶ μπῆκε στὴ σπηλιά μὰ πάλι ξαναγύρισε.

— Δὲν εἶναι μέσα; τὸν ρώτησε ὁ Ὀδυσσεύς, κουρμμένος πίσω ἀπὸ μιὰ πέτρα.

— Δὲν εἶναι, ἀπάντησε ὁ Νεοπτόλεμος. Μόνο ἓνα κρεβάτι στρωμένο μὲ ξερὰ φύλλα φανερώνει, πὼς κάποιος κοιμήθηκε ἐκεῖ τὴ νύχτα.

— Δὲν ἦταν τίποτ' ἄλλο;

— Ἐνα ξύλινο ποτήρι καὶ κάμποσα ξερὰ φύλλα, ἀπὸ κεῖνα ποὺ βάζουν στὶς πληγές.

— Ἐδῶ λοιπὸν βρίσκεται! Ἄ! νάτος ἔρχεται, εἶπε ὁ Ὀδυσσεύς. Πρόσεξε νὰ κάμης ὅπως σοῦ εἶπα καὶ στρέμωχτηκε πάλι πίσω ἀπὸ τὴν πέτρα.

Γυρίζει τότε ὁ Νεοπτόλεμος νὰ πάη στὴ σπηλιά καὶ βλέπει τὸν ἥρωα ντυμένο μὲ κουρέλια. Τὸ πρόσωπό του ἦταν καταξαρωμένο ἀπὸ τοὺς δυνατοὺς πόνους, τὰ γένηά του ἄγρια καὶ μπερδεμένα καὶ πιὸ ἄγρια τὰ μαλλιά του.

Σάστισε ὁ Φιλοκτῆτης, ἅμα εἶδε ἄνθρωπο μὲ ροῦχα ἐλληνικά.

— Ποιὸς εἶσαι, καλό μου παλικάρι; ρώτησε μὲ καλοσύνη τὸ Νεοπτόλεμο.

— Ἕλληνας εἶμαι, ἀποκρίθηκε ἐκεῖνος.

— ὦ, τί γλυκιὰ φωνή! Πόσον καιρὸ εἶχα νὰ τὴν ἀκούσω! Καὶ τίνος εἶσαι;

— Εἶμαι ὁ γιὸς τοῦ Ἀχιλλέα, ὁ Νεοπτόλεμος.

— Πὼς βρέθηκες ἐδῶ; μὴν τάχα πᾶς, γιὰ νὰ βοηθήσῃς τοὺς Ἕλληνες νὰ πάρουν τὴν Τροία;

—“Ὁχι! Ἔρχομαι ἀπὸ τὴν Τροία καὶ γυρίζω στὴν πατρίδα μου.

—Γιατί; ρώτησε μὲ περιέργεια ὁ Φιλοκτίτης. Τὴν πῆραν τὴν Τροία; ἔρχονται καὶ τ' ἄλλα τὰ καρᾶβια;

—Τίποτε δὲν ξέρω. Ἔχω πολὺν καιρὸ πού ἔφυγα. Μάλωσα μὲ τοὺς Ἕλληνας καὶ πιὸ πολὺ μὲ τὸν πανοῦργο τὸν Ὀδυσσεά. Ἀκούς νὰ μὴ θέλη νὰ μοῦ δώσῃ τὰ ὄπλα τοῦ πατέρα μου! Πρόσθεσε μὲ θυμό.

— Τὸν ἄθλιο! Φώναξε ὀργισμένος κι ὁ Φιλοκτίτης· πολὺ θὰ σὲ παρακαλέσω, καλὸ μου παλικᾶρι, νὰ μὲ πάρῃς καὶ μένα στὸ καρᾶβι καὶ νὰ μὲ ξαναφέρῃς στὴν πατρίδα μου.

—Μὲ μεγάλη μου εὐχαρίστηση, εἶπε ὁ Νεοπτόλεμος, ἀλλὰ ποιὸς εἶσαι;

—Εἶμαι ὁ Φιλοκτίτης.

—Ὁ Φιλοκτίτης! Κάνει ὁ Νεοπτόλεμος, σὰ νὰ μὴ τὸν ἤξερε. Μὲ πιὸ μεγάλη μου χαρὰ τώρα θὰ σὲ πάρω στὸ καρᾶβι μου, μὰ θὰ σοῦ ζητήσω κάποια χάρη.

—Τί θέλεις; ρώτησε ὁ Φιλοκτίτης.

—Ἀκουσα, πὼς ἔχεις τὸ τόξο καὶ τὰ βέλη τοῦ Ἡρακλῆ. Ἔχω μεγάλη ἐπιθυμία νὰ τὰ ἰδῶ. Δώσε μου τα καὶ σὺ ἐτοιμάσου νὰ φύγωμε.

Χωρὶς νὰ βάλῃ κακὸ στὸ νοῦ του ὁ Φιλοκτίτης, ἔδωσε τὸ τόξο καὶ τὰ βέλη στὸ Νεοπτόλεμο. Ἐπειτα χαρούμενος, πὼς θὰ γυρίσῃ στὴν πατρίδα του, πῆγε νὰ ἐτοιμασθῆ.

—Ἐμπρός, πᾶμε, παιδί μου, εἶπε βγαίνοντας σὲ λίγο ἀπὸ τὴ σπηλιά, ἐτοιμος γιὰ ταξίδι.

Ὁ Νεοπτόλεμος συγκινήθηκε ἀπὸ τὴν τόση ἐμπιστοσύνη, πού τοῦ ἔδειχνε ὁ Φιλοκτίτης.

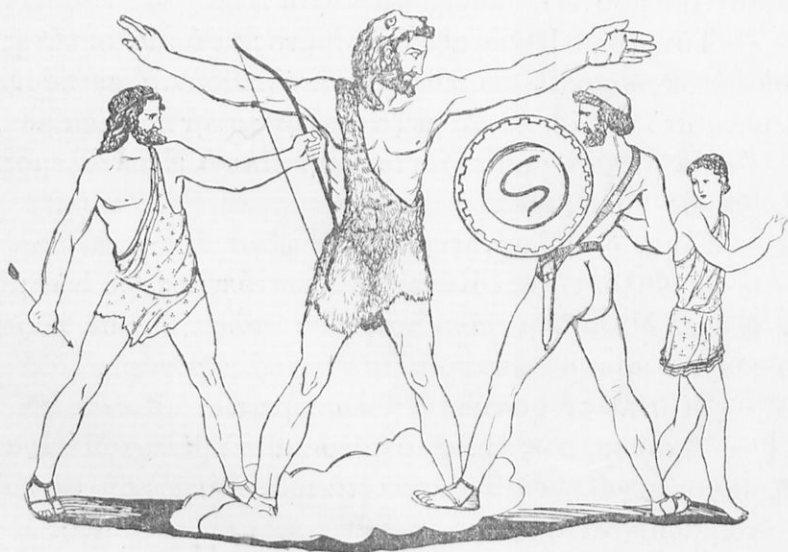
—Θὰ ἠθέλες νὰ πᾶμε μαζὶ στὴν Τροία; τὸν ρωτᾶ.

— Ποτέ! Φωνάζει άγρια και άποφασιστικά ο Φιλοκτήτης.

— Μὰ ξέρεις, πώς μόνο με τὸ τόξο και τὰ βέλη σου θὰ παρθῆ. Θ' ἀποκτήσης δόξα ἀθάνατη.

— Δὲ θέλω τέτοια δόξα, φώναξε πάλι ὁ Φιλοκτήτης.

— Μὰ ἐγὼ πρέπει νὰ γυρίσω πάλι ἐκεῖ, λέει ὁ Νεοπτόλεμος.

— Ἔτσι λοιπόν! Μὲ γέλασες, γιὰ νὰ μοῦ πάρης τὰ βέλη; λέει πικραμένος ὁ Φιλοκτήτης. Κοίμα σὲ σένα. Ὁ Ἄχιλλέας ποτὲ δὲ θὰ ἔκανε ἔτσι!

Ντροπήκε ὁ Νεοπτόλεμος, ὅταν ἄκουσε τὰ λόγια τοῦ Φιλοκτήτη και τοῦ λέει:

— Νά, πάρε πίσω τὰ βέλη σου. Δὲ θέλω με τὴ βία νὰ σὲ ἀναγκάσω νὰ πᾶμε στὴν Τροία. Ψεύτης ἐγὼ ποτὲ δὲ θὰ γίνο.

—Θὰ τὸν ἀναγκάσω ἐγώ! Φωνάζει ὁ Ὀδυσσεύς.
Καὶ πετιέται πίσω ἀπὸ τὴν πέτρα.

—Ἄθλιε! βγάζει μιὰ φωνὴ ὁ Φιλοκτήτης. Κι ἀμέσως βάζει στὴ χορδὴ τοῦ τόξου ἓνα φαρμακωμένο βέλος.

Ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἓνα σύννεφο ἀστραφτερὸ ἔσκασε ἀνάμεσά τους καὶ φανερώνεται ὁ Ἡρακλῆς.

—Μή, φίλοι μου! Φωνάζει δυνατά. Πρέπει νὰ ξέρετε, πὼς μὲ τὶς φιλονικίες σας φέροντε μεγάλη καταστροφὴ στὴν πατρίδα σας. Εἶναι θέλημα τῶν θεῶν, Φιλοκτήτη, νὰ πᾶς στὴν Τροία καὶ πρέπει νὰ πᾶς! Συλλογίσου πόσα καὶ πόσα τράβηξα ἐγώ, γιὰ νὰ ἀποκτήσω τὴν ἀθανασία. Τὰ βέλη μου δὲν πρέπει νὰ χύσουν ἀδελφικὸ αἷμα, μὰ τὸ αἷμα ἐκείνου, ποὺ ἔδωσε τὴν ἀφορμὴ νὰ γίνῃ ὁ τρομερὸς αὐτὸς πόλεμος. Θὰ σοῦ γιαιτρέψῃ τὴν πληγὴ ὁ ξακουσμένος γιαιτρός, ὁ Ποδαλείριος· θὰ νικήσῃς τοὺς Τρωαδίτες καὶ θὰ γυρίσῃς στὴν πατρίδα δοξασιμένος καὶ φορτωμένος μὲ πλοῦσια λάφυρα.

Ὁ Φιλοκτήτης ἄκουσε τὸ θέλημα τῶν θεῶν. Σήκωσε τὰ χέρια του κι ἔκαμε τὴν προσευχὴ του. Ὑστερα εἶπε στὸν Ὀδυσσεά καὶ στὸ Νεοπτόλεμο.

—Ἐμπρός! Πᾶμε στὸ καράβι. Καιρὸς νὰ πάρωμε τὴν Τροία!

ΤΟ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙ ΤΟΥ ΜΥΣΤΡΑ

[Ἡ παράδοση αὐτὴ δείχνει τὴ μεγάλη πίστη τοῦ ἑλλήνικοῦ λαοῦ στὴν ἀνάσταση τοῦ Γένους.]

Κοντὰ στὸ Μυστρά σ' ἓνα ὄροπέδιο, ὅπου κάτω φαίνεται ὅλη ἡ Σπάρτη, βρισκόταν πρὶν μερικὰ χρόνια ἓνα ψηλὸ κυπαρίσσι τοῦ τόπου.

Τώρα δὲν ὑπάρχει πιά.

Κάποιος ἄναψε φωτιά ἐκεῖ κοντὰ χωρὶς νὰ σκεφτῆ τὸ καημένο τὸ γέρικο τὸ δέντρο καὶ οἱ σπίθες ἔπесαν ἐπάνω του κι ἔπιασε φωτιά καὶ κήηκε.

Αὐτὸ τὸ κυπαρίσσι φυτεύτηκε πολὺ περίεργα.

Ὅταν οἱ Τοῦρκοι ἦταν ἀκόμη στὸν τόπο μας, ἕνας μεγάλος πασὰς ἦρθε μιὰ μέρα σ' αὐτὸ τὸ μέρος νὰ πάρη τὸν

ἀέρα του. Ἔδωσε διαταγὴ στοὺς δούλους του νὰ τοῦ ψήσουν ἕνα ἀρνὶ στὴ σούβλα καὶ κάθισε ἐκεῖ καὶ ἄρχισε νὰ τρώη.

Εἶχε μαζί του ἕνα νέο βοσκό, χριστιανό, ποὺ τὸν ὑπηρετοῦσε· καὶ καθὼς τὸ παιδὶ στεκόταν ἐκεῖ πάνω καὶ κοιτάζε αὐτὸ τὸ ἔκτακτο θέαμα, τοὺς κάμπους μὲ τὰ δέντρα, τὰ τρεχούμενα γερὰ καὶ τὰ βουνὰ τριγύρω, ἀναστέναξε βαθιά.

Ὁ πασὰς τὸν ἄκουσε καὶ ρώτησε:

— Τί ἔχεις, Ἑλληνόπουλο; γιατί ἀναστενάξεις ἔτσι;

— Καὶ πῶς νὰ μὴν ἀναστενάζω ἔτσι, ἀφέντη;

— Τί σοῦ χάλασε τὴν καρδιά;

— Καὶ πῶς νὰ μὴν κλαίῃ ἡ καρδιά μου, ὅταν ξέρω, πῶς ὅλος αὐτὸς ὁ ὠραῖος τόπος καὶ αὐτὰ τὰ τρεχούμενα νερὰ καὶ τὰ βουνὰ ἦταν δικὰ μας μιὰ φορὰ, πῶς ἐσεῖς καὶ οἱ πατέρες σας μᾶς τὰ πήρατε;

— Ἔτσι τὸ ἠθέλεε ὁ Ἄλλάχ.

— Μὰ ὄχι γιὰ πάντα, εἶπε τὸ Ἑλληνόπουλο, γιατί οἱ γέροι μας λένε, καὶ ὅπως μᾶς βλέπει ὁ Θεός, ἐγὼ πάντα τρέφω τὴν πεποίθησή, πῶς μὲ τὸν καιρὸ πάλι δικὰ μας θὰ εἶναι!

Ὁ πασὰς ὀργίστηκε.

— Βρὲ ἀνόητε, φώναξε, τί κουταμάρες εἶν' αὐτές, ποὺ λές;

Καὶ ἀρπάζοντας τὴ σούβλα, ποὺ εἶχε ψηθῆ τ' ἀρνί, καημένη καὶ μαύρη ὅπως ἦταν, τὴν ἔμπηξε μὲ ὅλη του τὴ δύναμη στὴ γῆ.

— Νά! φώναξε. Τὸ βλέπεις αὐτό; λοιπὸν ἂν αὐτὸ τὸ καμένο ξερόκλαδο βγάλῃ κλαδιὰ καὶ φύλλα, τότε μορεῖς νὰ τρέφῃς τὴν ἐλπίδα, ὅτι οἱ δικοὶ σου θὰ ξαναπάρουν αὐτὸ τὸν τόπο!

Καὶ νά! Τὴν ἄλλη μέρα ἡ σούβλα εἶχε ριζώσει καὶ βλάστησε καὶ μεγάλωσε, ἔγινε τὸ ψηλὸ κυπαρίσσι, ποὺ ἦταν ἐκεῖ γιὰ τόσα χρόνια ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὸν κάμπο τῆς Σπάρτης.

Κι αὐτὸ τὸ Ἑλληνόπουλο ἦταν ἓνας ἀπὸ κείνους, ποὺ πολέμησαν, γιὰ νὰ ξαναπάρουν τὸν τόπο μας· καὶ ὅταν ἦταν πάλι ἐλεύθερη ἡ Ἑλλάδα, ἔφερε τὰ παιδιὰ του καὶ τὰ παιδιὰ τῶν παιδιῶν του κάτω ἀπὸ τὸ κυπαρίσσι καὶ τοὺς ἔλεγε πῶς φύτρωσε.

ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΚΗΡΥΓΜΑ

Στῶν Ὑψηλάντηδων τ' ἀρχοντικό, στὸ Κισνόβι τῆς Ρωσίας, δεκάξι τοῦ Φλεβάρη 1821.

Γύρω στὸ τραπέζι ἀπὸ τὰ πέντε ἀδέρφια οἱ τέσσερες, Ἀλέξαντρος, Δημήτρης, Νικόλας καὶ Γεώργης· κι ἀντικρὺ τοὺς οἱ δυὸ γραμματικοὶ Λασσάνης καὶ Τυπάλδος γράφουν τὴν προκήρυξη. Ἡ ἀπόφαση πιά ἡ μεγάλη εἶναι παρμένη. Μένει νὰ δοθῇ τὸ σύνθημα τοῦ ἀγώνα καὶ στὶς καρδιὰς τῶν Ἑλλήνων τὸ σάλπισμα ν' ἀντιλαλήσῃ κι ἀπὸ τὰ θεμέλια νὰ σείσῃ τὴν Τουρκιά.

Μέσα στὴν ἐπίσημη σιωπή, τοῦ Ἀλεξάντρου ἡ φωνή, ἀργὴ καὶ γαλήνια, χύνεται τριγύρω:

— Ναί, ἀδέρφια, λέει, ὅλα τὰ προσφέρουμε θυσία πατριωτική. Δὲν μπορούμε νὰ περιμένωμε. Ἡ Ἐταιρεία ἀνακαλύφτηκε! Ἄς προσφέρουμε καὶ τὰ κτήματά μας στὴ Βλαχία· ἀξιῶν ξεῖ ἐκατομμύρια. Καὶ τοὺς μισθοὺς, πὺ παίρνομε ἀπὸ τὴ Ρωσία. Ἄς δώσωμε καὶ τοὺς ἴδιους τοὺς ἑαυτοὺς μας στὸ βωμὸ τῆς πατρίδας. Ἔτσι θὰ ἐκτελέσωμε τὴν παραγγελία τοῦ πατέρα μας καὶ θὰ ἐκδικήσωμε τὰ βασιανιστήρια, πὺν ὑπόφερε ὁ πάππος μας καὶ πέθανε ἀπ' αὐτά. Ὅλα ἄς τὰ δώσωμε στὴν πατρίδα. Ἄς κινήσωμε τὸν ἱερὸν ἀγώνα. Διάβασε, Λασσάνη, τὴν προκήρυξη. ✓

Διαβάστηκε ἡ προκήρυξη καὶ γίνηκε δεκτὴ μὲ μιὰ καρδιά.

— Εἶναι καὶ κάποια ἄλλη θυσία, εἶπε ὁ μονόχειρας Ἀλέξαντρος.

Σηκώθηκε ἀπὸ τὸ θάλαμο, πέρασε ἀπ' ἄλλον καὶ ἴσια μπῆκε στῆς μητέρας του.

Τὴν ἤβρε με τὸ πιὸ μικρὸ ἀδέρφι, τὸ Γρηγόρη, δεκα-
τεσσάρω χρονῶ ἀγόρι, καθισμένο πλάι της.

Ἄφου προσκύνησε τὰ πολυσέβαστα γεράματα τῆς μά-
νας, τῆς μεγάλης ἀρχόντισσας, τῆς ἔδωσε τὸ χέρι καὶ τὴ

συνόδεψε σιγὰ στὸ θάλαμο, πού βρισκονταν τ' ἀδέρφια του.

— Μητέρα, εἶπε· ἡ σωτηρία τῆς πατρίδας μπορεῖ ν' ἀ-
παιτήση νὰ θυσιάσωμε καὶ τὸ κτῆμα, πού ἔχομε στὴν Κοζ-
νίτσα. Μᾶς δίνει πενήντατέσσερες χιλιάδες ρούβλια τὸ

χρόνο. Χαρίζεις αὐτὸ τὸ κτῆμα, μητέρα, στὴν πατρίδα;

Ἡ ἀρχόντισσα Ὑψηλάντισσα ἀναδάκρυσε γλυκά

— Παιδιά μου, εἶπε, ἐγὼ χαρίζω ἐσᾶς, τὰ φίλτατά μου, καὶ θὰ λυπηθῶ τὰ δυὸ ἑκατομμύρια ρούβλια;

Μὲ τὰ τελευταῖα αὐτὰ λόγια ἦταν καὶ ἡ προκήρυξη τελειωμένη. Ὑπόγραψε καὶ ὁ γιός: Ἀλέξαντρος Ὑψηλάντης.

ΣΙΤΑΡΙ — ΚΡΙΘΑΡΙ

Οἱ προεστοὶ τῆς Ἀθήνας εἶχαν σύναξη μυστικὴ στὸ σπίτι τοῦ γερο-Θωμᾶ, τοῦ γεροντότερου, ποῦ ἦταν ἐκεῖ κοντὰ στὴ Ρόμβη. Ἄρχισε νὰ σκοτεινιάζῃ μέσα στὴν κάμαρη καὶ δὲν τὸ βρήκανε σωστὸ ν' ἀνάψουν λυχνάρι, γιὰ νὰ μὴ δώσουν ἀφορμὴ νὰ μπῆ κανεῖς, ἂν καὶ εἶχαν ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη στὴ νοικοκυρά, ὅση εἶχαν καὶ στὸν ἴδιο τὸν ἄντρα της. Ἔπειτα ὅ,τι ἦταν νὰ ξέρεῃ αὐτή, τὸ ἤξερε πιά. Κι ἀφοῦ οἱ ἄρχοντες εἶχαν φυλακιστῆ στὸ Κάστρο, οἱ γέροι συνάχτηκαν στ' ἀρχοντικὸ της, γιὰ νὰ σκεφτοῦν γιὰ πράματα σοβαρά. Οἱ χωριάτες γύρω στὰ χωριά εἶχαν ἀρχίσει νὰ συνταράζονται καὶ τὸ μεγάλο κίνημα δὲν ἦταν μακριά.

Ἀπὸ τὸ Μενίδι, ποῦ ἦταν τὸ κέντρο τοῦ βρασμοῦ, ἔφταναν κρυφῆς παραγγελίες στοὺς προεστοὺς τῆς χώρας καὶ ζητοῦσαν ἀνταπόκριση μ' αὐτοὺς καὶ περίμεναν τίς προσταγές τους.

Μέσα στὸ δωμάτιο τὸ σκοτάδι πύκνωνε καὶ θάμπωνε καὶ οἱ γέροι μόνις ἔβλεπε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο. Κανένας δὲ μιλοῦσε πιά, μὰ ἡ ἴδια σκέψη περνοῦσε ἀπὸ τὰ κεφάλια καὶ τῶν ὀχτώ, ποῦ κάθονταν ἐκεῖ μέσα ἀκίνητοι στὰ ντιβάνια.

Ἦξεραν, πὼς οἱ Τοῦρκοὶ ἄρχισαν νὰ πέρουν χαμπέρι, πὼς κάτι σοβαρὸ ἔτρεχε ἀνάμεσα στοὺς χριστιανούς; Οἱ Ἀρβανίτες φύλαγαν καλὰ τὶς πόρτες καὶ κανένα δὲν ἄφηναν νὰ πάη ἀπὸ τὴν Ἀθήνα στὰ περὶχωρα. Ἐπρεπε ἢ μὲ τὸ καλὸ νὰ τοὺς κάμης νὰ σ' ἀφήσουν, ἢ κρυφὰ νὰ πηδήσης ἀπὸ τὰ τεῖχη καὶ νὰ πᾶς. Μὰ τότε δύσκολα θὰ γύριζες, γιατί στὶς πόρτες θὰ σ' ἔπιαναν.

Τέλος ἓνας ἀπὸ τοὺς γέροντες ἀποφάσισε νὰ ξεστομίση τὸ βαρὺ τὸ ρῶτημα:

— Ποιὸς εἶν' ἄξιος νὰ πάρη ἐπάνω του αὐτὴ τὴ δουλειὰ καὶ νὰ βγῆ φανερὰ ἀπὸ τὴ χώρα, μὲ τὴν ἄδεια τῆς φρουρᾶς;

Κανείς δὲν ἀποκρίθηκε. Γιὰ κάμποση ὥρα ἔμειναν σιωπηλοί, σὰν κάτι νὰ περιέμεναν.

Ἐνας ἑλαφρὸς ψιθύρος ἀκούστηκε κατὰ τὴν πόρτα, τὴν πόρτα, πού ὄλοι τὴ θαρροῦσαν κλειστή, τὴν πόρτα, πού ἔφερεν ἐπάνω στὸ λιακωτό. Μέσα στὸ σκοτάδι ξεχώρισε γνώριμη παιδιοῦ μορφή, ἀμίλητη, συμμαζεμένη, κολλητὴ στὸν τοῖχο. Ὀλων τὰ μάτια, συνηθισμένα στὸ σκοτάδι, γνώρισαν τοῦ νοικοκύρη τὸ Θωμάκο, τὸ μικρότερο ἀπὸ τὰ δυὸ ἐγγόνια.

Αὐστηρὰ τοῦ μίλησε ὁ παλπούς του τότε:

— Τί μπῆγες ἐδῶ πέρα; εἶπε ὁ γερο-Θωμάς. Ποιὸς σ' ἔστειλε; Ἐχεις πολλὴ ὥρα ἐδῶ; Ἀπὸ ποῦ πέρασες; Ἐγὼ εἶχα τὴν πόρτα ἀμπαρωμένη.

— Μπῆκα, εἶπε τὸ παιδί. Κατέβηκα ἀπὸ τὸ λιακωτό...

— Πῶς τὸ ἔκανες αὐτό; εἶπε ὁ γέρος αὐστηρότερα. Τίνος τὴ γνώμη πῆρες; ποιὸς σ' ἔβαλε νὰ τὸ κάνης αὐτό;

— Ὅχι μονάχος μου! Εἶπε ζωηρὰ τὸ παλικάρι καὶ προχώρησε δυὸ βήματα. Ἡ μιλιὰ του ἀντηχοῦσε καθαρὴ καὶ

ἀπόνηρη μέσα στο σκοτάδι. Κατάλαβα, πώς θα λέγατε για την πατρίδα.... κι ἤθελα ν' ἀκούσω.

Τοῦ γέροντα ἡ καρδιά γύρισε στὸν τόπο της. Τὸ ἐγγόνι τοῦ γερο-Θωμᾶ ἦταν ἀθῶο, κίνδυνος δὲν ἦταν γι' αὐτούς καὶ γιὰ τὰ σπίτια τους. Τὸ παιδί ἤθελε ν' ἀκούση, ποὺ μιλοῦσαν γιὰ τὴν πατρίδα. Ὁ παππούς του ἦταν ἔτοιμος νὰ τὸ ὀρμηγέψη πρῶτα κι ὕστερα νὰ τὸ διώξη, μὰ δὲν πρόφτασε.

Τὸ παιδί πρόλαβε τὸ σκοπό του.

— Ἐγὼ πάω! Ἐἶπε σοβαρά, σὰ νὰ μιλοῦσε μὲ τὸν ἑαυτό του.

— Ποῦ;

— Στὸ Μενίδι... Δὲ θέλετε νὰ στείλετε ἄνθρωπο; θὰ πάω ἐγώ!

— Πῶς θὰ πᾶς ἐσύ, παιδί μου; Ἐἶπε ὁ παππούς του.

— Μὲ τ' ἄλογο καβάλα... Θὰ πάρω τὸν Καρά, σανὸ θὰ πάω νὰ κόψω! Θάχω καὶ τὸ κλαδευτήρι.

Χαμήλωσαν οἱ φωνές τῶν γέρων. Τὸ παιδί, ὀρθὸ πάντα, μὰ πιὸ μακριὰ ἀπὸ τὴ συντροφιὰ τους, ἄκουε χωρὶς νὰ θέλῃ.

Πέρασε ἀπὸ τὴ Μενιδιάτικη πόρτα ὁ Θωμάκος τραγουδώντας, τὸ πρωί, ἀργά, καμαρωτά, γιὰ νὰ μὴ δώση καμιά ὑποψία. Στὸ Ἄγα τὴ βρῦση πότισε τ' ἄλογο.

Ἐξακολούθησε τὸ δρόμο του, ἔφτασε στὸ Μενίδι, τελείωσε τὸ σκοπό του, ἔκοψε καὶ σανὸ καὶ γύρισε. Γύρισε μὲ τὸν τρανὸ τὸ λόγο γραμμένο στὰ φυλλοκάρδια του, ποὺ ὁ Χατζη-Μελέτης, τῆς Χασιάς ὁ Καπετάνιος, κι ὁ Μητρο-Λέκας, τοῦ Μενιδιοῦ μὲ δισταγμὸ τοῦ ἐμπιστεύτηκαν, γιὰ τὸν εἶδαν τόσο μικρό.

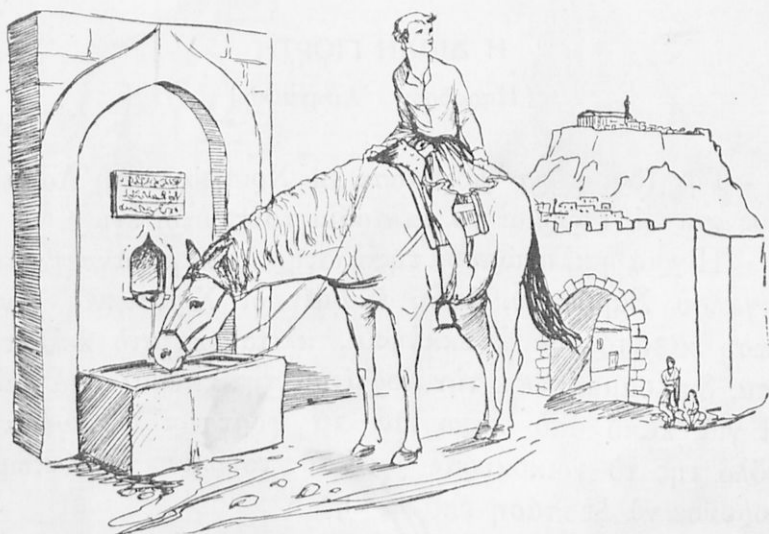
Γύρισε ὅπως πῆγε, ἤσυχα καὶ χωρὶς κανένα ἐμπόδιο.

Καὶ τράβηξε ἴσια στοῦ παλποῦ του. Ἐκεῖ δὲ βροῖκε τὸ γερο-παλπού. Μὰ ἡ γαγια ἦταν ἀνήσυχη. Καὶ σὲ λίγο, νά κι ἔφτασε κι ὁ παλπούς.

— Ἥρθες, παιδί μου; εἶπε. Πᾶμε μέσα...

Πέρασαν στὸ πιὸ βαθὺ δωμάτιο, ποῦ δὲν εἶχε κανένα παράθυρο.

— Λέγε τώρα γρήγορα... Τί ἀπόκριση φέρνεις ἀπὸ τοὺς χωριάτες;

— Στις εικοσιἕξι τοῦ Ἀπριλιοῦ νὰ τοὺς καρτεροῦμε. Θὰ μποῦν ἀπὸ τὰ τεῖχη, ἀνάμεσα Πόρτας Ἀγίων Ἀποστόλων καὶ τῆς Μπουμπουνίστρας. Ξημερώματα, εἶπαν, τόσο νὰ φέγγη, ὅσο νὰ ξεχωρίζεται τὸ στάχυ, τὸ σιτάρι ἀπὸ τὸ κριθάρι.

— Καλά, παιδί μου, σιτάρι - κριθάρι! Τρέχα τώρα ἔξω νὰ παίξης μὲ τ' ἄλλα παιδιά. Καὶ σὲ κανένα τίποτε νὰ μὴ

μιλήσης! Ἄγκαλά, δὲν εἶν' ἀνάγκη αὐτὸ νὰ σοῦ τὸ πῶ.
Τὸ ξέρεις μοναχὸς σου...

— Καλά, παππού, εἶπε τὸ παιδί χαρούμενο· κι ἔτρεξε
στὰ παιχνίδια του.

Σὲ λίγες μέρες οἱ χωριάτες πατοῦσαν τὴν Ἀθήνα ξα-
φνικὰ κι ἀδερφωμένοι μὲ τοὺς πολίτες ἔκλειναν τοὺς
Τούρκους στὴν Ἀκρόπολη.

• Η ΔΙΠΛΗ ΓΙΟΡΤΗ

(Παράδοση Ἀθηναϊκὴ)

Τὴν ἴδια μέρα γιόρτασαν οἱ Χριστιανοὶ τὴ Λαμπρὴ
τους καὶ οἱ Τοῦρκοι τὸ μπαϊράμι τους· ἔτσι ἔτυχε.

Ἡ γοιὰ ἢ κλησάρισσα τῆς Σωτήρας, τὰ μεσάνυχτα τοῦ
Μεγάλου Σαββάτου, ἀφοῦ ἔκαμαν οἱ Χριστιανοὶ Ἀνά-
σταση κι ἀπόλυσε ἡ ἐκκλησία, κλείστηκε στὸ κελί της
μέσα, διπλοαμπάρωσε τὴν πορτίτσα της κι ἔβαλε γιὰ καλὸ
καὶ γιὰ κακὸ ἀπὸ πίσω καὶ τὸ φορτσέρι της, γεμάτο
μ' ὄλο της τὸ νοικοκυριό, γιατί τὸ τούρκικο ξεφάντωμα
μποροῦσε νὰ ξεσπάσῃ ἐπάνω της.

Ἐξαφνα χτυπᾶ τρεῖς φορὲς ἢ πόρτα της: τάκ, τάκ, τάκ.
Ἄλλες τρεῖς φορὲς χτύπησε κι ἡ καρδιά τῆς κλησάρισσας.

— Ἄν εἶσαι Χριστιανός, νὰ σὲ πολυχρονᾷ ὁ μεγαλο-
δύναμος, κι' ἂν εἶσαι Τοῦρκος, πάλι καλῶς ὄρισες.

— Ἄνοιξε γρήγορα, γειτόνισσα καὶ μὴ φοβᾶσαι, ἐγὼ
εἶμαι.

— Μπά! Ἐσύ ὄσαι γειτόνισσα; Καὶ τί γυρεύεις
τέτοια ὦρα;

Ἡ πορτίτσα τοῦ κελιοῦ ἀνοίγει. Τὸ κατάλευκο γεροντάκι, ἡ κλησάριτσα, καλοσορῖζει τὸ κατάμαυρο σκέλεθρο, μὰ γιὰ Ἄραπίνα φιλενάδα της, πὺ καθόταν μέσα σ' ἓνα χάλασμα τῆς γειτονιάς. Ἡ πορτίτσα ξανάκλεισε.

Ἡ Ἄραπίνα μιλεῖ πρώτη:

— Τώρα πὺ ἡσύχασε ὁ κόσμος ὅλος κι οἱ χαροκόποι τραβήχτηκαν στὰ σπίτια τους, ἦρθε κι ἐμένα ἡ σειρά μου νὰ γιορτάσω τὸ μπαϊράμι μου στὸ τρουπόσπιτό μου μέσα. Ἔκαμα ν' ἀπλώσω πάνω σὲ κάτι πέτρες τ' ἀποφάγια τῶν ἀγάδων, πὺ εἶχα σ' ἓνα χαρτί τυλιγμένα καὶ τότε σὲ συλλογίστηκα, καημένη γειτόνισσα, κλεισμένη καταμόναχη στὸ

κελί σου, ξημερώνοντας ή Λαμπρή σας· σὲ ψυχοπόνεσα, τὰ τύλιξα πάλι τ' ἀποφάγια καὶ εἶπα μέσα μου :

— Κακόμοιροι Χριστιανοί ! Σκλάβοι καὶ σεῖς, σκλάβοι καὶ μεῖς. Πιὸ φτωχοὶ ἐμεῖς, μὰ πιὸ δυστυχισμένοι ἔσεῖς, γιὰτὶ γίνετε δοῦλοι στὸν ἴδιο τόπο, ποὺ μὰ φορὰ ἤσαστε ἀφεντικά. " Ἄς πάω λοιπόν, εἶπα, νὰ γιορτάσωμε μαζί· αὐτὴ τὴ Λαμπρὴ της κι ἐγὼ τὸ μπαϊράμι μου. Ξεκίνησα κι ἤρθα.

Κι ἀκούμπησε τὸ μικρὸ της τὸ δέμα ἐπάνω στὸ τραπεζάκι τοῦ κελιοῦ.

Σηκώνεται τότε ἡ κλησάρισσα γελαστὴ καὶ ψάχνει μέσα στὴν κασέλα της. Βγάζει ἓνα κόκκινο αὐγὸ καὶ τὸ δίνει στὴν Ἀραπίνα.

Τὸ παίρνει ἐκείνη μ' εὐχαρίστηση μεγάλη, σηκώνει τὸ χέρι της ψηλὰ καὶ τὸ παρατηρεῖ γύρω γύρω στὸ φῶς τοῦ λυχναριοῦ μὲ χαρὰ μικροῦ παιδιοῦ καὶ τὸ θαυμάζει σὰν κανένα σπάνιο καὶ περιφημο πράμα.

Ἡ γριὰ ἡ κλησάρισσα ἔρχεται σιγὰ σιγὰ, κάθεται κοντὰ της καὶ ἔξαφνα κάνει τσὰκ μία καὶ τῆς τὸ σπάζει μὲ τὸ ἄλλο κόκκινο αὐγὸ, ποὺ εἶχε κρυμμένο στὸ ἄλλο της τὸ χέρι, ξεκαρδισμένη στὰ γέλια γιὰ τὸ κατόρθωμά της.

Τὸ κελὶ εἶναι μισοσκότεινο. Τὸ λυχνάρι μόλις καὶ φέγγει. Ζυγώνουν κοντά, μάγουλο μὲ μάγουλο, τὰ δυὸ γεροντικὰ κεφάλια κάτασπρο τὸ ἓνα, κατὰμαυρο τὸ ἄλλο καὶ φιλιοῦνται...

Ο ΚΑΠΕΤΑΝ ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ

Μιὰ μέρα, λίγους μῆνες ὕστερα ἀπὸ τὸν πρῶτο πόλεμο, ποὺ εἶχαν κάμει οἱ Σουλιῶτες μὲ τὸν Ἀλῆ-πασά, φάνηκε

Ένας καλόγερος εξηντάρης έπάνω στό μοναστήρι τοῦ Σου-
λιοῦ, τὸ ἀθάνατο Κούγκι. Ἐρχόταν ἀπὸ τ' Ἅγιο Ὄρος
κι ἤξερε πολλές γλῶσσες καὶ τὰ ρωσικά.

Ἐφερε σταυροὺς γιὰ τὶς γυναῖκες καὶ τὰ παλικάρια καὶ κομπολόγια γιὰ τοὺς γέροντας καὶ τὶς γριές. Κανένας δὲν τὸν εἶχε ἰδεῖ ποτέ, οὔτε εἶχε μάθει ἀπὸ ποῦ κρατοῦσε ἢ γενιά του. Ἦταν πάντα συνοφρωμένος κι ὅταν τὸν ρωτοῦσαν ἀπὸ ποῦ εἶναι, ἀλλάζε κουβέντα καὶ δὲν ἀποκρινόταν.

Σὲ λίγο κέρδισε τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν Σουλιωτῶν, ἔγινε ἠγούμενος, πνευματικὸς καὶ δάσκαλος ὅλων τῶν Σουλιῶν καὶ τῶν Παρασουλιῶν. Ὁμνυαν ὅλοι στ' ὄνομά του καὶ δὲν ἦταν κρίση καὶ φιλονικία, ποὺ νὰ μὴ τὴν πᾶνε σ' αὐτόν. Ὁ,τι ἔλεγε, ἦταν καλὰ εἰπωμένο κι ὅ,τι ἔκανε, καλὰ καμωμένο.

Ἄλλὰ καὶ σ' ὅλους τοὺς πολέμους, ποὺ ἔκανε τὸ Σούλι μὲ τὸν Ἀλή-πασά, ἦταν πρῶτος καὶ πάντα χρησίμευε νὰ καταπαύῃ τὶς διχόνιες ἀνάμεσα στοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ Σουλιοῦ. Καὶ γι' αὐτὸ τὸν ἔλεγαν καπετὰν Καλόγερο.

Στὶς 17 τοῦ Δεκέμβρη τοῦ 1803, λίγες μέρες ὕστερα ἀπὸ τὸν πρῶτο χαλασμό τοῦ Σουλιοῦ, ὁ καπετὰν Καλόγερος, μὴ θέλοντας νὰ παραδώσῃ στὰ χέρια τοῦ τυράννου τὸν ἑαυτό του, τοὺς λίγους συντρόφους του καὶ τ' ἀγαπημένο του τὸ Κούγκι, πῆρε μιὰ ἥρωικὴ ἀπόφαση. Ἀφοῦ περικυκλώθηκε ἀπὸ χιλιάδες ἐχθροὺς καὶ δὲν εἶχε ἄλλο τρόπο νὰ τοὺς σκοτώσῃ, μετέλαβε τοὺς συντρόφους του καὶ ἔριξε μιὰ πιστολιὰ μέσα στὸ ὑπόγειο τῆς ἐκκλησίας, ποὺ βρισκόνταν ἑκατὸ βαρέλια γεμάτα μαρούτη.

Στὴ στιγμὴ σύντροφοι, Κούγκι κι ἐχθροὶ ἀνατινάχθηκαν στὸν ἀέρα ἀνακατωμένοι μὲ φωτιά, καπνὸ, ἄρματα, πέτρες, ξύλα, βόγγους, κλάματα καὶ λαχτάρα.

Κι ἡ ἱστορία στὸ πλάι τοῦ Σουλιοῦ ἔγραψε μὲ ἄσβεστα χρυσὰ γράμματα τὸ ὄνομα τοῦ καπετὰν Καλόγερου: Σαμουήλ!

ΤΟ ΤΣΟΠΑΝΑΚΙ

“Όταν ἄρχισε ἡ μάχη στὰ Δερβενάκια, ἓνα τσοπανάκι λεροφορεμένο, ἄοπλο, ἀλλὰ μὲ μάτια γοργοκίνητα, μὲ τὴ μαγκούρα του τὴν ποιμενική, πλησίασε στὸ μέρος ποὺ ἦταν ὁ Κολοκοτρώνης κι ἔβλεπε κι αὐτὸ μὲ περιέργεια καὶ θαυμασμὸ τὸν πόλεμο, ποὺ γινόταν παρακάτω.

“Ο Κολοκοτρώνης παρατήρησε τὸ θαυμασμὸ του καὶ τὰ ἔξυπνα μάτια του καὶ ζωηρὰ καὶ τοῦ εἶπε :

— Τί στέκεσαι καὶ βλέπεις, καὶ δὲν πᾶς καὶ σὺ νὰ πολεμήσης, βρὲ Ἕλληνα ;

— Δὲν ἔχω ἄρματα, καπετάνιε !

— Ἐχεις τὴ μαγκούρα σου, ἄρμα εἶναι κι αὐτή, νά ! Πήγαινε νὰ σκοτώσης κανέναν ἐχτρὸ μ’ αὐτή, ἕνὰ πάρης τ’ ἄρματά του καὶ ν’ ἀρματωθῆς καὶ νὰ φορέσης τὰ ροῦχα του.

— Μὰ λές ;

Καὶ χωρὶς νὰ χάση καιρὸ πηδώντας μὲ τὴ βοήθεια τῆς μαγκούρας του, ὅπ ὅπ, ἀνακατεύτηκε μὲ τοὺς πολεμιστὲς.

Τὸ βράδυ, ὅταν τελείωσε ἡ μάχη, ἔνοπλος καὶ ἀγνώριστος μὲ ροῦχα κάποιου Τούρκου, ποὺ εἶχε σκοτώσει, ξαναστάθηκε ἐπιδεικτικὰ ἐμπρὸς στὸν Κολοκοτρώνη.

— Τί εἶσαι σὺ, βρὲ Ἕλληνα ; τὸν ρωτᾷ ὁ ἀρχιστράτηγος.

— Δὲ μὲ γνωρίζεις, καπετάνιε ; Ἐγὼ εἶμαι, ποὺ μ’ ἔστειλες τὸ μεσημέρι νὰ πολεμήσω μὲ τὴ μαγκούρα μὲ τὴν προσταγή σου καὶ μὲ τὴν εὐχή σου ἔκαμα ὅπως μοῦ εἶπες.

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΚΛΕΦΤΙΚΟ

Πότε θαρθῆ μὴν ἄνοιξη, θαρθῆ ἓνα καλοκαίρι,
 ποὺ λουλουδίζουν τὰ κλαριά, ποὺ λιώνουνε τὰ χιόνια,
 γιὰ νὰ ζωστοῦμε τ' ἄρματα καὶ τὰ χρυσὰ τσαπράζια,
 νὰ βγοῦμε κλέφτες, βρὲ παιδιά, κλέφτες στὰ κορφοβούνια
 καὶ στήν ψηλότερη κορφὴ νὰ στήσωμε λημέρι!
 Νάχουμ' μὲ τ' ἄστρα τ' οὐρανοῦ τ' ἀποβραδὶς κουβέντα
 κι ἐμᾶς τὸ γλυκοχάραμα νὰ πρωτοχαιρετίζη,
 ἐμᾶς ὁ ἥλιος τὴν αὐγὴ, σὰν κρούη, νὰ πρωτοβλέπη.
 Νὰ μᾶς ζηλεύουν ὅι αἰτοί, νὰ μᾶς ξυπνοῦν τ' ἀηδόνια.
 Ἄράδ' ἀράδα τ' ἄρματα στὰ πεῦκα θὰ κρεμᾶμε,
 καὶ θὲ νὰ σταίνωμε χορό. Καὶ κάθε μας τραγούδι
 θάναι βροντὴ ἀπὸ σύννεφο, φωτιὰ ἀπ' ἀστροπελέκι,
 θὰ μᾶς τρομάζουν τὰ θεριά, θὰ προσκνυοῦν οἱ κάμποι.
 Πότε θαρθῆ μὴν ἄνοιξη, θαρθῆ ἓνα καλοκαίρι
 νὰ βγοῦμε κλέφτες, βρὲ παιδιά, κλέφτες στὰ κορφοβούνια!

Κ. Κρυστάλλης.

ΤΟ ΕΘΝΟΣ ΜΑΣ ΘΑ ΣΕ ΠΛΗΡΩΣΗ

Ὁ Κανάρης γύριζε τὸ 1825 ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια
 ἄπρακτος, ὅπου εἶχε πάει νὰ κάψῃ τὸν τουρκοαιγυπτιακὸ
 στόλο. Καὶ σὰ νὰ μὴν ἔφταγε ἡ πίκρα του γιὰ τὴν ἀποτυ-
 χία, ἄκουγε καὶ τὰ μουρμουρητὰ τῶν ναυτῶν του, ποὺ
 ἡμέρες εἶχαν νὰ φᾶν καὶ νὰ πιοῦν νερό. Τὸ καράβι τους
 εἶχε σώσει ἀπὸ ἡμέρες τὴν προμήθειά του.

Πλέοντας λοιπὸν στ' ἀνοιχτά, κάποιος ναύτης τὸν
 πλησιάζει καὶ τοῦ λέει :

— Καπετὰν Κωνσταντή, ἓνα καράβι ἀπὸ μακριά.

— Καλά, τοῦ ἀποκρίνεται ἡσυχὰ ὁ Κανάρης

Σὲ μισὴ ὥρα τὰ δύο πλοῖα βρέθηκαν κοντὰ καὶ οἱ ναῦτες τοῦ Κανάρη παρατήρησαν, πὼς ἦταν ἓνα μεγάλο αὐστριακὸ ἰστιοφόρο·

— Ἐμπρός, παιδιά, πιάστε τοὺς γάντζους, προστάζει ὁ πυροπολητής.

Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ναῦτες πῆραν τὰ τουφέκια τους, ἄλλοι κατέβασαν μιὰ βάρκα καὶ μὲ τοὺς γάντζους κόλλησαν στὸ ξένο καράβι. Τότε ὁ Κανάρης μὲ τὸν ἀχώριστό του σύντροφο Μικὲ καὶ μερικοὺς ἄλλους ναῦτες σκαρφαλώνει σ' αὐτὸ μὲ τὴν πιστόλα στὸ χέρι καὶ παρουσιάζεται στὸν πλοίαρχο.

— Τί θέλετε; ρωτᾷ μὲ τρόμο ὁ Αὐστριακός, γιατί νόμισε πὼς ἦταν πειρατές.

— Θέλομε νὰ μᾶς δώσης ψωμί, τυρί, νερὸ καὶ ἀπὸ ὅ,τι ἄλλο ἔχεις, γιατί πεθαίνομε ἀπὸ τὴν πείνα.

⊙ πλοίαρχος κατάλαβε τότε μὲ ποιοὺς εἶχε νὰ κάμῃ καὶ προστάζει τοὺς ναῦτες του νὰ τοὺς φέρουν ψωμιά, τυρί, ἓνα βαρέλι σαρδέλες καὶ ἀρκετὸ νερό. Ἀφοῦ τὰ κατέβασαν στὴ βάρκα ὁ Κανάρης εἶπε στὸν Αὐστριακὸ τὸν πλοίαρχο:

— Λεπτὰ δὲν ἔχω τώρα νὰ σὲ πληρώσω· γράψε λοιπὸν πόσα κάνουν σ' ἓνα χαρτὶ καὶ φέρε το νὰ σοῦ τὸ ὑπογράψω.

— Δὲν κάνει τίποτε, ἀποκρίθηκε ὁ πλοίαρχος γνωρίζοντας τὴ φτώχεια τῶν ἐπαναστατῶν.

— Φέρε το, εἶπα, καὶ γράψε δυὸ χιλιάδες γρόσια! Ουμωμένος ἀπάντησε ὁ πυροπολητής.

Τὸ ὑπόγραψε καὶ τὸ δίνει στὸν πλοίαρχο λέγοντας:

— Τὸ Ἔθνος μας θὰ σὲ πληρώσῃ!

— Ἄλλὰ ἐσεῖς δὲν ἔχετε ἔθνος, τόλμησε νὰ εἰπῇ
ἐκεῖνος.

Ἄστραψαν τὰ μάτια τοῦ Κανάρη, ἀγρίεψε τὸ πρό-
σωπό του καὶ μὲ θυμὸ καὶ περιφρόνηση εἶπε :

— Σὰ δὲν ἔχομε Ἕθνος, θὰ κάμωμε!

Ἔτσι χωρίστηκαν, ὁ ἕνας πιστεύοντας στὰ λόγια του, πὸ ἦταν πεποίθησι ὅλων τῶν σκλαβωμένων κι ὁ ἄλλος, κουνώντας τὸ κεφάλι του ἀπὸ δυσπιστία στὰ ὄνειροπολήματα τῶν ραγιάδων.

Πέρασαν τὰ χρόνια καὶ ἡ Ἑλλάδα ἔγινε ἐλεύθερη. Ὁ Κανάρης, σεβαστὸς πιά ναύαρχος, ἦταν Ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν κι ὁ καπετὰν Μικὲς πλοίαρχος σ' ἐμπορικὸ σκάφος.

Ὁ Μικὲς ἔτυχε κάποτε στὸ Γαλάζι τῆς Ρουμανίας ν' ἀγοράσῃ σιτάρι. Ἐκεῖ βρῆκε καὶ τὸν Αὐστριακὸ τὸν πλοίαρχο, πὸ τότε μόνο τὸν ἀναγνώρισε, ὅταν τοῦ θυμίσει τὴν παλιὰ δυσάρεστη συνάντησι· τὸν παρακίνησε μάλιστα νὰ περάσῃ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, γιὰ νὰ πληρωθῆ καὶ μὲ κόπο τὸν κατάφερε νὰ δεχθῆ.

Ἐνα πρωὶ λοιπὸν ὁ Μικὲς κι ὁ Αὐστριακὸς πῆγαν στὸ Ὑπουργεῖο καὶ ζήτησαν νὰ ἰδοῦν τὸν Κανάρη. Ἄμα μπῆκαν, ὁ Μικὲς τοῦ εἶπε:

— Ἐξοχώτατε, θυμᾶσαι, πὸ ὑπόγραψες μιὰ ἀπόδειξι γιὰ δυὸ χιλιάδες γρόσια σ' ἕνα πλοίαρχο Αὐστριακὸ κοντὰ στὴν Ἀλεξάνδρεια;

— Ἀ, ναί, θυμοῦμαι, ἀπάντησε, ἀφοῦ σκέφτηκε λίγο ὁ Κανάρης.

— Νὰ λοιπὸν ὁ πλοίαρχος, ἦρθε νὰ πάρῃ τὰ χρήματα.

Ὁ Κανάρης ζήτησε τὴν ἀπόδειξι, τὴν κοίταξε καλὰ καλὰ κι ἔπειτα μὲ ἐθνικὴ περηφάνια λέει στὸν Αὐστριακὸ:

— Βλέπεις, πλοίαρχέ μου, πὸς ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες ὅ,τι λέμε τὸ κάνομε!

Ἐπόγραψε κατόπιν ἕνα ἔνταλμα καὶ τόδωσε στὸν πλοίαρχο, γιὰ νὰ πληρωθῆ.

Η ΔΟΞΑ ΤΩΝ ΨΑΡΩΝ

Στῶν Ψαρῶν τὴν ὀλόμαυρη ράχη
περπατώντας ἢ Δόξα μονάχη
μελετᾶ τὰ λαμπρὰ παλικάρια
καὶ στὴν κόμη στεφάνι φορεῖ
γνωμένο ἀπὸ λίγα χορτάρια,
ποῦ εἶχαν μείνει στὴν ἔρημη γῆ.

Δ. Σολωμός.

ΤΟ ΝΕΡΟ ΤΩΝ ΔΙΨΑΣΜΕΝΩΝ

Ὁ γέρος ἀγωνιστὴς κοίταξε τὸ θολὸ νερὸ μέσα στὸ ποτήρι, ἀνεβοκατέβασε τὰ κάτασπρα δασιά του φρούδια καὶ κουνώντας τὸ κεφάλι του, εἶπε:

— Μωρὲ ποῦ κατάντησε τὸ δόλιο Μεσολόγγι! Οὔτ' ἐστὸν «κλεισμὸ» δὲν πίνουμε τέτοιο νερό...

χ Ὁ γέρος ἀγωνιστὴς εἶχε τὴν ἀδυναμία καὶ τὴν τέχνη ἀπὸ κάθε κουβέντα μ' ἓνα πήδημα νὰ φτάνη στὴν πολιούκια καὶ στὴν ἔξοδο καὶ χρεωστοῦσε μάλιστα χάρη σὲ μένα ποῦ παιδάκι τότε λαίμαργο γιὰ ἱστορίες, ἤμουν ὁ πιὸ καλὸς λόβολος ἀκροατὴς του.

— Οὔτε στὸν κλεισμό, παιδί μου, μὰ τοῦτο τὸ Στανουρό· νὰ τὸν κάμω καὶ νὰ βγῆ ἡ ψυχὴ μου. Τὸν καιρὸ, ποῦ ὁ Μπραΐμης μᾶς ἔκοψε τὸ νερὸ, νόμιζε πὼς θὰ παραδοθῶμε τὴν ἄλλη μέρα, ἢ θὰ σκάσωμε σὰν τὰ ποντίκια· ἐμεῖς ὅμως ἀνοίξαμε πηγὰδια στὸν Ἅι-Νικόλα, στὶς τάπιες, ὅπου βλέπαμε χῶμα καὶ βγάλαμε νερό. Θὰ πῆς κακὸ καὶ ψυχρὸ ἄρμυρό, θολό, βαρὺ, μὰ ἐκεῖνο μᾶς ἔφτανε, γιὰ νὰ μὴ

μάωμε τὸ χατήρι τοῦ Μπραίμη καὶ τοῦ Κιουταχῆ. Αὐτοὶ μάθαιναν τί νερὸ πίναμε καὶ ἀποροῦσαν πῶς ἀκόμη βαστάμε.

Μιά φορὰ κάναμε ἀνακοχὴ καὶ μᾶς ἔστειλαν μέσα τρεῖς μπέηδες, νὰ μᾶς προτείνουν νὰ παραδοθοῦμε. Πολλὲς φορὲς τὸ κάνανε αὐτό. Τὸ περισσότερο ὅμως ἤθελαν νὰ δοῦν τί νερὸ πίναμε, γιὰ νὰ καταλάβουν πόσο θὰ κρατήσωμε ἀκόμη.

Ὁ Θανάσης ὁ Ραζη-Κότσικας, ἦταν τότε πολιτάρχης· αὐτὸς εἶχε θηλυκὸ μυαλὸ καὶ κατάλαβε τὸ σκοπὸ τους.

— Σταθῆτε, λέει καὶ θὰ ἰδῆτε καὶ μένα.

Κράζει τὶς γυναῖκες, ποὺ μᾶς ἔδιναν τὰ φυσέκια καὶ μᾶς ἔφερναν τὸ φαῖ καὶ τὶς διατάζει νὰ βγάλουν νερὸ ἀπὸ τὸ καλύτερο πηγάδι, νὰ τὸ στραγγίξουν καλά καὶ νὰ τὸ περάσουν πολλὲς φορὲς ἀπὸ πανί· καὶ ἅμα λαγαρίση καλά, νὰ γεμίσουν μ'αὐτὸ ἓνα ἀσκή. Κράζει καὶ τὸ Ντάγλα, ποὺ ἦταν ἔξυπνος καὶ πιστὸς καὶ τὸν εἶχε στὸ σπίτι του ὁ πολιτάρχης καὶ τὸν ὀρμηνεύει τί νὰ κάνη, σὰν ἔρθουν οἱ μπέηδες.

Ἦρθαν οἱ μπέηδες καὶ πῆγαν στὸ σπίτι τοῦ Κότσικα. Ἐκεῖ ποὺ εἶναι ἀκόμη τώρα τὸ Κοτσικίικο, τότε ἦταν χαμηλὸ τὸ ἐπάνω πάτωμα· τὸ εἶχαν χαλάσει οἱ μπόμπες καὶ οἱ ἴδιοι οἱ νοικοκυραῖοι τὸ εἶχαν ἀπογκρεμίσει.

Χαιρέτησαν, ρώτησαν « πῶς τὰ περνᾶμε » καὶ ὕστερα ἦρθαν στὴν κουβέντα.

— Καπετὰν Θανάση, τοῦ λένε, τί περιμένετε; δὲ βλέπετε, ποὺ εἶστε κλεισμένοι ἀπ' ὅλες τὶς μεριές; νὰ παραδοθῆτε τώρα καὶ κανεὶς δὲ θὰ σᾶς κατηγορήσῃ. Οἱ πασάδες σᾶς χαρίζουν τὴ ζωὴ καὶ τὸ βιό σας, νὰ ζήσωμε ὅπως καὶ πρίν, ἤσυχτοι καὶ ἀγαπημένοι.

Ὁ Ραζη-Κότσικας τοὺς λέει:

— Καὶ νὰ θέλαμε, μπέηδες, νὰ παραδοθοῦμε, εἶναι ντροπὴ μας τώρα, πὺ περιμένομε ὥρα τὴν ὥρα τὸν καπετὰν Μιαοῦλη καὶ μᾶς φέρνει τοῦ κόσμου τὰ καλά.

Ψέματα τοὺς ἔλεγε.

Κάναμε κι ἄλλες κουβέντες καὶ κάποια ὥρα οἱ μπέηδες ἔκαναν πὼς δίψασαν καὶ ζήτησαν νερό.

Ὁ πολιτάρχης πρόσταξε τὸν Ντάγλα νὰ φέρῃ μὲ τ' ἄσημένιο τάσι. Ὁ Ντάγλας, ὅπως ἦταν δασκαλεμένος, εἶχε δυὸ ἄσκιᾶ, ἓνα μὲ τὸ καθαρὸ νερό, πὺ εἶχαν λαγαρίσει οἱ γυναῖκες. καὶ ἓνα μὲ τὸ νερό, πὺ πίναμε.

Λύνει τὸ ἄσκι μὲ τὸ θολὸ νερὸ καὶ γεμίζει τὸ τάσι.

— Βρέ, τοῦ λέει ὁ πολιτάρχης, ἀπὸ τὸ νερὸ πὺ ἔχομε γιὰ τὰ ζῶα μας δίνεις στοὺς μπέηδες;

Καὶ δίνει μιὰ κλωτσιὰ στ' ἄσκι καὶ χύνει ὅλο τὸ νερό.

Ὁ Ντάγλας λύνει τότε τὸ ἄλλο ἀσκή, γεμίζει τρία τάσια μὲ καθαρὸ νερὸ καὶ τὰ δίνει στοὺς μπέηδες.

Ἐκεῖνοι, σὰ βγῆκαν γελασμένοι, χαιρετοῦν καὶ φεύγουν. Πᾶνε στοὺς πασάδες καὶ λένε «τὸ καὶ τό, οἱ Μεσολογγίτες ἔχουν καθαρὸ νερὸ κι ἐκεῖνο τὸ θολὸ τόχουνε γιὰ τὰ ζῶα τους καὶ τὸ χύνουν ἀλύπητα». Οἱ πασάδες ἀπελπίστηκαν τότε πὼς θὰ παραδοθοῦμε.

Τέτοιος ἦταν ὁ πολιτάρχης μας.

Ἐσύ, παιδί μου, νὰ τὰ γράψης αὐτά, σὰ μεγαλώσης, νὰ τὰ μάθη ὁ κόσμος, νὰ ἰδῇ πὼς τὸ βαστάξαμε τὸ Μεσολόγγι.

— Θὰ τὰ γράψω, μπαρμπα-Γεωργούλα.

Καὶ νά, πού ἐκτελῶ τὴν ὑπόσχεσή μου, τώρα πού ἔγινα κι ἐγὼ μπαρμπα-Ἀντώνης.

Η ΑΡΝΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ

Στὸ 1826 ὁ Καραϊσκάκης μὲ τρεῖς χιλιάδες ἄντρες διανυκτέρευε στὸ ὑπαιθρο κοντὰ στὸ Κερασίσι. Ἦταν Δεκεμβρίου μήνας καὶ ἡ νύχτα ἦταν ἄγρια καὶ παγερή. Τὸ χιόνι ἦταν στρωμένο καὶ ὁ στρατὸς ὑπόφερε πολὺ.

Ἐκεῖ πρὸ πέρα ἦταν ἀραγμένο τὸ πλοῖο τοῦ Ψαριανοῦ Γιαννίτση, πού ἦταν στὶς διαταγές τοῦ ἀρχιστρατήγου. Ὁ πλοίαρχος βλέποντας τὸν καιρὸ, ἔστειλε μιὰ βάρκα, γιὰ νὰ παραλάβῃ τὸν ἀρχηγὸ νὰ περάσῃ τὴν νύχτα του στὸ πλοῖο, γιὰ νὰ μὴν κακοπαθήσῃ.

Ἡ ἀποστολὴ βροῆκε τὸ χαλύβδινο ἀρχηγὸ νὰ κοιμᾶται μὲ τὴν κάπα του, ἔχοντας γιὰ προσκέφαλο ἓνα λιθάρι καὶ

τὰ νῶτα του ἀκουμπισμένα σ' ἓνα θάμνο χιονισμένο. Ὁ Καραϊσκάκης ξυπνώντας στὴ φωνὴ τοῦ ναύτη, πήδησε ὀρθὸς καὶ κατὰ τὴν κλέφτικη συνήθεια ἔπιασε μὲ τὸ δεξιὸ του τὴν πιστόλα του.

— Τί εἶναι ὦρέ; ρώτησε.

— Ἀρχηγέ, ἡ νύχτα εἶναι κρύα, χιονοκαιρὸς ὅπως βλέπεις. Γι' αὐτὸ ὁ καπετὰν Γιαννίτσης σὲ προσκαλεῖ νὰ κοιμηθῆς στὸ καράβι.

— Ἐ, εἶναι τόσο μεγάλο τὸ καράβι σας καὶ τοὺς παίρνει ὅλους ἐκείνους γιὰ; Ἀπάντησε δείχνοντας τοὺς στρατιῶτες του.

— Ὁχι!

— Τότε φύγε!

Καὶ ξανάπενε μὲ τὴν κάπα του νὰ κοιμηθῆ!

ΤΑ ΠΑΛΙΚΑΡΑΚΙΑ

Στὰ νιάτα του ὁ Μῆτρος ἦταν τίμιος καὶ γενναῖος παλικάρι. Πολέμησε λαμπρὰ στὰ 21. Ἀλλὰ τώρα εἶναι πολὺ γέρος. Τὸ δεξιὸ του πόδι κουτσαίνει λίγο. Ἀνάθεμα στὸ βῶλι, πὺ τοῦ φύτεψε φεύγοντας ὁ δειλὸς ἐχθρὸς...

Τὶς λίγες ὥρες πὺ τοῦ μένουν ἀκόμη, τὶς περνᾷ μὲ δυὸ τρία προβατάκια. Ξαπλωμένος σὲ χορταριασμένο ἀπάγγελιο κοντὰ στὴν Ἀκρόπολη θυμᾶται τὰ περασμένα. Καὶ τὰ θυμᾶται καλά.

Ὁ γερο-Μῆτρος ἀνέβαινε σήμερα τὸ ἀνηφορικὸ στενό, πὺ χωρίζει τὸ θέατρο τοῦ Διονύσου ἀπὸ τὰ σπιτάκια τῆς μικρῆς γειτονιάς.

— Κάτι τὸν ἀνήφορο, γερο-Μῆτρο; Τὸν ρωτᾷ ἓνας διαβάτης.

— Πάω ν' ανάβω ένα κερί στὸν Ἅι-Γιώργη.

— Ἐδῶ Ἅι-Γιώργης;

— Βλέπεις αὐτὸ τὸ σπιτόπουλο, ποῦ δὲ χωράει καλὰ καλὰ ἓναν ἄνθρωπο μέσα;

— Αὐτό, ποῦ ἔχει μέσα ἓνα μικρὸ σταυρὸ πάνω ἀπὸ τὴ γωνιὰ τῆς πορτίτσας του;

— Ναί. Σ' αὐτὸ λοιπὸν τὸ σπιτόπουλο μέσα βρῖσκειται ἡ Ἅγια Τράπεζα τοῦ Ἅι-Γιώργη τ' Ἀλεξανδρινοῦ. Ἦταν, παλαιά, μεγάλη καὶ πλούσια ἐκκλησία, μὰ νὰ τί τῆς ἀπόμεινε τώρα. Γκρεμίστηκε στὴν ἀρχὴ τοῦ πολέμου. Τώρα μιὰ καλὴ γερόντισσα σκουπίζει τὴν τρύπα αὐτὴ καὶ πουλάει καὶ κανένα κεράκι. Μὰ ξέρεις κι ὅλας γιατί ἔρχομ' ἐδῶ κι ἀνάβω καμιά φορὰ κερί;

Στηλώνει τώρα τὸ ραβδί του, τὸ πιάνει μὲ τὰ δύο του χέρια, γέρνει κι ἀκουμπάει ἀπάνω σ' αὐτὸ τὸ στηῆθος του.

— Ἐδῶ, ποῦ λές, ἔγινε τὸ πρῶτο αἱματοκύλισμα Τούρκων καὶ Χριστιανῶν στὴν Ἀθήνα, στὴν ἀρχὴ τοῦ καλοκαιριοῦ τοῦ 21.

Μιὰ συντροφιά ἀπὸ παλικάρια τριγύριζε κάτω ἀπὸ τὸ Κάστρο. Τοὺς εἶδαν ἀπὸ πάνω οἱ Τούρκοι, βγῆκε ἓνα μεγάλο μπουλούκι ἀπ' αὐτοὺς καὶ τοὺς κυνήγησε. Αὐτοὶ μῆκανε στὴν ἐκκλησία μέσα, ἀμπάρωσαν τὴν πόρτα κι ἀπὸ τὰ ψηλὰ παράθυρα τῆς ἐκκλησίας ἄρχισαν τὸ τουφεκίδι. Οἱ Τούρκοι δεκατίστηκαν. Μὰ ἦταν πολλοί. Στὸ τέλος ἔβαλαν φωτιὰ στὴν ἐκκλησία. Ἄλλοι ἀπ' τοὺς δικούς μας κάηκαν κι ἄλλοι πετάχτηκαν ἔξω καὶ χτυπώντας τοὺς Τούρκους σκοτώθηκαν. Πᾶνε τὰ παλικαράκια μας.... Γι' αὐτὸ κι ἐγὼ ἔρχομαι κάθε τόσο καὶ τοὺς ἀνάβω ἓνα κερί.

— Θυμᾶσαι τὰ ὀνόματά τους; τοῦ λέει ὁ διαβάτης.

— Τί νὰ τὰ κάμης;

- “Ε! λέω νὰ τὰ περάσω σὲ κανένα βιβλίο.
 — Αὐτοὶ δὲν πέθαναν γιὰ τὰ βιβλία, πέθαναν γιὰ
 τὴν πατρίδα.
 — Δὲν πειράζει, νὰ τοὺς μάθῃ κι ὁ κόσμος.
 — Τοὺς ξέρει ὁ Θεός!

ΤΟ ΔΟΞΑΣΜΕΝΟ ΠΟΤΑΜΙ

Δὲν ἔχει τὸ μᾶκρος τοῦ Ἀσπροπόταμου οὔτε τὴν ὀλόασπρη κοίτη του· δὲν ἔχει τὰ πλούσια νερὰ τοῦ Ἐβρου οὔτε τοῦ Νέστου τὶς ὁμορφίης· δὲν ἔχει ἀκόμη οὔτε στοιχειωμένο γεφύρι σὰν τὸν Ἄραχθο. Ὁ Σπερχειὸς εἶναι ἓνα μικρὸ ποτάμι σὰ λησμονημένο ἀνάμεσα στὶς βαθιὲς χαράδρες τοῦ Τυμφρηστοῦ καὶ σὰν τρυπωμένο στὶς πανύψηλες καλαμιὲς τοῦ στενόμακρου κάμπου τῆς Λαμίας.

Εἶναι μικρὸ ἀλλὰ δοξασμένο ποτάμι· τὸ πιὸ δοξασμένο ἑλληνικὸ ποτάμι· ἔζησε ὅλη τὴν ἱστορία τῆς πατρίδας μας καὶ ἔνωσε ὅλους τοὺς παλμούς της, ὅλους τοὺς πόνους της, ὅλες τὶς χαρὲς της.

Ἀπὸ τὶς πανύψηλες κορφὲς τῆς Οἴτης, στὸ Σπερχεῖδ πρωτόφτασαν οἱ γοεροὶ θρηνοὶ τοῦ Ἡρακλῆ, ὅταν φόρεσε τὸν καυτερὸ χιτῶνα τοῦ Νέστου καὶ ξερίζωνε ἀπὸ τὸν πόνο του τὰ αἰωνόβια ἔλατα καὶ παρακαλοῦσε τὸ Φιλοκτῆτη νὰ τοῦ χαρίσῃ τὸ θάνατο. Καὶ ὁ πονετικὸς Σπερχεῖδ πῆρε τὴ φωνὴ τοῦ βασανισμένου ἥρωα καὶ τὴν ἔφερε στὴ θάλασσα· καὶ ἔτσι ὅλος ὁ κόσμος ἔμαθε τὴ θλιβερὴ τὴ μοῖρα τοῦ καλοῦ παλικάριοῦ.

Ἀργότερα, ἀμέτρητες χιλιάδες περσικὲς ξεκίνησαν ἀπὸ τὴν Ἀνατολή, ζητώντας νὰ σκλαβώσουν τὶς χῶρες τὶς ἑλληνικὲς· καὶ ὁ Σπερχεῖδ, ἐκστατικὸς, ἀγνάντεψε τριακόσιους Σπαρτιάτες μὲ τὸ Λεωνίδα τοὺς νὰ πιάνουν τὰ στενά· καὶ ὅταν ὁ μέγας βασιλιάς παράγγειλε τὰ ὄπλα τοὺς νὰ δώσουν, ὁ Λεωνίδας ἄφοβα ἀπάντησε·

— Ἐλα νὰ τὰ πάρῃς!

Περὶφανος ὕστερα ὁ Σπερχεῖδ διαλάλησε παντοῦ τὴ

μεγάλη θυσία όλων τῶν παλικαριῶν· καὶ σὲ λίγο εἶδε νὰ ὑψώνεται δίπλα του ἓνα μαρμαρένιο λιοντάρι, παντοτινὴ ἀνάμνηση τῶσων σκοτωμένων λιονταριῶν...

Κι ἄλλοι λαοὶ ζήλεσαν τὶς χῶρες τὶς ἑλληνικές, κι ἄπλωθηκαν ἀμέτρητοι ἀπὸ τὸν Αἴμο ὡς τὸ Μωριά· κι ἔκαναν χυδαῖο πολὺ.

Τότε, σὰ σύννεφο βαρὺ, ξεκίνησε ἀπ' τὸ Βυζάντιο Νικηφόρος Οὐρανός· καὶ γρήγορη σὰν ἀστραπὴ ἔφτασε ἐδῶ κάτω ἢ τρομερὴ ἢ εἶδηση.

Ἐφήνουν οἱ ἀλλόφυλοι τοὺς κάμπους τοῦ Μωριά καὶ τρέχοντας ζητοῦν στὸν τόπο τους νὰ πᾶνε. Ἐλπίζουν νὰ προφτάσουν· ἀλλὰ λογάριαζαν χωρὶς τὸ Σπερχειό. Βαρὺ καρδὸς ὁ ποταμὸς χτίζει μὲ τὰ νερά του κάστρο ὑγρὸ καὶ ἀδιάβατο σὲ κάθε στρατοκόπο.

Τοῦ κάκου οἱ ἀλλόφυλοι λυσοῦν ἀπὸ θυμὸ· λυσοῦν καὶ τὸ ποτάμι καὶ δυναμώνει πρὸ πολὺ τὴν ἄγρια κατεβασιά· κι ἐκεῖνοι ξαπλώνονται στὴν ἀκροποταμιά κι ἀποκοιμούνται ξένοιαστοὶ καὶ παραδίνονται σ' ὄνειρα γλυκά.

Τὸ ἴδιο βράδυ, στὴν ἀντιζρινὴ μεριά, μαζὶ μὲ τοὺς λυσοῦντες τοῦ ξεπέξεψε ὁ Νικηφόρος Οὐρανός. Δὲ φοβήθηκα αὐτὸς τὴν ἄγρια κατεβασιά· ἤξερε τοῦ ποταμοῦ τὰ μυστικά, τοῦ ποταμοῦ τὸν πόθο γιὰ ἐκδίκηση. Ἐχοντας ὀδηγὸ τοῦ Σπερχειοῦ τὸ βουητό, βρῖσκει μὲ τὰ παλικάρια του τὸν πόρο τὸ διαβατικὸ καί, σὰ δελφίνια τῆς στεριᾶς, γλιστροῦν στὴν ἄλλη ἀκροποταμιά. Οἱ Βούλγαροι κοιμούνται...

Μόνον τὸ δοξασμένο τὸ ποτάμι ἔμαθε τὸ κακό, πού ἐγένε κείνη τὴ νυχτιά. Φεύγοντας ἀνάμεσα σ' ἀπάτητα καὶ τσάβραχα ὁ Σαμουήλ δύσκολα μπόρεσε νὰ σωθῆ μὲ λιγὴς στοὺς δικούς του.

Δὲν ἔχει, εἶπαμε, γεφύρι στοιχειωμένο ὁ Σπερχειός. Ἔχει ὅμως τὴν Ἀλαμάνα του, τὴ δοξασμένη ἀπὸ κάθε γεφύρι πῶς πολὺ. Τὴ δόξασε ὁ Διάκος μὲ τὸ αἷμα του. Ὑρως πολλὰς πολεμοῦσε μὲ λιγοστοὺς συντρόφους. Ἀλλὰ οἱ Τοῦρκοι ἦταν πολλοί. Κι ἀφοῦ δὲν τούμεινε οὔτε τουφέκι οὔτε σπαθὶ γερό, τὸν πῆραν σκλάβο, βουτηγμένο μὲς στὸ αἷμα του. Ἦταν τοῦ Ἀι-Γιώργη ἡ γιορτὴ κι αὐτὸς ἦταν 29 χρονῶ· στῆς ἀνοιξῆς τὴν ὁμορφιά λυπήθηκε τὰ νιάτα του, ἔριξ' ὀλόγυρα ἀπελπισιᾶς ματιὰ καὶ φώναξε:

Γιὰ ἰδὲς καιρὸ πὺν διάλεξε
ὁ Χάρος νὰ μὲ πάρῃ,
τώρα π' ἀνθίζουν τὰ κλαριά
καὶ βγάξ' ἡ γῆ χορτάρι.

Τώρα νιώθει βαθιὰ συγκίνηση ὁ κάθε στρατιώτης στῆς Ἀλαμάνας τὴ θωριά. Ὀλόγυρά της ὄλα μαρτυροῦν τοῦ Διακου τὸ μαρτύριο· καὶ τὸ μουρμούρισμα τοῦ Σπερχειοῦ φέρνει στὴ θάλασσα καὶ διαλαλεῖ στὰ πέρατα τῆς γῆς, πὼς οἱ λεβέντες ξέρον καὶ νὰ ζοῦν, ξέρον καὶ νὰ πεθαίνουν.

Ἐξῆσε μαζί μὲ τὴν Ἑλλάδα του ὁ Σπερχειός· κι ἔνωσε ὅλους τοὺς παλμούς της, ὅλους τοὺς πόνους της, ὅλες τὶς χαρὲς της. Δόξασε τὴν πατρίδα, δοξάστηκε κι αὐτός.

«... Μέσα σὲ τρεῖς χιλιάδες χρόνια τὸ Ἔθνος αὐτό, τὸ δικό μας, ἔδωσε τὰ μεγαλύτερα πράγματα.... Ἐπὶ χιλιάδες χρόνια τὸ Ἔθνος ἔδωσε τὰ ὠραιότερα δείγματα ἐθνικῶν ἀγῶνων ἀνδρείας, ἡρωισμοῦ καὶ κατορθωμάτων, τὰ ὁποῖα πραγματικῶς ἐδόξασαν τὴν ἱστορίαν του.»

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΤΥΜΠΑΝΙΣΤΗΣ

Στὸ μεγάλο πόλεμο, καμιά ἐξηνταριά στρατιῶτες ἐνόησαν συντάγματος τοῦ πεζικοῦ εἶχαν ἀνεβῆ ἑπάνω σ' ἓνα ὑψωμα γιὰ νὰ καταλάβουν ἓνα ἔρημο σπίτι. Βρέθηκαν ἔξαφνα περικυκλωμένοι ἀπὸ δυὸ τάγματα ἐχθρῶν. Μόλις τοὺς ἔδωσαν καιρὸ νὰ καταφύγουν μέσα σ' αὐτὸ τὸ σπίτι καὶ νὰ ἀδύνατον ὀχυρωθοῦν καλά, ἀφοῦ ἄφησαν κάμποσους νεκροὺς ἀπ' ἔξω.

Ὅταν ἀμπάρωσαν τὶς πόρτες οἱ δικοὶ μας, ἔτρεξαν στὰ παράθυρα τοῦ ἰσογείου καὶ τοῦ πρώτου πατώματος ἀπ' ὅπου ἄρχισαν πυκνὰ πυρὰ κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ποὺ προχωρώντας σὲ ἡμικύκλιο ἀπαντοῦσαν μὲ τουφεκιᾶς πὺρ πυκνές.

Τὸ ἀπόσπασμα διεύθυναν δυὸ ὑπαξιωματικοὶ καὶ ἓνα λοχαγός, γέρος, ψηλὸς κι ἀδύνατος. Μαζί τους ἦταν κι ἓνας μικρὸς τυμπανιστής, ἓνα παιδί ὡς δεκατεσσάρω χρονῶν, ποὺ δὲν ἔδειχνε παρὰ δώδεκα, μὲ πρόσωπο μελαψὸ καὶ μὲ δυὸ κατάμαυρα μάτια, ποὺ ἄστραφταν.

Ὁ λοχαγὸς ἀπὸ ἓνα δωμάτιο τοῦ πρώτου πατώματος διεύθυνε τὴν ἐπίθεση, δίνοντας διαταγές μὲ τὴ βροντιὰ τοῦ φωνή. Ὁ τυμπανιστής, λιγάκι χλομὸς μὰ μὲ θέλησιν πολλή, εἶχε ἀνεβῆ ἑπάνω σ' ἓνα τραπεζάκι καὶ τέντωνε τὸν λαιμό του, γιὰ νὰ κοιτάξῃ ἀπὸ τὸ παράθυρο τί γινόταν ἔξω. Κι ἔβλεπε, ἀνάμεσα στὸν καπνὸ καὶ τὴ σκόνη, τὶς ὀμάδες τῶν ἐχθρῶν, ποὺ προχωροῦσαν.

Τὸ σπίτι ἦταν χτισμένο στὴν κορφὴ ἑνὸς γκρεμοῦ ἀπότομου. Πρὸς τὸ μέρος αὐτὸ δὲν εἶχε παρὰ ἓνα παραθύρι πόρτα πολὺ ψηλά. Γι' αὐτὸ οἱ ἐχθροὶ δὲν ἀπειλοῦσαν τὸ σπίτι ἀπ' αὐτὸ τὸ μέρος κι ὁ γκρεμὸς ἦταν ἐλεύθερος.

σφαῖρες χτυποῦσαν τὴν πρόσοψη μόνο καὶ τὶς δυὸ ἄλλες πλευρές.

Ἦταν μιὰ φωτιά τῆς Κόλασης αὐτὴ ἢ ἐπίθεσις. Ἐνα χαλάζι ἀπὸ σφαῖρες, ποὺ γκρέμιζε ἀπ' ἔξω τοὺς τοίχους καὶ θρυμματίζε τὰ κεραμίδια. Ἀπὸ μέσα πάλι τρυποῦσε τὴν ὄροφή, τὰ ἔπιπλα, τὰ παράθυρα πετώντας στὸν ἀέρα σχίζες ἀπὸ ξύλα καὶ σύννεφα ἀπὸ ἀσβέστες καὶ θρύμματα ἀπὸ τζάμια, σφυρίζοντας, ἀναπηδώντας, κατακομματιάζοντας τὸ καθετὶ μ' ἓνα δαιμονισμένο πάταγο, ποὺ σούπερνε τὸ κεφάλι. Κάπου κάπου ἓνας στρατιώτης, ἀπ' αὐτοὺς ποὺ κρατοῦσαν τὴν ἄμυνα στὰ παράθυρα, σωριαζόταν χάμω καὶ ἀμέσως πηγαινε ἄλλος στὴ θέση του.

Σὲ μιὰ στιγμή εἶδαν τὸ λοχαγὸ, ποὺ ὡς τότε εἶχε μείνει ἀπαθής, νὰ κἀνῃ ἓνα μορφασμὸ ἀνησυχίας καὶ νὰ βγαῖνῃ ἀπὸ τὸ δωμάτιο μὲ μεγάλα βήματα. Σὲ δυὸ λεπτά τῆς ὥρας ξανάγυρισε ὁ λοχίας τρέχοντας, φώναξε τὸν τυμπανιστὴ καὶ τοῦ ἔκανε νόημα νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Ὁ μικρὸς ἀκολουθώντας τὸν ἀνέβηκε τρέχοντας τὴν ξύλινη σκάλα καὶ μπῆκε μαζί του σ' ἓνα δωμάτιο τῆς ὄροφῆς. Ἐκεῖ εἶδε τὸ λοχαγὸ νὰ γράφῃ μ' ἓνα μολύβι ἀκουμπισμένος στὸ παραθυράκι. Στὰ πόδια του ἦταν ἓνα σκοινὶ ἀπὸ πηγάδι.

Ὁ λοχαγὸς δίπλωσε τὸ χαρτὶ καί, κοιτάζοντας αὐστηρὰ τὸ παιδὶ μὲ τὰ γκριζὰ καὶ παγερά του μάτια, ποὺ ἔκαναν νὰ τρέμουν ὅλους τοὺς στρατιῶτες, φώναξε:

— Τυμπανιστή!

Ὁ μικρὸς τυμπανιστὴς ἔφερε τὸ χέρι στὸ γεῖσο τοῦ πιληζίου.

— Ἐχεις ἀντοχή; τὸν ρώτησε ὁ λοχαγός.

Τὰ μάτια τοῦ μικροῦ πέταξαν ἀστραπές.

— Ναί, κύριε λοχαγέ.

Γιὰ κοιτάξε ἐκεῖ κάτω — τοῦ εἶπε, ἐνῶ τὸν ἔσπρωχνε πρὸς τὸ παραθυράκι — στὴν πεδιάδα, ἐκεῖ ὅπου λαμποκοποῦν ξιφολόγχες. Ἐκεῖ στέκονται οἱ δικοὶ μας. Θὰ πάρης λοιπὸν αὐτὸ τὸ χαρτί, θ' ἀρπαχτῆς ἀπὸ τὸ σκοινί, θὰ κατεβῆς ἀπὸ τὸ παραθυράκι, θὰ τρέξεις στοὺς δικούς μας καὶ θὰ δώσεις τὸ σημείωμα στὸν πρῶτο ἀξιωματικὸ πού θὰ συναντήσης. Πέταξε τὴ ζώνη καὶ τὸ γυλιό σου.

Ὁ τυμπανιστῆς ἔβγαλε τὴ ζώνη καὶ τὸ γυλιό κι ἔκρυψε τὸ σημείωμα στὴν ἐσωτερικὴ τσέπη τῆς στολῆς του. Ὁ λοχίας ἔριξε κάτω τὸ σκοινί καὶ κράτησε τὴν ἄλλη ἄκρη μὲ τὰ δύο του χέρια· ὁ λοχαγὸς βοήθησε τὸ μικρὸ νὰ περάσῃ τὸ παραθυράκι μὲ τὴν ράχη γυρισμένη πρὸς τὸ γκρεμό.

— Πρόσεχε, τοῦ εἶπε· ἡ σωτηρία τοῦ ἀποσπάσματος κρέμεται στὸ θάρρος καὶ στὴ γρηγοράδα σου.

— Ἔχετε ἐμπιστοσύνη σ' ἐμένα, κύριε λοχαγέ, ἀπάντησε ὁ τυμπανιστής, ἐνῶ κρεμόταν ἀπ' ἔξω.

— Σκύψε καθὼς κατεβαίνεις, εἶπε ἀκόμη ὁ λοχαγὸς ἀρπάζοντας τὸ σκοινί, πού κρατοῦσε ὁ λοχίας.

— Μείνετε ἤσυχος.

— Ὁ Θεὸς νὰ σὲ βοηθήσῃ!

Σὲ λίγες στιγμὲς ὁ μικρὸς τυμπανιστὴς πατοῦσε στὴ γῆ. Ὁ λοχίας τράβηξε ἐπάνω τὸ σκοινί κι ἔφυγε. Ὁ λοχαγὸς ἔσκυψε στὸ παραθυράκι καὶ παρακολουθοῦσε τὸ μικρό, πού εἶχε πάρει τὸν κατήφορο.

Ἔλπιζε, ὅτι εἶχε κατορθώσει νὰ ξεφύγῃ ἀπαρατήρητος, ὅταν εἶδε πέντ' ἔξι μικρὰ σύννεφα ἀπὸ σκόνῃ νὰ σηκώνονται ἀπὸ τὴ γῆ, πίσω ἀπὸ τὸ μικρό.

Ἦταν οἱ ἐχθροί, πού τὸν εἶχαν ἰδεῖ καὶ τὸν πυροβολοῦσαν ἀπὸ τὴν κορυφὴ τοῦ ὑψώματος. Ἀλλὰ ὁ τυμπανιστὴς ἐξακολουθοῦσε νὰ τρέχῃ με ὅλη του τὴ δύναμη. Ἐξαφνα ὁμως σωριάστηκε κάτω.— Σκοτώθηκε! Μουρμούρησε ὁ λοχαγὸς δαγκάνοντας τὸ χέρι του. Ἀλλὰ πρὶν τελειώσῃ τὴ λέξη, εἶδε τὸν τυμπανιστὴ νὰ ξανασηκώνεται. Ἄ! θὰ ἔπεσε, εἶπε καὶ στέναξε ἀπὸ ἀνακούφιση. Καὶ πραγματικὰ ὁ μικρὸς ἄρχισε νὰ τρέχῃ, ἀλλὰ κουτσαίνοντας τώρα. Θὰ στραμπούλισε τὸ πόδι του, σκέφτηκε ὁ λοχαγός. Λίγα σύννεφα σκόνῃς σηκώθηκαν γύρω ἀπὸ τὸ μικρό, μακριὰ ὁμως ἀπ' αὐτόν. Εἶχε σωθῆ καὶ ὁ λοχαγὸς δὲν μποροῦσε νὰ συγκρατήσῃ μιὰ κραυγὴ θριάμβου.

Ἐξακολουθοῦσε ὁμως νὰ τὸν παρακολουθῆ μὲ τὸ βλέμμα, γεμάτος ἀγωνία, γιατί ἦταν ζήτημα λίγων λεπτῶν τῆς ὥρας. Ἄν δὲν ἔφτανε ἐκεῖ κάτω ὅσο τὸ δυνατὸ πιὸ γρήγορα μὲ τὸ σημεῖωμα, πού ζητοῦσε βοήθεια, ἢ ἔπρεπε νὰ παραδο-

θῆ μὲ τοὺς στρατιῶτες τοῦ ἦ νὰ σκοτωθοῦν ὅλοι, ὅπως καὶ εἶχε ἀποφασίσει. ● μικρὸς ἔτρεχε κάμποσο διάστημα γρήγορα, ἔπειτα πήγαινε πρὸ σιγᾶ καὶ κουτσαίνοντας, ἔπειτα ξανάρχιζε πάλι τὸ τρέξιμο, ἀλλὰ πάντα πρὸ κουρασμένους καὶ σταματοῦσε πρὸ συχνά.

— Θὰ τὸν πῆρε κάποια σφαῖρα ξόδεσμα, σκέφτηκε ὁ λοχαγός, καὶ παρακολουθοῦσε ὅλες του τὶς κινήσεις, ἀγωνιώντας καὶ τούδινε θάρρος φωνάζοντας, σὰ νὰ μποροῦσε τὸ παιδί νὰ τὸν ἀκούσῃ. Μετροῦσε ἀδιάκοπα μὲ τὴν ἀστραπόβολη ματιά του τὴν ἀπόσταση, πὺ χωρίζε τὸ μικρὸ ἀπὸ τὸ λαμποκόπημα τῶν ὄπλων, πὺ ἔβλεπε ἐκεῖ κάτω στὸν κάμπο, ἀνάμεσα στὰ σπαρτά, πὺ τὰ χρύσωνε ὁ ἥλιος. Καὶ ἄκουε τοὺς σφυριγμοὺς καὶ τὸν πάταγο τῶν σφαιρῶν στὰ κάτω δωμάτια, τὶς ἐπιταχτικὲς φωνὲς τῶν ὑπαξιωματικῶν, τὰ βογγητὰ τῶν πληγωμένων, τὸ θρυμματίσμα τῶν ἐπίπλων.... Ἐμπρός! Θάρρος! φώναζε, παρακολουθώντας μὲ τὸ βλέμμα τὸν τυμπανιστὴ, πὺ ἦταν τώρα ἀρκετὰ μακριά.

— Τρέχα! Σταμάτησε, ὁ καταραμένος! Ἄ, νά, ξανά τρέχει πάλι.

Ἐνας ὑπαξιωματικὸς ἦρθε λαχανιασμένος νὰ τοῦ εἰπῆ ὅτι οἱ ἐχθροί, χωρὶς νὰ διακόψουν τὰ πυρά, εἶχαν σηκώσει ἓνα ἄσπρο πανί, γιὰ νὰ τοὺς κάνουν σημεῖο νὰ παραδοθοῦν.

— Νὰ μὴν ἀπαντήσετε! Φώναξε χωρὶς νὰ σηκώσῃ τὸ βλέμμα ἀπ' τὸ παιδί, πὺ εἶχε προχωρήσει ἀρκετὰ στὴν πεδιάδα, ἀλλὰ πὺ δὲν ἔτρεχε πιά καὶ φαινόταν σὰν νὰ ἔσερνε τὰ πόδια του μὲ κόπο.— Τρέχα, λοιπόν! τρέχα! ἔξακολουθοῦσε νὰ φωνάζῃ ὁ λοχαγός, σφίγγοντας τὰ δόντια καὶ τὶς γροθιές του. Γκρεμίσου, τσακίσου, παλιόπαιδο, ἀλλὰ τρέχα!

Ἐπειτα πέταξε μιὰ τρομερὴ φράση.— Ἄ! ὁ ἄθλιος τεμπέλης, κάθισε!

Τὸ παιδί, πού ὡς τότε φαινόταν τὸ κεφάλι του νὰ ἐξέχη ἀπὸ τὰ σπαρτά, εἶχε ἐξαφανιστῆ, σὰ νὰ ἔπεσε. Ἄλλὰ ὕστερ' ἀπὸ μιὰ στιγμή τὸ κεφάλι του φάνηκε πάλι, ὡς πού χάθηκε μέσα στοὺς θάμνους κι ὁ λοχαγὸς δὲν τὸν ἔβλεπε πιά.

Τότε κατέβηκε ὀρμητικὰ στὸ κάτω πάτωμα· οἱ σφαίρες ἔκαναν θραύση. Τὰ δωμάτια εἶχαν γεμίσει ἀπὸ πληγωμένους καὶ μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς στριφογύριζαν σὰ μεθυσμένοι, προσπαθώντας νὰ κρατηθοῦν ἀπὸ τὰ ἐπιπλα. Οἱ τοῖχοι καὶ τὸ πάτωμα ἦταν γεμάτα αἷμα. Ὁ ὑπολοχαγὸς εἶχε τὸ ἓνα χέρι πληγωμένο βαριά. Ὁ καπνὸς καὶ ἡ σκόνη εἶχαν τυλίξει τὰ πάντα.

— Θάρρος, φώναξε ὁ λοχαγός. Κρατηθῆτε στίς θέσεις σας! Ἔρχονται ἐπικουρίες! Κάμτετε λίγο θάρρος ἀκόμη!

Οἱ ἐχθροὶ εἶχαν πλησιάσει περισσότερο. Φαίνονταν μέσα στὸν καπνὸ τὰ πρόσωπά τους, ἀκούγονταν μέσα στοὺς κρότους τῶν τουφεκιῶν οἱ ἄγριες φωνές τους, πού ἀπαιτοῦσαν παράδοση καὶ ἀπειλοῦσαν σφαγή. Ἡ ἀντίσταση δὲν μπορούσε νὰ κρατήσῃ ἀκόμη πολὺ.

Σὲ μιὰ στιγμή οἱ τουφεκιές τῶν ἐχθρῶν σταμάτησαν καὶ μιὰ βροντερὴ φωνὴ ἀκούστηκε:

— Παραδοθῆτε!

— Ὁχι! Οὐθλιασε ὁ λοχαγὸς ἀπὸ ἓνα παράθυρο. Καὶ οἱ πυροβολισμοὶ ἄρχισαν πιδὸ πυκνοὶ καὶ πιδὸ λυσσαλέοι ἀπὸ τὰ δυὸ μέρη. Καὶ ἄλλοι στρατιῶτες ἔπσαν νεκροί. Ἐνα παράθυρο εἶχε μείνει χωρὶς ὑπερασπιστές. Ἡ μοιραία στιγμή δὲν ἦταν μακριά. Ὁ λοχαγὸς φώναξε μὲ φωνή, πού ἔβγαινε μὲ κόπο μὲς ἀπὸ τὰ σφιγμένα δόντια του:

— Δὲν ἔρχονται! Δὲν ἔρχονται ἀκόμη! Κι ἔτρεχε ἀπὸ δωμάτιο σὲ δωμάτιο, κουνώντας τὸ σπαθὶ του νευρικά, ἀποφασισμένος νὰ πεθάνῃ.

“Ένας λοχίας τότε, πού κατέβαινε ἀπὸ πάνω, ἀκούστηκε νὰ φωνάζη :

— “Έρχονται! Έρχονται! Κι ὁ λοχαγὸς τὸ ξαναεἶπε δυνατώτερα, μὲ κάποια ἐλπίδα τώρα. Σ’ αὐτὴ τὴ φωνὴ ὄλοι, γεροί, πληγωμένοι, λοχίες, ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶτες ρίχτηκαν μὲ ὄρμὴ στὰ παράθυρα καὶ ἡ ἄμυνα δυνάμωσε πάλι. Σὲ λίγες στιγμὲς ὁ ἐχθρὸς φάνηκε σὰ φοβισμένος κι ἀμέσως ὁ λοχαγὸς μάζεψε τοὺς ἄντρες του σ’ ἓνα δωμάτιο τοῦ ἰσογείου, μὲ τὸ σκοπὸ νὰ κάμῃ ἔφοδο μὲ ἐφ’ ὄπλου λόγῃ. “Ἐπειτα ξανάτρεξε ἐπάνω καὶ μόλις ἔφτασε, ἀκούστηκε ἓνας ταχύτατος καλπασμὸς συνοδευμένος ἀπὸ τρομερὲς ζητωκραυγές. Εἶδε τότε ἀπὸ τὰ παράθυρα νὰ κινοῦνται μέσα στὴ σκόνῃ καὶ τὸν καπνὸ τὰ πιλήκια τῶν φαντάρων κι ἓνα λαμποκόπημα σπαθιῶν, πού ἔπεφταν ἐπάνω σὲ κεφάλια, σὲ ὄμους, σὲ ράχες. Τότε καὶ τὸ ἀπόσπασμα ὄρμησε ἀπ’ τὴν πόρτα μὲ τὶς λόγχες ἐπάνω στὰ ὄπλα. Οἱ ἐχθροὶ τάχασαν, σκόρπισαν, ὑποχώρησαν. Ὁ κάμπος ἔμεινε ἐλεύθερος καὶ σὲ λίγο δύο τάγματα πεζικοῦ μὲ δύο κανόνια κατέλαβαν τὸ ὕψωμα.

Ὁ λοχαγὸς μὲ τοὺς στρατιῶτες, πού εἶχαν μείνει, ἐνώθηκε μὲ τὸ σύνταγμα του, ἔδωσε κι ἄλλῃ μάχῃ καὶ πληγώθηκε ἐλαφρὰ στὸ ἀριστερὸ χέρι στὴν τελευταία ἔφοδο, πού ἔκαμαν μὲ τὴ λόγχῃ.

Ἡ ἡμέρα ἔδωσε μὲ τὴ νίκη τῶν δικῶν μας.

Ἄλλὰ τὴν ἄλλῃ ἡμέρα, πού ἡ μάχῃ ἐξακολούθησε, οἱ δικοὶ μας μὲ ὄλη τὴν ἥρωικὴ ἀντίσταση, πού κράτησαν, στὸ τέλος πιέστηκαν τόσο ἀπ’ τοὺς ὑπεραρτίθιμους ἐχθρούς, ὥστε τὸ πρωὶ ἀναγκάστηκαν νὰ ὑποχωρήσουν.

Ὁ λοχαγὸς, ἂν καὶ πληγωμένος, ἔκαμε ὄλο αὐτὸν τὸ δρόμο πεζός, μὲ τοὺς στρατιῶτες του σιωπηλοὺς καὶ κουρασμέ-

νους και ὅταν ἔφτασε κατὰ τὸ δειλινὸ στὸ πλησιέστερο χωριό, ἀναζήτησε ἀμέσως τὸν ὑπολογαγὸ του, ποὺ εἶχε μεταφερθῆ μὲ τὸ χέρι σπασμένο ἀπὸ τοὺς τραυματιοφορεῖς και θὰ εἶχε φτάσει πρὶν ἀπ' αὐτόν. Τοῦ ἔδειξαν μιὰ ἐκκλησία, ὅπου εἶχαν ἐγκαταστήσει ἓνα πρόχειρο χειρουργεῖο. Τράβηξε πρὸς τὰ ἐκεῖ. Ἡ ἐκκλησία ἦταν γεμάτη πληγωμένους, ξαπλωμένους ἐπάνω σὲ δυὸ σειρὲς ἀπὸ κρεβάτια και στρώματα ἀπλωμένα στὸ πάτωμα. Δυὸ γιατροὶ και μερικοὶ νοσοκόμοι πηγαινοέρχονταν βιαστικοί. Καὶ ἀκούγονταν βογκητὰ και πνιγμένες φωνὲς τῶν πληγωμένων.

Μόλις μπῆκε ἐκεῖ μέσα ὁ λοχαγός, σταμάτησε κι ἔστρεψε τὸ βλέμμα τριγύρω, ἀναζητώντας τὸν ἀξιωματικό του. Ἐκείνη τῆ στιγμῆ, ἄκουσε μιὰ φωνὴ δυνατὴ νὰ τὸν φωνάξῃ ἀπὸ σιμά: Κύριε λοχαγέ!

Στράφηκε. Ἦταν ὁ τυμπανιστής. Ξαπλωμένος ἐπάνω σ' ἓνα ξύλινο κρεβάτι, σκεπασμένος ἕως τὸ στήθος μ' ἓνα πρόστυχο ὕφασμα ἀπὸ κόκκινα και ἄσπρα τετράγωνα, μὲ τὰ χέρια ἔξω, γλωμὸς κι ἀδυνατισμένος, και ὅμως μὲ μάτια ποὺ ἔλαμπαν ἀκόμη σὰ δυὸ μαῦρα μαργαριτάρια.

— Ἐδῶ εἶσαι; τὸν ρώτησε ὁ λοχαγός μὲ ἐκπλήξη ἀλλὰ και τραχύτητα. Μπράβο, ἔκαμες τὸ καθῆκον σου!

— Ἐκαμα ὅ,τι μποροῦσα, ἀπάντησε ὁ τυμπανιστής.

— Πληγώθηκες; εἶπε πάλι ὁ λοχαγός, ἀναζητώντας μὲ τὸ βλέμμα τὸν ἀξιωματικό του στὰ διπλὰ κρεβάτια.

— Τί νὰ γίνῃ! Εἶπε ὁ μικρός, ποὺ τούδινε θάρρος νὰ μιλήσῃ ἢ περηφάνια, ὅτι πληγώθηκε γιὰ τὴν πατρίδα του ἔτρεχα σκυφτός, ἀλλὰ μὲ εἶδαν ἀμέσως. Καὶ ἂν δὲ μὲ πυροβολοῦσαν, θὰ ἔφταναν εἴκοσι λεπτὰ νωρίτερα. Εὐτυχῶς βρήκα ἓναν ἀξιωματικό τοῦ Ἐπιτελείου και τοῦ ἔδωσα τὸ σημεῖωμα.

Ἄλλα εἶδα κι ἔπαθα, ὡς πού νά φτάσω ὡς ἐκεῖ, ὕστερ' ἀπό τὴν τουφεκιά!

Εἶχα σκάσει ἀπὸ τὴ δίψα κι ἐφοβόμουν, πὼς δὲ θὰ ἔφτανα ποτὲ κι ἔκλαιγα στὴ σκέψη, ὅτι κάθε στιγμή πού ἀργοῦσα, σκοτωνόταν κι ἓνας ἐκεῖ ἐπάνω. Τέλος πάντων ἔκαμα ὅ,τι μπορούσα. Μὰ ἐσεῖς, κύριε λοχαγέ, χάνετε αἷμα.

Κι ἀλήθεια, ἀπὸ τὸ κακοδεμένο χέρι τοῦ λοχαγοῦ ἔσταζε ἀδιάκοπα αἷμα.

— Θέλετε νὰ σᾶς σφίξω τὸν ἐπίδεσμο, κύριε λοχαγέ; δώστε μου τὸ χέρι σας.

Ὁ λοχαγὸς ἄπλωσε τὸ ἀριστερό του χέρι καὶ μὲ τὸ δεξιὸ θέλησε νὰ βοηθήσῃ τὸν μικρὸ νὰ λύσῃ τὸν κόμπο καὶ νὰ τὸν ξαναδέσῃ. Ἄλλὰ τὸ παιδί, καθὼς ἀνασηκώθηκε ἐπάνω στὸ μαξιλάρι, χλόμιασε καὶ ἀναγκάστηκε ν' ἀκουμπήσῃ τὸ κεφάλι.

— Ἄφησε, ἄφησε, εἶπε ὁ λοχαγός, κοιτώντας τον καὶ τραβώντας τὸ πληγωμένο χέρι, πού αὐτὸς ἐξακολουθοῦσε νὰ τοῦ κρατᾷ. Κοίταξε νὰ περιποιηθῆς τὴν πληγὴ σου, ἀντὶ νὰ φροντίζῃς γιὰ τὶς ξένες, γιὰτι καὶ τὰ παραμικρὰ πράγματα μπορεῖ νὰ γίνουν σοβαρά.

Ὁ τυμπανιστὴς κούνησε τὸ κεφάλι.

— Ἄλλὰ ἐσύ θὰ ἔχῃς χάσει πολὺ αἷμα, γιὰ νὰ εἶσαι τόσο ἀδύνατος, πρόσθεσε ὁ λοχαγός, ἐνῶ τὸν παρατηροῦσε πρὸ προσεχτικά.

— Ἄν ἔχασα πολὺ αἷμα; εἶπε ὁ μικρὸς μ' ἓνα χαμόγελο. ὦ, ἂν ἦταν μόνον αἷμα! Γιὰ κοιτάχτε!

Ὁ λοχαγὸς ὀπισθοχώρησε μὲ φρίκη.

Τὸ παιδί δὲν εἶχε παρὰ ἓνα σκέλος: τὸ ἀριστερὸ τοῦ τὸ εἶχαν κόψει ἐπάνω ἀπὸ τὸ γόνατο καὶ τὸ ὑπόλοιπο ἦταν τυλιγμένο μέσα σὲ ματωμένους ἐπίδεσμους.

Ἐκείνη τὴ στιγμὴ πέρασε ὁ στρατιωτικὸς γιατρὸς μὲ τὰ μανίγια ἀνασκουμπωμένα.

— Ἄχ! κύριε λοχαγέ, εἶπε γρήγορα γρήγορα δείχνοντας τὸ μικρὸ τυμπανιστή. Νά μιὰ ἄτυχη περιήλωση. Ἐνα πόδι, πὺν μποροῦσε νὰ σωθῆ μὲ τὸ τίποτε, ἂν δὲν τὸ ἔβιαζε μ' αὐτὸ τὸν τρόπο, πὺν νὰ προκαλέσῃ φλεγμονή. Ἀναγκαστήκαμε νὰ τοῦ τὸ κόψωμε ἀμέσως. Ἀλλὰ τί τὰ θέλετε... ἕνα παλικάρι, σᾶς βεβαιώνω· οὔτε μιὰ φωνὴ δὲν ἔβγαλε, οὔτε ἕνα δάκρυ! Ἦμουν ὑπερήφανος, γιατί ἦταν Ἑλληνας, λόγον τιμῆς! Κι ἔφυγε βιαστικός.

Ὁ λοχαγὸς συνοφρυώθηκε καὶ κοίταξε πολλὴν ὥρα τὸν τυμπανιστή, ἐνῶ τὸν σκέπαζε πάλι μὲ τὴν κουβέρτα του· κι ἔπειτα σιγά, σχεδὸν χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ καὶ παρατηρώντας τὸν πάντα, σήκωσε τὸ χέρι καὶ ἔβγαλε τὸ πηλίκιο.

— Κύριε λοχαγέ! Φώναξε ὁ μικρὸς κατάπληκτος. Τί κάνετε, κύριε λοχαγέ; γιὰ μένα;

Καὶ τότε ὁ ἀγριωπὸς ἐκεῖνος στρατιώτης, πὺν δὲν εἶχε πεῖ ποτὲ οὔτε ἕνα φιλοφρόνημα σ' ἕναν κατώτερό του, ἀπάντησε μὲ μιὰ φωνὴ περιπαθέστατη, γλυκιά:

— Ἐγώ, δὲν εἶμαι παρὰ ἕνας λοχαγός· ἐσὺ εἶσαι ἕνας ἥρωας.

Ἐπειτα ρίχτηκε μὲ ἀνοιχτὴ τὴν ἀγκαλιὰ ἐπάνω στὸ μικρὸ τυμπανιστή καὶ τὸν φίλησε τρεῖς φορὲς στὴν καρδιά.

ΟΙ ΕΣΧΑΤΟΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΠΡΩΤΟΙ

Ἡ μάχη μόλις εἶχε τελειώσει· τὸ σύνταγμα βιάδιζε σὲ μιὰ μικρὴ κοιλάδα, ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶτες ἦταν πολὺ κουρασμένοι.

Στοὺς λόχους ἔβλεπε κανεῖς πολλοὺς μὲ πρόχειρους ἐπι-

δέσμους· ἄλλος βιάδιζε ἔχοντας γιὰ στήριγμα τὸ ὄπλο του· ἄλλος εἶχε τὸ κεφάλι του δεμένο μὲ κουρσελιασμένο μαντήλι, πὺ ἔσταζε αἷμα· οὔτε τραγούδια οὔτε κουβέντες ἀκούγονταν· ἦμαστε ὅλοι κατάκοποι.

Ὅταν πλησιάζαμε στὴν κατασκήνωση, εἶδα ἔξω ἀπὸ τὴ γραμμὴ μας νὰ σέρνεται, παρὰ νὰ περπατῆ, τὸ στρατιώτη Γιάννη Καραφωτιά, γνωστὸ σ' ὄλο τὸ λόχο γιὰ τὴν ἀσκήμια του. Ἦταν ἓνας παράξενος Ρουμελιώτης, πὺ ξεχώριζε γιὰ τὴ φοβερὴ δύναμή του καὶ τὴν ἀγαθὴ καρδιά του· ἦταν ἵπποκόμος ἑνὸς λοχαγοῦ.

Ὁ Καραφωτιάς ἦταν πολὺ συλλογισμένος· πάντα λιγόλογος, παρατηροῦσε μὲ προσοχὴ τοὺς λόχους μας, σὰ ν' ἀναζητοῦσε κάποιον.

— Κύριε, εἶπε σ' ἓνα νεαρὸ ἀξιωματικὸ, πὺ εἶναι ὁ λοχαγός μου;

Ὁ ἀξιωματικὸς δὲν τοῦ ἀποκρίθηζε. Ὁ Καραφωτιάς πλησίασε ἄλλον ἀξιωματικὸ, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος δὲν εἶπε λέξη.

Τότε μ' ἄρπαξε ἀπὸ τὸ χέρι λέγοντας:

— Γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, πὺ εἶναι ὁ λοχαγός μου; γιατί δὲ φαίνεται;

• Ἐγὼ σιωποῦσα, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι. Γνωρίζαμε πόσο ἀφοσιωμένος ἦταν ὁ Καραφωτιάς στὸ λοχαγὸ του.

— Θεέ μου, εἶπε, μήπως εἶναι πληγωμένος;

Ἡ ἴδια σιωπὴ, κανένας δὲν ἤθελε νὰ τοῦ φανερώσῃ πρῶτος τὴ θλιβερὴ εἶδηση.

Στὸ τέλος ὁ Καραφωτιάς ἔμαθε ἀπὸ τοὺς στρατιῶτες τί συνέβη. Ὁ λοχαγός του ἔπεσε ἀπὸ μιὰ σφαιρα καὶ ἀπὸ τότε κανεὶς δὲν τὸν εἶδε πιά.

Μπορεῖ νὰ τὸν σήκωσαν νοσοκόμοι... Μπορεῖ νάμεινε στὸν τόπο... Κανεὶς δὲν ἤξερε τὴν ἀλήθεια.

Ὁ Καραφωτιάς τρικλίζοντας τραβήχτηκε ἀπὸ μᾶς, κάθισε στὴ μέση τοῦ δρόμου κι ἐκεῖ ἔμεινε ἀπολιθωμένος ἀπὸ τὴ θλίψη του.

Ὁ Λέων — ὁ σκύλος τοῦ συντάγματος — πῆγε κοντά του καὶ τούγλιφε τὰ χέρια· ἀκόμα καὶ τὰ χεῖλια του ἔγλιφε· αὐτὸς ὅμως δὲν κατάλαβε τίποτε ἀπ' αὐτά.

Δυσσχεσθημένος ὁ Λέων ἄρχισε νὰ τὸν γαβγίζει· καὶ ὅταν καὶ σ' αὐτὸ δὲν ἀποκρίθηκε ὁ στρατιώτης, ἐκεῖνος ζάρωσε τὴν οὐρά του κι ἀκολούθησε τὸ στρατό.

Στὴ σκηνή μας φωτιζόμαστε μὲ κεριά· ἦταν μιὰ νύχτα ὕγρὴ καὶ πυκνὴ ὁμίχλη σκέπαζε τὰ πάντα. Ξαπλωθήκαμε σιωπηλοὶ στὰ κρεβατάκια τῆς ἐκστρατείας. Εἶχε περάσει μιὰ ὥρα, ὅταν τὸ πανὶ τῆς σκηνῆς ἀνασηκώθηκε καὶ παρουσιάστηκε ὁ Καραφωτιάς μὲ τὸ πελώριο ἀνάστημά του. Ἦταν πατριώτης μου κι εἶχε θάρρος μαζί μου.

— Τί θέλεις, Γιάννη; τὸν ρώτησα.

— Τὸν ἀναζήτησα σ' ὅλα τὰ χειρουργεῖα καὶ πουθενὰ δὲν εἶναι.

Κατάλαβα, πὼς μοῦ μιλοῦσε γιὰ τὸ λοχαγὸ του.

— Καὶ τώρα τί θέλεις;

— Τὸ περιστροφὸ σας, κύριε ἀξιωματικέ.

— Τὸ περιστροφὸ μου;... Κι ἀνασηκώθηκα στὸ κρεβάτι μου.

— Μάλιστα, τὸ περιστροφὸ σας.

— Καὶ τί τὸ θέλεις;

— Θὰ πάω...

— Ποῦ θὰ πᾶς; λέγε καθαρά!...

— Τὸν ἀξιωματικὸ μου!... Τὸ λοχαγὸ μου πρέπει νάβρω.

— Ἀνόητε! Κατάλαβε ἐπὶ τέλους, ὅτι ἀφοῦ ἔμεινε ἐκεῖ, αὐτὸ σημαίνει, ὅτι οἱ ἐχθροὶ κυρίεψαν τὸ λόφο.

— Τὸ κατάλαβα.

— Δὲν μπορείς λοιπὸν νὰ πᾶς ἐκεῖ.

— Σωστά... Ἀλλὰ δώστε μου τὸ περιστροφὸ σας.

— Μὰ ἑλληνικὰ σοῦ μιλῶ. Δὲν μπορείς νὰ πᾶς ἐκεῖ.

Ἐκεῖ εἶναι πὰ ἐχθροί.

— Μάλιστα... Δὲν μπορῶ!... Ἀλλὰ θὰ πάω!...

Ἄφοῦ οἱ ἄλλοι τὸν ἄφησαν... Τί νὰ γίνῃ!

Κι ἀφοῦ γιὰ πρώτη φορὰ ὁ Καραφωτιάς εἶπε τόσα πολλά, εἶδε τὸ περιστροφὸ μου κρεμασμένο ἐπάνω ἀπὸ τὸ κρεβάτι μου, ρίχτηκε μὲ ὀρμὴ καὶ τὸ ἄρπαξε.

— Ἐχετε γειά! Φώναξε.

Καὶ πρὶν καλὰ καλὰ νὰ καταλάβω τί ἔγινε, ὁ Καραφωτιάς χάθηκε. Ὅταν πετάχτηκα ἔξω ἀπὸ τὴ σκηνή, ἦταν πὰ μακριά. Ἡ ὀμίγη τὸν ἔκρυβε. Καὶ μοναχὰ τὰ βαριά βήματά του ἀκούγονταν στὸ σκοτάδι τῆς νύχτας...

Ὁ Καραφωτιάς πέρασε ἀπὸ τὶς προφυλακὲς μας· οἱ σκοποὶ τὸν γνώριζαν καλὰ καὶ δὲν ἀπόρησαν διόλου, ὅταν τοὺς εἶπε τὸ σχέδιό του.

* — Περίεργος εἶσαι! Τοῦ εἶπε ἓνας σκοπός. Καὶ πῶς θὰ τὸν ξεχωρίσης μέσα σ' αὐτὸ τὸ σκοτάδι; ἐκεῖ εἶναι πολλοὶ ξαπλωμένοι.

— Καὶ τὰ σπύρτα γιατί τάχομε; ἔχω ἄφθονα μαζί μου.

Καὶ τράβηξε τὸ δρόμο του. Οἱ στρατιῶτες τοῦ εἶχαν διηγηθῆ ποῦ ἔγινε ἡ μάχη, ποῦ πληγώθηκε ὁ λοχαγός του, ποῦ ἔπεσε καὶ ποῦ κείτεται ἴσως ἀκόμη, ἂν οἱ ἐχθροὶ δὲν τὸν ἀποτελείωσαν...

Τρεῖς ὥρες γύριζε ἐδῶ κι ἐκεῖ ὁ Καραφωτιάς. Συχνὰ

ἔχανε τὸ δρόμο του, προχωροῦσε ἀργά, ἀκροαζόταν προσεκτικὰ μήπως ἀκούσῃ στεναγμούς πληγωμένων ἢ ὀμιλίες ἀπὸ τὸ ἐχθρικὸ στρατόπεδο! Τίποτε ὅμως δὲν ἄκουσε· μόνο σὲ μιὰ βουνοπλαγιά ξεχώρισε νὰ τρεμοσβήνουν μερικὰ φῶτα.

— Κατασκήνωση ἐχθρική... σκέφτηκε ὁ Καραφωτιάς καὶ σταμάτησε. Ἐκρουσε τὰ σπύρτα στὸν κόρφο του, γιὰ νὰ μὴ βραχοῦν, ἔπεσε στὴ γῆ καὶ σύρθηκε πρὸς τὰ ἔμπροσ.

Ὅσο προχωροῦσε, τόσο οἱ δυσκολίες γίνονταν περισσότερες. Τὸ λασπωμένο γῶμα τὸν ἐμπόδιζε νὰ προχωρήσῃ. Στὸ τέλος δὲν μπόρεσε νὰ κρατηθῆ καὶ κυλίστηκε πίσω.

Ἄκουσαν τὸ θόρυβο οἱ σκοποὶ· ἓνας μάλιστα πυροβόλησε στὴν τύχη καὶ ὁ Γιάννης ἄκουσε μιὰ σφαῖρα νὰ πέφτῃ στὴ λάσπη.

Ὁ Γιάννης ἀναβέ με προφύλαξῃ σπύρτα καὶ ἐξέταξε με προσοχὴ τὰ γαλόνια τῶν ξαπλωμένων νεκρῶν. Ὁ ἄφοβος στρατιώτης ἔψαχνε χωρὶς νὰ κουράζεται, ἀναζητώντας τὸ λοχαγὸ του. Δὲν ἔχανε τὴν ἐλπίδα του· καὶ αὐτὴ τούδινε θάρρος καὶ δύναμη.

Ἐπειρὰ ἀπὸ τρεῖς ὥρες βρέθηκε μπροστὰ σ' ἓναν ἐτοιμοθάνατο ἀξιωματικὸ· ἦταν ὁ λοχαγὸς του, με τὸνα πόδι σπασμένο καὶ μιὰ σφαῖρα στὴν πλάτη.

Τὴν αὐγὴ οἱ σκοποὶ μας εἶδαν μέσα στὴν ὀμίχλη ἓναν ἄγνωστο νὰ πλησιάζῃ. Ἐνας ἐτοιμαζόταν νὰ πυροβολήσῃ, ὅταν ἀκούστηκε μιὰ ἀδύνατη, κουρασμένη καὶ βραχνὴ φωνή:

— Μὴ ρίξῃς!... Δικός σας!... Φέρνω τὸ λοχαγὸ!...

Ὅλο τὸ ἐχθρικὸ στρατόπεδο ὁ γενναῖος στρατιώτης τὸ πέρασε φορτωμένος τὸ λοχαγὸ του. Προχωροῦσε ξαπλωμένος, ἔχοντας τὸ λοχαγὸ του δεμένο στὴ ράχη του με τὴ ζώνη του. Καὶ μόνον ὅταν ἀπομακρύνθηκε τόσο, ὥστε νὰ νὰ μὴ τὸν φτάνῃ σφαῖρα, σηκώθηκε ὄρθιος.

“Ολος ὁ στρατὸς ἔμαθε μὲ θαυμασμὸ τὸ κατόρθωμα τοῦ Γιάννη. Κι αὐτὸς στὸ χειρουργεῖο δὲν ἀπομακρυνόταν ἀπὸ τὸ κρεβάτι τοῦ λοχαγοῦ του.

Σὲ λίγες μέρες συγκεντρώθηκε ὅλο τὸ σύνταγμα στὴν κατασκήνωσι. Ὁ συνταγματάρχης ἔβαλε ὅλο τὸ σύνταγμα στὴ γραμμὴ καὶ κάλεσε κοντὰ του τὸ στρατιώτη Γιάννη Καραφωτιά. Κι ἐκεῖνος βγῆκε ἀπὸ τὴ γραμμὴ του σκεπτικὸς καὶ βαρὺς, ὅπως πάντα.

— Σὲ συχαίρω, παλικάρι μου! Τοῦ εἶπε ὁ συνταγματάρχης. Ἔδειξες, ὅτι κάτω ἀπὸ τὴ στολὴ μπορεῖ ὁ καθένας νὰ κρῦβῃ μιὰ πιστὴ κι ἀφοσιωμένη καρδιά. Ἡ πράξη σου εἶναι μεγάλη μπροστὰ στὴν Πατρίδα καὶ μπροστὰ στὸ Θεό. Σὲ πολλοὺς ἀπὸ μᾶς εἶνε εὐκολο νὰ ριχτοῦν ἐπάνω σὲ ἓνα ἐχθρικό ὄχύρωμα. Εἶναι ὅμως πολὺ δυσκολώτερο καὶ χρειάζεται πολὺ περισσότερο θάρρος γι’ αὐτό, πούκαμες ἐσύ.

Ἐπειτα κρέμασε στὸ στήθος του τὸ στρατιωτικὸ παράσημο, τὸν φίλησε καὶ φώναξε:

— Ζήτω ὁ στρατιώτης Γιάννης Καραφωτιάς!..

— Ζήτω... φώναξαν ὅλοι οἱ στρατιῶτες.

Καὶ μὲ τὸ λαμπερὸ σταυρὸ στὸ στήθος του, πνίγοντας τὰ δάκρυά του, γύρισε στὴ γραμμὴ του ὁ ἀγαθὸς Ρουμελιώτης. Κι ἀντηχοῦσαν ὀλόγυρα οἱ φωνὲς τῶν στρατιωτῶν.

— Ζήτω ὁ σύντροφός μας Γιάννης Καραφωτιάς!...

Ο ΟΡΚΟΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗ

— Τὴν Κυριακὴ, παιδιά, εἶπε ὁ ἀρχηγὸς τῆς Νεολαίας τοῦ σχολείου μας, θὰ πᾶμε ὅλοι μαζί στὸ Στάδιο. Θὰ γίνη ἡ ὀρκωμοσία τῶν νεοσύλλεκτων στρατιωτῶν. Θὰ μαζευτοῦμε

στις δύο στό σχολείο, για να βρεθοῦμε νωρίς στο Στάδιο.

Ἡ χαρὰ τῶν παιδιῶν δὲν περιγράφεται. Ἀπὸ τὴ μία ἢ αὐτὴ τοῦ σχολείου ἄρχισε νὰ γεμίζει καὶ στίς δύο ἡμᾶστε ὅλοι οἱ φαλαγγίτες στὴ γραμμὴ μὲ μικρὲς σημαιοῦλες στὰ χέρια μας.

Σὲ λίγο ὅλη ἡ γειτονία ἀντηχοῦσε τὸ ρυθμικὸ βῆμα καὶ τὰ χαρμόσυνα τραγούδια μας. Στὸ δρόμο ἀπαντούσαμε κι ἄλλες ὀμάδες Νεολαίας. Ἦταν χαρὰ Θεοῦ τὸ χαιρέτισμα τῶν παιδιῶν μὲ τίς σημαιοῦλες. Ὁλος ὁ κόσμος καμάρωνε ἀπὸ τὰ μπαλκόνια καὶ τὰ παράθυρα καὶ χαιρετοῦσε μὲ σεβασμὸ τὴ σημαία μας. Κι ἓνας ὀλοκάθαρος ἀπτικὸς οὐρανὸς μὲ τὸν ὀλόχρυσο ἥλιο τοῦ ὁμόρφαιναν ἀπὸ ψηλὰ τὴν ὥραία πομπή.

Στὸ προαύλιο τοῦ Σταδίου κόσμος καὶ στρατὸς πολὺς. Χαιρετήσαμε μὲ σεβασμὸ τὸ μαρμάρινο ἄγαλμα τοῦ Ἀβέρωφ, ποὺ ὑψώνεται ἐκεῖ. Νιώσαμε ἓνα βαθὺ αἶσθημα εὐγνωμοσύνης γιὰ τὸ μεγάλο Ἡπειρώτη, ποὺ μαζὶ μὲ τίς ἄλλες εὐεργεσίες στὴν πατρίδα μᾶς χάρισε καὶ τὸ μοναδικὸ στὸν κόσμον ὀλομάραρο Στάδιο.

Ὅταν καθίσαμε στὴν ὀρισμένη κερκίδα, εἶδαμε μὲ ἄνεση τὸ ὥραιο θέαμα, ποὺ ἀπλωνόταν μπροστά μας. Σὲ μιὰ χωριστὴ κερκίδα ξεχώριζαν οἱ ναῦτες μὲ τὴ μουσικὴ τοῦ θεωρηκτοῦ «Ἀβέρωφ». Χιλιάδες κόσμος γέμιζε τὸν ἀπέραντο χῶρο τοῦ Σταδίου. Μέσα στὸ ὀλόασπρο χρῶμα τοῦ τὰ φορέματα τῶν θεατῶν ἔπαιρναν ἀκόμη ζωηρότερο χρῶμα κι ὅλο τὸ Στάδιο φαινόταν σὰ μιὰ τεράστια ἀνθοδέσμη.

Στὸν παμμέγιστο στίβο τοῦ Σταδίου οἱ χιλιάδες νεοσύλληκτοι μὲ τὴν ὀμοιόχρωμη στολή τους ἔμοιαζαν μ' ἓνα ὀλόπυκνο μελίσι, καθισμένο στὸ κέντρο τῆς ἀνθοδέσμης. Καὶ σὰν κορνίζα στὴν πανέμορφη ζωγραφιὰ ὑψωνόταν ὀλόγυρα

στην κορφή του Σταδίου μιά σειρά πυκνόφυλλων δέντρων. Ἀπέναντι ἀπλώνεται ὀλοπράσινος ὁ Βασιλικὸς Κήπος μὲ τὸ κάτασπρο παλάτι στὸ βάθος του. Πιο κάτω δέ, τριγυρισμένο ἀπὸ ἀφθονη πρασινάδα, ξεχώριζε τὸ μαρμάρινο μέγαρο τοῦ Ζαππείου καὶ πέρα μακριὰ καμαρώναμε τὸ βράχο τῆς Ἀκροπόλεως.

Ἐνα δυνατὸ σάλπισμα μᾶς συνέφερε ἀπὸ τὴ βαθιὰ ἔκσταση τῆς ψυχῆς μας. Ἀρχισαν νάρχωνται οἱ ἐπίσημοι. Στρατηγοί, ναύαρχοι, ἀνώτεροι ὑπάλληλοι, ὁ Δήμαρχος μὲ τὸ Δημοτικὸ Συμβούλιο. Στὸ τέλος ἦρθε τὸ Ὑπουργικὸ Συμβούλιο καὶ σὲ λίγο ἔφτασε ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς.

Ἡ μουσικὴ χαιρέτησε τὸν ἐρχομὸ τους· ὁ στρατὸς παρουσίασε ὄπλα καὶ ὁ λαὸς ἀνασηκώθηκε χαιρετώντας τοὺς ἄρχοντές του.

Σὲ μιὰ μικρὴ ἐξέδρα, κοντὰ στὸ στίβο, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος μ' ὄλη τὴν Ἱερὰ Σύνοδο ἔψαλαν ἄγιασμό. Καὶ τώρα θὰ γινόταν ἡ ὀρκωμοσία.

Μιὰ ἀπέραντη σιγὴ ἀπλώθηκε σ' ὄλο τὸ Στάδιο. Ὅλος ὁ κόσμος ὄρθιος. Οἱ ἀξιωματικοὶ χαιρετοῦσαν στρατιωτικά. Ἡ Νεολαία, μὲ τὸ δικό της χαιρετισμό. Ὅλες οἱ σημαῖες ἔγειραν λίγο στὴ γῆ. Εἴκοσι ἀεροπλάνα πετοῦσαν ἐπάνω ἀπὸ τὸ Στάδιο.

Ὅλοι οἱ νεοσύλλεκτοι ὑψωσαν τὸ δεξιὸν χεῖρ· ὁ Ἀρχιεπίσκοπος διάβαζε τὸν ὄρκο τοῦ στρατιώτη καὶ οἱ νεοσύλλεκτοι τὸν ἔλεγαν καὶ αὐτοί.

«Ὁρκίζομαι νὰ φυλάω πίστη στὴν Πατρίδα καὶ τὸ συνταγματικὸ Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων, ὑποταγ στοὺς νόμους καὶ τὰ ψηφίσματα τοῦ Κράτους, ὑπακοὴ στοῦ ἀνωτέρου μου· ὀρκίζομαι νὰ ὑπερασπίζω μὲ πίστη καὶ ἀφοσίωση.

ὡς τὴν τελευταία σταλαγματιὰ τοῦ αἵματός μου τὶς Σημαῖες, νὰ μὴν τὶς ἐγκαταλείψω, μήτε ν' ἀποχωριστῶ ποτὲ ἀπ' αὐτές· ὀρκίζομαι νὰ φυλάω τοὺς στρατιωτικοὺς νόμους καὶ γενικὰ νὰ φέρωμαι σὰν καλὸς καὶ φιλότιμος στρατιώτης».

Μόλις τελείωσε ἡ τελετὴ τῆς ὀρκωμοσίας, ὁ στρατηγὸς Διοικητὴς ὅλου τοῦ στρατοῦ τῆς Ἀθήνας εἶπε στοὺς στρατιῶτες αὐτὰ τὰ λόγια ἀπὸ τὴν ἐξέδρα τοῦ ἀγιασμοῦ:

— Νεοσύλλεκτοι!

Ἔνα πατριωτικὸ χρέος σᾶς ἔκαμε ν' ἀφήσετε τὰ σπίτια σας. ν' ἀφήσετε τοὺς γονεῖς σας, τὸ χωριὸ σας, τὶς ἐργασίες σας καὶ νὰ φορέσετε τὴν τίμια στολὴ τοῦ στρατιώτη.

Ἔνα πατριωτικὸ χρέος σᾶς ἔκαμε ν' ἀφήσετε τὴν ἡσυχὴ ζωὴ τοῦ τόπου σας καὶ ναρθῆτε στὴν πολυθόρυβη ζωὴ τοῦ στρατώνα.

Ἔνα πατριωτικὸ χρέος σᾶς ἔκαμε ν' ἀφήσετε ὅλους τοὺς ἀγαπημένους σας καὶ νὰ ζητήσετε νέες γνωριμίες καὶ νέες φιλίες στοὺς ἄγνωστους ἕως τώρα συναδέλφους σας.

Νεοσύλλεκτοι!

Μὴν ἀφήσετε τὴν ψυχὴ σας νὰ πονῆ γιὰ τὸ χωρισμὸ σας ἀπὸ τὰ σπίτια σας.

Μὴν ἀφήσετε τὸ νοῦ σας νὰ τρέχη σ' ἀγαπημένα πρόσωπα, σ' ἀγαπημένους τόπους.

Ἡ Πατρίδα σᾶς δέχεται ἐδῶ. Μιὰ νέα οἰκογένεια σᾶς ἀνοίγει τὴν ἀγκαλιά της. Νέους φίλους θὰ γνωρίσετε. Ὁ στρατώνας εἶναι δικὸς σας σπίτι.

Νεοσύλλεκτοι!

Ἔνα νέο ἔργο καὶ μιὰ νέα φροντίδα ἀνοίγεται μπροστὶ σας. Εἶναι φροντίδα κοινὴ γιὰ ὅλους τοὺς Ἕλληνας. Εἶναι φροντίδα γιὰ σᾶς, γιὰ τοὺς δικούς σας, γιὰ μᾶς, γιὰ ὅλους μας.

Ἡ στρατιωτικὴ ζωὴ δὲν εἶναι τόσο βαριά, ὅσο νομίζετε. Θὰ σᾶς ἀγαπήσωμε ὅλοι μὲ τὴν καρδιά μας καὶ θὰ σᾶς βοηθήσωμε νὰ μὴ σᾶς ἀποφανῆ ἡ νέα ζωὴ. Ἐμεῖς οἱ ἀξιωματικοὶ σας θὰ εἶμαστε πάντα κοντὰ σας. Θὰ γίνωμε ἡ νέα σας οἰκογένεια.

Μαζὶ μὲ τὸν ὄρκο, ποὺ δώσατε σήμερα, δώστε μας καὶ τὴν καρδιά σας. Ἔτσι, σὰν καλοὶ φίλοι, πιασμένοι χέρι μὲ χέρι, θὰ κάμωμε σύντομα τίμιο καὶ δυνατὸ τὸν ἐθνικὸ στρατό. Τὸ στρατό, ποὺ θὰ εἶναι τὸ καμάρι κι ἡ ἐλπίδα τῆς μεγάλης πατρίδας. Ἡ δοξασμένη σημαία πάντα θὰ μᾶς προστατεύη· κι ὁ Θεὸς ἀπὸ ψηλὰ πάντα θὰ μᾶς εὐλογῆ.

Ζήτω, παιδιά, ἡ ἐλληνικὴ Πατρίδα!

Ζήτω ὁ Βασιλεύς!

Ζήτω ὁ ἐθνικὸς στρατός!

Ὅλο τὸ Στάδιο ἀντήχησε ἀπὸ ἀτέλειωτες ζητωκραυγές. Γιὰ πολὺν καιρὸ θὰ νιώθωμε τὸν ἀντίλαλο τῆς γιορτῆς. Καὶ γιὰ πάντα θὰ θυμόμαστε τὰ ἀπλὰ καὶ ζωντανὰ λόγια τοῦ καλοῦ Στρατηγοῦ.

«Θέλουμε τὴν Ἑλλάδα νὰ τὴν κυβερνᾷ μιὰ καρδιά, ποὺ μονάχα γι' αὐτὴν νὰ κτυπᾷ. Γιατὶ μονάχα ἔτσι, μόνον διὰν εἶμαστε ἕνας λαὸς ἐνιαῖος καὶ ἀδιαίρετος, ὅταν ὅλα τὰ άτομα, ποὺ ἀποτελοῦν αὐτὸ τὸ λαὸ εἶναι ἀλληλέγγυα μεταξὺ τους, ὅταν ὁ καθένας αἰσθάνεται καὶ πιστεύη, ὅτι ἡ δυστυχία τοῦ ἄλλου εἶναι καὶ δυστυχία ἰδική του, τότε ἀποτελοῦμε πραγματικά ἕνα Ἔθνος, ποὺ θὰ μπορέσῃ ὄχι μόνον ν' ἀναπτύξῃ τὴν ἐσωτερικὴν του ζωὴν σὲ πολιτισμὸν καὶ σὲ ἀκμὴν καὶ σὲ πρόοδο, ἀλλὰ θὰ μπορέσῃ ν' ἀντιμετωπίσῃ ὅποιανδήποτε πίεσιν...»

ΟΙ ΦΑΛΑΓΓΙΤΕΣ ΚΑΙ ΣΚΑΠΑΝΕΙΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΜΟΥ

Κάθε καλοκαίρι, πού πήγαινα στο χωριό μου να παραθερίσω, τήν πρώτη επίσκεψη τήν ἔκανα στον παλιό καλό μου δάσκαλο.

Ήταν ἀρκετά χρόνια συνταξιούχος, μὰ καὶ ἀρκετά ἠλικιωμένος. Ἐπὶ σαράντα χρόνια συνεχῶς ὑπηρετήσε στο χωριό μας. Ὅπως ὁ ἴδιος χαρακτηριστικά ἔλεγε, ἓνα διορισμὸ εἶχε καὶ μιὰ παραίτηση. Τήν πολύχρονη καὶ ὠφέλιμη γιὰ τὸ χωριό μας ὑπηρεσία του ἄφησε μόνο ὅσες φορές τὸν κάλεσε ἡ πατρίδα.

Εἶχε πάρει μέρος σὲ ὅλους τοὺς πολέμους τῆς πατρίδας μας. Εἶχε πολλὲς φορές πληγωθῆ κι εἶχε πάρει πολλὰ στρατιωτικά παράσημα. Γιὰ τὸν ἥρωισμό καὶ τὴν αὐτοθυσία του εἶχε προβιβαστῆ ὡς τὸ βαθμὸ τοῦ ταγματάρχη.

Πολλὲς φορές τοῦ πρότειναν νὰ παραμεῖνη στο στρατό, ἀλλὰ δὲ δέχτηκε.

Καμιά φορά, ὅταν τοῦ ἔκανα ἐπίσκεψη, τὸν παρακαλοῦσα νὰ μοῦ διηγηθῆ διάφορα περιστατικά τῆς στρατιωτικῆς του ζωῆς ἢ γιὰ τοὺς ἔνδοξους πολέμους τῆς πατρίδας μας, στοὺς ὁποίους εἶχε λάβει μέρος καὶ εἶχε πολεμήσει γενναῖα. Τὸ ἔκανε μ' εὐχαρίστηση. Ὅταν ἄρχιζε τὴ διήγησή του, τὰ μάτια του ἔλαμπαν, τὰ μάγουλά του κοκκίνιζαν καὶ ἡ φωνή του ἔτρεμε. Μέσα του φτερούγιζε ὀλόθερμος ὁ ἔνθουσιασμός ἐκεῖνος, πού ἐμπύχωνε κι ἐνθουσίαζε τὸ στρατό μας. Ὁ ἐνθουσιασμός ἐκεῖνος, πού στεφάνωσε μὲ δάφνες τὰ ὄπλα τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, πού ὀδηγημένος ἀπὸ ἔνδοξο Ἀρχηγὸ δόξασε τὴν Ἑλλάδα μας κι ἐλευθέρωσε τοὺς ἀδερφούς μας. Ἀπόφευγε ὁμως μὲ προσοχὴ νὰ ἀναφέρῃ κάτι ἀπὸ τὴ δική

του δράση. Κι όταν ἐγὼ τοῦ θύμιζα τοὺς δικούς του ἡρωισμούς, ἀπαντοῦσε μὲ μετριοφροσύνη.

— Ὅλοι, παιδί μου, κάμαμε τὸ καθῆκον μας γιὰ τὴν πατρίδα. Δὲν ἔκαμα λοιπὸν ἐγὼ τίποτε περισσότερο, ἀπ' ὅ,τι ἔκαμε ὁ κάθε ἀξιωματικὸς καὶ στρατιώτης κι ἀπ' ὅ,τι ὀφείλει νὰ κάνῃ κάθε Ἕλληνας γιὰ τὴν πατρίδα μας.

Ἄλλοτε πάλι τὸν ρώτησα γιατί δὲν ἔμεινε στὸ στρατό, ἀφοῦ μάλιστα ἦταν ταγματάρχης.

— Προτίμησα, παιδί μου, νὰ μείνω δάσκαλος, ἐδῶ στὸ μικρὸ κι ἀγαπημένο χωριό μας. Ἐδῶ νόμισα, ὅτι θὰ ἦμουν χρησιμώτερος καὶ γιὰ τὴ μικρὴ αὐτὴ καὶ γιὰ τὴ μεγάλη πατρίδα μας.

Καὶ πραγματικά· τὸ χωριό μας εἶχε πολὺ προοδέψει ἀπὸ τὴν κατάστασι, πὺ βρισκόταν παλαιότερα. Κι ὅπως συχνὰ μούλεγε ὁ πατέρας μου, τὰ περισσότερα, ἂν ὄχι ὅλα, τὰ χρωστούσαμε στὸν καλὸ μου δάσκαλο. Αὐτὸς ἦταν ἡ ψυχὴ γιὰ κάθε προοδευτικὴ ἐνέργεια. Μὲ τὴς ἐνεργειῆς του εἶχε χτιστῆ τὸ μέγαρο τοῦ σχολειοῦ μας, ἐπισκευάστηκε ἡ ἐκκλησία, χτίστηκε ἡ πηγὴ καὶ προφυλάχτηκε τὸ νερὸ ἀπὸ κάθε κίνδυνον νὰ μολυνθῆ. Δεντροφύτευε πολλοὺς λόφους, τὴς πλατεῖες καὶ τοὺς δρόμους τοῦ χωριοῦ.

Γι' αὐτὸ κι ὅλοι οἱ χωριανοὶ τὸν ἐκτιμοῦσαν καὶ τὸν σέβονταν κι ἰδίως οἱ γεροντότεροι. Αὐτοὶ ξέρανε τὴν ἀλλαγὴ, πούγινε στὸ χωριό μας μὲ τὴς ἐνεργειῆς τοῦ δασκάλου μας.

Ἄλλὰ κι ἐγὼ πολὺ τὸν σεβόμουν. Ὅ,τι δημιούργησα, ὅστερα ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ τοὺς γονεῖς μου τὸ χρωστοῦσα σ' αὐτόν.

Νά λοιπὸν γιατί, ὅταν ἐπήγαινα νὰ παραθερίσω στὸ χωριό μου, τὴν πρώτη μου ἐπίσκεψι τὴ χρωστοῦσα στὸν γεροδάσκαλό μου. Φιλοῦσα τὸ χέρι του καὶ πάντα κάποια

καλή συμβουλή θ' ἄκουα ἀπὸ τὸ στόμα του! Ἡ ζωὴ καὶ ἡ πείρα του τὸν εἶχαν διδάξει πολλά.

— Καλῶς τὸ παιδί μου, ἔλεγε. Μ' ἀγκάλιαζε καὶ μὲ φιλοῦσε στὸ μέτωπο.

Ἐνα μόνο ἦταν τὸ παράπονό του· δὲν εἶχε κατορθώσει νὰ δημιουργήσῃ πάλι τὸ δάσος τοῦ μικροῦ βουνοῦ μας, πὺν εἶχε καταστραφῆ ἀπὸ φωτιά τὰ τελευταῖα χρόνια. Ὅσες φορές ἡ συζήτηση στρεφόταν γύρω ἀπ' αὐτὸ τὸ θέμα, ἀναστέναζε μὲ πόνο :

— Ἀφῆσαν, παιδί μου, τὸ δάσος μας νὰ καῖ κι ἀντὶ νὰ φροντίσωμε νὰ τὸ ξανακάμωμε, πρόβατα καὶ κατοίκια βόσκουν μέσα! Ἄλλαξε πιά ὁ κόσμος σήμερα. Καὶ ἰδίως οἱ νέοι μας.

Ἐγὼ πιά δὲν ἔχω καμιὰ ἐμπιστοσύνη σ' αὐτούς. Δὲν κοιτάζουν πιά τὸ χωριὸ τους. Κοιτάζουν ἄλλα πράγματα.

Κι ἐνῶ ἡ φωνή του ἔτρεμε, τὸ πρόσωπό του γινόταν μελαγχολικὸ καὶ κουνουσε μὲ θλίψη τὸ κάτασπρο κεφάλι του.

Πολλὲς φορές τολμοῦσα νὰ φέρω ἀντίρρηση :

— Δὲν πιστεύω τὰ πράγματα νά ναι τόσο ἄσχημα, ὅσο νομίζετε. Ἐγὼ θαρρῶ, πὺν σὰν Ἑλληνόπουλα πὺν εἶναι οἱ σημερινοὶ νέοι, μέσα στὴν καρδιά τους κρύβουν ἐκεῖνα τὰ προτερήματα, πὺν πάντα στολίζουν τὴ φυλή μας: τὴν εὐσέβεια, τὸ σεβασμὸ, τὴ φιλοπατρία. Χρειάζεται μόνο ὁ κατάλληλος ἄνθρωπος νὰ ξυπνήσῃ μέσα τους αὐτὲς τὶς ἀρετές. Μὴν ξεχνᾶτε, πὺν γιὰ κάθε καλὸ ἢ κακὸ χρειάζεται ἡ πρώτη ἀρχὴ καὶ ὁ κατὰλληλος ἄνθρωπος νὰ κάμῃ τὴν ἀρχή. Καὶ πιστεύω, ὅτι αὐτὸς πὺν χρειάζεται, κάποτε θὰ βρεθῆ.

Χωρὶς νὰ ἀπαντᾶ, κουνουσε χαρακτηριστικὰ τὸ κεφάλι του.

Τὸ προπερσινὸ καλοκαίρι οἱ πολλὲς ἐργασίες μου

μ' ἐμπόδισαν, μὲ μεγάλη μου λύπη, νὰ πάω στὸ χωριό μου.

Ἐπιθυμοῦσα νὰ ἰδῶ πάλι τὸν τόπο, ποῦ γεννήθηκα, τοὺς γονεῖς μου, τὸν καλὸ μου δάσκαλο. Ἄλλὰ δὲν τὸ κατόρθωσα.

Καὶ τὸ Γενάρη τοῦ ἄλλου ἔτους ἔλαβα ἓνα γράμμα. Ἦταν ἀπὸ τὸ δάσκαλό μου. Τὸ ἄνοιξα μὲ λαχτάρα καὶ περιέργεια μαζί. Ἦταν μιὰ πολυσέλιδη καὶ πυκνογραμμένη ἐπιστολή.

«.....Εἶμαι ἐξαιρετικὰ ἱκανοποιημένος—ἔγραφε—γιατὶ γελάστηκα στὶς προβλέψεις μου. Ὅπως θὰ θυμᾶσαι, συχνὰ σούλεγα, ὅτι δὲν εἶχα ἐμπιστοσύνη πιά στοὺς νέους. Πρέπει μάλιστα νὰ σοῦ φανερώσω κάποιο μυστικό. Ὄταν σὺ εἶχες ἀντίθετη γνώμη καὶ μούλεγες, πὼς οἱ νέοι μας μποροῦν νὰ γίνουν καλοὶ, στενοχωριόμουν λιγάκι μαζί σου. Τώρα ὅμως βλέπω, ὅτι εἶχες δίκιο. Βρέθηκε ὁ κατάλληλος ἄνθρωπος νὰ τοὺς ξυπνήσῃ.... Οἱ φαλαγγίτες κι οἱ σκαπανεῖς τῆς Ε. Ο. Ν. τοῦ χωριοῦ μας ἀποφάσισαν ν' ἀναδασώσουν τὸ βουνό μας. Ὁ τόπος αὐτός, σύμφωνα μὲ μιὰν ἀπόφαση τοῦ κοινοτικοῦ συμβουλίου κηρύχτηκε «ἀναδασωτέος»... Δὲν εἶχαμε λοιπὸν ἄλλο καταλληλότερο. Καὶ γι' αὐτὸ οἱ καλοὶ μας νέοι μὲ παρακάλεσαν νὰ σοῦ γράψω. Μὴ μᾶς ἀρνηθῆς αὐτὴ τὴ χάρη, γιὰ χάρη τῶν νέων μας.

»... Νὰ μᾶς στείλῃς λοιπὸν πέντε χιλιάδες πεῦκα νὰ τὰ φυτέψωμε φέτος στὸ παλιὸ δάσος. Καὶ χίλιες εὐκαλύπτους, ποῦ θὰ φυτέψωμε στὸ ποτάμι· γιατί σὲ μερικὰ σημεῖα ἀπὸ τὶς περυσινὲς πλήμμυρες ἡ κοίτη του ἀνασκάφηκε, λίμνασαν τὸ καλοκαίρι τὰ νερὰ καὶ παρουσιάστηκαν στὸ χωριὸ κρούσματα ἐλονοσίας.

» Τὸ καλοκαίρι, ὅταν μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ θάρθῃς,

θάβρης τὸ χωριό μας ἀλλαγμένο καὶ τοὺς νέους του ἀγνώ-
ριστους.

Σὲ ἀσπάζομαι
ὁ δάσκαλός σου
Γεώργιος Π...»

Σὲ ὀχτὼ μέρες ἔστειλα τὰ δεντράκια, πὺ μου ζήτη-
σαν, μὲ ἓνα θερμὸ συγχαρητήριο γράμμα στὸν ἀρχηγὸ τῆς
Ε. Ο. Ν. τοῦ χωριοῦ μου. Μαζὶ μὲ τὰ συγχαρητήριά μου
ἔδινά στοὺς καλοὺς νέους τὴν ὑπόσχεση, ὅτι θὰ εἶμαι
πάντα πρόθυμος νὰ τοὺς ἐξυπηρετήσω σὲ ὀτιδήποτε θὰ
ἤθελαν. Ἐγραψα ἐπίσης καὶ στὸν καλὸ μου δάσκαλο καὶ
τὸν παρακαλοῦσα νὰ γίνῃ ὁ σύμβουλος καὶ ὁ καθοδηγητὴς
τῶν νέων μας. Ἀπὸ σεβασμὸ ὅμως ἀπόφυγα νὰ τοῦ ἀνα-
φέρω κάτι, ἀπὸ ὅσα ἔλεγε παλαιότερα γι' αὐτούς.

Τὸν Ἰούλιο τοῦ ἴδιου ἔτους κατόρθωσα νὰ πάω στὸ
χωριό μου γιὰ παραθερισμὸ. Ἐφτάσα ἀπόγευμα Κυριακῆς.
Ὅταν πλησίασα στὸ χωριό, ὅσα εἶδα μοῦ φάνηκαν ἀπί-
στευτα. Ὅλοι οἱ νέοι καὶ οἱ νέες τοῦ χωριοῦ, φορώντας τὴ
στολή τοῦ φαλαγγίτη ἢ τοῦ σκαπανέα τῆς Ε. Ο. Ν., μὲ στά-
μνες στὰ χέρια ἢ ἄλλα δοχεῖα, κουβαλοῦσαν νερὸ ἀπὸ τὴν
πηγὴ καὶ πότιζαν τὰ δεντράκια, πὺ ἦταν φυτεμένα στὴν
ἀντικρινὴ βουνοπλαγιά. Κοντὰ στὴν πηγὴ εἶδα καὶ τὸν παλιὸ
μου δάσκαλο. Μὲ τὴ χαρὰ ζωγραφισμένη στὸ πρόσωπο, μὲ
μάτια πὺ ἔλαμπαν, μὲ τὸ σῶμα ἀνορθωμένο καὶ τὴ δυ-
νατὴ καὶ χαρωπὴ φωνή του, ἔδινε θάρρος στοὺς φιλότι-
μους νέους. Κοντὰ του στεκόταν ἓνας λεβεντόσωμος νέος
καὶ συνομιλοῦσαν. Ἦταν ὁ ἀρχηγὸς τῶν φαλαγγιτῶν.
Πέζεψα ἀπὸ τὸ ζῶο καὶ πλησίασα.

Μόλις μὲ εἶδε, ἔτρεξε πρὸς τὸ μέρος μου.

— Ἀγαπημένο μου παιδί, φώναξε μὲ χαρὰ, ἐνῶ μοῦ ἔσφιγγε καὶ τὰ δυὸ μου χέρια. Βλέπεις τοὺς νέους μας; ποτίζουν τὰ δεντράκια, πὸν μᾶς ἔστειλες.

Ἔσκυπα καὶ φίλησα τὸ χέρι του. Ὑστερα πλησιάσαμε τὸ νέο, πὸν πρωτύτερα συνομιλοῦσαν καὶ μοῦ τὸν σύστησε:

— Ὁ ἀρχηγὸς τῆς Νεολαίας μας.

Ἔσφιξα μὲ συγκίνηση τὸ χέρι τοῦ εὐγενικοῦ νέου καὶ τοῦ εἶπα, πὸς τὸν συγχαίρω γιὰ τὴν προοδευτικότητά ὄλων τῶν νέων μας.

Ἐκεῖνος μ' εὐχαρίστησε γιὰ τὴν προθυμία μου νὰ τοὺς ἐξυπηρετήσω.

Ὅχι, παιδί μου, ἀπάντησα. Δὲν ἔκαμα τίποτε περισσότερο ἀπὸ τὸ καθῆκον μου. Οἱ μεγάλοι πρέπει νὰ βοηθοῦμε τοὺς μικροὺς κι ὅλοι μαζὶ νὰ ἐργαζόμαστε γιὰ τὴ δόξα καὶ τὸ μεγαλεῖο τῆς πατρίδας μας.

Ὁ γεροδάσκαλός μου μὲ συνόδευσε ὡς στὸ πατρικό μου σπίτι. Οἱ γονεῖς μου μὲ ὑποδέχτηκαν μὲ χαρὰ καὶ συγκίνηση. Μὲ τὴν ἴδια συγκίνηση φίλησα κι ἐγὼ τὸ χέρι τους καὶ τοὺς ἔσφιξα στὴν ἀγκαλιά μου.

Ἀφοῦ μείναμε λίγη ὥρα, ὁ δάσκαλός μου μὲ κάλεσε νὰ πᾶμε κοντὰ στοὺς νέους μας. Ζήτησα συγγνώμη ἀπὸ τοὺς γονεῖς μου καὶ βγήκαμε.

Ἀντίκρου μας, σὲ ἓνα εὐπρόσωπο σπίτι κυμάτιζε ἡ ἑλληνικὴ σημαία.

Λιάβασα τὴν ἐπιγραφή, γραμμὴν μὲ μεγάλα γράμματα.

Ε Ο Ν
Π Ε Τ Ρ Ο Χ Ω Ρ Ι Ο Υ

— "Ἄς πᾶμε ὡς ἐκεῖ, εἶπε ὁ δάσκαλός μου.

Πρὸς τὰ δυτικὰ τοῦ χωριοῦ ἀπλωνόταν ἡ μικρὴ πεδιάδα καὶ πέρα μακριὰ ἔλαμπε, κάτω ἀπὸ τὶς ἀκτίνες τοῦ ἡλίου ὁ γαλάζιος καθρέφτης τῆς θάλασσας.

Ὁ ἥλιος ἔγερνε πρὸς τὴ δύση του κι ἔξω ἀπὸ τὸ κέντρο τῆς Νεολαίας εἶδα νὰ σχηματίζεται παράταξη. Πλησιάζαμε πιά πρὸς τὰ ἐκεῖ κι ἐτοιμαζόμουν νὰ ρωτήσω τὸ συνοδό μου σχετικά, ὅπου καὶ οἱ δυὸ σταθήκαμε σὲ προσοχή. Καὶ ἐνῶ ὀλόχρυσος ὁ ἥλιος βυθιζόταν στὴ θάλασσα καὶ ὁ οὐρανὸς γινόταν κατακόκκινος, οἱ σκαπανεῖς καὶ οἱ φαλαγγίτες χαιρετοῦσαν καὶ οἱ σάλπιγγες σάλπιζαν τὴν ὑποστολὴ τῆς σημαίας.

Σιγὰ σιγὰ ἄρχισε νὰ κατεβαίνει ἡ γαλανόλευκος, πού καθὼς φωτιζόταν ἀπὸ τὶς τελευταῖες ἀκτίνες τοῦ ἡλίου καὶ τὸ φῶς του ἔπεφτε ἐπάνω στὰ χρυσὰ κρόσσια της, ἀστραποβολοῦσε σὰν ἥλιος. Ἡ ἐθνικὴ μας σημαία, τὸ σύμβολο τῆς ἑλληνικῆς πατρίδας μας, ἐμφύχωνε πάλι τοὺς νέους τοῦ χωριοῦ μας.

"Ὅσον καιρὸ ἔμεινα στὸ χωριό μου, καμάρωνα μὲ ἰκανοποίηση τοὺς σκαπανεῖς καὶ φαλαγγίτες. Οὔτε στὰ καφενεῖα πιά σύχναζαν, οὔτε στὰ καπηλειὰ πήγαιναν.

Κάθε Κυριακὴ, μὲ τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου κι ἐνῶ ἀπὸ ἓνα τμῆμα τῆς Νεολαίας ἀποδίνονταν τιμές, οἱ σάλπιγγες σάλπιζαν «ἔπαρσιν» καὶ ἡ γαλανόλευκη ὑψωνόταν περηφάνη. σὰν ἥλιος, πού φώτιζε κι ἐμφύχωνε τοὺς νέους.

Κατόπι μὲ σεμνὴ παράταξη πήγαιναν στὴν ἐκκλησία, γιὰ νὰ ἐπιδοθοῦν ὕστερα ἀπὸ τὴ θεία λειτουργία σὲ ἔργα κοινῆς ὠφέλειας. Τὸ βράδυ μαζεύονταν πάλι καὶ ἐνῶ ἀπόδιναν τιμές, «ὑποστελλόταν» τὸ ἐθνικὸ μας Σύμβολο.

— Μεγαλύτερη ὑπηρεσία δὲν μπορούσε νὰ προσφέρει
 στὴν πατρίδα μας, ἐκεῖνος, ποὺ πρῶτος εἶχε τὴν ἰδέα τῆς
 Ἑθνικῆς Ὀργανώσεως τῆς Νεολαίας μας, μοῦ ἔλεγε ὁ καλός
 μου δάσκαλος. Μέσα στὴν ὀργάνωση αὐτὴ οἱ νέοι μας ξα-
 ναβροῆκαν τὸν ἑαυτό τους καὶ θὰ μπορέσουν νὰ συνεχίσουν
 τὸ ἔργο τῶν παλαιότερων γενεῶν· νὰ κάμουν τὴν Πατρίδα
 μας ν' ἀποχτήση πάλι τὴν παλιά της δόξα καὶ νὰ πάρη ἀνά-
 μεσα στὰ πολιτισμένα ἔθνη τὴ θέση, ποὺ τῆς ἀξιζει...

ΥΜΝΟΣ ΤΗΣ 4ης ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

- Γιατί χαίρεται ὁ κόσμος καὶ χαμογελάει, πατέρα;
 Γιατί λάμπει ὁ ἥλιος ἔτσι, γιατί φέγγει ἔτσι ἡ μέρα;
 — Γιατὶ σὰν κι αὐτὴ, παιδί μου, τὴν ἡμέρα τὴ χρυσὴ
 ποὺ τὴ χαίρεσαι καὶ σύ,
 στέρεψε τὸ μαῦρο δάκρυ, κλείσανε πολλὰς πληγές,
 ἀψηλώσανε τὰ στάχυα
 κι ἓνα γύρο ὅλα τὰ βράχια
 ἐγινῆκαν ἀνθοβούνια καὶ χρυσοπηγές.

Μιὰν ἡμέρα σὰν καὶ τούτη, τὴν ὀλόφωτη κι ὠραία,
 ξεδιπλώθηκε καὶ πάλι ἡ γαλάζια μας σημαία,
 πούχει τ' οὐρανοῦ τὸ χρῶμα
 καὶ σκεπάζει τ' ἅγιο χῶμα,
 ποὺ ἐλεύθερος πατᾶς.
 Κι ἔτσι μὲ χαρὰ κι ἐλπίδα
 γιὰ μιὰν ἔνδοξη πατρίδα
 ἡ Σημαία κυματίζει μ' ἓνα «τὰν ἢ ἐπὶ τᾶς!»

Μιά ἡμέρα σὰν καὶ τούτη, ποὺ χτυπᾶνε οἱ καμπάνες,
 ποὺ τὴν τραγουδοῦν οἱ νέες καὶ δοξολογοῦν οἱ μάνες,
 ἔγινε σὰν πρῶτα πάλι
 ἡ πατρίδα μας μεγάλη,
 δοξασμένη κι ἰσχυρή·
 κι ἔτσι σὰν τὴν ἀντικρίζεις,
 ἔτσι πάλι τὴ γνωρίζεις,
 τὴ γνωρίζεις «ἀπ' τὴν κόψη τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή.»

Τ. Μωραϊτίνης.

« ΕΜΠΡΟΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΕΛΛΑΔΑ ΝΕΑ. . . »

Με δυνατὸ καρδιοχτύπι ἀνέβηκαν στὸ πλοῖο οἱ φαλαγγίτες τοῦ νησιοῦ μὲ τὸν ἀρχηγό τους. Θὰ πήγαιναν στὴν πρωτεύουσα, ἀντιπρόσωποι τῆς Νεολαίας τοῦ νησιοῦ, γιὰ νὰ βρεθοῦν μαζί μὲ χιλιάδες ἄλλα Ἑλληνόπουλα στὶς γιορτὲς τῆς μεγάλης ἡμέρας.

Μαζί μὲ τὴ χαρὰ καὶ κάποια ἀνησυχία ἔσφιγγε τὶς παιδικὲς καρδιές τους. Πήγαιναν ἄγνωστοι μέσα σὲ ἀγνώστους σὲ μιὰ τόσο ἐπίσημη μέρα, ποὺ ἀπ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα χιλιάδες νέων θὰ ἔρχονταν μὲ τὸν ἴδιο σκοπό. Εἶχαν βέβαια ἐμπιστοσύνη στὸν ἀρχηγό τους. Μὰ καὶ σ' ἐκείνου τὸ πρόσωπο περνοῦσε πότε πότε κάποια σκιά ἀνησυχίας. Μόλις ἦταν κι ἐκεῖνος ἓνα μεγάλο παιδί...

Ἀνεβασμένος στὴ γέφυρα τοῦ πλοίου, ποὺ μὲ τὸ γλυκοχάραμα πλησίαζε στὸν Πειραιά, ὁ Κώστας, ὁ ἀρχηγός τους σκεφτόταν. Κάποια ἀνησυχία τὸν βασάνιζε. Ἦταν ὑπεύθυνος, σὰν ἀρχηγός, μόλις δεκάξι χρονῶ κι ἐρχόταν γιὰ πρώτη φορὰ στὴν πρωτεύουσα. Θὰ μπορούσαν ἄραγε αὐτὸς καὶ οἱ συναγωνιστές του νὰ δικαιώσουν τὶς ἐλπίδες τῶν νέων, ποὺ ἀντιπροσώπευαν; καὶ ὅλοι οἱ νέοι τῆς Ἑλλάδας θὰ μπορούσαν νὰ δικαιώσουν τὶς ἐλπίδες, ποὺ στηρίζει ὁ Ἀρχηγός καὶ ἡ Πατρίδα στὰ νέα της παιδιὰ;

Καθὼς τὸ πλοῖο, μὲ τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου ἔμπαινε στὸ λιμάνι, οἱ ἀνησυχίες τοῦ Κώστα ἄρχισαν νὰ διαλύωνται. Τὸ θέαμα τῶν σημαιοστολισμένων πλοίων τοῦ λιμανιοῦ καὶ τῆς πόλης, ποὺ κολυμποῦσε στὸ γαλανόλευκο χρῶμα τῶν σημαιῶν, τοῦ ἔδωσε θάρρος. Κι ὅταν βγῆκαν στὴν προκυμαία, ὅπου τοὺς ὑποδέχτηκαν μὲ χαρὰ κι εὐγένεια ἄλλοι φαλαγγ-

γίτες, για να τους οδηγήσουν στο μέρος που θάμεναν και η τελευταία άνησυχία έφυγε. Για πρώτη φορά έβλεπαν αυτούς τους συναγωνιστές τους. Και όμως με πόση χαρά και καλοσύνη τους καλωσόρισαν!...

Καθώς περνούσαν στην πόλη, χιλιάδες νέοι και νέες, ντυμένοι τη στολή του φαλαγγίτη κυκλοφορούσαν στους μεγάλους δρόμους. Ο Κώστας ήταν βέβαιος, πώς τους έβλεπε για πρώτη φορά. Μά πάλι του φαινόταν, πώς δεν του ήταν άγνωστοι. Και κάτι τον έσπρωχνε να τρέξει στον καθένα, να του σφίξει τα χέρια, να του μιλήσει με θάρρος και έγκαρδιότητα. Κάτι, που ο Κώστας δεν ήξερε τί ήταν, τον έκανε να νομίζει όλ' αυτά τα Έλληνόπουλα αδέρφια του, αφού όλα για μια Ίδέα και τον ίδιο σκοπό είχαν μαζευτεί στην πρωτεύουσα!..

Την παραμονή της 4ης Αυγούστου η συγκίνηση του Κώστα και των συναγωνιστών του ήταν μεγάλη. Το άπογευμα θα γινόταν η παρέλαση. Όλες εκείνες οι χιλιάδες τα Έλληνόπουλα θα περνούσαν μπροστά στον Άρχηγό, για να του δείξουν την εύγνωμοσύνη τους για ό,τι έκανε γι' αυτά! Και αλήθεια δεν ήταν λίγα...

Η μεγάλη λεωφόρος ήταν γεμάτη από φαλαγγίτες και σκαπανείς. Ολόγυρα τα παράθυρα, οι ταράτσες, τα ύψώματα, τα πεζοδρόμια ήταν γεμάτα κόσμο, που περίμενε ώρες εκεί να καμαρώσει τα παιδιά του. Και πολλά απ' αυτά θα έβλεπαν για πρώτη φορά εκείνους, που κοπίαζαν γι' αυτά, για να τους κάμουν τη σημερινή και την αυριανή ζωή τους καλύτερη. Όλα αυτά τα παιδιά ο Κώστας τα θεωρούσε αδέρφια του. Ναι, αυτό ήταν! Τ' αδέρφωνα ο ίδιος ένθουσιασμός, ή ίδια Μητέρα, ο ίδιος σκοπός για μια Ελλάδα νέα...

«Έμπρός για μιὰ Ἑλλάδα νέα...»

Ἡ μουσικὴ παίζει τὸν ὕμνο τῆς Νεολαίας, αὐτῶν τῶν χιλιάδων παιδιῶν, ποὺ βρίσκονται ἐκεῖ μαζεμένα

κι ἀρχίζουν νὰ προχωροῦν ὑπερήφανα καὶ λεβεντόκορμα

Καθὼς ὁ Κώστας προχωρεῖ μπροστὰ στὴ δική του φάλαγγα κι ἀντικρίζει τὴν ἐξέδρα τοῦ Ἀρχηγοῦ, νιώθει νὰ τὸν πνίγη ἢ συγκίνηση. Τοῦ φαίνεται σὰν ὄνειρο ἢ εὐτυχία αὐτή, τὸ ἀντίκρισμα τοῦ Ὀδηγοῦ τῆς Νεολαίας...

Ἔωρες βάσταξε ἢ παρέλαση. Ὁ Ἀρχηγὸς παρακολοῦθουσε ὄρθιος μὲ ζωγραφισμένη στὸ πρόσωπο τὴ χαρὰ καὶ τὴ συγκίνηση. Κι ὁ κόσμος καμάρωνε τὰ παιδιά του, ποὺ πραγματικὰ ἦταν ἱκανὰ μὲ ἄξια καθοδήγηση νὰ ἐργαστοῦν γιὰ μιὰ Ἑλλάδα νέα...

Τὴν ἄλλη μέρα βρέθηκαν στὸ Στάδιο. Κι ὅταν στὴ μέση τοῦ Σταδίου ὑψώθηκε ἡ γαλανόλευκη κι οἱ χιλιάδες τῶν παιδιῶν ἔψαλαν τὸν ὕμνο, ἔνωσαν ὅλα μαζί τὴ συγκίνηση καὶ τὴ δύναμη, ποὺ δίνει ἡ ἔνωση. Μιὰ μικρὴ δύναμη τὸ καθένα, μὰ ὅλα μαζί ἐνωμένα μιὰ τεράστια δύναμη, ἱκανὴ νὰ δημιουργήσῃ μιὰ νέα καὶ καλύτερη Ἑλλάδα.

• Ὅσα εἶδε ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες ὁ Κώστας, τοῦ φαίνονται σὰ παραμῦθι. Καὶ καθὼς γυρίζουν τώρα πάλι στὸ νησι, ἀνεβασμένος στὴ γέφυρα κλείνει τὰ μάτια καὶ προσπαθεῖ νὰ τὰ ξαναδῇ ἄλλη μιὰ φορὰ μὲ τὰ μάτια τῆς φαντασίας του, ἐνῶ τὴν ψυχὴ του πλημμυρίζει ὁ ἐνθουσιασμὸς καὶ ἡ χαρὰ καὶ στ' αὐτιά του ἀντηχοῦν βροντερὰ καὶ χαρμόσυνα τὰ λόγια τοῦ ὕμνου:

«Έμπρός για μιὰ Ἑλλάδα νέα.....»

ΥΜΝΟΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ

Στὴ γλυκιὰ μας τὴν πατρίδα,
τὴν τρανὴ καὶ ἱστορικὴ,
σὺ ἀπόμεινες ἐλπίδα,
Νεολαία ἑλληνικὴ!

Τὴν δλόθερμη ψυχὴ τῆς
ἐθνικὴ φωτίζει αὐγὴ
καὶ ὁ μέγας Κυβερνήτης
τώρα ἔμπρὸς τὴν ὀδηγεῖ.

Ἐμπρὸς γὰρ μιὰ Ἑλλάδα νέα,
ἔμπρὸς μ' ἑλληνικὴ καρδιά,
ἔμπρὸς περήφανα, γενναῖα,
ναί, τῆς Ἑλλάδος τὰ παιδιά.

Ἐμπρὸς ἡ δόξα ἡ παλιά μας
νὰ ξαναζήση εἶναι καιρὸς
μὲ τὸ μέγαλο Βασιλιά μας,
ἔμπρός, πάντοτ' ἔμπρός!

Σ. Μεταξάς.

Η ΑΝΙΚΗΤΗ ΕΛΠΙΔΑ

Ἀνήμερα τὰ Φῶτα, τὸ δειλινὸ τῆς παραμονῆς τοῦ Ἀι-Γιαννιοῦ, ἢ Μήτραινα, ὅπως ὄλες τὶς παραμονές τοῦ Ἀι-Γιαννιοῦ, ἔσφαξε μιὰ παχιά καὶ μεγάλη κότα, ἀπὸ τὶς δέκα δώδεκα κοτοῦλες, πὺν εἶχε, τὴ ζεμάτισε, τὴ μάδησε καὶ τὴν ἔβαλε νὰ βράσῃ. Συγύρισε τὸ σπιτοκάλυβό της, ἔστρωσε στὴ γωνιὰ τὰ νυφιάτικα της μάλλινα στρωσίδια, ἔδωσε τὴ σκύλα καὶ περίμενε, ὅπως ὄλες τὶς παραμονές, νάρθη ὁ ξενιτεμένος της ὁ Γιάννης, ξημερώνοντας τὸ Ἀι-Γιαννιοῦ.

Αὐτὴ ἡ ἱστορία ἐξακολουθοῦσε χρόνια τώρα. Ἦταν ἀκόμη νέα ἡ Μήτραινα, ὅταν χήρα ξεκίνησε τὸ μονάκριβό της τὸ Γιάννη γιὰ τὴν ἔρημη ξενιτιά. Δὲν εἶχε ἀκόμη ἄσπρη τρίχα στὰ κατάμαυρα μαλλιά της, ὅταν τὸν φίλησε γιὰ ὕστερη φορὰ καὶ τὸν εἶδε ψηλὰ ἀπὸ τὴ ραχούλα μὲ δακρυσμένα μάτια νὰ χάνεται στὸ μακρὸς τοῦ δρόμου καὶ νὰ γίνεται ἄφαντος.

Χρόνια καὶ χρόνια ἀπὸ τότε ἡ δόλια Μήτραινα περνοῦσε τὴ ζωὴ της μονάχη στὸ σπιτοκάλυβό της, ἔχοντας γιὰ μόνιμη συντροφιά τοὺς τέσσερες τοίχους, τὸ εἰκόνημα, τὴ γωνιά, μιὰ γίδα, μιὰ γάτα καὶ καμιὰ δεκαριά κοτοῦλες μ' ἓναν ὄμορ-

φο πετεινό, πού τῆς χρησίμευε κάθε πρωί, σάν ρολόγι, νά τὴν ξυπνᾷ, γιὰ ν' ἀνάβῃ τὴ φωτιά της καὶ ν' ἀρχινᾷ τὸ ἐργόχειρό της: Ρόκα ἢ πλέξιμο ἢ μπάλωμα, ἢ γιὰ νὰ πηγαίνῃ στὸ λόγγο νὰ κουβαλᾷ ξύλα.

Τὰ νιόπαιδα τοῦ χωριοῦ πήγαιναν κι ἔρχονταν στὴν ξενιτιά, ποιὸ σὲ τρία, ποιὸ σὲ τέσσερα καὶ ποιὸ σὲ πέντε χρόνια, τὸ βαρὺ βαρὺ ἀλλὰ ὁ Γιάννης τῆς Μήτραινας οὔτε φαινόταν, οὔτε ἀκουγόταν πουθενά! Ὁλος ὁ κόσμος τὸν θεωροῦσε χαμένο, καὶ ὁ προεστὸς τοῦ χωριοῦ τὸν ξέγραψε ἀπὸ τὸ δεφτέρι του, γιὰ νὰ μὴν πληρώνη ἢ κακομοίρα ἢ Μήτραινα τοὺς φόρους του. Καὶ ὁμως ἡ Μήτραινα ἔσκισε τὰ ρούχα της, ἅμα ἔμαθε, ὅτι τῆς ξέγραψε ὁ προεστὸς τὸ παιδί της καὶ πῆγε στὸ σπίτι του νὰ παραπονεθῆ.

— Ἀκοῦς ἐκεῖ, ἔλεγε βγαίνοντας ἀπὸ τοῦ προεστοῦ, νὰ μοῦ σβῆσῃ τὸ παιδί μου! Τί τὸν μέλλει αὐτόν, σάν πληρώνω ἐγώ;

Εἶχε πάντα τὴν καρδιά της γεμάτη ἐλπίδα καὶ τῆς φαινόταν, ὅτι τὸ παιδί της εἶναι γερὸ καὶ καλά, ὅτι κέρδιζε χρήματα μὲ τὸ σωρὸ κι ὅτι βρίσκεται στὸ δρόμο νάρχεται. Ζούσε ἡ καημένη μὲ τὸ ἐργατικό, πότε στ' ἀμπέλια καὶ πότε στὰ χωράφια χωριανῶν της, κι' ἐνῶ ὁλος ὁ κόσμος τὴ συμπονοῦσε, αὐτὴ δὲν τόβανε κάτω, ἀλλ' ἀπολογιόταν μὲ θυμὸ:

— Μὴ σᾶς πέρασε ἡ ἰδέα ὅτι χάθηκε τὸ παιδί μου καὶ δὲ θὰ μοῦ ἔρθῃ; αὐτὸ ζῆ καὶ βασιλεύει, δόξα σοι ὁ Θεός! Ἔτσι μοῦ τὸ λέει ἡ ἐλπίδα, πού ἔχω μέσα στὴν καρδιά μου!

Κάθε δειλινό, χειμῶνα καλοκαίρι, ὅταν ἔτρεμε ὁ ἥλιος νὰ βασιλέψῃ, ἄφηνε τὴν ἐργατιά της καὶ γνέθοντας πήγαινε ψηλὰ στὴ ραχούλα, στ' ἀγνάντια τοῦ χωριοῦ· κι ἐκεῖ καθόταν

κι ἀγνάντευε τὸ δρόμο, ὡς μιὰ ὥρα μακριὰ—ὅσο ἔκοβε τὸ μάτι της—καὶ μὲ ἀνίκητη ἐλπίδα ἀκολουθοῦσε τοὺς διαβάτες ποὺ ἔρχονταν καὶ μονολογοῦσε :

— Νά! αὐτὸς εἶναι! Αὐτὸς ὁ καβαλάρης! Κοίτα πῶς τρέχει τὸ μουλάρι του! Καλῶς ὄρισες, παιδί μου!

Καὶ ξεφώνιζε κι ἀνοίγε τὴν ἀγκαλιά της μ' ἄφατη χαρὰ καὶ ροβολοῦσε δύο τρία βήματα, ἀλλὰ ὁ καβαλάρης ἐκεῖνος δὲν ἦταν ὁ Γιάννης τῆς Μήτραινας, οὔτε καν χωριανός της, γιὰτὶ ἅμα πλησίαζε πρὸς τὸ χωριό, ἔπαιρνε τὸν ἄλλο τὸ δρόμο τραβώντας γιὰ ξένο χωριό. Κι ἡ Μήτραινα χαρωπὴ χαρωπὴ ἔπαιρνε κοντὰ μὲ τὸ βλέμμα της ἄλλον καβαλάρη διαβάτη γιὰ τὸ Γιάννη της, ὅσο ποὺ κι αὐτὸς ἔπαιρνε ἄλλο δρόμο. Καὶ δὲν ἔφευγε ἀπὸ τὴ ραχούλα, παρὰ ὅταν ἀρχίζε νὰ χύνεται τὸ σκοτάδι ἐπάνω στὴ γῆ. Τότε γύριζε στὸ σπιτοκάλυβό της γελαστὴ καὶ χαρωπὴ, ὅπως πάντα, μὲ τὴν καρδίη της γεμάτῃ ἐλπίδα κουνώντας τὸ κεφάλι καὶ λέγοντας :

— Ποιὸς ξέρει τὸ μοναχό μου, ποῦ νὰ νυχτώθηκε! Δὲν τὸν ἄφησε ἡ κούραση τοῦ δρόμου νὰ φτάση ἀπόψε! Κι αὔριο ἡμέρα τοῦ Θεοῦ ξημερώνει! Αὔριο ἔρχεται.

Αὐτὴ ἡ δουλειὰ ἐξακολούθησε χρόνια καὶ χρόνια. Ἡ ἐλπίδα φώλιαζε βαθιὰ στὰ φυλλοκάρδια τῆς Μήτραινας καὶ τίποτε δὲν μποροῦσε νὰ τὴ διώξη ἀπὸ κεῖ μέσα. Ὅταν δούλευε μὲ τὴν ἐργατιά, αὐτὴ ἔσερνε πάντα τὸ τραγούδι καὶ τραγουδοῦσε ὅλο ξενιτεμένα τραγούδια γιὰ τὸν ξενιτεμένο τὸ γιό της, ποὺ πάντα ἐρχόταν καὶ ποτὲ δὲν φαινόταν! Ὅλος ὁ κόσμος, ἄντρες καὶ γυναῖκες, τὴν ψυχοπονοῦσαν τὴν καημένη τὴ Μήτραινα κι ἔλεγαν μέσα τους :

— Ὁ Θεὸς νὰ τῆς αὐξαινῇ τὴν ἐλπίδα τῆς ὄρφανῆς!

Ἔτσι περνοῦσαν τὰ χρόνια καὶ ἡ Μήτραινα ἐξακολου-

θοῦσε νὰ ἐλπίζῃ κι ὅλο νὰ ἐλπίζῃ. Κάθε βράδυ περίμενε τὸ Γιάννη της καὶ κάθε βράδυ ξενυχτοῦσε ἔρημη καὶ μοναχὴ στὸ σπιτοκάλυβό της, χωρὶς ν' ἀδημονῇ, χωρὶς ν' ἀπελπίζεται.

Εἶχε χάσει τὸ λογαριασμὸ πόσα χρόνια εἶχε ὁ Γιάννης της στὰ ξένα. Δὲ θυμόταν πόσα χρόνια τῆς βάραιναν τὴ ράχη κι ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ ξεκίνησε τὸ μονάκριβό της, εἶχε σκεπάσει τὸν καθρέφτη της, ποὺ εἶχε κρεμασμένο δεξιὰ στὴν πόρτα της καὶ ἀπὸ τότε δὲν εἶχε ἰδεῖ τὸ πρόσωπό της! Τὰ μαλλιά της εἶχαν ἀσπρίσει ὅλα, τὸ πρόσωπό της εἶχε ζαρώσει, ἡ ράχη της εἶχε κυρτώσει κι αὐτὴ δὲν τὸ γνώριζε!

Ἄν κάθε δειλινὸ ἔβγαινε στ' ἀγνάντια ἢ Μήτραινα, γὰ νὰ ἰδῇ τὸ παιδί της νάρχεται, ὅμως οὔτε φαῖ ἐτοίμαζε, οὔτε ἔστρωνε, οὔτε τὴ σκύλα ἔδενε, γὰ νὰ μὴν ἀλυχτᾷ τοὺς χωριανούς. Μόνο τὴν παραμονὴ τοῦ Ἁι-Γιαννιοῦ ἔκανε αὐτὴ τὴ δουλειά.

Τὸ εἶχε κομποδεμένο ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα, ὅτι θὰ ἐρχόταν ὁ Γιάννης της χωρὶς ἄλλο, ξημερώνοντας ἢ γιορτὴ του. Γι' αὐτὸ ἀπὸ τὴν παραμονή, χωρὶς νὰ βγῇ καθόλου στ' ἀγνάντια, ἔσφαζε τὴν παχύτερή της τὴν κότα, τὴ ζεματοῦσε, τὴ μαδοῦσε καὶ τὴν ἔβανε νὰ βράσῃ, σκουπίζε τὸ σπίτι καλὰ καλὰ, ἔστρωνε καθαρὰ κι ἔδενε τὴ σκύλα, γὰ νάναι ὅλα ἔτοιμα τὸ πρωὶ καὶ νὰ μὴν ἔχῃ ἄλλη δουλειά, παρὰ νὰ πάῃ μόνο στὴν ἐκκλησιά κι οὐδ' ἄλλο κι οὐδ' ἄλλο.

Τόσοι Ἁι-Γιάννηδες πέρασαν καρτέρει καὶ καρτέρει, ποὺ μποροῦσαν νὰ κάμουν ἀκέραιο μήνα κι ὁ Γιάννης τῆς Μήτραινας δὲ φαινόταν! Τί νὰ εἶχε γίνει ὁ Γιάννης; χωρὶς ἄλλο θὰ ἔλιωσαν τὰ κόκαλά του κάτω ἀπὸ τὸ μαῦρο μνήμα χωρὶς κερὶ, χωρὶς λιβάνι, χωρὶς τρισάγιο, χωρὶς λουλούδια, χωρὶς δάκρυα! Ἄλλὰ ποῦ περνοῦσαν αὐτὰ ἀπὸ τὸ νοῦ τῆς Μήτραινας!

Όταν έβρασε καλά ή κότα, εΐχε βασιλέψει ο ήλιος. Τότε ή Μητέρα τήν έβγαλε από τή φωτιά, τήν απόθεσε ψηλά κι ύστερα έκαμε τὸ σταυρό της έμπρὸς στὸ εικόνισμα, παρακαλώντας τήν Παναγία καὶ τὸν Ἄι-Γιάννη νὰ τῆς φέρουν τὸ παιδί της γερό καὶ καλά ἀπὸ τὰ ξένα. Χάλασε καὶ σκέπασε τή φωτιά, έσβησε τὸ λυχνάρι καὶ πλάγιασε νὰ κοιμηθῆ, γιατί ἦταν περασμένη ή ὥρα.

Τὰ πρόσφορα τὰ εΐχε έτοιμα ἀπὸ τήν ήμέρα τοῦ Σταυροῦ. Τὸ βαθὺ πρωί, νύχτα ἀκόμη, πρὶν λαλήσουν οἱ πετεινοί, ἅμα ἄκουσε τὸ σήμαντρο τῆς ἐκκλησίας, σηκώθηκε, νίφτηκε, ἄναψε τὸ καντήλι στὸ εικόνισμα, έκανε τὸ σταυρὸ της κι ἄναψε τή φωτιά. Ἐφτιασε τρία τέσσερα κεριά, γέμισε τὸ ροῖ της λάδι, πῆρε τὸ πρόσφορό της καὶ κίνησε γιὰ τήν ἐκκλησία.

Ξεκινώντας έκλεισε πίσω της τήν πόρτα μόνο μὲ τὸ μάνταλο, γιὰ νὰ μπορέση νὰ μπῆ μέσα μονάχο του τὸ ξενιτεμένο της τὸ παιδί. Ἦταν τόσο βέβαιη, ὅτι θὰ έρχόταν χωρὶς ἄλλο ὁ Γιάννης της ἐκεῖνο τὸ πρωί!

Στὴν ἐκκλησία κάθησε ἀπὸ τήν ἀρχή τῆς λειτουργίας ὡς τὸ τέλος καὶ ὅπως συνήθιζε πάντα, πῆγε στὴν πύλη τοῦ ἱεροῦ πρώτη πρώτη, γιὰ νὰ πάρη ἀντίδωρο πρωτύτερα ἀπ' ὄλο τὸ ἄλλο τὸ χωριὸ καὶ νὰ πάη γρήγορα στὸ σπίτι της νὰ δεχτῆ τὸ παιδί της ποὺ έρχόταν ἀπὸ τήν ξενιτιά.

Ἔτσι έκανε πάντα κι ὁ παπᾶς, ποὺ ἤξαιρε αὐτὴ τὴν ἀδυναμία της, τῆς έδινε ἀντίδωρο πρῶτα ἀπ' ὄλους κι αὐτὴ παίρνοντας τ' ἀντίδωρο βγῆκε τρεχάτη ἀπὸ τήν ἐκκλησία κρατώντας στὸ χέρι τὸ ἀδειανὸ ροῖ καὶ τράβηξε ἴσια γιὰ τὸ σπιτοκαλυβὸ της.

Δὲν εΐχε φέξει καλά, ὅταν γύριζε κι ή συννεφιά ή βα

ριά, πού κρεμόταν στὸν αἰθέρα, ἔκανε τὸν οὐρανὸ μαῦρο καὶ φοβερό. Ὁ ἄνεμος φυσοῦσε δυνατὰ καὶ ἡ Μήτηρ αἰνα ἔτρεχε γρήγορα πατώντας, ὅπως τύχαινε μέσα στὶς λάσπες, γὰρ νὰ φτάσῃ τὸ γρηγορότερο στὸ σπιτοκάλυβό της καὶ νὰ σφίξῃ στὴν ἀγκαλιὰ τὸ παιδί της.

Μπαίνοντας στὴν αὐτὴ κοιτάξε ὀλόγυρα, γὰρ νὰ ἰδῇ ἂν εἶναι κανένα μουλάρι καὶ μὴ βλέποντας τίποτε ἀπόθεσε ζάπυ τὸ ροῖ της, βγῆκε στὸ δρόμο καὶ τράβηξε ἴσια κατὰ τ' ἀγνάντια. Καὶ ἅμα ἔφτασε στὴ μεριά, πού εἶχε χωριστῆ μὲ τὸ Γιάννη της, φώναξε μὲ μεγάλη φωνή:

— Γιάννη η η η η! Γιάννη, οὔσου!

— Ὅρῖστε εε! ἀπολογήθηκε μὲ φωνὴ ἀπὸ μακριά.

— Χτύπα γρήγορα, παιδάκι μου, γιατί σ' ἔφαγε τὸ κρόο! Τοῦ ἀπολογήθηκε ἡ Μήτηρ αἰνα.

Σὲ λίγο τὸ ποδοβολητὸ τοῦ μουλαριοῦ ἀκουγόταν ξεστερώτερα, ἀλλὰ ἡ Μήτηρ αἰνα δὲν τὸ κουνοῦσε ἀπὸ ἐκείνη τὴ μεριά. Τὸν περίμενε ἐκεῖ τὸ Γιάννη της, ὡς πού ἦρθε.

— Παιδάκι μου! Ψυχούλα μου!

— Μανούλα μου!

Ποιὸς σοῦ πῆρε τὰ συχαρίκια καὶ βγῆκες τέτοιαν ὥρα ἐδῶ νὰ μὲ καρτερῆς;

— Ἡ ἐλπίδα μου, ψυχούλα μου! Ἡ ἀνίκητη ἐλπίδα μου, πού φώλιαζε μέσα ἐδῶ στὴν καρδιά μου βαθιά!

Ὁ Γιάννης κατέβηκε ἀπὸ τὸ μουλάρι, ἡ Μήτηρ αἰνα ἄνοιξε τὴν ἀγκαλιὰ καὶ μάνα καὶ παιδί ἔγιναν ἓνα ἀπὸ τὸ σφιχταγκάλιασμα. Ἐκεῖ στὴν ἴδια τὴν μεριά, πού ἀγκαλιάστηκαν καὶ φιλήθηκαν μάνα καὶ παιδί τὸ πικρὸ ἀγκάλιασμα καὶ φίλημα τοῦ χωρισμοῦ ἐδῶ καὶ τόσα χρόνια, ἐκεῖ στὴν ἴδια τὴ μεριά πάλι μάνα καὶ παιδί ξαναφιλοῦνταν καὶ

Ξαναγκαλιάζονταν τὸ χαρμόσυνο φίλημα κι ἀγκάλιασμα τοῦ ἐρχομοῦ!

Κι ἔτσι ἀγκαλιασμένοι ἔφτασαν στὸ σπιτοκάλυβο. Μιὰ βαριά τουφεκιὰ ἔπεσε στὸν αὐλόγυρο τῆς Μήτηραινας, ποὺ βρόντησε ὅλο τὸ χωριό.

Ἡ χαρὰ τῆς Μήτηραινας οὔτε γράφεται οὔτε μολογιέται!

Πρώτη φορά, ἀφότου ξενιτεύτηκε ὁ Γιάννης, θρονιάζόταν ἡ χαρὰ στὸ ταπεινὸ σπιτοκάλυβο τῆς Μήτηραινας!

Ο ΠΛΟΥΤΟΣ ΚΑΙ Η ΕΥΤΥΧΙΑ

— Γιαγιά, ἀλήθεια ἀπόψε ἀνοίγει ὁ οὐρανός;

— Ναί, παιδάκι μου, γιατί ξημερώνουν τ' ἅγια Θεοφάνεια. Καὶ ὅποιος ἀγρουπνήση καὶ προφτάση σ' ἐκεῖνη τὴν ἀπόκρυφην ὥρα...

— Τὸ ξέρω, γιαγιά μου, τὸ ξέρω. Μπορεῖ νὰ ζητήση ὅ,τι θέλει ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ τοῦ γίνεται.

— Ναί, μὰ φτάνει νὰ ζητήση ἓνα πράμα μονάχα.

Τὸ παιδάκι ἀποφάσισε ν' ἀγρουπνήση. Κοντὰ στὴν κάμαρά του, ἐπάνω ψηλά, ἦταν ἡ πόρτα, ποὺ ἔβγαινε στὸ ἥλιωφότο. Χωρὶς νὰ τὸ ἰδῆ κανεὶς, κουκουλώθηκε μὲ τὸ παπλωματάκι του, πῆρε τὸ προσκεφάλι του καὶ πῆγε νὰ ξαπλωθῆ ἐκεῖ ἔξω. Δὲν εἶχε φόβον κανένα. Στὴ χειμωνιάτικη νύχτα τὸ ζέσταινε τὸ πάπλωμα καὶ ἡ ἐλπίδα.

Ἦταν ἀργά... Σκοτάδι καὶ σιωπὴ ἀπλωνόταν κάτω σ' ὅλη τὴν κοιμισμένη πόλη. Ἐδῶ καὶ κεῖ μονάχα τρεμόκαιγε κανένα φανάρι, σὰ μάτι νυσταγμένο καὶ τ' ἁγιασμένα νερὰ τῆς λίμνης ἐκεῖ πέρα λαμπύριζαν στὴ μυστικὴ ἀστροφεγγιά. Ἀπέραντος θόλος, σὰ μαῦρο βελουδο καρφομένο μὲ διαμαντένια καρφιά, τὸ σκέπαζε ὁ οὐρανός. Καὶ τὸν κοίταξε μὲ ἄνθησχα μάτια τὸ παιδάκι καὶ περιμένε ἡσυχὰ ν' ἀνοίξη. Ὅ,τι ζητοῦσε τότε, θὰ γινόταν. Μὰ φτάνει νὰ ζητοῦσε ἓνα μονάχα—καὶ τὸ παιδάκι εἶχε τὸ σκοπὸ του...

Οἱ ὄρες περνοῦσαν ἔτσι καὶ οἱ πετεινοί, ζωντανὰ ρολόγια, τὶς ἔλεγαν μὲ τὴ βραχνή τους φωνὴ ὁ ἓνας στὸν ἄλλον.

Ἦρθε τέλος πάντων καὶ ἡ ἀπόκρυφην ὥρα, ποὺ ἀνοίξε

ὁ οὐρανός. Μέσα στὴν ἀστροσπαρμένη μαυρίλα πρόβαλε ἕξαφνα μιὰ λάμψη ζωηρή, πὺν ἔσβησε ὅλα τ' ἀστέρια. Ἐνα φῶς γλυκὸ χύθηκε τότε στὴν Κτίσι καὶ τὰ ἁγιασμένα νερὰ τῆς λίμνης ἐκεῖ πέρα ἔλαμψαν σὰν ἀναμμένα.

Στὸ θέαμα αὐτὸ τὸ παιδάκι τὰ σάστισε. Τοῦ φάνηκε σὰ νὰ εἶδε ἀγγέλους νὰ πετοῦν ἐκεῖ ψηλὰ μὲς στὸ φωτεινὸ ἄνοιγμα καὶ ἕναν ὀλόχρυσο ποταμὸ νὰ τρέχει στὸν οὐρανὸ, καθὼς λένε, τὸν Ἰορδάνη. Στὸν τρόμο του, στὴ θάμπωσή του, στὴ σαστιμάρα του, λησιμόνησε τί εἶχε νὰ ζητήσῃ καὶ ἔβλεπε βουβό...

Μονάχα τὴν τελευταία στιγμή, πὺν συνῆλθε λιγάκι, πρόφτασε νὰ πῆ ἕνα λόγο. Καὶ σβηνόταν πιά ἡ θεία λάμψη, σὰν ἀκούστηκε στὸν ἀέρα τῆς νύχτας ἡ ψιλὴ φωνούλα τοῦ παιδιοῦ:

— Πλοῦτο!

Γύρισε τρέμοντας στὸ κρεβατάκι του. Σκεπάστηκε ἀπὸ τὸ κεφάλι καὶ προσπάθησε νὰ κοιμηθῆ. Μὰ τὸν ἄφησε τὸ μικρὸ γιὰ πολλὴ ὥρα ἄγρυπνὸ τὸ ἐκπληκτικὸ θέαμα ἀπὸ τὸνα μέρος, πὺν βασάνιζε ἀκόμη τὰ μάτια του καὶ μιὰ ἀνίσυχη σκέψη ἀπὸ τ' ἄλλο, πὺν βασάνιζε τὸ μυαλό του... Τί λαμπρὸ καὶ ἀπίστευτο θαῦμα! Νὰ τὸν ἄκουσε τάχα ὁ Θεός; πρόφτασε νὰ μιλήσῃ σὲ κατάλληλη στιγμή; Ἄχ! καὶ θ' ἀποκτοῦσε τὸν πλοῦτο, τὸ ἕνα πράμα, πὺν ζήτησε μὲ τὴν καρδιά του τὸ φτωχὸ παιδάκι;

Σὰν ἀποκοιμήθηκε, κατὰ τὸ πρωὶ εἶδε ἕνα παράξενο ὄνειρο· τόσο ζωηρὸ, πὺν ἀκόμη καὶ τώρα δὲν ξέρει, ἐὰν κοιμόταν πραγματικά ἢ ἂν ἀγρυπνοῦσε μὲ πυρετό.

Τοῦ φάνηκε, πὺς μπῆκε ἕξαφνα στὴν κάμαρά του ἕνας

ἄνθρωπος. Ἦταν νέος, παιδί μάλιστα ἀμούστακο. Τὸ πρόσωπό του ἔλαμπε ἀπὸ τὴν ὁμορφιὰ καὶ ἡ φορεσιά του ἀπὸ τὴν πολυτέλεια. Ἀπὸ πάνω ὡς κάτω ἦταν πνιγμένος στὸ χρυσάφι, στὸ μετάξι, στὰ πετράδια. Ἐνα σύννεφο κάτασπρο ὑποστήριζε τὰ πόδια του. Στὰ χέρια του κρατοῦσε ἕνα χρυσοῦ ραβδί. Εἶχε φτερούγια χιονάτα καὶ χαμόγελο γλυκό.

— Νά με! Τί με θέλεις; εἶπε μὲ τρυφερὴ φωνή.

— Ἄγγελος... ψιθύρισε τὸ παιδάκι τρομαγμένο.

— Δὲν εἶμαι ἄγγελος, ἀποκρίθηκε ὁ νέος, εἶμαι ὁ Πλοῦτος, πὺν ζήτησες ἀπόψε. Ἐκεῖνος, πὺν ὀδηγεῖ τὰ βήματά μου, εἶδε τὴ φωτιὰ τῆς καρδιᾶς σου καὶ μ' ἔστειλε. Μιὰ στιγμή πρωτότερα ἂν πρόφταινες νὰ πῆς τ' ὄνομά μου, θαρζόμουν νὰ σὲ φορτωθῶ ἀνερώτητα. Μὰ τώρα, πὺν ἄργησες νὰ μιλήσης καὶ ἔγινε ζήτημα, ἂν ἔπρεπε νὰ σοῦ γίνῃ ἡ χάρις ἢ ὄχι, ἀποφασίστηκε νὰ ἔρθω μονάχα νὰ σὲ ξαναρωτήσω... καὶ ὅ,τι μοῦ πῆς θὰ κάνω· ἐπιμένεις ἀκόμη στὸ λόγο σου; ἔμένα ζητᾶς καὶ ἐπιθυμεῖς πραγματικά, ἀφοῦ ξέρεις, ὅτι μονάχα ἕνα πράμα ἔχεις τὸ δικαίωμα νὰ ζητήσης; ἂν εἶναι ἔτσι, πές μου το καὶ μένω μαζί σου γιὰ πάντα.

Τὸ παιδάκι πῆρε θάρρος, βγήκε περισσότερο ἀπὸ τὸ σκέπασμά του καὶ εἶπε:

— Ἐσένα θέλω, Πλοῦτε μου, σὲ θέλω νὰ μείνῃς πάντα μαζί μου. Εἶδα, πὺς ὅλη ἡ εὐτυχία βρίσκεται πάντα μὲ σένα καὶ ἀπὸ πολὺν καιρὸ ἐσὺ εἶσαι τ' ὄνειρό μου.

— Βλέπω, ὅτι μὲ ἀγαπᾶς πραγματικὰ καὶ ἤθελα νὰ μείνω μαζί σου... Ἀλήθεια! Τί ὁμορφὴ ζωὴ, πὺν θὰ περνοῦμε! Παντοῦ ὁ κόσμος θὰ σκύβῃ στὸ διάβα μας, σὰ θὰ βγαίνομε συντροφιασμένοι. Θὰ κατοικοῦμε σὲ παλάτια ὀλομάραμαρα, θὰ κοιμόμαστε σὲ ὀλόχρυσο κρεβάτι, θὰ σκεπαζόμαστε μὲ

σεντόνια μεταξωτά. Τὸ γαλιστερὸ ἀτλάξι καὶ τὸ χνουδωτὸ βελουδο θὰ μᾶς τριγυρίζουν παντοῦ, στὸ πάτωμα, στοὺς τοίχους, στὸ ταβάνι, στὰ καθίσματα, παντοῦ, ὅπου θ' ἀκουμπᾷ τὸ κορμὶ ἢ θ' ἀναπαύεται τὸ βλέμμα. Θὰ φοροῦμε λαμπρὰ φορέματα καὶ στολίδια. Θάχωμε δούλους καὶ δούλες καὶ γνώριμους πολλούς. Βαλσαμωμένος θὰ εἶναι ὁ ἀέρας, πού θ' ἀναπνέωμε ἀπὸ τ' ἄνθη καὶ τὰ μυρωδικά. Τὸ τραπέζι μας θὰ λάμπη στὸ χρυσάφι καὶ στὸ κρύσταλλο.

Θὰ βγαίνωμε στὸν περίπατο μὲ ἀμάξια καταστόλιστα, θὰ πηγαίνωμε στὰ θεάτρα, στοὺς χορούς, στὰ ἵπποδρόμια, πάντα στὴν καλύτερη θέση. Θὰ ταξιδεύωμε μὲ κάθε ἄνεση τὸ καλοκαίρι ἢ τὸ χειμώνα. Καὶ θὰ ἔχωμε μέσα σὲ μιὰ κάμαρα, ζεστὴ σὰ φωλιά, ἓνα ντουλάπι λουστραρισμένο, μὲ πολλὰ κλειδιά, γεμάτο χρυσὰ φλωριά τόσα, ὥστε νὰ μπορούμε νὰ κάνωμε κάθε ἐπιθυμία, πού θὰ μᾶς γεννιόταν...

— Ἄ, τί καλά! Φώναξε τὸ παιδάκι καὶ τὸ γέλιο δὲ θὰ λείπη ἀπὸ τὸ χεῖλι μας καὶ ἡ χαρὰ ἀπὸ τὴν καρδιά μας. Κάθισε, Πλοῦτε μου. Θέλω νὰ εἶμαι μαζί σου δοξασμένος καὶ εὐτυχής.

Ὁ νέος ἔχασε μεμιᾶς τὸ γέλιο του, ἀκούμπησε ἐπάνω στὸ ραβδί του καὶ εἶπε μὲ περιίλυτη φωνή:

— Αὐτὸ εἶναι ἴσα ἴσα, πού θέλω νὰ σοῦ πῶ... Ἐγὼ δὲν μπορῶ νὰ σοῦ ἐγγυηθῶ, ὅτι δὲ θὰ λείπη ἀπὸ τὸ χεῖλι σου τὸ γέλιο καὶ ἀπὸ τὴν καρδιά σου ἡ χαρὰ... ἄ, ὄχι, ὄχι...

— Μὰ γιατί;

— Γιατί;... Δὲ σὲ ἄφησε λοιπὸν ἡ ἀγάπη, πού μοῦ ἔχεις, νὰ τὸ σκεφτῆς ποτέ;... Καὶ τί μπορῶ τάχα νὰ σοῦ κάνω ἐγώ, ὅταν θὰ ἔρχεται ὁ πόνος καὶ ἡ θλίψη; ποιός

ξέρει ἂν δὲ θὰ μὲ θέλῃς, γιὰ νὰ πληρώνης πάντα γιατροὺς καὶ γιατρικά; ποιὸς σοῦ εἶπε, πὼς μαζί μου δὲ θὰ δοκιμάσης ποτὲ ἀγωνία βασάνου σὲ δικαστήριον; ποιὸς σοῦ εἶπε ἂν μ' ἐμένα θὰ βρῆς τὴν ἀληθινὴ ἀγάπη, τὴν ἀδερφικὴ φιλία, ἐκεῖνη ποὺ θέλεις; ποιὸς σοῦ ὑποσχέθηκε, ὅτι μαζί μου θ' ἀπολαύσης τὶς χάρες τῆς καλῆς καρδιάς, τοῦ φωτισμένου μυαλοῦ, τῆς καθαρῆς συνειδήσεως; Ποιὸς σὲ βεβαίωσε, ὅτι στὸ σπίτι σου θὰ βασιλεύῃ ἡ τιμὴ, ἡ ἀγάπη, ἡ χαρὰ, ἡ ἁρμονία; . . . "Α! πόσο στάθηκες, παιδάκι μου, ἀπατημένος! Γύρηνες ἀπὸ μένα ἐκεῖνο, ποὺ ἔπρεπε νὰ γυρέψης ἀπὸ τὴν Εὐτυχία.

— Ἀπὸ τὴν Εὐτυχία... ψιθύρισε τὸ παιδάκι μὲ ἀπελπισμένη φωνή.

— Μάλιστα, ἀπὸ τὴν Εὐτυχία. Καὶ πῶς; δὲν τὴν ξέρεις; εἶναι ἓνα κοριτσάκι μικρὸ αὐτὴ ἡ Εὐτυχία, ὁμορφο, γελαστό, μὲ κάτασπρη ἀπλὴ φορεσιά σὰν τὸ χιόνι. Φιλία σταθερὴ μαζί της δὲν ἔχομε, γιὰτὶ μ' ἀφήνει τὶς περισσότερες φορὲς καὶ πηγαίνει μὲ τὴ Φτώχεια, ὅπως καὶ ἐγὼ πηγαίνω καμιά φορὰ μὲ τὴ Δυστυχία. Τί τὰ θέλεις, παιδί μου! Αὐτὴ εἶναι δῶρο ἀληθινὸ καὶ ἀπόλαυση! Τὴν ἀκολουθεῖ σὰ σωματοφυλακὴ ἓνα πλῆθος παιδάκια μὲ γέλια καὶ φωνές, ποὺ γεμίζουν τὸν ἀέρα. Αὐτὴ μονάχη εἶναι ἱκανή, ὅταν σὲ πάρη καὶ σένα στὴν ἀκολουθία της νὰ σὲ κάμη νὰ μὴ λείπη ἀπὸ τὸ χεῖλι σου τὸ γέλιο καὶ ἀπὸ τὴν καρδιά σου ἡ χαρὰ, ἀδιάφορο ἂν θὰ κατοικῆτε στὴν καλύβα ἢ στὸ παλάτι, ἂν θὰ φορῆτε χρυσὰ ἢ κουρέλια.

— Πλοῦτε μου, καλέ μου φίλε, συχώρεσέ με, δὲν τὸ σκέφτηκα. Ἐκανα λάθος. Τὴν Εὐτυχία ἔπρεπε νὰ ζητήσω, τὴν Εὐτυχία ζητοῦσα, τὴν Εὐτυχία ζητῶ. Ἐνα πράγμα μονά-

χα, βλέπεις, μου εἶναι συχωρεμένο νὰ ἔχω καὶ ἄλλο καλύτερο ἀπὸ τὴν Εὐτυχία δὲν ὑπάρχει... Ἄχ! οὔτε σύ, καλέ μου Πλοῦτε! Τὸ βλέπω, τώρα τὸ ἐννοῶ.

—Θέλεις λοιπὸν τὴν Εὐτυχία. Καλά, ἐγὼ φεύγω. Καὶ φεύγω, ἄκουσε, ὄχι γιατί δὲ μὲ θέλεις, ἀλλὰ γιατί δὲν πρόφτασες νὰ μὲ ζητήσης τὴν κατάλληλη ὥρα. Τί τυχερός ποὺ στάθηκες! Ἀλλιῶτικα δὲν θὰ ἔφευγα ἀπὸ κοντά σου καὶ θὰ ἦταν περιττὴ κάθε σου μετάνοια... Χαῖρε, εἶπε ὁ Πλοῦτος καὶ ἐξαφανίστηκε.

Τὸ παιδάκι δόξασε τὸ Θεό. Ἔτσι εἶχε καιρὸ πάλι τοῦ χρόνου, πὺ φωτισμένο καὶ πὺ ἥσυχο, νὰ ἀγρυπνήσῃ τὴν ἴδια νύχτα καὶ νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ τὴν Εὐτυχία, μονάχα τὴν εὐτυχία.

ΤΟ ΟΜΟΡΦΟΤΕΡΟ ΠΑΙΔΙ

(Λαϊκὸς μῦθος)

Μιὰ φορὰ τὰ πουλιὰ πῆραν δάσκαλο, γιὰ νὰ μάθουν γράμματα τὰ παιδιὰ τους. Τὰ παιδιὰ τους ὅμως ἦταν χοντροκέφαλα. Γιὰ τοῦτο ὁ δάσκαλος τὰ ἔβαλε νηστεία καὶ τὰ ἔκλεισε μέσα στὸ σχολεῖο.

Ἡ κουκουβάγια πῆρε ἓνα ψωμὶ καὶ πήγαινε στὸ σχολεῖο, γιὰ νὰ τὸ δώσῃ τοῦ παιδιοῦ της. Στὸ δρόμο ἀπαντᾷ τὴν πέρδικα, ποὺ τὴ ρώτησε ποῦ πηγαίνει. Ἡ κουκουβάγια τῆς ἀποκρίνεται, ὅτι πάει ψωμὶ τοῦ παιδιοῦ της στὸ σχολεῖο.

—Τότε ἢ πέρδικα τῆς λέει:

—Πάρε καὶ τοῦτο τὸ ψωμὶ νὰ τὸ δώσης τοῦ παιδιοῦ μου.

—Δὲν τὸ γνωρίζω, τῆς λέει ἢ κουκουβάγια.

—“Ὅποιο παιδί, τῆς εἶπε ἡ πέρδικα, ἰδῆς, ὅτι εἶναι τὸ ὁμορφότερο ἀπ’ ὅλα, ἐκεῖνο εἶναι τὸ δικό μου.

Πηγαίνει ἡ κουκουβάγια στὸ σχολεῖο καὶ δίνει τὸ ψωμί τοῦ παιδιοῦ της. Ὑστερα κοιτάζει νὰ ἰδῆ τὸ ὁμορφότερο· μὰ δὲν ἔβλεπε κανένα ἄλλο πιὸ ὁμορφο ἀπὸ τὸ δικό της. Γι’ αὐτὸ λοιπὸν πηγαίνει πίσω στὴν πέρδικα μαζί μὲ τὸ ψωμί, ποῦ τῆς εἶχε δώσει καὶ τῆς λέει:

—Πάρε, κυρά μου, τὸ ψωμί σου, ἐπειδὴ ἐγὼ δὲν εἶδα ἄλλο παιδί ὁμορφότερο ἀπὸ τὸ δικό μου.

ΝΑ ΤΑ ΚΟΥΝΟΥΜΕ ΤΑ ΧΕΡΙΑ ΜΑΣ

Μὲ φοβερὸ χειμῶνα ταξιδεύοντας κάποτε ὁ Μιαούλης, καθόταν ἀτάραχος κοντὰ στὰ ξάρτια στὸ ὑπήνεμο κι ἔβλεπε τὴ φουρτουνιασμένη θάλασσα. Κοντὰ του στεκόταν ὁ λοστρόμος καὶ περίμενε προσταγή. Ἀλλὰ τὸ πλήρωμα ὄλο, συγκεντρωμένο στὸ ὑπήνεμο πρὸς τὴν πλώρη, ἔδειχνε μεγάλο φόβο.

Οἱ ναῦτες γονατιστοὶ καὶ μὲ δάκρυα παρακαλοῦσαν τὴν Παναγία νὰ τοὺς γλιτώσῃ. Μερικοὶ μάλιστα εἶχαν ἀνεβάσει τὸ εἰκόνισμά Της ἀπὸ τὸ εἰκονοστάσι καὶ δεμένο τόριξαν στὴν ἄγρια θάλασσα, μὴν καὶ θελήσῃ ἡ Χάρη Της νὰ τὴν ἡμερώσῃ.

Ἀγριεμένος τότε ὁ ναύαρχος προστάζει τὸ λοστρόμο:

—Πήγαινε νὰ τοὺς εἰπῆς νὰ βάλουν τὴν εἰκόνα στὴ θέση της, ν’ ἀνάψουν τὸ καντήλι Της καὶ νά ναι ἔτοιμοι νὰ μανουβράρουν, ὅπως θὰ τοὺς παραγγείλω, γιὰ νὰ γλιτώσουν! Ὅχι νὰ κάνουν ἔτσι μὲ τὸ εἰκόνισμα. Ἔτσι δὲν πα-

ρακαλοῦν τὴν Παναγία, τὴ βλασφημοῦν, ὅταν ἔχουν χέρια
καὶ ἄρμενα καὶ κάθονται καὶ κλαῖνε. Ἡ Παναγία θέλει
νὰ τὰ κουνοῦμε τὰ χέρια μας, παιδί μου!

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΔΟΥΛΕΙΑΣ

Δόξα στὸ πνεῦμα τῆς δουλειᾶς, ποὺ σμίγει
τὶς χῶρες, τὶς καρδιές καὶ τοὺς ἀνθρώπους.
Ρόδο τινάζει ἢ πέτρα, ἀνθὸς ἀνοίγει
καὶ σπέρνει τὴ ζωὴ σ' ἀνάνθους τόπους.

Δόξα στὰ χέρια, ποὺ νιζοῦν καὶ πλάθουν
στ' ἀμόνι, στὸ σφυρὶ καὶ στὸ λιθάρι,
στὰ νιάτα, ποὺ ἀγρυπνοῦν, νὰ ἰδοῦν, νὰ μάθουν,
στ' ἀλέτρι, στὸ κουπί καὶ στὸ δοξάρι.

Σ' αὐτὴν ἐδῶ τὴ γῆ, τῆς Γῆς λουλούδι,
χαρὰ ἔγινε ἡ δουλειά, θεὰ ἡ Ἐργάνη,
τ' ἀνθρώπου ὁ μόχθος γίνηκε τραγοῦδι
καὶ τὸ κλωνάρι τῆς ἐλιᾶς, στεφάνι.

- Κι ἐμεῖς, τ' ἀρχαίου δέντρον νὰ κλωνάρια,
στὸ κύμα, στὸ βουνὸ καὶ στ' ἀργαστήρι,
χαρούμενες κοπέλες, παλικάρια,
κινοῦμε στῆς δουλειᾶς τὸ πανηγύρι.

Στὰ χέρια μας, στὰ μάτια μας ἀστράφτει
τῆς γῆς μας, τ' οὐρανοῦ χρουστὴ ἢ λαμπάδα,
μὲς στὴν καρδιὰ γλυκὸς καημὸς ἀνάφτει
γιὰ σένα, μάνα Ἑλλάδα! Ἑλλάδα! Ἑλλάδα!

Σ. Μυριβήλης

« ΕΚΑΜΑ ΤΟ ΚΑΘΗΚΟΝ ΜΟΥ »

Ὁ μεγάλος ἐμπορικὸς δρόμος ἦταν γεμάτος. Διαβάτες ξαναμμένοι καὶ ἰδρωμένοι διαγκωνίζονταν, παραμέριζαν μὲ προσοχὴ στὰ ὀχήματα καὶ ἔτρεχαν νὰ διαβοῦν τὴν ἀσφαλτο, ποὺ φαινόταν—ὥρα μεσημεριοῦ καὶ 38 βαθμοὶ ὑπὸ σκιά—σὰ νὰ εἶχε ξεχυθῆ ἐκεῖνη τὴν στιγμὴ ἀπὸ τὸ καμίνι.

Ἐξαφνα, ἀνάμεσα στὸ θόρυβο τῶν αυτοκινήτων καὶ στὴ βοή τόσο κόσμου, ξεχωρίστηκε μιὰ φωνή:

—Παιδάκι μου, παιδί μου...

Κυρίες φορτωμένες πακέτα καὶ κύριοι μὲ ἄψογο παρουσιαστικὸ πλησίασαν καὶ ἔσκυψαν νὰ ἰδοῦν τί εἶναι. Ὁ κύκλος μεγάλωνε καὶ πιεζόταν πρὸς τὰ μέσα καὶ οἱ φωνὲς τῆς ἄτυχης μητέρας γίνονταν πιὸ παρακλητικὲς καὶ σπαρακτικὲς:

—Λίγο νερό, πρὸς Θεοῦ... Λίγο νερό... Χάνω τὸ παλικάρι μου. Λίγο νερό, χριστιανοί μου...

Μόνο δυὸ γυναικοῦλες σίμωσαν καὶ προσπαθοῦσαν νὰ βοηθήσουν. Δὲν μπορούσαν ὅμως νὰ σαλέψουν τὸ ξαπλωμένο κι ἀναίσθητο παιδί. Θὰ ἦταν ἐπάνω ἀπὸ δεκάξι χρονῶ. Ἐπειτα ὁ κύκλος ἀπὸ τοὺς περιέργους, φραγμὸς πιά ἀδιάσπαστος, τὶς ἐμπόδιζε.

Ἡ μητέρα, βλέποντας τὸ τεντωμένο στὴν καυτὴ ἀσφαλτο παιδί της ἀβοήθητο, ἔξαλλη, ἄρχισε τὶς κραυγές.

Τὴ στιγμὴ ἐκεῖνη ἀπλώθηκαν δυὸ μικρὰ χέρια, χώθηκαν μὲ κόπο, ἔσπρωξαν καὶ δημιούργησαν ἓνα ρῆγμα στὸν ἀνθρώπινο κλοιό. Πολλοί, πειραγμένοι ἀπὸ τὸ ἀπότομο τράβηγμα, γύρισαν, ἀλλὰ δὲ διέκριναν τίποτε. Οἱ κοντινοὶ ὅμως εἶδαν πρῶτα νὰ ξεφυτρώνη ἓνα μπλὲ δίκωχο, ἔπειτα νὰ

ἀναδύεται ἓνας μικρὸς φαλαγγίτης, πού στάζοντας ἰδρώτα ἔσκυψε ἀμέσως τὸν ἄρρωστο.

“Ὀλοι ἀπόρησαν.

—Τί μπορεῖς νὰ κάμης ἐσύ, μικρέ; εἶπαν κι ἐπανάλαβαν μερικοί, πού δὲν ἐννοοῦσαν νὰ κουνήσουν τὸ χέρι τους, οὔτε νὰ κουνηθοῦν αὐτοὶ τουλάχιστον καὶ νὰ ἐλευθερώσουν τὸν πεσμένο.

—Τί μπορεῖς νὰ κάμης; αὐτὸς εἶναι διπλάσιος ἀπὸ σένα στὸ ἀνάστημα.

Σώπασαν ἀπότομα. Ὁ «μικρὸς» φαλαγγίτης μὲ τὴ μεγάλη ἑλληνικὴ καρδιά, προτοῦ καλοπροσέξουν, ἀνασήκωσε τὸ λιπόθυμο παλικάρι, τὸ φορτώθηκε καλὰ καὶ προχώρησε σταθερὰ, λέγοντας:

—Κυρία, μὴν κλαῖτε, δὲν ἔχει τίποτε...ἐλάτε μαζί μου. Καὶ σπρώχνοντας τοὺς ἄλλους:

—Σεῖς, σᾶς παρακαλῶ, κάνετε δρόμο. . .

Οἱ ψυχροὶ ἄνθρωποι, ἀκούγοντας τὴν ἐπιτακτικὴ παιδικὴ φωνή, ἀποτραβήχτηκαν σιωπηλά.

Ἡ συνοδεία μὲ τὸν ἄρρωστο πέρασε γοργὰ καὶ κατέβηκε τὸ δρόμο. Τὸ φαρμακεῖο ἀπεῖχε ἀρκετά.

Οἱ περίεργοι στάθηκαν ἀκόμῃ λίγο κοιτάζοντας καὶ σφογγίζοντας ἰδρώτα. Μερικοί, μόλις ἔκρουβαν τὴ δυσἀρέσκεια ἀπὸ τὸ ἀναγκαστικὸ καὶ δίκαιο φέρεσιμό τοῦ μικροῦ φαλαγγίτη ἀπέναντί τους· ἄλλοι ὅμως δοκίμαζαν γι' αὐτὸν συμπάθεια ξεχωριστή.

Εὐτυχῶς ἔτυχε νὰ βρισκεται γιαντρός στὸ φαρμακεῖο. “Ἔτσι, σὲ λίγο ὁ ἀναίσθητος γιὸς τῆς ἄγνωστης κυρίας συνῆλθε. Ἄνοιξε τὰ μάτια καὶ ἀπορημένα τὰ περιέφερε ἀπὸ τὸ γιαντρὸ στὴν κλαμένη μητέρα του, στοὺς ἄλλους καὶ

ὕστερα τὰ κάρφωσε στὸ μουσκεμένο φαλαγγιτάκι. Ἐ-
κείνο, χαμογελώντας εὐχαριστημένα, πλησίασε, τοῦ ἔσφιξε
τὸ χέρι καὶ κτυπώντας το φιλικά:

— Εἶσαι καλὰ τώρα, ἔ; μὴ φοβᾶσαι...

Καὶ γυρίζοντας πρὸς τὴ μητέρα του, ποὺ ἔλεγε διαρκῶς εὐχαριστίες :

— Μὴ στενοχωρεῖσθε, κυρία... Τυχαῖο ἦταν... Γιὰ μένα
λέτε; ἐγὼ αὐτὸ ἔπρεπε νὰ κάμω...

Ἡ κυρία τὸ τραβήξε ἐπάνω της καὶ τὸ ἀσπάστηκε
τρυφερά, ἐνῶ ὁ κόσμος ὀλόγυρα ἔδειχνε, πὼς ἠθέλε νὰ ξε-
σπάση, νὰ ἐκδηλώσῃ τὴ χαρά, ποὺ πλημμύριζε τὴν ψυχὴ
του.

— Ἐμένα τώρα νὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ φύγω, ξαναεἶπε
ὁ μικρός.

— Νὰ πᾶς στὸ καλὸ, παιδί μου, ἀλλὰ νὰ μᾶς πῆς τὸ
ὄνομά σου, φώναξε ὁ γιατρός. Θέλομε νὰ ξέρουμε...

— Τὸ ὄνομά μου; εἶμαι φαλαγγίτης ἀπ' ἐδῶ...

— Καλά, καὶ τὸ ὄνομά σου, καλὸ μου παιδί;

— Δὲν ἔχει σημασία, κύριε, ἂν σᾶς πῶ τὸ ὄνομά μου.

Εἶμαι φαλαγγίτης καὶ ἔκαμα τὸ καθῆκον μου... Κυρία μου,
σᾶς χαιρετῶ. Φίλε, μὴ φοβᾶσαι, εἶσαι Ἑλληνόπουλο γειά
σου! Γιατρὸς τὰ σέβη μου. Χαίρετε!

Ἄρκετὲς στιγμὲς ὅλα τὰ μάτια παρακολούθησαν τὴν
κυανὴ, τὴν ἑλληνικὴ στολὴ ν' ἀλαργεύῃ. Καὶ στὰ μάτια ἐ-
κείνα κάτι φαινόταν. Ἐνας εἰλικρινὴς θαυμασμὸς γιὰ κάτι
ἀπλό, μὰ μεγάλο καὶ ὠραῖο, ποὺ συντελεῖται ἀπὸ κάμπο-
σον καιρὸ ἀνάμεσά μας.

— Φαλαγγιτάκι... ψιθύρισε ὁ γιατρός. Φαλαγγιτάκι
κι ἔκαμε τὸ καθῆκον του. Δόξα σοι ὁ Θεός· με τέτοια
γενεὰ δὲν πρέπει ν' ἀπελπίζομαστε...

ΤΟ ΑΛΟΓΟ

Ἐνα κάρο ἀνέβαινε ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ στὴν Ἀθήνα. Ἐφερνε τρία βαρέλια λάδι. Ἐπάνω στὸ φόρτωμα ἦταν ὁ καροτσέρης, ἕνας ἀνθρώπος μελαχρινός, μὲ ψαρὰ γένεια καὶ τὸ παιδί του. Τὸ κάρο κυλιόταν τὸν ἀνήφορο, ἀργά, νωθρά.

Ἦταν Ἀπρίλης, εἶχε πέσει τὸ βράδυ κι ἀναβαν τὰ φῶτα. Ἀπὸ τὸ καμουτσίκι, ἕνα μαδημένο σκοινί, μποροῦσε νὰ καταλάβῃ κανεὶς, πὼς ὁ καροτσέρης ἀγαποῦσε τὸ ἄλογο. Τὸ καμουτσίκι ἔπεφτε στὰ καπούλια του ἐλαφρὰ σὰν παιχνίδι. Καὶ σ' ὄλο τὸν ἀνήφορο αὐτὸν τὸ ἄλογο δὲν ἄκουσε βρισιά, μίτε προσταγή, παρὰ τὴ φωνή:

—Ἐλα, Κύρκο! Ἄιντε, Κύρκο!

Ἔτσι, μ' αὐτὸ τὸ χᾶδι, ἀνέβαινε σέρνοντας τὸ κάρο μὲ τρία βαρέλια καὶ δυὸ ἀνθρώπους.

—Ποὺ λές, εἶπε ὁ γέρος στὸ παιδί του, ὁ Κύρκος ἔχει φιλότιμο. Νὰ τ' ἀκοῦς ἐσύ, ποὺ κάποτε τὸ χτυπᾶς. Δὲν τὰ δέρνουν τὰ ζῶα. Καὶ τέτοιο ἄλογο ποῦ τὸ βρίσκεις σὰν τοῦτο; μᾶς τρέφει ὄλους, ποὺ λές. Δίνει ψωμί ἐμένα, ἐσένα, τῆς μάνας σου, τῶν ἀδερφιῶν σου, τοῦ σπιτιοῦ. Ἐνα ζῶο νὰ τρέφῃ ὀχτῶ ἀνθρώπους! Θὰ πῆς, ἐγὼ δουλεύω. Ἄμ' αὐτὸ δουλεύει πρῶτα κι ὕστερα ἐγώ. Γιατὶ αὐτὸ εἶναι δουλευτής, ποὺ δὲ βρίσκεται. Εἶναι ἀπὸ τὴ Σερβία. Χρεωθήκαμε νὰ τὸ πάρουμε, δὲν τὰ ξέρεις ἐσύ.

Πέρασε κάμποση ὥρα μὲ σιωπή. Ἐπειτα ξανάρχισε.

—Ποὺ λές, πόσα φορτώματα πέτρα ἔφερνε ὁ Κύρκος ἀπὸ τὰ νταμάρια; κανένα ἄλογο δὲν κουβάλησε τόση πέτρα, τόσο λιθάρι. Ἐκατὸ δραχμὲς τὴν ἡμέρα. Μᾶς ἔσωσε.

Τὸ κάρο πήγαινε βαριά. Οἱ ρόδες βροντοῦσαν καὶ ὁ γέρος ξανάρχισε:

—“Ἄκου, παιδί μου. Αὔριο τὸ ἄλογο καὶ τὸ κάρο καὶ τὴ δουλειὰ θὰ τὴν πάρης ἐσύ. Ἐγὼ δὲν μπορῶ. Ξέρεις, ποῦ ἡ μέση μου πονεῖ. Μοῦ εἶπε ὁ γιατρός νὰ μὴ δουλεύω. Νὰ πάρης τὸν Κύρκο, νὰ τὸν ξαναπᾶς στὰ νταμάρια, νὰ βγάλωμε ψωμί. Νὰ γιατρευτῶ κι ἐγώ. Καὶ ἡ μάνα σου νὰ μὴν ξαναπλένη κι ἡ ἄρρωστη ἢ ἀδερφή σου, ἢ Βγενιώ, νὰ κάνη χρῶμα, ποῦ βήχει. Νά, τὸ λοιπὸν πιάσε τὰ λουριά. Κατέβα κάτω καὶ πιάσε τὸν Κύρκο. Νὰ τὸν βγάλῃς ἐδῶ στὸν ἀνήφορο. Ἔλα, σιγά! Χάιδευνέ τον στὸ λαιμό!” Αἰντε, Κύρκο.

Τὸ παιδί πήδησε κάτω, ἔπιασε τ' ἄλογο καὶ τραβοῦσε. Ὁ γέρος ἔβλεπε τὴ λιγερὴ σιὰ τοῦ παιδιοῦ, τὸ τολμηρὸ του χέρι, ποῦ κρατοῦσε τὰ λουριά. Αὐτὸ τὸ παιδί θὰ γίνη καλὸς καροτσέρης!

Πέρασαν μπροστὰ ἀπὸ κάποιο εἰκόνημα τοῦ δρόμου. Ὁ γέρος ἔβγαλε τὴν ψάθα του καὶ σταυροκοπήθηκε μέσα στὸ σκοτάδι. Ἦταν ἄρρωστος, σακατεμένος, δὲ σταυροκοπήθηκε ὁμως γιὰ τὸν ἑαυτό του. Εἶπε: «Θεέ μου, κάμε νὰ μὴ βήχη τὸ κορίτσι, ἢ Βγενιώ. Κάμε τοῦτο τὸ παιδί νὰ πάρη στὰ χέρια του τὸ κάρο μὲ τὸν Κύρκο. Καὶ γιὰ μένα ὅ,τι πῆς». Κι ἔπιασε μὲ τὰ δυὸ χέρια τὴ μέση του, ποῦ τὸν πονοῦσε δυνατά.

Τὸ κάρο εἶχε προχωρήσει πολὺ μέσα στὴν πόλη, ὅταν ἄκουσε μιὰ φωνή:

—“Ἄλτ!

Τὸ κάρο σταμάτησε. Τρεῖς στρατιῶτες τοῦ πυροβολικοῦ κι ἓνας δεκανέας, μὲ τὰ ὅπλα στὸν ὄμο, πλησίασαν.

—Ἔλα, κατέβα κάτω, εἶπε ὁ δεκανέας.

—Σ' ἐμένα τὸ λές;

—Ἄιντε, γειά σου, κατέβα νὰ μὴ χάνουμε καιρό.

—Καὶ γιατί;

—Κουβέντα θέλεις, πατριώτη; Τὸ κάρο θὰ τὸ πᾶμε στὸ στρατόνα. Ἐπιστράτευση ἔχομε. Τώρα τὸ μαθαίνεις;

—Ἐπιστράτευση!

—Ναί, γειά σου, πιάσε, ἀπὸ κεῖ νὰ ξεφορτώσωμε.

—Ἔτσι, μὲς στὸ δρόμο; γιὰ στάσου, βρὲ παιδί, τί εἶναι τοῦτο; ἔχω δουλειά, ἔχω μεροκάματο.

—Τὸ μεροκάματο κοιτᾶς, καημένε, ἢ πού φεύγει ἀπόψε τὸ σύνταγμα; χωρατεύεις; κόπιασε κοντά, πατριώτη, νὰ πάρης τὸν ἀριθμὸ σου. Κι ὅστερ' ἀπὸ τὸν πόλεμο, ἂν γίνῃ πόλεμος, ναρθῆς νὰ πάρῃς τ' ἄλογο σου καὶ τὸ κάρο ἢ νὰ πληρωθῆς ἀπὸ τὸ Δημόσιο, ἂν σκοτωθῇ τὸ ζῶο.

Ὁ γέρος γύρισε καὶ κοίταξε τὰ βαρέλια, πού ἦταν πεσμένα στὸ δρόμο. Εἶπε στὸ παιδί του:

—Κάτσε αὐτοῦ ὡς ναρθῶ... Κι ἀκολούθησε τὸ κάρο. Δὲν ἔλεγε τίποτε. Ἐνας στρατιώτης, ἐκεῖ πού πήγαιναν χωρὶς καμιά κουβέντα, γύρισε καὶ τοῦ εἶπε:

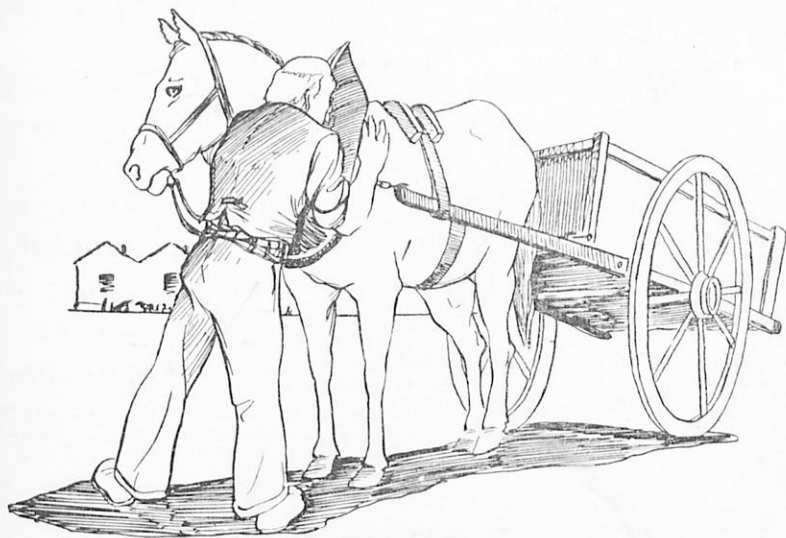
—Ἀμ' ὅ,τι ἔχομε καὶ δὲν ἔχομε πατριώτη, θὰ τὸ δώσωμε γιὰ τὴν πατρίδα.

Ὁ γέρος μετὰ κάμποση ὥρα τοῦ ἀπάντησε:

—Ποιὸς λέει ὄχι; γιὰ τὴν πατρίδα εἶναι ὅλα. Μὰ τούτη ἢ δόλια καρδιά πούχομε, σάμπως μπορεῖ ὅποτε θέλεις νὰ τὴν κάμῃς πέτρα, γιὰ νὰ μὴν ἀκοῦς; πάντα καρδιά εἶναι.

Ἐφτασαν στὸ στρατόνα κι ἔμπασαν τὸ κάρο στὴν αὐλή. Τὸ σύνταγμα ἐτοιμαζόταν. Θάφευγε τὰ μεσάνυχτα. Οἱ ἔφε-

δροι χόρευαν, πηδοῦσαν, τάραζαν τὸν κόσμον μὲ τις φωνές. Πολίτες ἔμπαιναν μέσα ψάχνοντας γιὰ τοὺς δικούς τους, φωνάζοντας ὀνόματα στὸ σωρό. Κάποιοι κρατοῦσαν ἐκεῖ κάτω μὰ σημαία. Ἐνας παπὰς πιὸ κάτω, φορώντας φυσεκλίκια σταυρωτὰ στὸ στήθος, μιλοῦσε στοὺς ἄλλους γιὰ τὴν Ἐλευθερία καὶ τὸ Χριστό. Ἐνας ἔφεδρος στὸ φανάρι διάβαζε ἑφημερίδα. Κι ἄλλος ἔγραφε στὸ γόνατο μὲ τὸ μολύβι.

Πιὸ πέρα οἱ ἔφεδροι ἀποχαιρετοῦσαν τοὺς δικούς τους μὲ συγκίνηση. Χέρια ζαρωμένα ἔσφιγγαν τὰ ζωγτανὰ κορμιά τῶν ἐφέδρων. Τὰ δάκρυα ἔτρεχαν καὶ τὰ μαντήλια ἔπιναν.

Ὁ γέρος ἦταν μόνος σ' αὐτὸ τὸ πανηγύρι. Κανένα δὲν ἤξερε καὶ κανένας δὲν τὸν ἤξερε. Προχώρησε ὁμως στὸ βάθος ἐκεῖ, πού ἦταν ἀραδιασμένα κάμποσα κάρα καὶ τὸ

δικό του μαζί. Ὁ Κύρκος, σὺν τὸν εἶδε, σήκωσε τὸ κεφάλι του καὶ φύσηξε μὲ τὰ πλατιά ρουθούνια του. Ὁ γέρος ἄπλωσε τὰ χέρια καὶ τὸν ἔπιασε ἀπὸ τὸ λαιμό.

Κι ἐκεῖ στὴ γωνιά, παράμερα, μιλοῦσε ἕνας ἄνθρωπος μ' ἕνα ἄλογο:

— Δὲ θὰ σὲ ξαναδῶ... Ἔ, δουλευτή... Ἔ, παλικάρι... Καὶ στὸ σπῖτι δὲν ξέρουν τίποτε... Μῆτε ἡ κυρά σου, μῆτε ἡ Βγενιώ, κατάλαβες... Ποιὸς ξέρει ποῦ θὰ πεθάνης καὶ πῶς... Καὶ ὅμως, γιὰ τὴν πατρίδα χαλάλι. Ἄιντε στὸ καλό. Καὶ τὸν φιλοῦσε ἀδιάκοπα.

Ἐνας στρατιώτης πλησίασε ψάχνοντας στὸ σκοτάδι.

— Ἄιντε, καημένε γέρο! Τὴ δουλειά σου θάχουμε; Ἄιντε νὰ πάρης τὸν ἀριθμό.

Ὁ γέρος μπῆκε σ' ἕνα γραφεῖο, πῆρε κάποιο χαρτί καὶ τόβαλε στὸν κόρφο του. Ἐπειτα βρέθηκε στὸ δρόμο. Πήγαινε ἀργά, μὲ τὸ κεφάλι κάτω, πρὸς τὸ μέρος, ποῦ ἄφησε τὰ βαρέλια μὲ τὸ παιδί. Πολλοὶ γύριζαν ἀπὸ τὸ στρατόνα μοναχοὶ καὶ μέσα σ' αὐτοὺς ὁ καροτσέρης, ὁ πεζός, ὁ γέρος, ὁ πιὸ μοναχός.

Ο ΣΚΥΛΟΣ

Ὁ μαῦρος σκύλος πούχω γὼ
δὲν εἶναι πρῶτο γένος.

Ἔχει ἄκοφτη, τ' ὁμολογῶ,
κουλουριασμένη οὐρὰ
κι ὀλόρθα αὐτιά ὁ καημένος,
σὰ σοῦγλες μυτερά.

Ὅμως πολὺ τὸν ἀγαπῶ
 ζι αὐτὸς δὲν πάει πιὸ πίσω.
 Καὶ τώρα, ἀφέντη, θὰ στὸ πῶ,
 πῶς εἶχα τὴν τιμὴ
 καὶ ποιὰ νὰ τὸν γνωρίσω
 μοῦ δόθηκε ἀφορμὴ.

Ὅ,τι εἶχα κάτσει μὰ σταλιὰ
 ψωμί νὰ φάω μὰ μέρα,
 τὸν βλέπω, ποὺ χωρὶς μιλιὰ,
 ὅμως μὲ μάτι ἀχνό,
 μὲ κοιτάζε ἀπὸ πέρα,
 σὰ νάσκουζε « πεινῶ! »

Ἦταν λιγνούλης σὰ σακί
 κοκαλογομισμένο,
 τούλειπε ἢ τρίχα ἐδῶ καὶ ζεῖ,
 τὸν θέριζε ἢ πληγή.
 Κουφάρι ξεθαμμένο
 λὲς ἦταν ἀπ' τὴ γῆ.

Ποιὸς ξέρει ἀπ' τὴν καταδρομὴ
 τί νάσερνε ὁ καημένος!
 Τὶ ἂν εἶσαι μισερὸ κορμί,
 ἄχ, σπάνια σ' ἀγαποῦν!
 Ἄν εἶσαι πληγιασμένος
 συχνὰ καὶ σὲ χτυποῦν.

Τὸν πόνεσα ζι ἀπ' τὸ ψωμί
 τοῦ ρίχνω... Στὰ ποδάρια
 τὸ βάζει ἐζεῖνος στὴ στιγμή

καὶ πίσω δὲν κοιτᾷ
 τὶ θάγε δεῖ λιθάρια
 πὼς πέφτουν, σὰ ζητᾷ.

Τί, εἶπα, μὲ θάρρειψε φονιά
 καὶ φεύγει ἀπὸ κοντά μου ;
 Καὶ θὰ τὸ πῆς παραξενιά,
 μὰ τὸ ταγάρι ἄρπῶ
 κι ὅ,τι εἶχα μέσα, χάμου
 μὲ πείσμα τὸ σκορπῶ.

Καὶ φεύγω. Μὰ στὸ φτωχικὸ
 καλύβι μου τὸ βράδου
 σὰν ἦρθα, σὲ λιγάκι ἀκῶ,
 ποὺ κάτι σιγανὰ
 ἀπ' ὄξω στὸ σκοτάδι
 τὴν πόρτα γρατσουνᾷ.

Ἄνοιγω... τί ἦταν; τὸ σκυλί,
 τὴ φιλικιὰ λαλιά μου
 σὰν ἄκουσε πὼς τὸ καλεῖ,
 πάει φόβος πὰ ἢ ντροπή,
 εὐθύς στὴν ἀγκαλιά μου
 πηδάει σὰν ἀστραπή.

Πὼς ἔκανα τὴ γνωριμιὰ
 νά! σ' τόπα μὲ τὸ σκύλο.

— Δὲν ἔχει οὐσία αὐτὸ καμιὰ.

— Καμιὰ; μὲ συχωρεῖς!

Τί, βρῆκα ἐγὼ ἓνα φίλο,
 καὶ λίγο τὸ θαρρεῖς;

Ἄ. Πάλλης.

ΤΑ ΔΥΟ ΔΑΚΡΥΑ

Ἄπὸ τῆ γῆ δυὸ δάκρυα, θεριὰ μαργαριτάρια,
 ἀνέβηκαν καὶ στάλαξαν στοῦ Πλάστη τὰ ποδάρια.
 Κι εἶπε τὸ πρῶτο τρέμοντας ἔμπρὸς στὸ θεῖο θρόνο:
 «Ἐμένα μ' ἔβγαλε ἡ καρδιὰ γιὰ τὸ δικό της πόνο».
 Κι ὁ Πλάστης ἀποκρίθηκε: «Οὔτε στιγμὴ μὴ χάνης!
 Σύρε νὰ γίνης βάλσαμο, τὸν πόνο της νὰ γιάνης».
 Κι εἶπε καὶ τ' ἄλλο τρέμοντας ἔμπρὸς στὸ θεῖο θρόνο:
 «Ἐμένα μ' ἔβγαλε ἡ καρδιὰ γιὰ κάποιον ξένο πόνο!»
 Κι ὁ πλάστης ἀποκρίθηκε: «Ἐσὺ μαζί μου μείνε!
 Τῆς εὐσπλαχνίας τὰ δάκρυα δικά μου δάκρυα εἶναι».

Ἰ. Πολέμης.

Ο ΑΛΗΤΗΣ

Μιά παγερὴ νύχτα τοῦ περασμένου Δεκέμβρη γύριζα
 ἀργὰ στὸ σπίτι μου. Οἱ πολλὲς καὶ σπουδαῖες ἐργασίες μου
 μὲ εἶχαν ἀναγκάσει νὰ βρισκῶμαι τόσο ἀργὰ ἐκεῖνο τὸ
 βράδυ μακριὰ ἀπὸ τὴν οἰκογένειά μου παρὰ τὴ συνή-
 θεια, ποὺ ἔχω νὰ ἐπιστρέφω πάντα νωρὶς.

Βάδιζα στὸ δρόμο βιαστικός, μὲ ἀνασηκωμένο τὸ
 γιὰ τὸ πανωφοριῶ μου καὶ μὲ τὰ χέρια μου προφυ-
 λαγμένα μέσα σὲ χοντρὰ μάλλινα χειρόχτια. Οἱ δρόμοι
 τῆς μεγάλης πόλης ἦταν ἔρημοι. Ποὺ καὶ ποὺ μόνο διακρι-
 νόταν κανένας ἀργοπορημένος διαβάτης, ποὺ πήγαινε
 βιαστικός γιὰ τὸ σπίτι του.

Ὁ παγερὸς βοριάς φυσοῦσε μὲ ὀρμὴ καὶ τὸ χιόνι, ποὺ ἔ-

πεφτε ἄφθονο τὴν ὥρα ἐκείνη, στριφογύριζε μὲ ἓναν τρελὸ χορὸ στὸν ἀέρα. Καὶ ὅπως ἐρχόταν πρὸς τὰ κάτω καὶ ἐπεφταν ἐπάνω του οἱ ἀκτίνες τῶν ἠλεκτρικῶν φώτων τοῦ δρόμου, ἔμοιαζε μὲ διαμάντια, ποὺ λαμποκοποῦσαν. Τὸ χιόνι, ὅπως τὸ ἔσπρωχνε ὁ ἀέρας, μὲ χτυποῦσε στὸ πρόσωπο. Ἄν καὶ ἤμουν βαριά ντυμένος, κυριολεχτικὰ ἔτρεμα ἀπὸ τὸ κρῦο.

Μόλις ἔστριβα σὲ μιὰ γωνία τοῦ δρόμου, ἄκουσα ἓνα κλαψιάρικο νιαούρισμα. Γύρισα τὰ μάτια καὶ κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ λαμπτήρα τῆς γωνίας, εἶδα μιὰ μικρὴ γατούλα φορτωμένη ἀπὸ τὸ χιόνι, νὰ τρέμη ἀπὸ τὸ κρῦο, ὅπως ἦταν συμμαζεμένη σὲ κείνη τὴ γωνιά, ποὺ τὴν προφύλαγε ἀπὸ τὸν ἄνεμο.

Χωρὶς νὰ προσέξω περισσότερο τὸ φτωχὸ ἐκείνο ζῶο, ἐξακολούθησα τὸ δρόμο μου. Τὰ συχνὰ ὅμως νιαουρίσματα, ποὺ ἀκούονταν διαρκῶς κοντά μου, μὲ ἀνάγκασαν νὰ γυρίσω πάλι τὸ κεφάλι. Καὶ τότε εἶδα μέσα στὸ σκοτάδι τὸ μικρὸ ἐκείνο γατάκι νὰ μὲ ἀκολουθῆ τρέχοντας καὶ νὰ νιαουρίζη.

Στάθηκα γιὰ μιὰ στιγμή ἀναποφάσιτος, μὴ ξέροντας τί νὰ κάμω. Τὸ δυστυχημένο ζῶο ἔτρεξε κοντά μου καὶ ἄρχισε νὰ τρίβεται στὰ πόδια μου, ἐνῶ μὲ παρατηροῦσε στὰ μάτια μὲ τὰ μικρὰ λαμπερὰ ματάκια του, χωρὶς νὰ παύη νὰ νιαουρίζη.

Τὸ ἔξυπνο ζῶο ἀσφαλῶς μοῦ ζητοῦσε προστασία.

Χωρὶς νὰ σκεφτῶ περισσότερο, ἔσκυψα καὶ τὸ πῆρα στὰ χέρια μου. Ἦταν ἓνα μικρὸ μαῦρο γατάκι, μὲ ὠραῖα χρυσὰ μάτια καὶ ἄσπρες βούλες στὸ λαμπρὸ καὶ στὰ πόδια του. Ἔτρεμε σύγκορρο.

Στηρίχτηκε μὲ τὰ νύχια τῶν μπροστινῶν ποδιῶν του στὸ στήθος μου καὶ ἐνῶ μὲ κοίταζε μέσα στὰ μάτια, συνέ-

χιζε τὸ νιαούρισμά του. Ὅπως τὸ κρατοῦσα στὰ χέρια μου, ἔνιωθα τὴ μικρὴ του καρδιά νὰ χτυπᾷ δυνατά. Ἴσως νὰ φοβόταν περισσότερο, μήπως τὸ ἀφήσω πάλι ἔρημο μέσα στὸ χιόνι, ὅπου θάβρισκε ἓνα τόσο τραγικὸ θάνατο...

Στάθηκα ἀναποφάσιτος. Ἄν τὸ ἄφηνα ἐκεῖ, ἔξω στὸ χιόνι καὶ τὸ κρῦο, θὰ πέθαινε σὲ καμιά γωνιά, ἀφοῦ — ποιὸς ξέρει πῶς — βρέθηκε τέτοιαν ὥρα ἔρημο μέσα στοὺς δρόμους, ἐνῶ ὀλόγυρά του χιόνιζε.

Τέλος ἀποφάσισα νὰ τὸ πάρω μαζί μου. Τὸ κράτησα στὴν ἀγκαλιά μου καὶ συνέχισα τὸ δρόμο μου. Τὸ ἔξυπνο ζῶο, σὰ νὰ κατάλαβε τὴ σκέψη μου, ἔπαψε νὰ νιαουρίζει. Τόφερα στὸ σπίτι μου καὶ τούδωσα νὰ φάη. Ρίχτηκε ἀχόρταγο στὸ πιάτο του, προσπαθώντας νὰ δείξη τὴν εὐγνωμοσύνη του μὲ ἓνα ἐξακολουθητικὸ «ρόν-ρόν».

Τὸ πρωί, μόλις σηκώθηκα ἀπὸ τὸ κρεβάτι καὶ ἄνοιξα τὴν πόρτα τοῦ δωματίου μου, ἀντίκρισα ἓνα μικρὸ μαῦρο πρᾶμα. Τὸ εὐθύμο «νιάου-νιάου», ποῦ ἄκουσα, μοῦ θύμισε τὸ φτωχὸ κι ἀπροστάτευτο ζῶο, ποῦ μάζεψα τὴν προηγούμενη νύχτα ἀπὸ τὸ χιόνι τοῦ δρόμου.

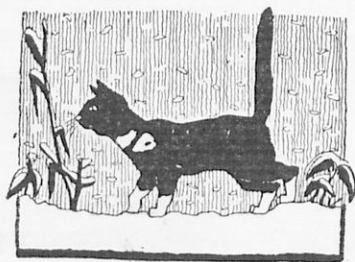
Μὲ ἀνασηκωμένη τὴν οὐρὰ προχωροῦσε μπροστά μου, ἐνῶ πήγαινα νὰ πλυθῶ, γύριζε τὸ κεφάλι του, γιὰ νὰ καταλάβῃ ἴσως ποῦ πηγαίνω. Πότε πότε γύριζε πίσω, τριβόταν ἐπάνω στὰ πόδια μου μὲ χαρωπὰ νιαουρίσματα κι ὕστερα, κρατώντας διαρκῶς ὑψωμένη τὴν οὐρά, προχωροῦσε πάλι. Ἡ περιπέτειά του ἐκεῖνη τὴ νύχτα ἔγινε αἰτία τῆς ὀνομασίας του· τὸ μικρὸ μαῦρο γατάκι ὀνομάστηκε «ἀλήτης».

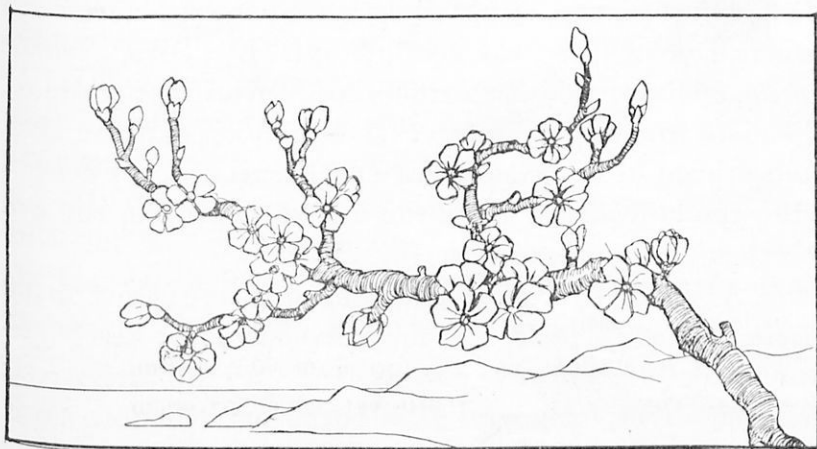
Κάθε βράδυ, ὅταν πλησιάζη ἡ ὥρα, ποῦ γυρίζω συνήθως στὸ σπίτι μου, ὁ «ἀλήτης» μου κάθεται πίσω ἀπὸ τὰ τζάμια

τοῦ παραθύρου καὶ κοιτάζει διαρκῶς στὸ δρόμο. Μόλις ἀκού-
ση τὰ βήματά μου ἀπὸ μακριά, ἀρχίζει νὰ νιαουρίζει εὐθύμα
καὶ νὰ γυρίζει ὅλα τὰ δωμάτια, σὰ νὰ θέλη νὰ ἀναγγεῖλι
τὸν ἐρχομό μου. Κατόπι ἔρχεται πάλι στὸ παράθυρο. "Ἐν-
εἶναι ἀνοιχτό, πηδᾷ στὸ δρόμο, ἔρχεται τρεχάτος καὶ ἀρχί-
ζει νὰ τρίβεται στὰ πόδια μου. "Ἐστερα, ἐνῶ νιαουρίζει
εὐθύμα, πηγαίνει μπροστὰ μὲ ὑψωμένη τὴν οὐρά, σὰ νὰ
θέλη νὰ μοῦ κάμη τὸν ὀδηγό. "Ἐν πάλι τὸ παράθυρο εἶναι
κλειστό, μόλις περάσω μπροστὰ του, πηδᾷ καὶ τρέχει στὴν
πόρτα νὰ μὲ ὑποδεχτῆ. "Ἐν ἀργήσω νὰ γυρίσω, κάθεται
πίσω ἀπὸ τὴν πόρτα καὶ περιμένει νὰ ἐπιστρέψω, ἐνῶ δὲν
παύει νὰ νιαουρίζει μὲ κάποια ἀνησυχία, καθὼς μοῦ λένε
οἱ δικοί μου.

Κι ὅταν καμιά φορὰ τὸ βράδυ καθίσω στὸ γραφεῖο μου
νὰ ἐργασθῶ, ὁ «ἀλήτης» πηδᾷ ἐπάνω καὶ μένει κοντά μου,
ὥσπου νὰ ἀποτραβηχθῶ στὸ δωμάτιό μου νὰ κοιμηθῶ.

Τί νάναί ἄραγε ἐκεῖνο, πὺ κάνει τὸν «ἀλήτη», νὰ
δείχνη τέτοια συμπεριφορὰ ἀπέναντί μου;

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΟΙΞΗ

‘Ο σιδηρόδρομος στριγγλίζει. ‘Αντίο Κόρινθος...

Εἶναι πολὺ ἀντικαλλιτεχνικὸ ἕνα ταξίδι μὲ τὴ μηχανὴ
αὐτή, πὺ τρώει τὰ χιλιόμετρα.

—Νίκο... Μὴν ξεχάσης τὴν ἐπιστολή...

—Νὰ θυμηθῆς τὴ Μαριάνθη...

—Πέρασε, ὅταν φτάσης στὴν Πάτρα ἀπὸ τὸ Σταμάτη...

—Καὶ νὰ φορῆς τὸ παλτό σου...

—Πρόσεχε... ‘Αντίο...

‘Ενα μαντήλι ἀνεμίζει ἀκόμη ἐπάνω ἀπὸ τοὺς πασσά-
λους, πὺ σχηματίζουν ἕνα φράχτη γύρω στὸ σταθμὸ... Καὶ
τὸ τραῖνο τρέχει...

Πέρα, μακριὰ πρὸς τὸν κάμπο, ἀνθίζουν οἱ βερυκογιές
καὶ οἱ ροδακινιές. ‘Ο Κορινθιακὸς ἔχει γαλήνη ἀθανασίας.

Τὰ βουνὰ τῆς Στερεᾶς, μὲ τις ἥρωικὲς κορυφὲς κοντὰ στὰ σύννεφα χιονισμένες, τὸν καμαρώνουν. Ἐνα μόνο, μεγάλοπρεπο, ὁ Παρνασσός, δὲν καταδέχεται ν' ἀτενίσῃ τὸν κάμπο. Τὰ πόδια του στηρίζει μόνο ἐκεῖ, ἐνῶ ἡ κεφαλὴ του εἶναι χαμένη μέσα στὰ σύννεφα. Ἀπ' ἐκεῖ βλέπει ἐπίμονα πρὸς τὰ βάρη τοῦ αἰθέρα. Τὰ πόδια του στὴ γῆ, ἡ κεφαλὴ του στὰ σύννεφα...

Ἄ! τί καπνὸς εἶναι ἐκεῖνος ἐκεῖ κάτω, ποῦ ὑψώνεται, σὰ θυσιά δικαίου; Βγαίνει ἀπὸ τὴν καπνοδόχο ἑνὸς πλινθόχτιστου μικροῦ σπιτιοῦ μέσα ἀπὸ τὶς ἐλιές. Δὲν τὸ βλέπει κανεὶς ὀλόκληρο. Ἐνας ὑπομονητικὸς λόφος τὸ κρατεῖ στὴ ράχη του. Ὀλόγυρά του ταπεινές, λίγο πιὸ ψηλὰ ἀπὸ τὸ χῶμα, εἶναι σπαρμένες καλυβίτσες ἀπὸ κλαριά. Τὴν εἰρηνικὴ αὐτὴν ἀγροτικὴ συνοικία στολίζουν οἱ ἄγριες πασχαλιὲς μὲ τὰ κλαριά ἀλύγιστα, φορτωμένα τοὺς ροδαλοὺς ἀνθούς. Εἶναι ἀνθισμένες ὡς τὸν τελευταῖο ἀρμό, ὡς τὸν κορμό... Χάρισέ μου μάτια, Θεέ μου, δέκα, πενήντα, ἑκατὸ νὰ τὶς χορτάσω...

Ἀκόμη πιὸ κάτω ἡ χιονάτη ἀγράμπελη μυρῶνει τὸν αἰθέρα. Βλέπω, αἰσθάνομαι τὴν Ἄνοιξη. Φορεῖ τὴν πράσινη φορεσιά της καὶ τραγουδώντας σκορπᾷ τὰ μάγια της σὲ ὑψώματα, σὲ κάμπους, σὲ ρεματιές, σὲ σύδεντρα, στὴ χλόη, στὸ χωράφι, παντοῦ. Ἀκόμη καὶ ἐπάνω στὸ ἀχάριστο κούτσουρο, ποῦ ξεπετᾷ καὶ ἐκεῖνο ἕνα ἀνοιχτὸ πράσινο βλαστάρι.

Ἀλλὰ πόσο γρήγορα περνοῦμε!.. Ὁ σιδηρόδρομος σφυρίζει καὶ ὁ Νίκος συλλογίζεται, πὼς θὰ παραμελήσῃ τὶς παραγγελίες, ποῦ ἔλαβε.

Περνοῦμε, περνοῦμε. Ἡ βάρβαρη μηχανὴ βρίζει τὰ πάντα μὲ τὶς μουντζοῦρες της. Ἐνα ἄλογο, ποῦ ἔβροσκε στὸ τριφύλλι, ξαφνίζεται καὶ πάει καλπάζοντας... Ἐνα κριάρι,

δεμένο σὲ μιὰ ἐλιά, φοβᾶται καὶ ἀπελπισμένα στριφογυρίζει, ὅσπου τὸ σχοινὶ τυλίγεται γύρω στὸν κορμὸ τοῦ δέντρου.

Περνοῦμε μικροὺς ἔρημους κολπίσχους. Ἄριστερὰ ὁ ἥλιος χρυσώνει τὰ νερά, ποὺ κατεβαίνουν ἀπὸ τὶς ψηλὲς κορυφές.

Μιὰ γριὰ χωρική διαβαίνει τὸ ξεροπόταμο. Σέρνει μαζὶ τῆς μιὰ προβατίνα καὶ τὰ δυὸ νεογέννητα παιδιά τῆς τὴν ἀκολουθοῦν. Ἐνα κοριτσάκι περπατεῖ στὴν ἀκροθαλασσιά, δίπλα ἀπὸ ἓνα μεγάλο περιβόλι.

Οἱ ἀγλαδιὲς εἶναι ἀνθισμένες, οἱ κερσιές τὸ ἴδιο, οἱ βερυκογιές καὶ οἱ ροδακινιές τὸ ἴδιο. Ὅλα τὰ δέντρα φοροῦν τὸ ἄσπρο ράσο καὶ ψάλλουν μυστικά ἓναν ὕμνο στὴ μεγάλη πηγὴ, ἀπ' ὅπου κάθε ζωὴ γύνεται λαμπρὴ τὴν ἀνοιξη. Μόνο οἱ λεμονιές κι οἱ πορτοκαλιές προσμένουν νὰ λιώση τὸ χιόνι, γιὰ ν' ἀνοιξοῦν τὰ μπουμπούζια τους. Ἄ! Μάρτη. Διῶξε τὸ χιόνι ν' ἀνθίσουν καὶ τὰ λουλούδια τῆς λεμονιάς. Δὲ βλέπεις, πὼς στέκεται λυπημένη;

Περνοῦμε, περνοῦμε. Τίποτε δὲ χορταίνει κανέναν... Μόλις παρουσιαστῆ κάτι, χάνεται καὶ πάει... Καὶ εἶναι τόσα τοπία χαριτωμένα. Ἐλεος, κύριε μηχανικέ, λίγο σιγώτερα νὰ κουβεντιάσωμε μὲ τὴν Ἄνοιξη! Ἄλλὰ τοῦ κάκον· ὁ σιδηρόδρομος περνᾷ.

Συλλογίζομαι:

Πόσο ἡ ζωὴ μας μοιάζει ἓνα ταξίδι μὲ σιδηρόδρομο... Τίποτε δὲν προφτάνομε νὰ ἰδοῦμε. Μόλις παρουσιάζεται κάτι, χάνεται καὶ πάει...

Ἐλεος, κύριε μηχανικέ!

ΟΙ ΓΑΜΟΙ

Ἄπ' ἄκρη σ' ἄκρη διαλαλεῖ
ὁ γερο-Κοῦκος πάλι
καὶ σ' ἓνα γάμο προσκαλεῖ
κάθε πουλί, πὸν ψάλλει.

Κι οἱ καλεσμένοι φτερωτοὶ
στὴν ἐξοχὴ τραβοῦνε,
γιὰ νὰ χαροῦνε τὴ γιορτή,
τοὺς γάμους νὰ χαροῦνε.

Φοροῦν τὰ δέντρα γιορτερὰ
μοσχάτα τὰ λουλούδια
καὶ τὰ φυτὰ τὰ δροσερὰ
διαμάντινα προπεύδια.

Κι ἀνοίγ' ἡ Φύση τὸ ναό,
τὰ εὐρύχωρά της δάση
κι ἐκκλησιάζει τὸ λαό,
πὸν βγῆκε νὰ γιορτάση.

Ὁ ἥλιος μπαίν' ἐλαφριά
κι ἀνάφτει τὰ λαμπάδια.
Δροσιὲς ἀστράφτουν στὰ κλαριά
σὰ φλόγες, σὰ σμαράγδια.

Λιβάν' ἡ τριανταφυλλιά
στὸ θυματήρι βάλλει·
τ' ἀηδόνι μ' εὐθυμη λαλιά
τὸ «Ἡσαΐα» ψάλλει.

Θεὸς τὰ στέφανα βλογεῖ
 μὲ τ' ἅγιό του χέρι,
 παντρεύεται ἡ κυρὰ Γῆ,
 παίρνει τὸ Καλοκαίρι!

Γ. Βιζυηνός.

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

Τὸ βόδι βαριά στὸ χωράφι
 τὰ πόδια ἀργοκίνητο σέρνει,
 ἀνοίγει φουσώντας τὰ μαῦρα ρουθούνια
 κι ὀλόγυρα στέλνει βραχνὸ μουγκρητό.

Ἄνάφτει τὸ χόρτο, τὸ χῶμα,
 ἡ θάλασσα ὀλόστρωτη ἀστράφτει,
 στὴ γῆ ξαπλωμένο θωρεῖς τὸ μοσχάρι
 νὰ βρῖσκη στὸν ἥλιο δροσιὰ καὶ ζωή.

Στοὺς λόφους, στὶς ράχες, στοὺς κάμπους,
 ἀστράφτουν χιλιάδες δρεπάνια
 κι ὀλόπυκνα ἀσκέρια στ' ἀπόμεστα στάχυα
 ἀδάμαστα κάλλη γυρμένα κινουῦν.

Τριγύρω στὰ μέτωπα λάμπουν
 οἱ ἀμέτρητοι κόποι τ' ἀνθρώπου
 κι ἐμπρὸς σου ξανοίγει τ' ὀλόχαρο βλέμμα
 χρυσάφι γεμάτη τὴν κάθε ἀγκαλιά.

Σ. Μαρτζώκης.

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

Ἥλιε, καλὲ πατέρα, βασιλιά,
 ποὺ μὲς ἀπ' τὸν ἀέραντον αἰθέρα
 στέλνεις στὴ γῆ χρυσόφτερα φιλιά,
 ποὺ δίνεις τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἡμέρα,
 μεγάλε, ἀστραφτερὸ καὶ δυνατέ,
 καλοὺς κακοὺς ἢ λαύρα σου θερμαίνει
 καὶ ζοῦν ἀπὸ τὸ φῶς σου νικηταὶ
 καὶ νικημένοι.

Κανένα δὲν ἀδίκησες ποτέ
 μέσα στὴν ἄπειρή σου καλοσύνη.
 Καλὲ καὶ ἐκλεκτὲ καὶ δοξαστέ,
 κάνεις καὶ στὸν κακὸ ἐλεημοσύνη,
 γιὰτὶ κι ἐκεῖνος κάποτε μπορεῖ
 μὲ δάκρυα τὸ κρίμα του νὰ πλύνη
 καὶ τότε τὴν παρηγοριὰ νὰ βρῆ
 καὶ τὴ γαλήνη.

Μὰ στὸν ἀδικημένο, στὸ φτωχό,
 στὸν ἄρρωστο, στὸ δοῦλο καὶ στὸν ξένο,
 γιὰ δῶρο ἀτίμητο καὶ μοναχὸ
 δίνεις τὸ φῶς τὸ τρισευλογημένο.
 Κι ὅταν βαθιὰ μέσα στὴ φυλακὴ
 καμιά ψυχὴ διψᾷ φωτὸς ἀχτίδα,
 μπαίνεις κρυφὰ καὶ φέρνεις μυστικὴ
 καλὴν ἐλπίδα.

Ὄταν ἡ ροδοδάκτυλη Αὐγὴ
 πάρη καὶ ζέψη τ' ἄτια τὰ χιονάτα
 στὸ πορφυρένιο ἀμάξι τῆς καὶ βγῆ,
 γιὰ νὰ σ' ἀνοίξη τὴν οὐράνια στράτα,
 τότε κι ὁ κόσμος σὲ δοξολογεῖ,
 λαχταριστὴ σὲ χαιρετᾷ ἢ πλάση,
 πουλιά, λουλούδια, θάλασσα καὶ γῆ,
 λίμνες καὶ δάση.

Κι ὅσο τὰ χεῖλη μου ἔχουν τὴ μιλιὰ,
 θὰ τραγουδᾷ ἡ καρδιά μου κάθε μέρα:
 Χαῖρε, καλέ, χρυσέ μου βασιλιά,
 χαῖρε πατέρα! Δ

Κ. Μάνος.

Η ΔΗΛΟΣ

Εἶχαμε πάει νὰ ἐπισκεφθοῦμε τὴ Δῆλο. Τὸ ταξίδι αὐτὸ
 δὲν μπορεῖ νὰ τὸ κἀνῃ κανεὶς κάθε μέρα. Ἡ Δῆλος εἶναι
 σήμερα ἀκατοίκητη. Συγκοινωνία μὲ τὸ νησί δὲν ὑπάρχει
 καὶ γιὰ νὰ πάη κανεὶς νὰ ἰδῇ τὰ ἀρχαῖα, ἢ πρέπει νὰ πε-
 ράσῃ μὲ καῖκι ἀπὸ τὴ Σύρα ἢ νὰ πετύχη καμιὰ εὐκαιρία
 ἐκδρομῆς μὲ βαπόρι. Τέτοιες ἐκδρομὲς κάνουν, πότε πότε,
 διάφοροι σύλλογοι, ναυλώνοντας ἐπίτηδες βαπόρια καὶ μιὰ
 τέτοια εὐκαιρία πετύχαμε κι ἐμεῖς.

Εἶχαμε μεγάλη ἐπιθυμία νὰ ἰδοῦμε τὴν ἑλληνικὴ αὐτὴ
 Πομπηία. Γιατί, ὅπως ἡ Πομπηία στὴν Ἰταλία, πὺν σχε-
 τάστηκε ἀπὸ τὴ λάβα τοῦ Βεζουβίου, ὅταν τὴν ξέθαψαν,
 ὁρέθηκε, ὅπως ἦταν τὴ στιγμὴ τῆς καταστροφῆς, ἔτσι καὶ

ἡ Δῆλος διατηρεῖται μὲ τὰ σπίτια τῆς καὶ τοὺς δρόμους τῆς, ὅπως ἦταν τὸν ἀρχαῖο καιρό. Μισογκρεμισμένα βέβαια καὶ ἀλλαγμένα ἀπ' τὸν καιρό, ἀλλὰ ὄχι ἀφανισμένα καὶ ἀγνώριστα, ὅπως σὲ ἄλλους ἀρχαίους τόπους. Περπατώντας κανεῖς στοὺς δρόμους τῆς καὶ μπαίνοντας μέσα στὰ σπίτια, πὸν πολλὰ ἀπ' αὐτὰ νομίζεις, πὼς χτὲς ἀκόμη τὰ ἀφῆκαν οἱ παλιοὶ τῆς κάτοικοι, φαντάζεσαι, πὼς ξαναζῆς στοὺς παλιούς καιροὺς καὶ ξαναγυρίζεις μὲ τὴ φαντασία σου στὰ χρόνια πὸν τὸ νησί αὐτὸ μὲ τὸ μεγάλο του ἐμπόριο καὶ τὸ πολυκάραβο λιμάνι του καὶ τοὺς ὠραίους ναοὺς του ἦταν κατοικία πλουσίων ἀνθρώπων καὶ περαστικῶν ξένων.

Ἔτσι ἓνα ὠραῖο καλοκαιρινὸ πρωὶ ἀποβιβαστήκαμε στὸ ἔρημο σήμερα ἀκρογιάλι τῆς Δήλου, ὅπου ἄλλοτε χαλουῦσε ὁ κόσμος ἀπὸ τὴν κίνηση τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν ταξιδιωτῶν. Ἐνας ἀρχαιολόγος, πὸν ἦταν μαζί μας, μῆκε προστὰ μας νὰ μᾶς ὀδηγήσει στὰ ἀρχαῖα καὶ νὰ μᾶς ἐξηγήσει τὸ καθετί, πὸν θὰ βλέπαμε. Αὐτοὶ οἱ ἀρχαιολόγοι, βλέπετε, στοὺς ἀρχαίους τόπους εἶναι σὰ νὰ βρίσκωνται στὸ χωριὸ τους. Καὶ δὲν μποροῦμε νὰ ἐπιθυμήσωμε καλύτερο ὀδηγὸ ἀπ' αὐτούς. Αὐτοὶ εἶναι σὰν ντόπιοι ἐκεῖ καὶ ἐμεῖς οἱ ἄλλοι σὰν ξένοι, πὸν μᾶς φιλοξενοῦν στὸν τόπο τους.

Ὅταν προχωρήσαμε λιγάκι, ὁ ἀρχαιολόγος σταμάτησε καὶ μᾶς εἶπε:

—Βλέπετε ἐκεῖ ἐπάνω μιὰ μικρὴ λίμνη, πὸν γυαλίζει μέσα στὰ καλάμια; λοιπὸν ἐκεῖ κοντὰ, κάτω ἀπὸ μιὰ φοινικιά γέννησε ἡ καμμένη ἡ Λητὼ τὸν Ἀπόλλωνα.

Ὅταν πλησίαζε νὰ γεννήση, τὴν ἔφεραν γρήγορα γρήγορα ἐδῶ καὶ λευτερώθηκε ἡ γυναίκα μ' ἓνα χαριτωμένο

Ξανθὸ ἀγοράκι, πὺν ἦταν ὁ θεὸς Ἀπόλλων καὶ ἓνα ὄμορφο κοριτσάκι, τὴν Ἄρτεμη.

Ὅπως μᾶς μιλοῦσε ὁ ἀρχαιολόγος καὶ ὅπως βλέπαμε τὰ μέρη, νομίζαμε, πὺς χτὲς ἀκόμα εἶχαν γεννητούρια στὸ νησί.

Πολλοὶ μάλιστα νόμισαν, πὺς εἶχαν ἀκούσει τίς φωνούλες τῶν μωρῶν.

Ἀφήνοντας πίσω μας τὸ ἔρημο λιμάνι, προχωρήσαμε πρὸς τὴν πόλη. Περνούσαμε ἀνάμεσα ἀπὸ μάρμαρα ναῶν, κολόνες, στοῦς καὶ ἀγάλματα. Ὁ σοφὸς μας ὄδηγὸς μᾶς ἐξήγησε τί ἦταν τὸ ἓνα καὶ τί τὸ ἄλλο.

Ἐπειτα πήγαμε στὸ μουσεῖο, γεμάτο ἀπὸ ὠραῖα ἀγάλματα καὶ ἐπιγραφές.

— Τώρα, μᾶς εἶπε ὁ ὄδηγὸς μας, ἀφοῦ εἶδαμε τοὺς ναοὺς καὶ τίς στοῦς καὶ τὴν ἀγορά, πᾶμε νὰ κάνουμε κι ἓναν περίπατο μέσα στὴν πόλη. Οἱ ἄνθρωποι μόνο λείπουν νὰ μᾶς καλοδεχτοῦν. Ὅλα τὰ ἄλλα μένουν στὸν τόπο τους. Τὰ σπίτια, ὅπου ἔζησαν οἱ ἄνθρωποι, τὰ δρομαλάκια, ὅπου περπατοῦσαν, τὰ μαγαζιά, ὅπου ἔκαναν τὰ ψώνια τους.

Ἀνεβήκαμε στὸ λόφο, πὺν ἦταν χτισμένη ἡ πόλη, ἀφοῦ κάναμε ἓνα γύρο στοὺς ἀρχαίους δρόμους. Ὁ ὄδηγὸς μας εἶπε:

— Ἄς μποῦμε τώρα σ' αὐτὸ τὸ ἀρχοντόσπιτο. Χωρὶς ἄλλο τὸ σπίτι αὐτὸ θὰ ἦταν σπίτι κάποιου ἀρχαίου ἐφοπλιστῆ. Δὲν εἶναι ἐδῶ ὁ ἴδιος νὰ μᾶς δεχτῆ, ἀλλὰ δὲν πειράζει.

Προχωρήσαμε, ἀνεβήκαμε τὰ μαρμαρένια σκαλοπάτια καὶ βρεθήκαμε στὴν εὐρύχωρη αὐλή, στρωμένη ὅλη μὲ ὠραῖα μωσαϊκά.

— Δὲν σᾶς τὸ ἔλεγα ἐγώ, πὺς εἶναι σπίτι ἐφοπλιστῆ;

μᾶς εἶπε ὁ ὀδηγός μας. Νά καί τὸ ἔμβλημα του, ἱστορημένο ἐπάνω στὸ ψηφιδωτό. Μιά ἄγκυρα καὶ ἕνας Τρίτωνας. Σύμβολα ναυτικά καὶ τὰ δύο.

Σταθήκαμε καὶ καμαρώναμε τὸ ἀρχοντόσπιτο.

— Κοίμα νὰ μὴν εἶναι ὁ ἴδιος ἐδῶ νὰ μᾶς περιποιηθῆ... εἶπε ὁ ὀδηγός μας. Ἐνα γλυκὸ καὶ ἕνα ποτήρι νερὸ θὰ ἄξιζε ὅ,τι πῆς αὐτὴν τὴν ὥρα.

Ἐνας μικρὸς ἀπὸ τὸν τόπο, ποὺ μᾶς εἶχε ἀκολουθήσει πουλώντας λουκούμια συριανὰ καὶ κρύο νερό, ἔτρεξε τότε νὰ μᾶς περιποιηθῆ, σὰ νὰ εἶχε καταλάβει τὴν ἐπιθυμία μας καὶ σὰ νὰ ἤθελε νὰ βγάλῃ ἀπροσρόσωπο τὸ νοικοκύρη τοῦ σπιτιοῦ.

— Λουκουμάκια καὶ νερό, κύριοι...

Τὰ δεχτήκαμε μὲ τὴ μεγαλύτερη εὐχαρίστηση. Κάποιος τότε γύρισε στὸ μικρὸ καὶ τοῦ εἶπε:

— Δὲ μοῦ λές, παιδί μου, ἀρχαῖος εἶσαι ἐσύ;

● μικρὸς δὲν κατάλαβε.

— Μάλιστα, κύριε... εἶπε.

Καὶ καθὼς τὸ παιδάκι τοῦ πέμπτου αἰῶνα πρὸ Χριστοῦ, ὅπως τὸ εἶχαμε φανταστῆ, μοίραζε ὀλόγυρα λουκούμια καὶ νερά, νομίζαμε, πὼς τὴν περιποίηση μᾶς τὴν ἔκανε στὸ σπίτι του ὁ φιλόξενος νοικοκύρης του. Τότε κάποιος ξένος, ποὺ ἦταν μαζί μας στὴν ἐκδρομὴ, ἔβγαλε τὸ σημειωματάριό του καὶ σημείωσε:

« Στὰ σπίτια τῆς ἀρχαίας Δήλου προσφέρονται στοὺς ἐπισκέπτες ὠραῖα συριανὰ λουκούμια καὶ δροσερὸ νεράκι ».

— Ἀπὸ ποῦ πᾶνε στὸ ἐπάνω πάτωμα, παιδί μου; ρωτήσαμε τότε τὸ μικρό.

— Ὅριστε, κύριοι, ἡ σκάλα, μᾶς εἶπε σὰν ἄνθρωπος τοῦ σπιτιοῦ. Δὲν τὴ βλέπετε;

Μπροστά μας πραγματικά ἦταν ἡ σκάλα, πὸν ἔφερεν στὸ ἐπάνω πάτωμα. Ἀνεβήκαμε, σὰ νὰ ἤμαστε στὸ σπῆτι μας. Ἐξαφνα σ' ἓναν τοῖχο εἶδαμε κάτι ὀρνιθοσκαλισματα, σὰν τὰ κακογραμμένα γράμματα πὸν γράφουν καὶ σήμε-
ρα τὰ παιδιὰ στοὺς τοίχους. Σκύψαμε καὶ διαβάσαμε:

«ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΥΦΛΟΣ ΟΥΔΕ ΒΛΕΠΕΙ ΟΥΔΕΝ
ΠΑΙΖΩΝ ΑΣΤΡΑΓΑΛΟΥΣ ΕΚΛΕΨΕΝ ΑΥΤΩ ΕΡ-
ΜΙΑΣ ΑΣΤΡΑΓΑΛΟΥΣ».

— Καταλαμβάνετε τί τρέχει ἐδῶ; μᾶς εἶπε ὁ ἀρχαιολό-
γος. Τὰ παιδιὰ τοῦ 450 π. Χ. εἶχαν τὴν κακὴ συνήθεια, ὅπως
καὶ τὰ σημερινά, νὰ γράφουν ἐπάνω στοὺς τοίχους. Ὁ μι-
κρὸς Ἑρμίας λοιπὸν ἔπαιξε τὰ κότσια μὲ τὸ μικρούλη τὸ
Δημήτριο, παιδιὰ χρηματιστῶν καὶ τὰ δύο καὶ ὁ Ἑρμίας
ἔκανε ζαβολιές στὸ Δημήτριο, χωρὶς νὰ παίρνη εἶδηση ἐκεῖνος.
Κάποιος ἄλλος πονηρὸς μικρὸς ὅμως, πὸν εἶχε μυριστῆ τὴ
ζαβολιά, ἔπιασε κι ἔγραψε στὸν τοῖχο αὐτά, πὸν διαβάσατε.

Καὶ ὁ ἀρχαιολόγος μᾶς ἐξήγησε τὴν ἀρχαία ἐπιγραφή
τοῦ τοίχου:

« Ὁ Δημήτριος εἶναι στραβὸς καὶ δὲ βλέπει τίποτε,
ὅταν παίξει τὰ κότσια. Ὁ Ἑρμίας τοῦ ἔκλεψε μερικὰ κότσια ».

Κάποιος τότε ἀπὸ μᾶς γύρισε καὶ εἶπε αὐστηρὰ στὸ μι-
κρὸ μὲ τὰ λουκούμια:

— Ἐσὺ τάγραψες αὐτά;

Ὁ μικρὸς τὰ χρειάστηκε.

— Ὁχι, μπάριμπα, φώναξε. Δὲν τὰ ἔγραψα ἐγώ...

Σὲ λίγο φεύγαμε μὲ τὸ γρήγορο βαπόρι ἀφήνοντας, πί-
σω μας τὸ φωτολουσμένο νησι τοῦ Ἀπόλλωνα. Καὶ δὲν ἦταν,
σὰ νὰ φεύγαμε ἀπὸ μιὰ νεκρὴ πολιτεία. Κάτι μᾶς ἔλεγε μέ-

σα μας, πὼς εἶχαμε ξαναζήσει γιὰ λίγες ὥρες, μαζί μὲ τοὺς ἀρχαίους κατοίκους τοῦ ἱεροῦ νησιοῦ καὶ πὼς εἶχαμε παίξει κότσια μαζί μὲ τὸν κουτὸ Δημήτριο καὶ τὸν τετραπὸνῆρο τὸν Ἑρμία.

ΤΟ ΜΕΛΤΕΜΙ

✕
 8 Ἡρθες νὰ δροσίσης
 τὴ φουγμένη γῆ
 καὶ ζωὴ νὰ χύσης
 στὴ νεκρὴ σιγή,
 π' ὄλα τὰ βαραίνει,
 ὄλα τὰ μαραίνει.

Πνέεις, λούεις, ραίνεις
 τὰ χρυσὰ νησιὰ
 κι ὄλα τ' ἀνασταίνεις
 μέσα στὴ δροσιά.
 Σὺ τὴ φλόγα παίρνεις,
 τὴ χαρὰ σὺ φέρνεις.

Μελτεμάκι, τρέχε
 πέλαγα, νησιὰ,
 τὰ φτερά σου βρέχε
 μέσα στὴ δροσιά,
 χύνε φύκιου ἀριύρα
 καὶ βουνίσια μύρα.

Τὸ μουρμούρισμά σου
 μὲς στὴ σιγαλιὰ
 καὶ τὸ φλόγισμά σου
 στὴν ἀκρογιαλιὰ
 εἶν' ὄλο ὑγεία,
 δρόσος κι εὐλογία. X

Ἄ. Προβελέγγιος.

ΑΠΟ ΤΙΣ ΟΜΟΡΦΙΕΣ ΤΟΥ ΜΩΡΙΑ

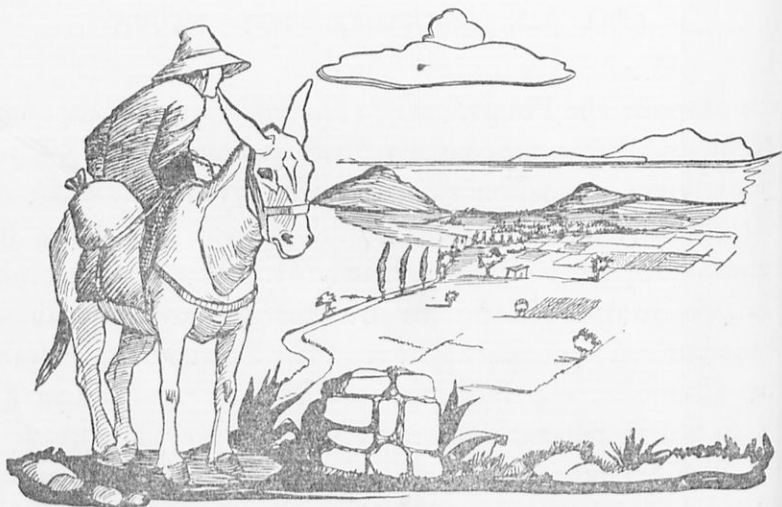
Περαστικὸς Ρουμελιώτης εἶχα ταξιδέψει πολλές φορές
 τὸ Μωριά. Εἶχα σκαρφαλώσει στὰ ψηλώματα τοῦ Χελμοῦ·
 προσκύνησα τὰ ἐρείπια τοῦ Μυστρῶ· ἀγνάντεψα ψηλὰ ἀπ'
 τὸ Παλαμῆδι τὸν Ἀργολικὸ κάμπο καὶ τὴν Ἀργολικὴ θά-
 λασσα· ρούφηξα τὸ ζωογόνο ἀέρα τοῦ Πευκιᾶ τοῦ Ξυλο-
 κάστρου· χάρηκα τὸ θαῦμα τοῦ Μεσσηνιακοῦ κάμπου καὶ
 λούστηκα στὰ κρουσταλλένια νερὰ τῆς Στυμφαλίας. Νόμισα,
 πὼς εἶδα ὅλες τὶς ὁμορφιὲς τοῦ Μωριᾶ· κι ἔγραψα ἓνα
 βιβλίον καὶ τὸ βάρησα «Μωριά».

Ταξιδεύοντας ὁμως γιὰ πρώτη φορὰ στὴν Τριφυλία,
 εἶδα, πὼς οἱ ὁμορφιὲς τοῦ Μωριᾶ δὲν ἔχουν τελειωμό.

Μαγεύει τὸν ταξιδιώτη ὁ ἀπέραντος κάμπος τῆς Τρι-
 φυλίας, ὅπως εἶναι πλαισιωμένος ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ ἀπὸ χα-
 μηλὰ καὶ καλλίγραμμα βουνὰ κι ἀπὸ τὴν ἄλλη ἀπ' τὸν ὀλό-
 κρο ἀφρὸ τῆς θάλασσας. Τὸν σκεπάζουν χιλιάδες—πολ-
 λές χιλιάδες—ἐλιές καὶ πιὸ πολλές χιλιάδες στρέμματα
 σταφίδες· κι ἀνάμεσα στὸν κάμπο εὐτυχισμένες πολιτεῖες
 ἀπλώνονται ἢ Κυπαρισσία, τὰ Φιλιατρά, οἱ Γαργαλιάνοι, ἢ
 Χώρα—ἢ παλιὰ Λιγούδιστα.

Βλέποντας τὸν παραδεισένιο αὐτὸν κάμπο, θυμήθηκα τὰ φτωχοτόπια τῆς Ρούμελης—τῆς ἀγαπημένης πατρίδας μου. Ἐκεῖ τὰ γυμνά κατσάβραχα μᾶς διώχουν σὲ μακρὸν τοῖς τόπους καὶ μᾶς ρίχνουν στὰ ἀτέλειωτα βάσανα τῆς ξηραίνιας· κι οἱ λιγστοὶ κάτοικοι, ποὺ μένουν, κοιτάζουν μὲ ἀγωνία τὸ λιγιστὸ χῶμα τοῦ τόπου, σὰ νὰ τοῦ λένε:

— Μεῖνε κοντά μας καὶ μὴ ζηλέψης τὰ πλούσια νερά τοῦ κάμπου· ἐδῶ εἶδαμε γιὰ πρώτη φορὰ τὸ χρυσὸ φῶς τοῦ

ἥλιου· ἐδῶ μεγαλώσαμε· ἔχομε θαμμένους τοὺς δικούς μας· ἐδῶ ψηλά καὶ δὲ θέλομε νὰ φύγωμε· μεῖνε καὶ σὺ μαζί μας μὴ ζηλέψης τὰ πλούσια νερά τοῦ κάμπου· θὰ σὲ ποτίζωμε μὲ τὸν ἰδρώτα μας καὶ σὰν τὰ παιδιά μας θὰ σὲ φροντίζωμε.

Καὶ ζοῦμε ἔτσι μὲ τὴν ἀτέλειωτη ἀγωνία, μήπως καμμιὰ ξαφνικὴ νεροποντὴ τραβήξῃ τὸ λιγιστὸ χῶμα τοῦ τόπου καὶ μᾶς στὸν ἀχόρταγο κάμπο.

Ἐδῶ στὸ Μωριά γίνεται τὸ ἀντίθετο: ἐδῶ τὰ καὶ περὰ χῶματα φωνάζουν μὲ ἀγωνία στοὺς Μωραῖτες:

—Μείνετε κοντά μας και μὴ σᾶς ξεπλανέσουν τὰ ξένα κάλλη και τὸ χρυσάφι τῆς ξενιτιάς· τὸ δικό μας χρυσάφι εἶναι ἀμόλευτο και λαμποκοπᾷ πάντα σὰν τὸν ἥλιο· μείνετε κοντά μας, γιατί ἄλλιως θὰ μᾶς γυρίσετε κάποτε ἀρρωστημένοι και κιτρινάρηδες, σὰν τὸ χρυσάφι τῆς ξενιτιάς.

ἜORES δλόκληρες τρέχει τὸ αὐτοκίνητο ἀνάμεσα στὸν ὄλοπράσινο κάμπο, ἀφήνοντας πίσω τὴν Κυπαρισσία και τὰ Φιλιατρά. Κάποια στιγμή ἀρχίζει ν' ἀνηφορίζη κι ὁ φιδωτὸς ἀμαξόδρομος μᾶς φέρνει σ' ἓνα μικρὸ ὄροπέδιο· ἐδῶ εἶναι φωλιασμένη ἡ συμπαθητικὴ πολιτεία τῶν Γαργαλιάνων. Ποιὸς ξέρει πόσες κουρσάριζες ἐπιδρομὲς δοκίμασαν στὸν κάμπο οἱ παλιοὶ κάτοικοι κι ἀναγκάστηκαν ν' ἀφήσουν τὴν ἀκρογιαλιὰ και νὰ μαζευτοῦν ἐδῶ ψηλά· και μὲ τὸ πέρασμα τοῦ καιροῦ σχημάτισαν τὴν ὄμορφη πολιτεία, ποὺ βλέπομε σήμερα—ἀληθινὴ κορόνα και στόλισμα τοῦ κάμπου.

Ἐνα στενὸ σοκάκι μ' ἔφερε τὸ βραδάκι σ' ἓναν ἀπόμερο βράχο· ἤθελα νὰ χαρῶ και νὰ χορτάσω ἀπὸ ψηλά τὸ πανόραμα, ποὺ ἀπλώνεται κάτω. Δίπλα μου ὑψώνεται ὄλόλευκο ἓνα ἐκκλησάκι, ἀφιερωμένο—ὅπως ὅλα τὰ ἐκκλησάκια τοῦ βουνοῦ—στὸν προφήτη Ἡλία· και κοντὰ στὴν πόρτα του—ἀνέγγιχτο ἀπὸ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου—κείτεται ἓνα παμπάλαιο κανονάκι. Ποιὸς ξέρει ἡ βοή του πόσες—φορὲς ἀντιλάλησε σὲ στεριὲς και θάλασσες τοὺς ἀγῶνες και τὴ δόξα τῆς κλεφτουριάς!

Λίγα μέτρα μακριὰ ἀπ' τὴ δαντελωτὴ ἀκρογιαλιὰ προβάλλει ἀπὸ τὴ θάλασσα ἡ Πρώτη· εἶναι ἓνα μικρὸ, ὄλοπράσινο κι ἀκατοίκητο νησάκι, παρόμοιο μ' ἓναν τεράστιο κροκόδειλο· στέκεται ἐκεῖ, ἀγνάντια στὰ σπιτάκια τῆς ἀκρογια-

λιᾶς, αἰώνιος φύλακας τοῦ κάμπου ἀπὸ θαλασσινοῦς κούρ-
σάρους...

Ὁλόχρυσος ὁ ἥλιος κατεβαίνει τώρα στὴν ὑγρὴ ἀγ-
καλιὰ τῆς θάλασσας κι οἱ τελευταῖες ἀκτίνες του χρυσώ-
νουν τὰ βουνὰ τῆς Κεφαλλονιάς, πού μόλις ξεχωρίζουν
μακριὰ στὸν ὀρίζοντα.

Οἱ γεωργοὶ ἀφήνουν τὸν κάμπο καὶ γυρίζουν στὴν πό-
λη. Ἄλλοι ἀνεβασμένοι στὰ ζῶα τους κι ἄλλοι ἀκολουθοῦν
πεζῆ. Ἔχουν ζωγραφισμένη στὸ πρόσωπο τὴν ἱκανοποίησι
τοῦ δουλευτῆ καὶ σχηματίζουν μιὰν ἀτέλειωτη πομπὴ—μιὰν
ἄφωνα λιτανεῖα· κι ὁ συχνὸς ἀνασασμὸς τους ἀποτελεῖ
ἓνα σιωπηλὸ ὕμνο στὴ δουλειά.

Ἐνα δροσερὸ ἀεράκι ἔρχεται ἀπὸ τὴ θάλασσα· οἱ κο-
ρυφές τῶν δέντρων τοῦ κάμπου λυγίζουν ρυθμικά, σὰ νὰ
καλονυχτίζουν τοὺς γεωργούς, πού φεύγουν· καὶ ἡ βουβὴ
λιτανεῖα ἀκολουθεῖ τὸ φιδωτὸ ἀμαξόδρομο...

«Καθῆκον τοῦ καθενὸς εἶναι νὰ ἐργασθῆ εἰς τὴν θέσει
ὅπου τὸν ἔταξεν ἡ τύχη του. Ὁ ἀγρότης εἰς τὸ χωράφι του
ὁ ἀστὸς εἰς τὴν πόλιν. Ἡ ἐργασία πρέπει νὰ εἶναι διαρκῆς καὶ
πρέπει νὰ εἰσθε ἀκατάβλητοι. Κανεὶς ἀπὸ σᾶς δὲν πρέπει νὰ
καταρᾶται τὴν τύχην του. Εἰς τὰ χέρια τοῦ καθενὸς εἶναι ἡ
τύχη του καὶ ἀπὸ αὐτὸν ἐξαρτᾶται νὰ κάμῃ τὴν τύχην του
μεγάλην, εἴτε στὸ χωριὸ ἀνήκει εἴτε στὴν πόλιν.»

ΕΡΓΑΣΙΑ

Ξημερώνει αύγῃ δροσάτη,
 μὲ τὸ πρῶτο της πουλί
 λές καὶ κράζει τὸν ἐργάτη
 στὴ φιλόπονη ζοή.

Πρὶν νὰ σβήσῃ κάθε ἀστέρι,
 μὲ χαρούμενη καρδιά,
 νέοι, μεσόκοποι καὶ γέροι,
 τρέξετ' ὅλοι στὴ δουλειά.

Πέρα ἐκεῖθενε οἱ φροντίδες
 ἄς πετάξουνε, καθὼς
 ξαφνιασμένες νυχτερίδες,
 ὁποῦ ἀγνάντεψαν τὸ φῶς.

Μὴ σᾶς εἶναι ὁ ξένος πλοῦτος
 ἐν' ἀγκάθι στὴν καρδιά,
 πέστε ἀζήλευτα: εἶναι τοῦτος
 ἐργασίας κληρονομιά.

Σηκωθῆτε, ἡ γῆ χαρίζει
 μόνον ἄφθονο καρπὸ,
 ἂν ὁ κόπος τὴν ποτίζει
 μ' ἓναν ἴδρωτα συχνό.

Πάντα, ναί, τοῦ τίμιου κόπου
οἱ γλυκύτατοι καρποί,
νάσαι οἱ μόνοι, πού τ' ἀνθρώπου
σῶμα τρέφουν καὶ ψυχή.

Γ. Μαρκοράς.

ΣΤΑ ΨΗΛΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΧΕΛΜΟΥ

Ἐκ τῶν Διακοφτῶν στὰ Καλάβρυτα.

Ἐκ μὲν μικρῶν παιδῶν εἶχα τὸν πόθο νὰ ἰδῶ τὰ δυὸ μεγάλα
μοναστήρια, πού εἶναι σκαρφαλωμένα στὶς κορφές τοῦ Χελ-
μοῦ, κοντὰ στὰ Καλάβρυτα: τὴν Ἁγία Λαύρα καὶ τὸ Μέγα
Σπήλαιον. Ὁ πόθος μου αὐτὸς μεγάλωσε, ὅταν ἔμαθα, πὼς τὸ
ταξίδι ἀπ' τὸ Διακοφτὸ στὰ Καλάβρυτα γίνεται μὲ σιδηρο-
δρομὸ ὀδοντωτό. Μοῦ ἦταν δύσκολο νὰ καταλάβω τί χρειάζο-
νται τὰ δόντια στὸ σιδηρόδρομο καὶ τί δόντια ἦταν αὐτὰ

Υστερα από δίωρο σιδηροδρομικό ταξίδι από την Πάτρα κατά την Αθήνα, βρίσκομε τὸ Διακοφτό. Εἶναι βουτηγμένο κι αὐτὸ στὴν πρασινάδα, ὅπως καὶ ὅλη ἡ πελοποννησιακὴ παραλία τοῦ Κορινθιακοῦ. Ἐκεῖ πρέπει νὰ διακόψωμε τὸ ταξίδι μας καὶ νὰ μποῦμε σ' ἄλλο τραῖνο. Μᾶς περιμένει στὴν πίσω πλευρὰ τοῦ σταθμοῦ.

Ὅταν τὸ πρωτοβλέπει κανεὶς, δὲν μπορεῖ νὰ κρατήσῃ τὰ γέλια. Ἡ μηχανὴ καὶ τὰ βαγόνια δὲν εἶναι μεγαλύτερα ἀπὸ ἓνα μικρὸ αὐτοκίνητο. Θυμίζουσι τὰ πρωτοχρονιάτικα παιγνίδια τῶν παιδιῶν.

Καὶ ὅμως τὸ μικροσκοπικὸ αὐτὸ τραῖνο κάνει τὸ δυσκολώτερο σιδηροδρομικὸ ταξίδι στὴν Ἑλλάδα. Ξεκινᾷ ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ σκαρφαλώνει 750 μέτρα ψηλά. Τόσο ὑψόμετρο ἔχουσι τὰ Καλάβρυτα.

Μόλις ξεμακρύνουμε λίγο ἀπὸ τὸν κάμπο, μπήκαμε σὲ μιὰ στενὴ κι ἀτέλειωτη χαράδρα· δίπλα στὴ γραμμὴ κυλούσῃ τὰ θολὰ καὶ πλούσια νερά του ὁ Βουραϊκός. Κάθετοι καὶ γυμνοὶ ὑψώνονται δίπλα μας οἱ βράχοι τῆς χαράδρας.

Τὸ τραῖνο πήγαινε σύριζα στὸ βράχο, γιὰ νὰ μὴν πέσῃ στὸ ποτάμι. Σὲ πολλὰς μεριὰς ὁ βράχος ἦταν βαθιὰ σκαλισμένος, γιὰ νὰ χωρέσῃ μέσα τὸ τραῖνο. Κι ὅταν καὶ μ' αὐτὸν τρόπο δὲν μπορούσε νὰ γλιτώσῃ, τρῦπωνε σὲ σκοτεινὲς σήραγγες κι ἔβγαινε στὴν ἄλλη ἄκρῃ τοῦ βράχου.

Προχωρώντας βρίσκαμε ὁμαλώτερες βουνοπλαγιές, κατάρυτες ἀπὸ ἀγριολούλουδα κι ἀγριόδεντρα. Αὐτά, μαζί με τὰ πυκνὰ καὶ θεόρατα πλατάνια τῆς ποταμιᾶς, ὁμόρφαιναν ὅλο τὸ τόπο γύρω μας κι ἔκαναν τὸ ταξίδι γοητευτικόν. Στὶς περισσότερες ὁμως μεριὰς οἱ πανύψηλοι βράχοι ἦταν ἀγριοὶ, ἀνήλιακοι καὶ γυμνοί· ἀπορεῖ κανεὶς πῶς ρίζωσαν σ' αὐτοὺς μερικὸι καχεκτικοὶ θάμνοι· ταράζονται διαρκῶς ἀπὸ τὸν ἀέρα

καὶ φαίνονται, πὼς τρέμουν μὴν πέσουν κάτω στὴν ἄβυσσο τοῦ Βουραϊκοῦ.

Κι ὁ Βουραϊκὸς μὲ τὸ ρόχθο τῶν πλούσιων νερῶν τοὺς σκόρπιζε γύρω του τὴν ἰδιαίτερη μουσικὴ του· κι οἱ συχνοὶ καταρράχτες του εἶχαν ἀπερίγραπτη φυσικὴ μεγαλοπρέπεια.

Σὲ κάποιο σημεῖο, ποῦ ὁ δρόμος γινόταν πολὺ ἀνήφορος, εἶδαμε ἐπὶ τέλους τί θὰ πῆ ὀδοντωτὸς σιδηρόδρομος. Στὴ μέση ἀπὸ τὶς δυὸ σιδερένιες γραμμὲς ἦταν ἄλλες δυὸ, κοντὰ κοντὰ κι ἔμοιαζαν σὰ μεγάλα χοντρά πριόνια μὲ τὰ δόντια πρὸς τὰ ἐπάνω. Ἐπάνω σ' αὐτὲς θὰ κυλοῦσαν ἄλλοι τροχίσκοι, ὄχι σὰν τοὺς συνηθισμένους τῆς ἀτμομηχανῆς, ποῦ κυλοῦν ἐπάνω στὶς γνωστὲς γραμμές· αὐτοὶ εἶχαν δόντια ὀλόγυρα, ποῦ χώνονταν ἀνάμεσα στὰ δόντια τῶν μεσαίων γραμμῶν. Ἔως τὴν ὥρα ἐκεῖνη οἱ ὀδοντωτοὶ αὐτοὶ τροχοὶ ἔμεναν ἀχρησιμοποίητοι· ἅμα ὅμως φτάσαμε στὴν ὀδοντωτὴ γραμμὴ, ἀκούμπησαν σ' αὐτὴ κι ἔτσι ταξιδεύαμε μὲ διπλοὺς τροχοὺς.

Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἡ μηχανὴ εἶναι ἀσφαλισμένη.

Ἄν συμβῆ καὶ πάθῃ τίποτε ἐκεῖ στὸν ἀνήφορο, σταματᾷ στὸν τόπο· χωρὶς τοὺς ὀδοντωτοὺς τροχοὺς, σὲ τέτοιᾶ κακὴ ὥρα, θὰ κατακυλοῦσε πίσω καὶ θὰ συντριβόταν μὲ τὸ βαγόνι καὶ τοὺς ἐπιβάτες μαζί.

Καὶ πάλι δὲν ἦταν ὅλη ἡ γραμμὴ ὀδοντωτὴ. Πιο ἐπάνω, ὅπου ὁ τόπος ἦταν ὀμαλώτερος, βρήκαμε πάλι τὴ συνηθισμένη γραμμὴ.

Γιὰ τὰ 22 χιλιόμετρα ὅλης τῆς διαδρομῆς τὸ τραίνο μας χρειάσθηκε δυόμιση ὥρες. Ἄλλὰ θὰ ἤμαστε εὐχαριστιμένοι νὰ βαστοῦσε καὶ πιὸ πολὺ. Δὲ χορταίναμε τὶς φυσικὲς ὁμορφιές, ποῦ μᾶς τριγύριζαν ἀπὸ παντοῦ. Λίγο λίγο, ἀπὸ

τὰ πεῦκα καὶ τὰ πουρνάρια ἀνεβαίναμε στὰ βαθυπράσινα ἔλατα τοῦ Χελμοῦ.

Ἡ κοιλάδα τοῦ Βουραϊκοῦ ἐξακολουθοῦσε νὰ εἶναι στενὴ καὶ τὰ νερά του κατακυλοῦσαν πάντα μὲ ὄρμη. Πολλὲς φορὲς νόμιζε κανεὶς, πὼς θὰ μποροῦσε, ἀπλώνοντας τὰ χέρια του, νὰ φτάσῃ καὶ τοὺς δυὸ ἀντιμέτωπους βράχους.

Καὶ τὸ τραινάκι μας ὅλο κι ἀνέβαινε τὸν ἀνήφορο βογκώντας καὶ ταράζοντας τὴν ἡσυχία τῶν γύρω βουνῶν μὲ τοὺς βόγκους του καὶ τὴ φλύαρη σφυρίχτρα του.

Χωρὶς ἄλλο οἱ δυὸ πλευρὲς τῆς χαράδρας αὐτῆς, ποὺ κράτησε ὅσο καὶ τὸ ταξίδι μας, ἦταν κάποτε ἐνωμένες. Ὅπου στὴ μιὰ πλευρὰ ὁ βράχος προβάλλει πρὸς τὰ ἔξω, στὴν ἀντικρινὴ φαίνεται ἓνα βαθούλωμα· ὥστε ἂν μπορούσαμε νὰ σπρώξουμε τὶς δυὸ πλευρὲς, θὰ ταίριαζε εὐκόλα ἢ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη. Ποιὸς, ξέρεи, ἐδῶ καὶ χιλιάδες χρόνια, ποιὸς τρομερὸς σεισμὸς ἀνοίξε τὸν τόπο καὶ σχημάτισε τὴ χαράδρα, ποὺ βλέπομε κι ἔτσι βρήκανε σ' αὐτὴ διέξοδο τὰ νερά τοῦ Βουραϊκοῦ, ποὺ ἔρχονται ἀπὸ πολὺ μακριά, ἀπὸ τὸν Ἑρῦμανθο.

Ὡστόσο κάποτε φτάσαμε στὰ Καλάβρυτα· εἶναι μιὰ μικρὴ πολιτεία, μὲ δυὸ χιλιάδες ψυχὲς καὶ μὲ ἄφθονα δέντρα καὶ νερά.

Ἅγία Λαύρα.

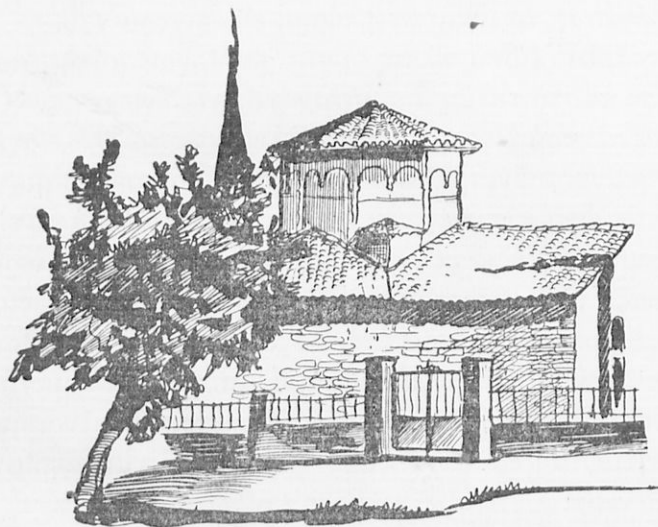
Πολὺ πρῶι τὴν ἄλλη μέρα τραβήξαμε γιὰ τὴν Ἅγία Λαύρα· δὲν ἀπέχει οὔτε πέντε χιλιόμετρα. Μὲ βαθιὰ συγκίνηση ἀντικρίσαμε σὲ λίγο τὸ μοναστήρι, κατάκορφα σ' ἓναν κατάφυτο λόφο, ὀκτακόσια μέτρα ψηλότερα ἀπὸ τὴ θάλασσα.

Φτάσαμε στὸν ἱστορικὸ πλάτανο, ποὺ ἔγινε τὸ μεγάλο πανηγύρι τοῦ 21. Δίπλα του ὑψώνεται καὶ τώρα ἡ ἐκκλησία, ποὺ λειτούργησε ὁ Γερμανὸς στίς 25 Μαρτίου. Ὅταν

μπῆκα νὰ προσκυνήσω, ἄθελα θυμῆθηκα τοὺς στίχους τοῦ Βαλαωρίτη:

Ποιὸς εἶν' ἐκεῖνος ὁ παπᾶς, ποῦ μ' ὄψη ἀναμμένη
σὰν φῶς, ἀπὸ τῆς ἐκκλησιᾶς τὸ Ἱερὸ προβαίνει;

Ἦταν ὁ Γερμανὸς τῶν Πατρῶν. Δεσπότης κι ὀπλαρχηγὸς μαζί. Τὸν τριγύριζαν ὅλοι οἱ καπεταναῖοι τοῦ Μωριά. Ἡ λειτουργία τελείωσε. Ὁ Γερμανὸς βγάζει τὸ χρυσοζένητο

λάβαρο τῆς Ὁραίας Πύλης καὶ τὸ κρεμᾶ σ' ἓνα κοντάρι σὰ σημαία. Φορώντας ἀκόμη τὴν ὀλόχρυση στολή του, βγαίνει ἀπὸ τὴν ἐκκλησία καὶ σταματᾷ ἀποκάτω στὸν πλάτανο. Παπάδες, παλικάρια καὶ καπεταναῖοι τὸν ἀκολουθοῦν. Κάποια στιγμή ὑψώνει τὸ Λάβαρο κι ὅλοι γονατίζουν. Ρωτᾷ:

Ποιὸς θέλει τὴ Σημαία μου; ποιό χέρι τὴν ἀξίζει;
Τὸ χέρι ἀπλώνει ὁ Μωριάς· ἡ Ρούμελη τὴν πιάνει.
Τὸ Σούλι τὴν ἀναζητᾷ· τήγε ζηλεύει ἡ Μάνη.

Κι ὁ Ὑψηλάντης, ἄρρωστος, ἀπὸ τὴ φυλακὴ του
 μὲ δάκρυα τὴν εὐλογεῖ καὶ σβίηνετ' ἡ ψυχὴ του.

Ἄν καὶ ἦταν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ὁ Γερμανὸς ψάλλει
 τὸ Χριστὸς Ἄνέστη· ἤθελε νὰ δηλώσῃ μ' αὐτὸ τῆς Πατρί-
 δας τὴν Ἀνάστασι. Ὅλοι κλαῖνε ἀπὸ συγκίνησι καὶ ὀρκί-
 ζονται στὸ Λάβαρο νὰ ἐλευθερώσουν τὴν Ἑλλάδα ἢ νὰ
 σκοτωθοῦν. Τὰ καρδιοφίλια βροντοῦν καὶ οἱ ραχοῦλες τοῦ
 Χελμοῦ ἀντιλαλοῦν στὰ πέρατα τῆς γῆς τὴ μεγάλη ἀπόφασι.

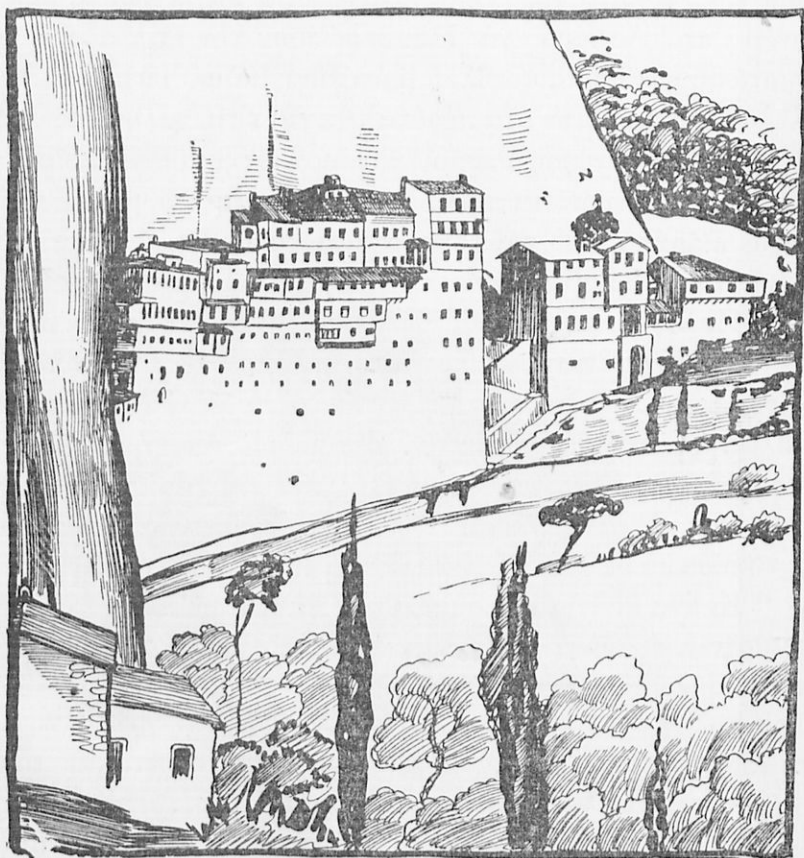
Στὸ θησαυροφυλάκιο τοῦ μοναστηριοῦ σώζεται τὸ
 Λάβαρο· διατηρεῖται πολὺ καλὰ· στὸ ἐπάνω μέρος φαί-
 νεται ἡ τρούπα, πού τοῦ ἔκαμε μιὰ τούρκικη σφαῖρα στὴ
 μάχη τῶν Καλαβρύτων.

Πολλοὺς θησαυροὺς βλέπει ὁ ἐπισκέπτης ἐκεῖ μέσα.
 Εἰκόνες ἀρχαιότατες· εὐαγγέλια χειρόγραφα, ντυμένα μὲ
 χρυσάφι καὶ στολισμένα μὲ πολύτιμα πετράδια· σταυροὺς
 πολύτιμους· λείψανα ἀγίων σὲ πολυτελεῖς θῆκες· χρυσοστό-
 λιστα ἄμφια· ἔγγραφα ἀρχαιότατα σὲ μεμβράνες. Ὅλα τὰ
 θαύμασα καὶ ὅλα τὰ εἶδα μὲ βαθὺ σεβασμό· ἀλλὰ σὰν
 ἀντίκρισα τὸ Λάβαρο, ἔμεινα ἄφωνος ἀπὸ συγκίνησι.

Κι ἓνα ἄλλο συγκίνησε πολὺ τὴν ψυχὴ μου: ἓνα πα-
 τριαρχικὸ ἔγγραφο ἦταν κρεμασμένο στὸν τοῖχο, μὲ χρυσὴ
 κορνίζα καὶ εἶχε τὴν ὑπογραφή Γρηγορίου τοῦ Ε'. Κοίταξα
 ὥρα πολλὴ τὴν ὑπογραφή μὲ κατάνυξι· ἦταν γραμμμένη μὲ
 τὸ ἴδιο χέρι, πού δέθηκε κάποτε μὲ χοντρὸ σκοινὶ καὶ τρα-
 βιόταν ἀπὸ τὸν ὄχλο στὰ σοκάκια τῆς Πόλης. Ἐνας ἀκόμη
 μάρτυς ἀπὸ τοὺς πολλοὺς, πού χάρισε ἡ ἐκκλησία στὴν
 πατρίδα μας.

Μέγα Σπήλαιο.

Γυρίζομε μὲ τὸ τραῖνο ἀπ' τὰ Καλάβρυτα στοὺς σταθμὸ τοῦ Σπηλαίου. Τὸ μοναστήρι ἀπέχει μιά ὥρα περίπου ἀπ' τὸ σταθμὸ καὶ δὲ φαίνεται ἀπ' τὸ δρόμο. Εἶναι κολημένο σ' ἓνα

βράχο, ὅπως οἱ φύλλες τῶν γελιδονιῶν στοὺς τοίχους τῶν σπιτιῶν. Εἶναι σὲ ὕψος χιλίων μέτρων, μέσα στὰ ἔλατα.

Ἡ διαδρομὴ ἀπὸ τὸ σταθμὸ στοὺς Σπήλαιο εἶναι γοητευτική. Φυτεῖες ἀπέραντες. Ἀτελειώτες οἱ ἀνθισμένες τριαντα-

φυλλίες. Κι ανάμεσα σὲ τόση ἀνθηση, μὰ ἀπέραντη παράτα-
ξη ἀπὸ κυψέλες. Νερά τρέχουν παντοῦ μέσα στοὺς κήπους,
μέλισσες βομβοῦν, ἀηδόνια κελαηδοῦν, κουδούνια προβά-
των ἀντιβοοῦν ἀπὸ τὰ βράχια· καὶ συχνὰ σκεπάζει ὅλον τὸ
θόρυβο αὐτὸ ἡ γλυκόλαλη καμπάνα τοῦ μοναστηριοῦ.‡

Μέσα σὲ μιὰ βαθιὰ σπηλιὰ τοῦ βράχου βρέθηκε στὰ 362
μ.Χ. μὰ ἀπὸ τὶς τρεῖς εἰκόνες τῆς Παναγίας, πού ἔκαμε ὁ Ἀπό-
στολος Λουκάς. Δὲν εἶναι εἰκόνα ζωγραφισμένη, εἶναι ἄ-
γάμμα, καμωμένο ἀπὸ κερὶ καὶ μαστίχα. Εἶναι τὸ μοναδικὸ
ἔργο πλαστικῆς, πού ἔχει ἡ ἐκκλησία μας. Διατηρεῖται λαμπρὰ
μέσα σ' ἀσημένια θήκη, γεμάτη ἀπὸ πολύτιμα ἀφιερώματα.

Στὴν ἴδια σπηλιὰ ἔβγαινε καὶ βγαίνει καὶ τώρα ἀκόμη
ἀστεῖρευτο νερό. Ἐκεῖ μέσα χτίστηκε ἓνα ἐκκλησάκι καὶ
δίπλα σ' αὐτὸ κόλλησαν τὸ κελί τους οἱ δυὸ καλόγεροι, πού
βρῆκαν τὴν εἰκόνα.

Δὲν ἔλειψαν κι ἀπὸ τὸ Σπήλαιο οἱ βαρβαρικὲς ἐπιδρο-
μές, γι' αὐτὸ κι οἱ καλόγεροι ἀναγκάστηκαν νὰ χτίσουν ἐπάνω
στὸ βράχο τοῦ μοναστηριοῦ ἓναν τρίπατο πολεμικὸ πύργο.

Ὅταν ὁ Ἱμπραήμης κατάκλυσε ὅλο τὸ Μωριά, ζήληψε
καὶ τοὺς θησαυροὺς τοῦ μοναστηριοῦ κι ἔκαμε ἐκστρατεία
ὀλόκληρη, γιὰ νὰ τὸ κυριέψη. Τριακόσιοι καλόγεροι, βοη-
θημένοι κι ἀπὸ ἄλλα τόσα παλικάρια ἔφεραν ἀντίσταση
τρομερή. Καὶ τὸ μοναστήρι σώθηκε.

Ὅταν τελείωσα τὸ προσκύνημα τοῦ μοναστηριοῦ, ἀνέβη-
κα στὸν πύργο· οἱ τέσσερες τοῖχοι κι ἡ στέγη σώζονται, ὅπως
ἦταν· μὰ μαρμάρινη πλάκα, τοποθετημένη στὴν εἴσοδο, θυ-
μίζει στὸ διαβάτη τὴ φοινικὴ μάχη, πού ἔγινε στὶς 24 Ἰουνίου
1827. Κι ἓνα κανονάκι στὴν αὐλή, ἄφωνο κι ἔρημο στὴ μο-

ναξιά τοῦ βουνοῦ, συλλογιέται πόσες φορές ἀντιλάλησαν τὴ βροντερῆ φωνή του οἱ λαγκαδιές καὶ οἱ κορφοῦλες τοῦ Χελμοῦ.

Ξαπλωμένους στὸν ἴσκιό τοῦ πύργου, φαντάστηκα τοὺς ταπεινοὺς καλογέρους, γεμάτους πατριωτικὴ καὶ θρησκευτικὴ φλόγα, νὰ ὑψώνονται ἀλύγιστοι μπροστὰ στὸ χαλαστὴ τοῦ Μωριά· ξαναθυμήθηκα τὴ λειτουργία τοῦ Γερμανοῦ· πέταξε ὁ νοῦς μου στὴν πόρτα, ποὺ κρεμάστηκε ὁ Πατριάρχης· θυμήθηκα τὴ θυσία τοῦ Παπαφλέσσα καὶ τὸ μαρτύριο τοῦ Διάκου καὶ τόσων ἄλλων ἀμέτρητων κληρικῶν. Κι εἶπα μέσα μου:

Ράσο, εὐλογημένο ράσο! Πόσο σφιχτὰ ἀντάμωσες στὴν ψυχὴ σου θρησκεία καὶ πατρίδα! Καὶ πόσα βάσανα τραβήξεες καὶ γιὰ τίς δυό! Ὅταν πρωτοῦρθαν τὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς, ὅλοι οἱ ἄρχοντες κι οἱ σοφοὶ ἔφυγαν ἀπὸ τὴν Πόλη στὴν Ἰταλία. Κι ὁ φτωχὸς ὁ ραγιάς, σὰν ἤρθε στὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὴν πρώτη ταραχὴ, δὲν εἶδε κανέναν ἄλλο γύρω του παρὰ τὸ κουρελιασμένο ράσο τοῦ παπᾶ. Ἐκεῖνος ὁ ἀπλοϊκὸς παπὰς δούλευε ὅλη μέρα στὸ χωράφι του· καὶ σὰ νύχτωνε καλά, τραβοῦσε γιὰ κανένα ἐρημοκλήσι ν' ἀνοίξῃ τὸ κρυφὸ σχολειό. Κι ἐκεῖνος ὁ ἀδύνατος παπὰς, μὲ τὴ φλόγα τῆς ψυχῆς του, ἔχυνε βάλσαμο στὸν πόνο τοῦ ραγιά ὅλα τὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς.

Ὁ ἴδιος ὁ παπὰς ἄφηνε τὸ θυμιατὸ κι ἔπιανε τὸ καριοφίλι· καὶ τὸ εὐλογημένο ράσο ἀνέμιζε πάντα μπροστὰ σὲ κάθε πόλεμο καὶ σὲ κάθε χαλασμό. Κι ἔσωσε τὴ θρησκεία μας καὶ τὴν πατρίδα μας μαζί.

Ράσο, εὐλογημένο ράσο! Δίπλα στὸν τάφο τοῦ Ἄγνωστου Στρατιώτη, ποὺ ὅλοι οἱ λαοὶ ὑψώνουν, γιὰ νὰ τιμήσουν τὰ θυσιασμένα νιάτα, ἀξίζεις νὰ σοῦ ὑψώσωμε ἓνα σεμνὸ μνημεῖο καὶ νὰ γράψωμε ἐπάνω:

« Στὸν ἄγνωστο Ἱερέα ».

ΧΩΜΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟ

Τώρα πού θὰ φύγω καὶ θὰ πάω στὰ ξένα
 αὐθιγὰ θὰ ζοῦμε μῆνες, χρόνους χωρισμένοι,
 ἄφησε νὰ πάρω κάτι κι ἀπὸ σένα,
 γαλανὴ πατρίδα, πολυαγαπημένη·
 ἄφησε μαζί μου φυλαχτὸ νὰ πάρω
 γιὰ τὴν κάθε λύπη, καθετὶ κακό,
 φυλαχτὸ ἀπ' ἀρρώστια, φυλαχτὸ ἀπὸ χάρο,
 μόνο λίγο χῶμα, χῶμα ἑλληνικό.

Χῶμα δροσισμένο μὲ νυχτιᾶς ἀγέρι·
 χῶμα βαφτισμένο μὲ βροχὴ τοῦ Μάη·
 χῶμα μυρωμένο ἀπ' τὸ καλοκαίρι·
 χῶμα εὐλογημένο· χῶμα πού γεννάει
 μόνο μὲ τῆς πούλιας τὴν οὐράνια χάρη,
 μόνο μὲ τοῦ ἡλίου τὰ θερμὰ φιλιὰ,
 τὸ μοσχάτο κλῆμα, τὸ ξανθὸ σιτάρι,
 τὴ γλωρὴ τὴ δάφνη, τὴν πικρὴ ἐλιά.

Χῶμα τιμημένο, ὅπου τόχουν σκάψει,
 γιὰ νὰ θεμελιώσουν ἕναν Παρθενώνα·
 χῶμα δοξασμένο, ὅπου τόχουν βάψει
 αἵματα στὸ Σούλι καὶ στὸ Μαραθώνα·
 χῶμα, πούχει θάψει λείψανα ἁγιασμένα
 ἀπ' τὸ Μεσολόγγι κι ἀπὸ τὰ Ψαρά·
 χῶμα ὅπου φέρνει στὸ μικρὸν ἔμένα,
 θάρρος, περηφάνια, δόξα καὶ χαρά.

Θὲ νὰ σὲ κρεμάσω φυλαχτὸ στὰ στήθια
 κι ὅταν ἡ καρδιά μου φυλαχτὸ σὲ βάλῃ,
 ἀπὸ σὲ θὰ παίρῃ δύναμη, βοήθεια,
 μὴν τὴν ξεπλανέσουν ἄλλα, ξένα κάλλη.
 Ἡ δική σου χάρη θὰ μὲ δυναμώσῃ
 κι ὅπου κι ἂν γυρίσω κι ὅπου κι ἂν σταθῶ,
 σὺ θὲ νὰ μοῦ δίνῃς μιὰ λαχτάρια μόνῃ:
 πότε στὴν Ἑλλάδα πίσω θὲ ναρθῶ.

Κι ἂν τὸ ριζικό μου, ἔρημο καὶ μαῦρο,
 μούγραφε νὰ φύγω καὶ νὰ μὴ γυρίσω,
 τὸ ὑστερὸν συχώριο εἰς ἑσένα θάβρω,
 τὸ ὑστερὸν φιλί μου σένα θὰ χαρίσω...
 Ἔτσι, κι ἂν σὲ ξένα χῶματα πεθάνω,
 καὶ τὸ ξένο μνήμα θάναι πὶδ γλυκό,
 σὰ θαφτῆς μαζί μου, στὴν καρδιά μου ἐπάνω,
 χῶμα ἀγαπημένο, χῶμα ἑλληνικό...

Γ. Δροσίνης.

ΤΑ ΓΡΕΒΕΝΑ

Ὅταν, μικρὸ παιδί ἀκόμα, ἄκουα στὰ κλέφτικα τραγούδια καὶ τ' ὄνομα τῶν Γρεβενῶν, τὰ φανταζόμουν σκαρφαλωμένα στὰ κατσάβραχα τῆς Πίνδου, ἐκεῖ στ' ἀπάτητῃ λημέρια τοῦ Ζάκα καὶ ὅλης τῆς δοξασμένης κλεφτουριάς.

Φοβοῦμαι, ἀλήθεια, ὅτι πολλὰ Ἑλληνόπουλα δὲν ἔχουν ἀκούσει οὔτε τ' ὄνομα τῆς ἀρωματολικῆς οἰκογένειας τοῦ Ζάκα. Καὶ ὅμως κάθε κορυφὴ τῆς Ρούμελης ἀντιλαλεῖ ἀκόμη τὶς παλικαριῆς καὶ τὰ κλέφτικα τραγούδια τῶν Ζακέων. Τέσσερα

ἀδέρφια βρέθηκαν στὸ μεγάλο χαλασμὸ τοῦ Μεσολογγίου. Για τὸν ἀρματολὸ Γιαννούλα Ζάκα τραγουδοῦμε ἀκόμη στὴ Ρούμελη :

Γράφ' ὁ Γιαννούλας μιὰ γραφὴ κι ἓνα καημένο γράμμα
σὲ σᾶς γερόντ' ἀπ' τ' Ἄγραφα, σὲ σᾶς κοτζαμπασήδες
γρήγορα τὸ μουρασαλὲ* ἀπ' τὴν Ὀξυὰ καὶ κάτω...

Κι ὅταν στὸ Σπήλαιο, κοντὰ στὰ Γρεβενά, σκοτώθηκε στὰ 1854 ὁ τελευταῖος Ζάκας, τὸ κλέφτικο τραγούδι διαλάλησε παντοῦ τὸ μεγάλο χαμὸ καὶ διάταξε καὶ τὰ πουλιὰ ἀκόμη νὰ πενθήσουν :

Ἐσεῖς, πουλιὰ τῶν Γρεβενῶν κι ἀηδόνια τοῦ Μετσόβου
φέτο νὰ μὴ λαλήσετε, παρὰ νὰ βουβαθῆτε.

Γι' αὐτό, ὅπως εἶπα παραπάνω, φανταζόμενοι τὰ Γρεβενά πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὸν κάμπο. Ἐνα ταξίδι ὅμως ἕως ἐκεῖ μ' ἔβγαλε ἀπὸ τὴν πλάνη αὐτή. Ἀπὸ τὴν Κοζάνη τὸ αὐτοκίνητο ὄλο καὶ κατέβαινε χαμηλότερα· κι ὕστερα ἀπὸ 55 χιλιόμετρα βρήκαμε τὰ Γρεβενά, τρυπωμένα σ' ἓνα βαθύπεδο τοῦ γειτονικοῦ Ἀλιάκιονα. Κυκλωμένα ἀπὸ πανύψηλες βουνοκορφές, ἔχουν μόνο μιὰ στενὴ ἔξοδο πρὸς τὸ ποτάμι καὶ ζοῦν ἐκεῖ ἀπόμερα κι εὐχαριστημένα ἀπὸ τίς ἀναμνήσεις παλιῶν δοξασμένων καιρῶν.

Τὸ ἔργο τῆς παλιᾶς κλεφτουριᾶς τῶν Γρεβενῶν εἶχαν συνεχίσει στὸν καιρὸ μας τὰ παλικάρια τῶν μακεδονικῶν ἀγώνων, λίγα χρόνια πρὶν γίνῃ ἐλεύθερη καὶ πάλι ἡ Μακεδονία μας. Καὶ οἱ ἀθηναϊκὲς ἐφημερίδες τοῦ 1911 πολλὰς ἡμέρες ἔγραφαν γιὰ τὸν τραγικὸ θάνατο τοῦ μητροπολίτη τῶν Γρεβενῶν Αἰμιλιανοῦ. Κι ἀφοῦ βρέθηκα στὴν Κοζάνη,

* Φόρος

εἶχα τὸν πόθο νὰ προσκυνήσω τὸ ἅγιο χῶμα ποῦ δέχτηκε τὸ ταλαιπωρημένο σῶμα του.

Ἦταν σούρουπο, ὅταν φτάσαμε στὰ Γρεβενά· στὴν πλατεῖα τῆς μικρῆς πολιτείας λαμποκοποῦσε ἡ μαρμαρένια προτομὴ τοῦ μαρτυρικοῦ δεσπότη. Μὲ συγκίνηση βαθειὰ ἀντίκρισα καὶ προσκύνησα τὴν ἀδείλιαστη μορφή τοῦ Αἰμιλιανοῦ καὶ μὲ πῶ πολλή συγκίνηση ἄκουσα τὸ βράδῦ ἀπὸ εὐγενικὸ φίλο ὅλη τὴν ἱστορία του:

Ὁ Αἰμιλιανὸς γεννήθηκε στὸ Ἰκόνιο τῆς Μικρᾶς Ἀσίας στὰ 1874 καὶ σπούδασε στὴ Θεολογικὴ σχολὴ τῆς Χάλκης. Ἄμα πῆρε τὸ δίπλωμά του, ἔγινε διάκος κοντὰ στὸ μητροπολίτη τοῦ Μοναστηριοῦ καὶ καθηγητὴς στὸ ἑλληνικὸ γυμνάσιο.

Σὲ λίγον καιρὸ ἔγινε ἐπίσκοπος καὶ βοηθὸς τοῦ μητροπολίτη· βοηθὸς ὄχι μόνον στὰ θρησκευτικὰ του καθήκοντα, ἀλλὰ σύντροφος καὶ δεξιὸ χέρι στοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνες τοῦ Παύλου Μελά καὶ τῶν ἄλλων παλικαριῶν τῶν μακεδονικῶν βουνῶν.

Στὰ 1908 ἔγινε μητροπολίτης Γρεβενῶν. Ἐδῶ οἱ ἐθνικοὶ ἀγῶνες ἦταν σκληρότεροι. Μέρα καὶ νύχτα ὁ Αἰμιλιανὸς γύριζε ὅτὰ χωριά, δίνοντας θάρρος στοὺς βασανισμένους ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους κομιτατζήδες χριστιανούς. Ὅλοι τοῦ ἔλεγαν νὰ μὴ βγαίνει ἀπὸ τὰ Γρεβενά, γιατί κινδύνευε ἡ ζωὴ του· παντοῦ τὸν παραμόνευαν ἐχθροί.

— Νὰ μὴ βγαίνω ἀπὸ τὰ Γρεβενά; ἀπαντοῦσε μὲ περηφάνια ὁ Αἰμιλιανός. Μήπως εἶμαι μητροπολίτης μόνον στὰ Γρεβενά; τὰ χωριά μου θὰ μείνουν χωρὶς τὸν πατέρα τους;

Κι ἐξακολουθοῦσε ἀτάραχος τὶς περιοδοεῖες του. Οἱ χριστιανοὶ μάθαιναν τὰ σχέδια τῶν ἐχθρῶν, ἀλλὰ δὲν τολμοῦσαν πιά νὰ λένε τίποτε στὸν Αἰμιλιανό. Καὶ τὴν πρώτη

Ἐκτωβρίου τοῦ 1911, γυρίζοντας ἀπὸ τὸ Σχίνοβο, δολοφονήθηκε μὲ τὸν ἀγριώτερο τρόπο, μαζὶ μὲ τὸ διάκο του καὶ τὸν ἀγωγιάτη του.

Ἐστερα ἀπὸ πέντε μέρες βροῖχαν κρουσηγμένα τὰ πτώματά τους...

Ἄλλα τὰ χωριὰ ξεκίνησαν γιὰ τὴν πολιτεία· πήγαιναν νὰ προσκυνήσουν τὸ χυλιοβασανισμένο σῶμα τοῦ ἀλησμόνητου Δεσπότη. Καὶ μὲ θρήνους καὶ μὲ δάκρυα τὸ ἔθαψαν δίπλα στὴ Μητρόπολη.

ΕΘΝΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή.
Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψη
ποῦ μὲ βιά μετράει τὴ γῆ.

Ἄπ' τὰ κόκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειομένη,
χαῖρε, ὦ, χαῖρε, Ἐλευθεριά!

Ἐκεῖ μέσα κατοικοῦσες,
πικραμένη, ἐντροπαλή,
κι ἓνα στόμα ἀκαρτεροῦσες,
«ἔλα πάλι» νὰ σοῦ πῆ.

Ἄργε νάρθη ἐκεῖν' ἡ μέρα
κι ἦταν ὄλα σιωπηλά,
γιατὶ τάσκιαζε ἡ φοβέρα
καὶ τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά.

Δυστυχής! Παρηγορία
 μόνη σούμενε νὰ λῆς
 περασμένα μεγαλεῖα
 καὶ διηγώντας τα νὰ κλαῖς.

Κι ἀκαρτέρει κι ἀκαρτέρει
 φιλελεύθερη λαλιά,
 ἕνα χτύπασε τ' ἄλλο χέρι
 ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά.

Κι ἔλεγες «πότε, ἄ! πότε βγάνω
 τὸ κεφάλι ἀπ' τὶς ἐρμιές;»
 καὶ ἀποκρίνοντο ἀπὸ πάνω
 κλάψες, ἄλυσες, φωνές.

Τότ' ἐσήκωνες τὸ βλέμμα
 μὲς στὰ κλάσματα θολὸ
 καὶ τὸ ροῦχο σου ἔσταζ' αἷμα,
 πλῆθος αἷμα ἑλληνικό.

Ἄπ' τὰ κόκαλα βγαλμένη
 τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερὰ
 καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
 χαῖρε, ὦ, χαῖρε, Ἐλευθεριά!

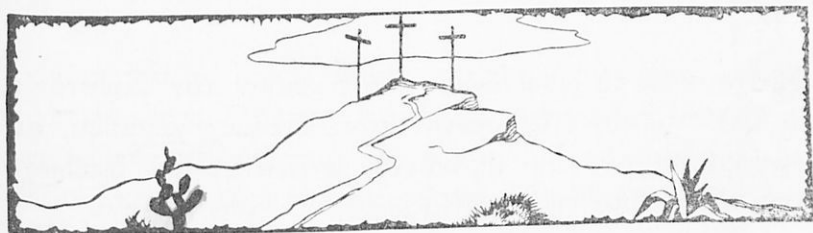
Δ. Σολωμός.

ΜΕΡΟΣ Β΄

1.000

ΜΕΓΑΛΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

«Σήμερον κρεμάται ἐπὶ ξύλου...»

Συνεκινήθη καὶ συνετριβή κάθε χριστιανικὴ καρδιά χθὲς τὸ βράδυ εἰς τὰς ἐκκλησίας. Καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ ψυχροὶ καὶ ἀδιάφοροὶ ἐσύρθησαν ἕως ἐκεῖ ἀπὸ κάποιαν μυστηριώδη δύναμιν. «Σήμερον κρεμάται ἐπὶ ξύλου ὁ ἐν ὕδασι τὴν γῆν κρεμάσας!»

Ὁ ἱερεὺς κρατεῖ τὸν Ἐσταυρωμένον εἰς τὰς χεῖρας του, ἀπαγγέλλει τοὺς συγκινητικοὺς ὕμνους καὶ κλαίει ἀπὸ συγκίνησιν. Δάσος ὀλόκληρον χριστιανικῶν χειρῶν ἐκινήθησαν, διὰ νὰ κάμουν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ χιλιάδες ὀφθαλμῶν ἐβούρκωσαν.

Μέσα εἰς τὴν γενικὴν συγκίνησιν, τὰ μυρωμένα σύννεφα τοῦ μοσχολιβάνου καὶ τὴν πλήμμυραν τοῦ φωτός, ὁ ἱερεὺς προχωρεῖ βραδέως.

«Στέφανον ἐξ ἀκανθῶν περιτίθεται ὁ τῶν ἀγγέλων βασιλεύς...»

Οἱ χριστιανοὶ μὲ τὴν φαντασίαν των ἔρχονται εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ παρακολουθοῦν τὸ δράμα τῶν Παθῶν.

Φθάνουν εἰς τὸ Πραιτώριον καὶ βλέπουν τὸν Χριστὸν εἰς τὸ λιθόστρωτον ἐνδεδυμένον τὴν κοκκίνην χλαμύδα, στεφανωμένον μὲ τὸν ἀκάνθινον στέφανον καὶ διάβροχον ἀπὸ τὸν ἰδρῶτα τῆς ἀγωνίας.

Τὸν βλέπουν ἐξηγντλημένον ἀπὸ τὴν ὀλονύκτιον δί-
κην ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Καϊάφα.
Τὸν βλέπουν νὰ δέχεται τοὺς ἐμπτυσμοὺς καὶ τοὺς κολα-
φισμοὺς τοῦ ἐξηγριωμένου ὄχλου.

᾽Ω! πῶς φωνάζει αὐτὸς ὁ λαός! Οἱ χριστιανοὶ θέ-
λουν νὰ τοὺς παρακαλέσουν νὰ μὴ φέρωνται μὲ τόσην
σκληρότητα πρὸς τὸν Χριστόν. Θέλουν νὰ ὑπενθυμίσουν
τὰς ἀπειροὺς εὐεργεσίας του καὶ τὴν θεϊαν διδασκαλίαν
του. Ἄλλ' αὐτοὶ φωνάζουν πρὸς τὸν Πιλάτον:

— Ἄρον, ἄρον, σταύρωσον αὐτόν!

Καὶ ὁ Πιλάτος νίπτει τὰς χεῖρας του μὲ ὑποκρισίαν
καὶ παραδίδει εἰς αὐτοὺς τὸν Χριστόν, διὰ νὰ τὸν σταυρώ-
σουν. Φορτώνουν εἰς τοὺς ὄμους του τὸν σταυρὸν καὶ μὲ
ῥβρεις καὶ ἐμπτυσμοὺς τὸν ὀδηγοῦν εἰς τὸν Γολγοθᾶν.
Καὶ καρφώνουν τὰς χεῖρας του καὶ τοὺς πόδας του ἐπὶ τοῦ
Σταυροῦ.

Ἄφωνος ὑπομένει τὰ πάντα ὁ Κύριος καὶ ἀπὸ πλήι-
μυραν ἀγάπης πρὸς τοὺς σταυρωτάς του ἀναφωνεῖ:

— «Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιοῦσι!»

Μαζὶ μὲ τὸν Ἰησοῦν ἐσταυρώθησαν καὶ δύο λησταί. Ὁ
υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐν μέσῳ δύο ἀνόμων! Ὁ εἷς ἔχει τὴν κακίαν
τοῦ ὄχλου καὶ ὑβρίζει τὸν Κύριον μαζὶ μὲ τοὺς στρατιώτας
τῶν Ρωμαίων καὶ τοὺς ὑπηρέτας τῶν Φαρισαίων. Εὐτυ-
χῶς ὁ ἄλλος μαζὶ μὲ τὸν ἰδικόν του πόνον ἔχει καὶ τὸν
πόνον τοῦ Χριστοῦ. Καὶ σκέπτεται: «Τί ἔκαμεν ὁ καλὸς

αὐτὸς ἄνθρωπος καὶ τὸν ἐσταύρωσαν; ἀπὸ τὸ στόμα του μόνον γλυκεῖς λόγοι ἐξῆλθον. Κακὸν εἰς κανένα δὲν ἔκαμεν. Ἐυεργεσίας μόνον ἐσκόρπισε γύρω του». Καὶ ἐπιπλήττει τὸν ἄλλον ληστήν λέγων: «Καὶ ἡμεῖς μὲν δίκαια πάσχομεν· αὐτὸς δὲ τί κακὸν ἐποίησε;» Στρεφόμενος δὲ πρὸς τὸν Ἰησοῦν λέγει:

— «Μνήσθητί μου Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου».

Καὶ ὁ Χριστὸς τοῦ ἠνοιξεν ἀμέσως τὸν Παράδεισον.

Ὅταν ἀναγινώσκειται τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ἀκούεται ὁ λόγος αὐτὸς τοῦ ληστοῦ, χιλιάδες χειλέων τὸν ἐπαναλαμβάνουν.

«Λόγγη ἐκεντήθη ὁ υἱὸς τῆς Παρθένου». Καὶ νεκρὸς πλέον ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ βασανίζεται. Ἄλλ' ἀπὸ τὸν θάνατον Ἐκείνου ἀνέβλυσε πηγὴ ζωῆς αἰωνίας. Ἀπὸ τὴν πηγὴν αἱ πληγωμέναι καρδίαι λαμβάνουν τὰ ἀληθινὰ φάρμακα, διὰ νὰ θεραπευθοῦν. Μὲ αὐτὰ οἱ νεκροὶ ἀνίστανται καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ εἰσέρχονται εἰς τὸν Παράδεισον.

Ποῖος λοιπὸν ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς δὲν θὰ γονατίσῃ ἐνώπιον τοῦ Ἐσταυρωμένου καὶ δὲν θὰ ἀναφωνήσῃ μὲ λαχτάραν:

«Προσκυνοῦμεν Σου τὰ Πάθη, Χριστέ! Δεῖξον ἡμῖν καὶ τὴν ἔνδοξόν Σου Ἀνάστασιν!»

Η ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΛΑΜΠΡΗΣ

Καθαρώτατον ἥλιο ἐπρομηνοῦσε
τῆς αὐγῆς τὸ δροσάτο ὕστερο ἄστέρι,
σύγνεφο, καταχνιά, δὲν ἐπερνοῦσε
τ' οὐρανοῦ σὲ κανένα ἀπὸ τὰ μέρη.

Καὶ ἀπὸ κεῖ κινημένο ἀργοφυσσοῦσε
τόσο γλυκὸ στὸ πρόσωπο τ' ἀέρι,
ποὺ λὲς καὶ λέει μὲς στῆς καρδιάς τὰ φύλλα
γλυκιὰ ἢ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος μαυρίλα.

Χριστὸς ἀνέστη! Νέοι, γέροι καὶ κόρες,
ὅλοι, μικροί, μεγάλοι, ἐτοιμαστῆτε.
Μέσα στὶς ἐκκλησιὰς τὶς δαφνοφόρες
μὲ τὸ φῶς τῆς χαρᾶς συμμαζωχτῆτε·
ἀνοίξετε ἀγκαλιὰς εἰρηνοφόρες
ἐμπροστὰ τοὺς ἀγίους καὶ φιληθῆτε·
Φιληθῆτε γλυκὰ χεῖλη μὲ χεῖλη,
πέστε Χριστὸς ἀνέστη, ἐχθροὶ καὶ φίλοι.

Δ. Σωλομός

Ο ΑΣΩΤΟΣ ΥΙΟΣ

Εἰς τὴν ρίζαν ἑνὸς βράχου, σκυμμένος ἐπὶ τῆς ποιμενικῆς ράβδου του, ἐστέκετο θλιμμένος ὁ Ἄσωτος Υἱός. Φορεῖ παμπάλαιον ἔνδυμα δούλου, τὸ ὁποῖον δὲν προστατεύει διόλου τὸ σῶμα του ἀπὸ τοὺς τέσσαρας ἀνέμους. Ἐλεεινὰ σανάλια προστατεύουν δῆθεν τοὺς πόδας του οἱ ὁποῖοι κολυμβοῦν εἰς τὴν λάσπην καὶ τὴν σκόνην καὶ πληγώνονται ἀπὸ τὰς πέτρας καὶ τοὺς βράχους. Αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς του, μακρὰ καὶ ἄτακτοι, πίπτουν εἰς τοὺς ἀδυνάτους ὤμους του. Ἡ καθημερινὴ πεῖνα τὸν ἔχει μαράνει ἐντελῶς. Ἡ καθημερινὴ τροφή του εἶναι ἐλαχίστη. Πῶς νὰ τολμήσῃ νὰ τὴν συμπληρώσῃ μὲ τὰ χαρούπια, τὰ ὁποῖα ἀφθόνως ἔτρωγεν ἡ ἀγέλη τῶν χοίρων; ... Μία ἄσπλαγχτος φωνὴ ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ βράχου—ἡ φωνὴ τοῦ ἰδιοκτῆτου τῶν χοίρων—τὸν ἔκαμνε νὰ τρέμῃ ἀπὸ τὸν φόβο του!

Αἰφνιδίως οἱ λογισμοὶ του θολώνουν. Βλέπει μὲ τὴν φαντασίαν τοὺς φίλους του τῶν καλῶν ἡμερῶν. Μὲ αὐτοὺς καὶ χάριν αὐτῶν ἐσπατάλησε κάποτε εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς χώρας τὴν πατρικὴν περιουσίαν του. "Ολοὶ αὐτοὶ τὸν εἰρωνεύοντο τώρα διὰ τὴν ἀθλιότητά του. Κανεὶς δὲν εὕρισκε οὔτε ἓνα λόγον στοργικόν, παρήγορον. Δὲν ἐθυσίαζε κανεὶς οὔτε ἐν τεμάχιον ξηροῦ ἄρου, διὰ νὰ καταπραῦνῃ τὴν πείναν του.

Εἰς τὸ ἀντίκρουσμα τῶν κακῶν ἐκείνων συντρόφων, κρύος ἰδρὼς τὸν περιλούει. Ἀναστενάζει ἐκ βάθους ψυχῆς. Κλείει τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ δάκρυα χονδρὰ ἀυλακώνουν τὸ ἰσχνὸν καὶ ὠχρὸν πρόσωπόν του!...

Τώρα τὰ βλέμματα τῆς φαντασίας του καρφώνονται εἰς τόπους μακρινούς. Βλέπει τὸ μέγαρον τοῦ πατρὸς του. Βλέπει τὴν μεγάλην αἴθουσαν τῶν συμποσίων πλημμυρισμένην ἀπὸ πιστοὺς καὶ ἀγαπητοὺς φίλους καὶ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν τὸν γέροντα πατέρα καὶ τὸν πρεσβύτερον ἀδελφόν του. Βλέπει ἀκόμη τὴν τράπεζαν τῶν ὑπηρετῶν φορτωμένην μὲ ἄφθονα καὶ ἀγνιστὰ φαγητά. Καὶ βαθὺς στεναγμὸς ἐξέρχεται ἀπὸ τὸ στήθος του.

— Πόσοι μισθωτοὶ τοῦ πατρὸς μου χορταίνουσι μὲ πλούσια φαγητά, ἐγὼ δὲ ἀποθνήσκω τῆς πείνης!

Ἡράβδος φεύγει ἀπὸ τὰς χεῖρας του καὶ αὐτὸς κλονίζεται καὶ πίπτει ἐπὶ τοῦ βράχου. Θέτει τὴν κεφαλὴν μεταξὺ τῶν δύο χειρῶν καὶ σκέπτεται: Τί νὰ κάμῃ; Νὰ ὑπομείνῃ ἀπὸ πείσμα τὴν σημερινὴν ἀθλιότητα; νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρικὴν του οἰκίαν; καὶ μὲ ποῖον δικαίωμα; Δὲν ἔλαβε τὸ μεριδίον του ἐκ τῆς περιουσίας καὶ δὲν τὸ κατέφαγεν ἀσώτως μετὰ τῶν φίλων του; Θὰ τὸν ἐδέχοντο ἄραγε εἰς τὴν πατρικὴν στέγην ἢ θὰ τὸν ἐδίωκον μακρὰν; Ἄλλ' ὄχι! Τὸ πολὺ πολὺ θὰ τὸν κατέτασσον εἰς τοὺς μισθωτοὺς ἐργάτας. Καὶ

ἔλαβε τὴν μεγάλην ἀπόφασιν: τὴν ἀπόφασιν τῆς ἐπιστροφῆς.

Ἀπὸ τὸν ἐξώστην ἑνὸς ἀρχοντικοῦ μεγάρου εἰς λευκόμαλλος γέρον παρακολουθεῖ τὴν ἐργασίαν τῶν ἀγροῶπων, οἱ ὅποιοι ἐργάζονται εἰς τοὺς ἀπεράντους ἀγρούς του μὲ τὸν πρεσβύτερον υἱόν του. Ἀλλὰ προσέχει πραγματικῶς εἰς τοὺς ἀγρούς; Καθόλου. Οἱ λογισμοὶ τοῦ γέροντος περὶ τοῦν μακρὰν, πολὺ μακρὰν. Σκέπτεται τὸν ἄσπυτον υἱόν του. Εἶχε μάθει καὶ αὐτὸς τὸ ἄφθιον κατάντημα τοῦ νεωτέρου υἱοῦ του. Καὶ ἡ πατρικὴ καρδιά ἐπληγώνετο ἀπὸ τὴν λύπην. Καὶ ὁ ταλαίπωρος γέρον ἐμονολόγει:

— Ἀλήθεια λοιπόν, τὰ ἔχασεν ὅλα, τὰ ἔφαγεν ὅλα! Καὶ τώρα πεινᾷ ὁ υἱός μου, τὸ σπλάγγχον μου; ὦ, ἂν ἐπέστρεφε!... Καὶ ἂν ὄχι; Θὰ κλείσω τοὺς ὀφθαλμοὺς, χωρὶς νὰ ἴδω τὸ τέκνον μου;

Καὶ ἄφθονα ἔτρεχον τὰ θολὰ δάκρυα τοῦ γέροντος πατρός.

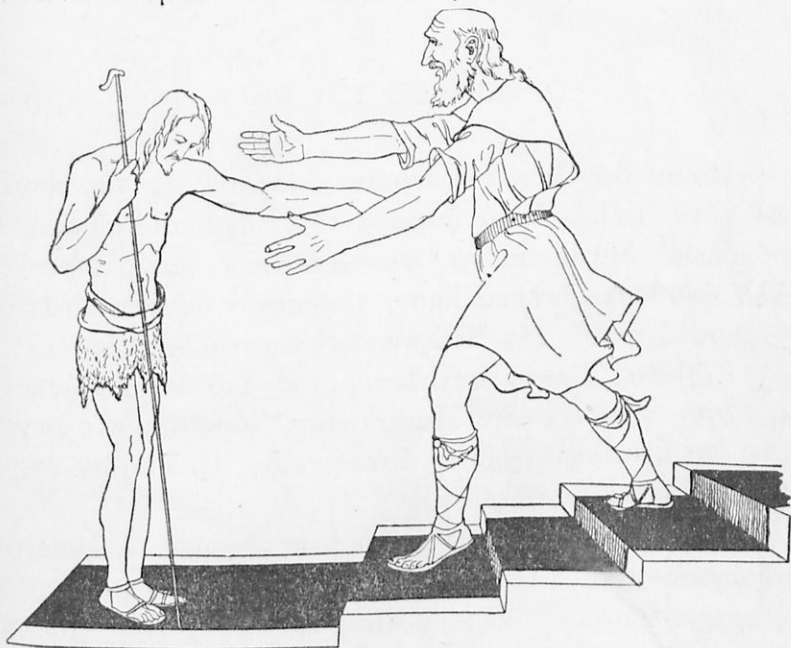
Αἰφνιδίως σταματᾷ τὸ βλέμμα του εἰς τὰ βάθη τοῦ ὀρίζοντος, εἰς τὸν μέγαν δρόμον, ἀπὸ τὸν ὅποιον ἔφυγε κάποτε ὁ υἱός του. Εἶναι σιὰ ἡ ἄνθρωπος; Ἡ πατρικὴ καρδιά ἐπιμένει, προσέχει ὅσον πλησιάζει ὁ ταξιδιώτης ἀναγνωρίζει μερικὰ χαρακτηριστικά· ἡ πατρικὴ καρδιά τώρα σκιρτᾷ. Ἦτο πράγματι ὁ ἄσπυτος υἱός.

Ὡς ἀστραπὴ κατέρχεται τὰς βαθμίδας καὶ τρέχει μὲ λαχτάραν. Τὸν ἐναγκαλίζεται σφιγκτά, τὸν φιλεῖ καὶ τὸν ξαναφιλεῖ, χωρὶς νὰ χορταίνῃ. Καὶ ἀκούει τὴν σπαρακτικὴν φωνὴν τοῦ υἱοῦ του:

— Πατέρα, δὲν εἶμαι πλέον ἄξιος νὰ εἶμαι υἱός σου! Βάλε με μὲ τοὺς ὑπηρέτας σου. Θὰ ἔχω τοῦλάχιστον ἓν δύματα καὶ τροφήν. Μοῦ ἀρκεῖ αὐτό. Τόσον ἀξίζω!

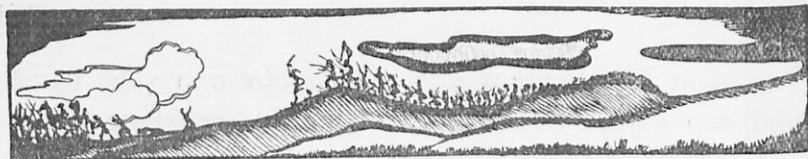
Τώρα ἐξέσπασεν ἡ πατρικὴ καρδιά· σπογγίζει τὰ δάκρυά του ὁ γέρον καὶ λέγει πρὸς τοὺς ὑπηρέτας του :

— Φέρατε τὴν καλύτεραν στολὴν, τὸ πολυτιμότερον δακτυλίδι καὶ τὰ κομψότερα ὑποδήματα. Πῶς εἶναι δυνατὸν τὸ ἀγαπητὸν μου τέκνον νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ μέγαρόν μου μὲ αὐτὰ τὰ ἐνδύματα τοῦ ἐπαίτου ; Σφάξατε ἀμέσως τὸν μύσχον

τὸν σιτευτὸν, διὰ νὰ πανηγυρίσωμεν τὴν ἐπάνοδόν του. Ὑπάρχει μεγαλύτερα ἑορτὴ ἀπὸ τὴν σημερινήν ; Ἐπὶ τόσα ἔτη ἔκλαιον ἀπαρηγόρητος, διότι τὸν ἐνόμιζον νεκρόν. Καὶ τώρα ζῆ καὶ εὐρίσκεται πλησίον μας. Ἄς ἔτοιμασθῇ λοιπὸν ἡ ἑορτὴ. Θέλω νὰ λησμονήσῃ τὸ τέκνον μου τὰ βάσανά του.

Καὶ ἀντήχησαν καθ' ὅλην τὴν οἰκίαν τραγούδια χαρᾶς. Καὶ τοιουτοτρόπως ὅλον τὸ μέγαρον καὶ ὅλη ἡ πόλις ἐπανηγύρισε τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ παραπλανηθέντος Ἀσώτου.

Ο ΘΟΥΡΙΟΣ ΤΟΥ ΡΗΓΑ

Ποίαν βαθεΐαν ἐντύπωσιν ἔκαμνον εἰς τὰς ψυχὰς τῶν τότε Ἑλλήνων τὰ ἄσματα τοῦ Ρήγα καὶ τοῦ Κοραΐ, δυσκόλως δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν ἡμεῖς σήμερον. Ἄλλ' ἀκούσατε ἐν ἐπεισόδιον, τὸ ὁποῖον συνέβη τὸ 1817, τέσσαρα ἔτη πρὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως.

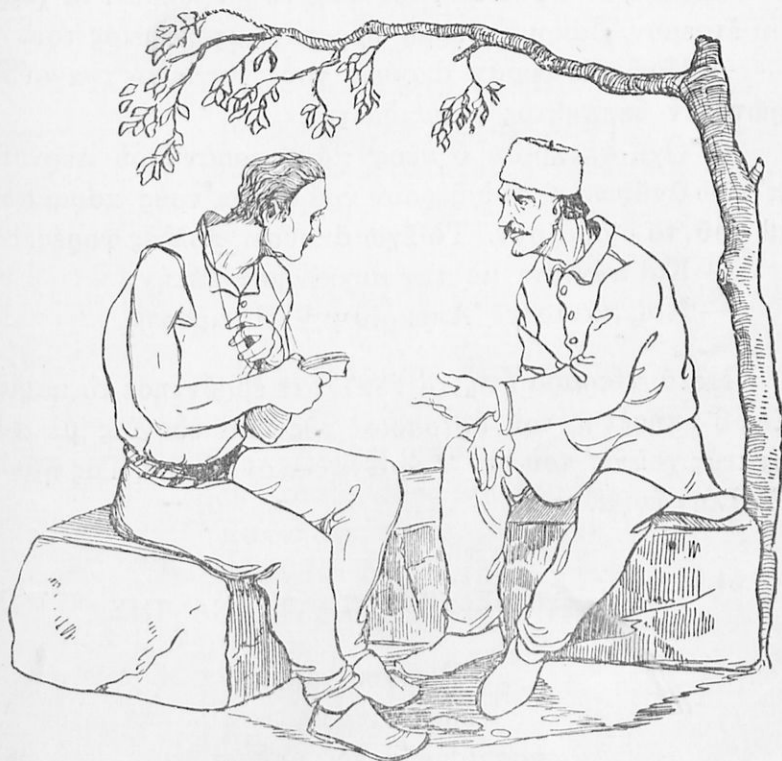
Εἷς νέος Ἕλλην συνοδευόμενος ἀπὸ ἓνα καλόγηρον ἐταξίδευε τότε εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ἐφθασαν εἰς ἓν χωρίον καὶ κατέλυσαν εἰς τὸ ἀρτοποιεῖον, τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευε καὶ ὡς πανδοχεῖον.

Ἐντύπωσιν εἰς τοὺς ταξιδιώτας ἔκαμεν ὁ ζυμωτῆς τοῦ ἀρτοποιοῦ. Ἦτο νέος ἀπὸ τὴν Ἥπειρον, μὲ ὑψηλὸν ἀνάστημα καὶ ὠραῖον πρόσωπον. Οἱ βραχίονές του καὶ τὸ γυμνὸν στήθος του ἐδείκνυον σῶμα ἀθλητικόν. Ἀφοῦ ἔκαιροφυλάκτησε κατάλληλον στιγμήν, ἐπλησίασε τὸν ὀδοιπόρον καὶ τὸν ἠρώτησε:

- Ξέρεις νὰ διαβάζῃς;
- Ναί, ἀπεκρίθη ὁ ταξιδιώτης.
- Ἔρχεσαι μαζί μου νὰ σοῦ εἰπῶ κάτι;
- Εὐχαρίστως, εἶπε μὲ περιέργειαν ὁ ταξιδιώτης.

Ὁ ζυμωτῆς τὸν ὠδήγησεν εἰς ἀπόκεντρον μέρος τοῦ

κήπου, ὁ ὁποῖος ἦτο ὀπισθεν τοῦ ἀρτοποιείου. Ἐκεῖ ἐκάθισαν καὶ οἱ δύο ἐπάνω εἰς μίαν πέτραν κάτωθεν ἑνὸς μεγάλου καὶ πυκνοφύλλου δένδρου. Ὁ νέος ἐξήγαγε τότε ἀπὸ τὸν κόλπον του μικρὸν καὶ πεπαλαιωμένον φυλλάδιον, τὸ

ὁποῖον ἐκρέματο ἀπὸ τὸν τράχηλόν του μὲ λινὴν κλωστήν. Ἦτο τοῦ Ρήγα ὁ θούριος. Τὸν ἔδωκεν εἰς τὸν ξένον καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ τὸν ἀπαγγεῖλῃ μεγαλοφώνως.

Ὁ ὁδοιπόρος ἤρχισε νὰ ἀπαγγέλλῃ μὲ τὸν ἐνθουσιασμὸν ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον οἱ στίχοι τοῦ Ρήγα διήγειρον εἰς πᾶσαν ἑλληνικὴν καρδίαν. Μετ' ὀλίγον ἔστρεψε τοὺς ὀφθαλμοὺς

του πρὸς τὸν νέον, ἀλλ' ἔμεινεν ἔκπληκτος. Ὁ νέος Ἕπειρώτης εἶχεν ἐγερωθῆ καὶ ἐστέκετο ἐνώπιόν του ὡς ἄλλος ἄνθρωπος. Δὲν ἦτο πλέον ὁ ἀπλοϊκὸς ὑπηρέτης τοῦ ἀρτοποιοῦ, ἀλλ' εἶχε μεταμορφωθῆ εἰς ἥρωα. Τὸ πρόσωπόν του ἔλαμπεν, οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐσπινθηροβόλουν, τὰ χεῖλη του ἔτρεμον, δάκρυα θερμὰ ἔβρεχον τὰς παρειάς του.

— Πρώτην φορὰν ἀκούεις τοῦ Ρήγα τὸ τραγούδι; ἠρώτησεν ἔκπληκτος ὁ ταξιδιώτης.

— Ὅχι, ἀπεκρίθη ὁ νέος· κάθε φορὰν ποὺ περνοῦν ἀπ' ἐδῶ ἄνθρωποι, ποὺ ξέρουν γράμματα, τοὺς παρακαλῶ καὶ μοῦ τὸ διαβάζουν. Τὸ ἔχω ἀκούσει πολλὰς φορές.

— Καὶ πάντοτε μὲ τὴν συγκίνησιν αὐτήν;

— Ναί, πάντοτε! Ἀπεκρίθη ὁ Ἕπειρώτης.

Μετὰ τέσσαρα ἔτη, τὸ 1821, ὅτε ἐβρόντησε τὸ καριοφίλι, ὁ ὑπηρέτης τοῦ ἀρτοποιοῦ τῆς Μακεδονίας μὲ τὰς δυνατὰς χεῖρας του δὲν ἐζύμωνε πλέον ἄρτον. Τὰς ἠθέλε δι' ἄλλην ἐργασίαν...

Ἡ ΕΛΛΑΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΤΕΚΝΑ ΤΗΣ

ὦ παιδιά μου,
ὀρφανά μου,
σκορπισμένα ἐδῶ κι ἐκεῖ,
διωγμένα,
ὑβρισμένα
ἀπ' τὰ ἔθνη πανοικί!
Ἐυπνήστε, τέκνα, κι ἦλθεν ἡ ὥρα,
ξυπνήστε ὅλα, τρέξατε τώρα
κι ἦλθεν ὁ Δεῖπνος ὁ Μυστικός.

Ποὺ μὲ κόπους
κατὰ τόπους
τρέχετε μὲ μίαν τροφήν,
εἰς δεσπότης
κι ιδιώτας,
X δούλου δέχεσθε μορφήν.
Ξυπνήστε, τέκνα, κι ἦλθεν ἡ ὥρα,
Ξυπνήστε ὅλα, τρέξατε τώρα
κι ἦλθεν ὁ Δεῖπνος ὁ Μυστικός.

.

Συναχθῆτε
νὰ ἰδῆτε
τὰς πληγὰς μου ἐλεεινῶς,
πῶς τὸ αἷμα
τρέχει ρεῦμα
ἀπ' τὰς φλέβας μου δεινῶς.
Ξυπνήστε, τέκνα, κι ἦλθεν ἡ ὥρα,
Ξυπνήστε ὅλα, τρέξατε τώρα
κι ἦλθεν ὁ Δεῖπνος ὁ Μυστικός.

Τὴν στολὴν μου
τὴν καλὴν μου
ξεσχισμένην τὴν φορῶ.
Σφαλισμένην
καὶ δεμένην
μὲ ἀλύτους τὴν θωρῶ.
Ξυπνήστε, τέκνα, κι ἦλθεν ἡ ὥρα
Ξυπνήστε ὅλα, τρέξατε τώρα
κι ἦλθεν ὁ Δεῖπνος ὁ Μυστικός.

Δὲν βαστάζω,
 ὄλο κρᾶζω
 θάνατόν μου τὸν πικρόν,
 σὰν μ' ἀφῆτε
 κι ἀμελῆτε
 σωτηρίας τὸν καιρόν.
 Ξυπνήστε, τέκνα, κι ἦλθεν ἡ ὥρα,
 Ξυπνήστε ὄλα, τρέξατε τώρα
 κι ἦλθεν ὁ Δεῖπνος ὁ Μυστικός.

Ρήγας Φεραῖος.

ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΥ

Ἀγαπητοί μου Γαλαξιδιώται,

Ἦτο θέλημα Θεοῦ νὰ ἀρπάσωμεν τὰ ὄπλα μίαν ἡμέραν καὶ νὰ ριφθῶμεν κατὰ τῶν τυράννων μας.

Τί τὴν θέλομεν, ἀδελφοί μου, τὴν πολυπικραμένην ζωὴν τοῦ δούλου; δὲν βλέπετε, ὅτι δὲν μᾶς ἀπέμεινε τίποτε; καὶ αὐταὶ αἱ ἐκκλησίαι μας ἔγιναν τζαμὰ καὶ στάβλοι τῶν Τούρκων. Δὲν εἶναι πρόπον νὰ σταυρώσωμεν τὰς χεῖρας. Ἄς ἐρωτήσωμεν τὴν καρδίαν μας καὶ ὅ,τι ἀποφασίσωμεν, νὰ τὸ βάλωμεν ἔμπρὸς σύντομα. Ἄν βραδύνωμεν, θὰ μετανοήσωμεν καὶ τότε ἄδικα θὰ κτυπῶμεν τὴν κεφαλὴν μας.

Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἡ Τουρκία εἶναι ἀπησχολημένη εἰς πολέμους. Ἄς ὠφεληθῶμεν ἀπὸ τὴν περίστασιν αὐτὴν, τὴν ὁποίαν μᾶς ἔστειλεν ὁ Θεὸς εἰσακούων τὰ δίκαια παρὰ πονά μας.

Εἰς τὰ ὄπλα, ἀδελφοί! Ἦ νὰ ἐλευθερωθῶμεν ἢ νὰ ἀποθάνωμεν ὄλοι. Καλύτερον θάνατον δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἐπιθυμήσῃ Ἕλλην καὶ χριστιανός.

Ἐγώ, καθὼς γνωρίζετε, ἠμπορῶ νὰ ζήσω λαμπρὰ μὲ πλοῦτη καὶ τιμὰς καὶ δόξαν. Ὅτι καὶ ἂν ζητήσω, οἱ Τοῦρκοι προθύμως θὰ μοῦ τὸ δώσουν, διότι φοβοῦνται τὸ σπαθὶ τοῦ Ἀνδρούτσου. Ἀλλὰ σὰς λέγω τὴν ἀλήθειαν, ἀδελφοί μου, δὲν θέλω νὰ καλοπερνῶ ἐγὼ καὶ τὸ Γένος μου νὰ ὑποφέρῃ εἰς τὴν δουλείαν.

Ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον μοῦ γράφουν, ὅτι εἶναι ὅλοι ἔτοιμοι μὲ τὰ παλικάρια των. Θέλω ὁμως νὰ εἶμαι βέβαιος, ὅτι θὰ μὲ ἀκολουθήσετε. Ἄν κάμετε σεῖς ἀρχὴν ἀπὸ τὸ ἓν μέρος καὶ ἐγὼ ἀπὸ τὸ ἄλλο, θὰ σηκωθῇ ὅλη ἡ Ρούμελη.

Περιμένω ἀπάντησιν μὲ τὸν κοιμιστὴν τῆς ἐπιστολῆς μου. Τὴν μαρourτην καὶ τὰ βόλια τὰ ἔλαβα καὶ τὰ ἐμοίρασα.

22 Μαρτίου 1821

Σὰς χαιρετῶ καὶ σὰς γλυκοφιλῶ

Ὁ ἀγαπητὸς σας

Ὁδυσσεὺς Ἀνδρούτσος

ΑΙ ΑΓΝΩΣΤΟΙ ΗΡΩΙΔΕΣ

(23 Δεκεμβρίου 1803)

Τὴν 23ην Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 1803 ἡ ἑλληνικὴ ἱστορία ἔχει νὰ παρουσιάσῃ μοναδικὸν εἰς ὅλον τὸν κόσμον γεγονός.

Ἄγριος καὶ παγερὸς βορρᾶς μὲ ἄφθονον χιόνα ἐμάστιξε τὰ ἠπειρωτικὰ βουνά· ψυχὴ δὲν ἐτόλμα νὰ ἐξέλθῃ τῆς θύρας. Καὶ ὁμως ὀλίγοι ἄνδρεῖοι Σουλῶται μὲ τὰς οἰκογενείας των ἐμάχοντο ἀπηλπισμένοι εἰς τὸ Ζάλογγον τῆς Ἡπειροῦ ἐναντίον τῶν στρατευμάτων τοῦ Ἀλῆ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας των. Φεύγοντες ἀπὸ τὴν ἠρωικὴν πατρίδα των, κατόπιν συνθήκης, δὲν ἐπρόφθασαν νὰ ἀσφαλισθοῦν εἰς ἔδαφος

φιλικὸν καὶ δολίως καταδιώκονται. Κλεισμένοι λοιπὸν εἰς τὴν ὁμώνυμον μονὴν τοῦ ἀποτόμου ἠπειρωτικοῦ ὄρους Ζαλόγγου προσπαθοῦν νὰ ἀντιστοῦν. Ὅλιγοὶ μόνον ἐσώθησαν κατόπιν ἡρωικῆς ἐξόδου.

Ἄλλ' ἐξήκοντα γυναῖκες ἐξ αὐτῶν εἶχον ἀποχωρισθῆ τῶν ἄλλων καὶ εἶχον ἀποκλεισθῆ εἰς ἓνα ἀπότομον βράχον, ὁ ὁποῖος σήμερον καλεῖται «Στεφάνι». Τὰ ὀνόματά των δὲν τὰ γνωρίζομεν, ἀλλ' εἶναι ὅλαι ἀπὸ ἐκεῖνας, αἱ ὁποῖαι ἐπολέμησαν καὶ μὲ λίθους ἀκόμη εἰς τὸ Σούλι τοὺς Τούρκους. Δὲν ἐδειλίασαν λοιπὸν μὲ ξύλα καὶ μὲ λίθους προσεπάθουν νὰ ἀναχαιτήσουν τὴν ὁρμὴν τῶν ἀγρίων Τουρκαλβανῶν. Οἱ ἄνδρες των ἦσαν μακρὰν καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ τὰς βοηθήσουν.

Οἱ ἄπιστοι μὲ τὰ ξίφη εἰς τὰς χεῖρας ὁρμοῦν σχεδὸν ἔχουν ἀνέλθει ἐπὶ τοῦ βράχου.

Αἱ ἄγνωστοι ἡρωίδες τῆς ἐλευθερίας δὲν ἔχουν πλέον οὐδεμίαν ἐλπίδα σωτηρίας· ἡ σκλαβιά καὶ ἡ ἀτίμως θὰ ἀκολουθήσῃ τὴν παράδοσίν των. Ἄλλ' ὄχι! Εἰς τὰ στόματα ὄλων ἀναβαίνει φωνὴ ἀπελπισίας: «καλύττερα νὰ πεθάνω με καὶ ὄχι νὰ σκλαβωθοῦμε».

Ἐχουν ἤδη σχεδιάσει τὸ παράτολμον σχέδιόν των. Καὶ αἱ ἐξήκοντα Σουλιώτισσαι, ἄλλαι παρθένοι νεαραὶ, ἄλλαι τρυφεραὶ μητέρες μὲ τὰ τέκνα στὴν ἀγκάλην, ἄλλαι γυναῖκες ὄριμοι καὶ ἄλλαι γερόντισσαι σεβασταί, συμπλέκουν τὰς χεῖρας εἰς πρωτάκουστον ἡρωικὸν χορὸν. Αἱ Σουλιώτισσαι γνωρίζουν νὰ ἀποθνήσκουν χαρούμεναι καὶ ὄχι λυπημέναι.

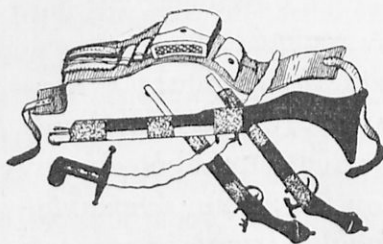
Ἡ πρώτη ἔχει φθάσει ἤδη εἰς τὴν ἄκρην τοῦ βράχου· φιλεῖ τὴν δευτέραν καὶ μὲ τὸ τέκνον εἰς τὴν ἀγκάλην ρίπτεται εἰς τὴν ἄβυσσον, ἐνῶ τὸ τραγούδι ἀντηχεῖ εἰς τοὺς γύρω βράχους.

Μὲ τὸ φίλημα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς συγγνώμης ἐκρη-
μνίσθησαν ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλην κατὰ τὴν σειρὰν τοῦ χο-
ροῦ ὅλοι κάτω εἰς τὸ βάραθρον. Ὁ κρότος τοῦ πίπτοντος
σώματος τῆς τελευταίας ἐσφράγισε τὸν χορὸν τοῦ θα-
νάτου τῶν ἡρωίδων. Ἡ ἱστορία δὲν μᾶς παρέδωσε τὰ ὀνό-
ματά των. Κριμα νὰ μὴ τὰ ἔχωμεν.

Ἄλλ' ἂν ἡ ἱστορία δὲν μᾶς διέσωσε τὰ ὀνόματα τῶν
ἡρωίδων τοῦ Ζαλόγγου, ἡ δημοτικὴ ὅμως Μοῦσα μᾶς
ἀπηθανάτισε μίαν ἄλλην Σουλιώτισσαν, τὴν Δέσπω:

- Ἄχος βαρὺς ἀκούεται, πολλὰ τουφέκια πέφτουν.
- Μήνα σὲ γάμο ρίχνονται, μήνα σὲ χαροκόπι;
- Οὐδὲ σὲ γάμο ρίχνονται κι οὐδὲ σὲ χαροκόπι
ἢ Δέσπω κάνει πόλεμο μὲ νύφες καὶ μ' ἀγγόνια.
- Ἄρβανιτὰ τὴν πλάκωσε στοῦ Δημουλά τὸν πύργο.
- Γιώργαινα, ρίξε τ' ἄρματα· δὲν εἶν' ἐδῶ τὸ Σούλι
ἐδῶ εἶσαι σκλάβα τοῦ πασᾶ, σκλάβα τῶν Ἄρβανίτων.
- Τὸ Σούλι κι ἂν προσκύνησε κι ἂν τούρκεψεν ἢ Κιάφα,
ἢ Δέσπω ἀφέντες Λιάπηδες δὲν ἔκανε, δὲν κάνει.
Δαυλὶ στὸ χέριν ἄρπαξε, κόρες καὶ νύφες κράζει:
- Σκλάβες Τουρκῶν μὴ ζήσωμε, παιδιὰ μου, ἀγκαλιαστῆτε.
Καὶ τὰ φουσέκια ἀνάψανε—κι ὅλες φωτιὰ γινῆκαν.

Δημοτικόν.

ΜΙΑ ΕΥΕΡΓΕΤΙΚΗ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ

Ἡ αἰμίμηστος Βασίλισσα Σοφία, ἡ μήτηρ τοῦ Βασιλέως μας Γεωργίου Β', ἀπὸ τὰ παιδικά της χρόνια ἐδιδάχθη, ὅτι ἡ ζωὴ εἶναι ἀδιάκοπος ἐκπλήρωσις ὑψηλοῦ καθήκοντος πρὸς τὸν πλησίον καὶ τὴν Πατρίδα.

Οὕτως ἐξ ἀνατροφῆς καὶ ἐξ ἰδιοσυγκρασίας ἡ Βασίλισσα Σοφία εἶχε θέσει ὡς ὁδηγὸν τῆς ζωῆς της τρία παραγγέλματα:

« Ἐργασία — Καθῆζον — Θυσία ».

Ὅταν ἡ νεαρὰ πριγκίπισσα κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὡς σύζυγος τοῦ Διαδόχου Κωνσταντίνου, ἀντὶ νὰ ἐγκαινιάσῃ τὴν ἐγκατάστασίν της εἰς τὴν νέαν της πατρίδα μὲ ἐσπερίδας καὶ κοσμικὰς συγκεντρώσεις, ἤρχισε τὸ κοινωνικὸν ἔργον της, ἦτοι τὸ ἔργον τῆς βοηθείας καὶ τῆς ἀνυψώσεως τοῦ ἐθνικοῦ λαοῦ.

Αἱ πρῶται παρατηρήσεις, πὺ ἐκαμε τότε ἡ νεαρὰ πριγκίπισσα ἦσαν, ὅτι ὑπῆρχον πολλοὶ ἄδενδροι ἐκτάσεις εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ πολλὰ χλομὰ παιδιὰ εἰς τὰς λαϊκὰς τάξεις. Προητοιμάζετο λοιπὸν νὰ ἀρχίσῃ τὴν δρᾶσιν της ἀπὸ τὰ σημεῖα αὐτά: Αἴφνης ὅμως ἐξερράγη ὁ Ἑλληνοτουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1897. Ἐπεδόθη τότε ὀλοψύχως εἰς τὴν ὀργάνωσιν νοσοκομείων καὶ τὴν περίθαλψιν τῶν τραυματιῶν τοῦ πολέμου.

Εἶχεν ἐξεγερθῆ ἡ συνείδησις της διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν στοιχειωδεστέρων πραγμάτων διὰ τὴν μεταφοράν, τὴν ἰατρικὴν ἐπικουρίαν καὶ τὴν περίθαλψιν τῶν τραυματιῶν. Διὰ τοῦτο ἅμα ἔληξεν ὁ ἀτυχὴς ἐκεῖνος πόλεμος, ἐπεδόθη ἀμέσως εἰς τὴν ριζικὴν ἀνασύστασιν καὶ ὀργάνωσιν τοῦ Ἀ' Στρατιωτικοῦ Νοσοκομείου. Τὸ κτίριον ἀνεκαινίσθη, εἰσήχθησαν ὄλαι αἱ νοσοκομειακαὶ τελειοποιήσεις, ἐστάλησαν ὑπότροφοι

ιατροὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν, μετεκλήθησαν Ἀγγλίδες νοσοκόμοι καὶ συνετάχθη κανονισμὸς τάξεως, ἀκριβείας καὶ καθαριότητος διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ Νοσοκομείου, τὸ ὁποῖον ἀπέβη τότε πρότυπον διὰ τὴν Ἀνατολίην.

Μετὰ τοῦτο ἵδρυσεν ἡ πριγκίπισσα Σοφία κατὰ τὸ ἔτος 1900 τὰ συσσίτια διὰ τελείων τεχνικῶν μέσων. Τὰ συσσίτια ταῦτα — ἔκτοτε λειτουργοῦντα — παρεσκεύαζον μεγάλην ποσότητα ὑγιεινῆς καὶ καλῆς τροφῆς διὰ τὰς λαϊκὰς τάξεις ἀντὶ ἐλαχίστου τιμήματος.

Συγχρόνως ἵδρυσεν τὴν «Φιλοδοσιακὴν Ἐνωσιν» μὲ παραρτήματα εἰς τὰς ἐπαρχίας διὰ τὴν δενδροφύτευσιν τῶν γυμνῶν ἐκτάσεων.

Εἰς τὰς κλιτῦς τοῦ μνημείου τοῦ Φιλοπάππου μίαν γλυκεῖαν προΐαν τῆς ἀνοίξεως τοῦ 1902 ἔγινεν ὠραία ἀθηναϊκὴ ἑορτὴ παρουσίᾳ τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας, τῶν ἐπισήμων καὶ ὄλων τῶν μαθητῶν τῶν σχολείων Ἀθηνῶν. Ἐφυτεύθησαν τότε τὰ πρῶτα δένδρα τοῦ σημερινοῦ γραφικοῦ ἄλσυλλίου.

Ἄλλ' ἡ Βασίλισσα Σοφία δὲν περιόριζε τὴν δρᾶσιν της πρὸς μίαν κατεύθυνσιν, οὐδὲ ἤρκεῖτο νὰ συνιστᾷ μόνον κοινωφελῆ ἱδρύματα. Ἠσθάνετο τὴν ἀνάγκην νὰ παρακολουθῇ καὶ νὰ ἐλέγχῃ τὴν κανονικὴν λειτουργίαν των. Ἠθέλε τὰ ἱδρύματα τῆς νὰ λειτουργοῦν συστηματικῶς καὶ μεθοδικῶς. Θέλουσα δὲ νὰ μεταδώσῃ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους τὴν ἐπιθυμίαν της αὐτήν, ἔλεγε μὲ τὴν ἀπλὴν γλῶσσαν τῶν εἰλικρινῶν ἀνθρώπων:

— Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔχομεν πολλοὺς καχεκτικούς καὶ ἀναπήρους. Ὅλοι κοιτάζουν νὰ ἀνακουφίσουν αὐτοὺς τοὺς ἀτυχεῖς καὶ ἀπηλπισμένους, ἀλλὰ δὲν προσπαθεῖ κανεὶς νὰ βοηθήσῃ συγχρόνως τοὺς γεροὺς νὰ μὴ καταντήσουν ἀνάπηροι. Πρέπει οἱ ἐργαζόμενοι νὰ τρώγουν ἀρκετὴν τροφήν καὶ

νά ζοῦν εἰς καθαρὰ σπίτια. Ἐπίσης δὲν προσέχομεν ὅπως πρέπει τὸ παιδί. Δὲν τὸ μανθάνομεν ν' ἀγαπᾷ τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα ἐκεῖνα ποὺ βλέπομεν, ὅτι τὰ κακομεταχειρίζεται. Ὁ λαὸς διψᾷ νὰ γίνῃ καλύτερος καὶ θὰ προκόψῃ, ἅμα ὀδηγηθῆ καλὰ καὶ αἰσθανθῆ, ὅτι τὸ ὑψηλότερον παράγγελμα εἰς τὸν κόσμον εἶναι : «Ὅλοι διὰ τὸν ἕνα καὶ καθένας δι' ὅλους».

Ἡ Βασίλισσα Σοφία γνωρίζουσα καλῶς τί ἀξίαν εἶχεν ὁ χρόνος, ἔδιδε διαρκῶς τὸ παράδειγμα τῆς τηρήσεως τοῦ ἀρχαίου ρητοῦ «χρόνου φείδου». Τὸ ἀνάκτορον ἦτο πλήρες ὥρολογίων καὶ ὁ κτύπος τῶν δευτερολέπτων ἦτο ὁ ρυθμὸς τῆς ἐργασίας δι' ὅλους. Εἶχεν ἀρχὰς τῆς τηρήσεως τοῦ χρόνου, τὰς ὁποίας ὄχι μόνον ἡ ἰδία ἠκολούθει, ἀλλὰ καὶ ἐπέβαλλεν εἰς τοὺς ἄλλους. Ἀντετίθετο εἰς τὴν ἀναβολήν, ἀπέριπτε τὸ ἡμιτελές, ἀπεστρέφετο τὴν διακοπὴν παντὸς ἔργου, τὸ ὁποῖον ἤρχιζε. Δὲν ἤθελε ν' ἀκούῃ τὴν συνήθη ἔκφρασιν «δὲν πειράζει», μὲ τὴν ὁποίαν οὐδεμία μεθοδικὴ πρόοδος κατορθώνεται.

Τάξις, πειθαρχία, σύστημα, καθαριότης ἦσαν οἱ κανόνες, οἱ ὁποῖοι ἔπρεπε νὰ ἐφαρμύζωνται ἀπαρεγκλίτως εἰς τὰ ἰδρύματα τῆς Βασιλείσης. Τὸν ἔλεγχον ἔκαμνεν ἡ ἰδία καὶ τόσον αὐστηρῶς, ὥστε εἰς τὰς ἐφόδους τῆς ἐπιθεωρήσεως ἐφόρει ζεῦγος παλαιῶν χειροκτίων καὶ ἠρεύνα διὰ τῆς ἀφῆς ἐὰν ἐπὶ τῶν ἐπίπλων ὑπελείφθησαν μόρια σκόνης. Δι' αὐτὸ τὰ ἰδρύματά της ἐλειτούργουν ἄριστα καὶ τελειότατα.

Μὲ τὴν συστηματικὴν αὐτὴν ἐργασίαν διαρκῶς ἴδρυνε καὶ νέα ἰδρύματα. Οὕτω μετὰ τὰ συσσίτια καὶ τὴν Φιλοδασικὴν Ἐνωσιν ἴδρυσεν ἡ Βασίλισσα Σοφία τὸ Νοσοκομεῖον τῶν Παίδων, ὑποδειγματικῆς τελειότητος. Ὁργάνωσε τὴν

Χαροκόπειον Οικοκυρικὴν Σχολὴν ἀποστείλασα ὑποτρόφους δεσποινίδας εἰς τὴν Ἀμερικὴν πρὸς ἐκμάθησιν τῆς οἰκοκυρικῆς. Ἰδρυσε τὸ Νοσοκομεῖον τῶν ζώων, ἀνέλαβε τὴν προεδρίαν τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ καὶ ἔδωκε μεγάλην ἐπέκτασιν εἰς τὸ φιλανθρωπικὸν ἔργον του. Συνέστησεν ἐπιτροπὰς διὰ τὴν ἀνάγερσιν λαϊκῶν σπιτιῶν, τὴν βελτίωσιν τῆς ὑγιεινῆς τῶν ἐργατικῶν κατοικιῶν καὶ τὴν μελέτην ἑλληνοῦ σχεδίου ἐπίπλων καὶ ἐνδυμάτων διὰ τὰς λαϊκὰς τάξεις.

Ὅταν ἐξερράγησαν οἱ πόλεμοι, ἡ ὀργάνωσις τῆς κοινωνικῆς προνοίας, τὴν ὁποίαν κατηύθυνεν ἡ Βασίλισσα Σοφία, συνεπληρώθη μὲ τὴν συστηματικὴν περίθαλψιν τῶν ἐφένδρων καὶ τῶν οἰκογενειῶν των. Τότε ἰδρῦθη ὁ Πατριωτικὸς Σύνδεσμος τῶν Ἑλληνίδων (τὸ σημερινὸν Πατριωτικὸν Ἰδρυμα) ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς Βασιλίσσης. Τὸ Ἰδρυμα τοῦτο, μὲ τὰ παραρτήματά του εἰς τὰς ἐπαρχίας, προσέφερεν ἀνυπολόγιστους ὑπηρεσίας εἰς τὸ μαχόμενον στράτευμα καὶ τὰς οἰκογενείας τῶν ἐφένδρων καὶ ἐφήρμοσε τὰς νεωτέρας καὶ ὑγιεστερας ἀρχὰς τῆς κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης.

Ἐκ τῆς ὅλης ὁμως δράσεως τῆς Βασιλίσσης ἐνδιαφέρει νὰ τονισθῇ ἡ μέριμνα, τὴν ὁποίαν ἔλαβε διὰ τὴν σωματικὴν καὶ ψυχικὴν περίθαλψιν τοῦ παιδιοῦ.

Τὸ τμήμα βρεφῶν τοῦ Πατριωτικοῦ Συνδέσμου ἐχορήγει ἀγνὸν γάλα, ἄλευρα, ὄρουζαν, σπάργανα καὶ κλινοσκεπάσματα. Τὸ τμήμα ὑγιεινῆς διὰ τῆς Μαθητικῆς Πολυκλινικῆς ἐδίδασκε καὶ ἐπραγματοποιεῖ τὴν σωματικὴν καθαριότητα μαζὶ μὲ τὴν ἰατρικὴν βοήθειαν. Τὸ ἐκπαιδευτικὸν τμήμα ἐσύστησε τὰς παιδικὰς ἐξοχὰς εἰς τὸ Φάληρον διὰ τὰ ἀναμικὰ καὶ καχεκτικὰ παιδιὰ καὶ ἡλιοθεραπευτήριον διὰ τὰ ἀσθενῆ.

Ἰδρυσε τὸ Νηπιαγωγεῖον τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ

συνεκέντρωσεν ἐκεῖ τὰ παιδιὰ τῶν ἐργαζομένων γυναικῶν, εἰς τὰ ὁποῖα προσέφερε τροφήν, διδασκαλίαν καὶ ἐνδύματα. Ἐσύστησε τὸ ὑπαίθριον σχολεῖον τῶν Πατησίων καὶ συνεκέντρωσε τοὺς ἀναιμικοὺς μαθητὰς τῶν ἀθηναϊκῶν σχολείων. Τέλος δὲ ἀναδιωργάνωσε τὰ νηπιαγωγεῖα μὲ νέον σύστημα, ἐνῶ συγχρόνως τὸ Νοσοκομεῖον τῶν Παίδων ἐξηκολούθει ἐντατικῶς τὴν εὐεργετικὴν λειτουργίαν του. Εἰς ὅλα ταῦτα τὰ ιδρύματα εἰργάζοντο φιλοτίμως καὶ μὲ ἱερὸν ζῆλον αἱ κυρία τῶν Ἀθηνῶν.

Ἡ εὐτυχὴς ἔκβασις τῶν βαλκανικῶν πολέμων ἀπετέλεσε τὴν μεγαλυτέραν ἀμοιβὴν τῶν ὑπερανθρώπως ἐργασθεισῶν κυριῶν καὶ ἐσημείωσε τὰς ὀλιγίστας ἡμέρας χαρᾶς τῆς ὄλης ἐπιπόνου ζωῆς τῆς βασιλίσσης Σοφίας.

Δὲν ἔπαυσεν ὁμως οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν τὸ ἔργον της. «Ἡ νίκη μας μόνον ὑποχρεώσεις γεννᾷ δι' ὅλους», ἔλεγε.

Καὶ ὅταν ὁ φόρτος τῆς ἐργασίας κατέβαλλε τὰς δυνάμεις της, ἡ βασίλισσα ἐξήρχετο εἰς τὸ ὑπαιθρον, διὰ νὰ ἐνδυναμωθῇ, ἀλλὰ συγχρόνως διὰ νὰ ἀναζητήσῃ τὰς νέας ἐκτάσεις πρὸς δενδροφύτευσιν. Ἦθελε νὰ εὐρεθῇ μίαν ἡμέραν ἢ ἱστορικὴ πόλις ἐντὸς τοῦ πρασίνου πλαισίου, τὸ ὁποῖον ἦτο ὁ μόνος ἀρμονικὸς διάκοσμος διὰ τὰ λευκὰ μάρμαρα τῶν μνημείων της καὶ τὰ χαρωπὰ φιλήματα τοῦ ἡλίου.

Καὶ ἠπλώθη οὕτως ὁ πράσινος τάπης τῶν πεύκων, τῶν κυπαρίσσω, τῶν θιαμνωδῶν φυτῶν εἰς ὀλόκληρον τὴν ἀδενδρον περιοχὴν τῆς Ἀττικῆς. Καὶ ἐπρασίτισαν αἱ κλιτύες τοῦ λόφου τοῦ Φιλοπάππου, ἡ Πηνύξ καὶ τὰ περιφερειακὰ ριζώματα τοῦ Λυκαβηττοῦ, οἱ λόφοι τοῦ Παγκρατίου, αἱ γραφικαὶ ἐκτάσεις τοῦ Τατοῦου καὶ ἐφυτεύθη ἐπὶ ἀρχιτεκτονικοῦ σχεδίου ἕκτασις ἐννεακοσίων στρεμμάτων εἰς τὸν Ποδονί-

φτην, διὰ ν' ἀποτελέσῃ τὸ μέγα πάρκον τῶν Ἀθηναίων.

— Ἀνοίγει τόσον τὴν καρδίαν τὸ πράσινον τῆς βλαστήσεως—ἔλεγεν ἡ «Πράσινη Βασίλισσα», ὅπως τὴν ὠνόμασεν ὁ λαὸς—ὥστε, ὅ,τι καὶ ἂν κάμνωμεν διὰ τὰ δένδρα, δὲν ἀποδίδομεν ὅσον πρέπει τὸ χρέος τῆς εὐγνωμοσύνης μας.

Ἡ Βασίλισσα Σοφία μὲ τὴν εὐγενῆ καρδίαν της καὶ τὸν διαυγῆ της νοῦν ἔδωσε φωτεινὸν ὑπόδειγμα ὑπερέτερου ἀνθρώπινου βίου. Ἐζησε διὰ τὸν πλησίον. Ἐγνώρισεν ὅλας τὰς πικρίας καὶ τὰς ὀδύνας τῆς ζωῆς. Καὶ τὸ βασιλικὸν στέμμα της, ὅταν δὲν ἦτο φωτοστέφανος ἀποστολικῆς κεφαλῆς, ἦτο ἀκάνθινος στέφανος μαρτυρίου.

Μίαν ἡμέραν δικαιοσύνης ὁ ἀνδριάς τῆς Βασιλίσσης Σοφίας ἐκ πεντελικοῦ μαρμαροῦ θὰ φωτίζεται ἀπὸ ἀκτινοβόλον ἥλιον ἐν μέσῳ τοῦ θαλαροῦ ἄλσους τοῦ Φιλοπάππου. Οἱ διαβᾶται θ' ἀκούσουν τὴν αἰθερίαν φωνὴν τοῦ βασιλικοῦ μαρμαροῦ λέγουσαν: «Διαβᾶτα, ἔλα εἰς τὸ δάσος νὰ ξεκουρασθῆς, νὰ πάρῃς δυνάμεις δι' ἐργασίαν, νὰ δοξάσῃς τὸν Πλάστην».

«Ἡ γυναῖκα εἶναι ὁ πραγματικὸς ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας καὶ ἡ γυναῖκα θὰ διαφυλάξῃ τὴν παράδοσιν... Ἀπὸ οἷς τις γυναῖκες ἐξαρτᾶται τί παιδιὰ θὰ ἔχῃ εἰς τὸ μέλλον ἡ Ἑλλάς. Αὐτὸ μὴ τὸ λησμονῆτε ποτέ...»

I. ΜΕΤΑΞΑΣ

ΤΟ ΣΟΥΛΙΩΤΟΠΟΥΛΟΝ

Μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν, ποὺ ἐπολέμησαν μὲ τόσον ἥρωισμόν διὰ τὴν κατάληψιν τοῦ Μπιζανίου τὸ 1913 ἤτο εἷς μικρὸς 13—14 ἐτῶν, μὲ ροῦχα βοσκοῦ, ἀσκεπής. Τὸν εἶχον εὔρει κατὰ τὴν νυκτερινὴν πορείαν εἰς τὸν δρόμον τῆς Μανωλιάσας καθισμένον ἐπάνω εἰς μίαν πέτραν.

Ἐφαίνεται, ὅτι κάποιον ἐπερίμενε.

— Ποῖον περιμένεις; τὸν ἠρώτησεν ὁ λαχαγὸς τοῦ βου λόχου τοῦ... συντάγματος πεζικοῦ.

— Τοὺς Ἕλληνας.

— Ἡμεῖς εἴμεθα. Τί θέλεις;

— Νὰ πολεμήσω τοὺς Τούρκους. Εἶμαι Σουλιωτόπουλο.

— Δὲν ἔχεις οἰκογένειαν;

— Ὁχι. Τὴν οἰκογένειάν μου τὴν ἐσκότωσαν οἱ Ἀρβανίτες, τὸ σπίτι μου τὸ ἔκαψαν οἱ Τούρκοι. Τὰ πρόβατά μου τὰ πῆραν καὶ τὰ ἔσφαξαν. Ἐφυγα κρυφὰ καὶ ἦλθα νὰ πολεμήσω, ἀπῆντησε μὲ ἀπίστευτον θάρρος.

— Καλά, ἀκολούθησέ μας, ἀλλὰ δὲν εἶναι διὰ σὲ ὁ πόλεμος. Τὰ παιδιά δὲν ἔμποροῦν νὰ πολεμήσουν. Θὰ σὲ στείλω μὲ πρώτην εὐκαιρίαν εἰς τὰς Ἀθήνας νὰ σὲ βάλουν εἰς τὸ ὄρφανοτροφεῖον Χατζηκώστα, διὰ νὰ μάθῃς μίαν τέχνην νὰ ζήσης.

Ὁ μικρὸς ἐπλησίασε τοὺς στρατιώτας σιωπηλός. Σιγὰ σιγὰ ἔγινεν ὀδηγός των εἰς τὸ δάσος, ποὺ τὸ ἐγνώριζε σπιθαμὴν πρὸς σπιθαμὴν, διότι εἰς αὐτὸ ἔβοσκεν ἄλλοτε τὰ πρόβατά του.

— Ἡμπορῶ νὰ πάρω ἓν ὄπλον; ἠρώτησε τὸν λοχαγόν, ἀφοῦ τὸν ἐπλησίασεν εἰς μίαν σύντομον ἀνάπαυσιν μετὰ τὴν

πρώτην συμπλοκήν. Ὑπῆρχον ἐδῶ κι ἐκεῖ πολλά ὄπλα, ποὺ τὰ ἐγκατέλειψαν φεύγοντες οἱ ἐχθροί.

— Πάρε το.

Καὶ ὁ μικρὸς βοσκὸς ἔτρεξεν εὐχαριστημένος εἰς τοὺς θάμνους, διὰ νὰ πάρῃ τὸ βαρὺ ὄπλον καὶ τὰ φυσίγγια. Ἐκρέμασε τὸ πελώριον ὄπλον ἀπὸ τὸν ὦμον καὶ ἐζώσθη τὴν φυσιγιοθήκην, ἐνῶ ἀπὸ τὸ στόμα του ἠκούετο ἐν φαιδρὸν τερέτισμα μὲ τὴν ἀπαλὴν παιδικὴν φωνὴν του.

Εἰς τὴν δευτέραν ἀντεπίθεσιν ἐξάθη.

Τί ἔγινε;

Κανεῖς δὲν τὸ εἶδε μέσα εἰς τὴν θύελλαν τῆς μάχης. Καὶ ὁμως εἶχε πολεμήσει ὄρθιος ὡς ἦρος. Ἐξήντηλησεν ἐπιτυχῶς ὄλα του σχεδὸν τὰ φυσίγγια, ἕως ὅτου ἐπληγώθη, χωρὶς νὰ τὸν ἴδῃ κανεῖς.

Οἱ ἰδικοὶ μας τὸν εὗρηκαν, ὅταν ἐπέστρεφον ἀπὸ τὰς καταληφθείσας θέσεις, διὰ ν' ἀναπαυθοῦν. Ἦτο τραυματισμένος εἰς τὸν δεξιὸν βραχίονα, σχεδὸν ἀναίσθητος. Τὸ ξανθὸν του κεφάλι ἦτο ἀκουμβημένον ἤρεμα μὲ γαλήνην ἠρωος εἰς τὴν κάννην τοῦ ὄπλου.

— Πτωχό μου Σουλιωτόπουλο! Εἶπεν ὁ πονόψυχος λοχαγὸς καὶ διέταξε νὰ τὸ μεταφέρουν ἀμέσως εἰς τὸ χειρουργεῖον.

Ἄφου τοῦ ἐκαθάρισαν τὸ τραῦμα, τὸ ἔδεσαν καὶ ἔστειλαν τὸν μικρὸν εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Μετὰ ἓνα μῆνα τὸ Σουλιωτόπουλον ἐθεραπεύθη καὶ ἐστάλη εἰς Ἀθήνας εἰς τὸ ὀρφανοτροφεῖον Χατζηκώστα κατὰ σύστασιν τοῦ καλοῦ λοχαγοῦ, ὅπου ἔγινεν ἄριστος τεχνίτης.

Ὁ μικρὸς Σουλιώτης ὅχι μόνον ἐγνώριζε νὰ πολεμῇ τοὺς ἐχθροὺς τῆς πατρίδος του, ἀλλὰ καὶ νὰ προσέχη καὶ νὰ ἐργάζεται μὲ ἐπιμέλειαν ὅσον ὀλίγοι.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΟΝ ΜΑΣ

ΜΕΤΑ ΤΟΥΣ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥΣ ΠΟΛΕΜΟΥΣ (1912--1913)

Ἐφῆκες κάθε χώρα μακρινή καὶ γῆ,
 πὸ τῆς ζωῆς ὁ πόλεμος σ' ἐκράτει
 κι ἐπάνω στῶν Ὠκεανῶν τὰ πλάτη
 ἔτρεξες στῆς Πατρίδας τὴν κραυγή.

Ἐρθες ἀπὸ τὴ Ρούμελη καὶ τὸ Μωριά
 μὲς ἀπὸ τὰ λαγκάδια σου τ' ἀγαπημένα,
 ἦρθες ἀπ' τὰ νησιά τὰ μυροβολημένα,
 πὸ λούζονται στὸ κύμα τοῦ βοριά.

Ἐρθες! Καὶ μὲ τὸ χέρι σου τὸ στιβαρό,
 πὸ ἀκούραστο τὴ γῆ ὀργώνει,
 πὸ στὴν παλάμη του στενάζει τὸ τιμόνι,
 φουχτώνεις τ' ὄπλο τὸ ἱερό.

Σὰν τὴν ἀνεμοζάλη, σὰν τὴν ἀστραπή,
 γκρεμίζεις τῆς σκλαβιάς τὸ καταχθόνιο χτίριο
 καὶ θεμελιώνεις μ' ἄσμα νικητήριο
 τῆς λευτεριάς τὸν πύργο τὸ φωτολαμπῆ.

Χαῖρε, νεότης, πὸ ἀνασύρεις τολμηρῆ
 τὸ καταπέτασμα τοῦ χρόνου τὸ βαρὺ
 κι ἀνοίγεις ἔξαφνα στὰ θαμπωμένα μας τὰ μάτια
 κατάφωτα τοῦ μέλλοντος τὰ πλάτια.

Ἄ. Προβελέγγιος.

Ο ΛΙΜΗΝ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Ὁ διδάσκαλος μᾶς εἶχεν ὑποσχεθῆ, ὅταν τελειώσωμεν τοὺς διαγωνισμοὺς, νὰ ἐπισκεφθῶμεν ὅλοι ὁμοῦ τὸν μεγαλύτερον λιμένα τῆς Ἑλλάδος, τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς. Ἔπρεπε νὰ ἴδωμεν τὰ νέα λιμενικὰ ἔργα.

Μίαν πρωίαν λοιπὸν ὅλη ἡ τάξις μετὰ τοῦ διδασκάλου μας κατήλθομεν διὰ τοῦ ὑπογείου ἠλεκτρικοῦ σιδηροδρόμου εἰς τὸν Πειραιᾶ. Ἡμεῖθα περίεργοι νὰ ἴδωμεν τὰ μεγάλα ἔργα, τὰ ὁποῖα, ὅπως μᾶς εἶπεν ὁ διδάσκαλος, ὅταν περατωθοῦν, θὰ παρουσιάσουν τὸν ἑλληνικὸν μας λιμένα, ὡς ἓνα τῶν ὠραιότερων λιμένων τῆς Μεσογείου.

— Πρὶν ἐπισκεφθῶμεν τὰ ἔργα, μᾶς εἶπεν ὁ διδάσκαλος, ἔχομεν, ἐδῶ πού ἦλθομεν, μίαν ἄλλην ὑποχρέωσιν: Θὰ ὑπάγωμεν πρῶτον νὰ προσκυνήσωμεν τοὺς τάφους τῶν δύο μεγάλων ναυάρχων τῆς πατρίδος μας. Ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ ὁ Μιαούλης εἶναι θαμμένοι εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος τούτου. Καὶ τὰ ἐλεύθερα νερά, τὰ ὁποῖα ἐδόξασαν ἐκεῖνοι, σώζοντες τὴν Ἑλλάδα, ὁ εἷς κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους καὶ ὁ ἕτερος κατὰ τοὺς νεωτέρους, στεφανώνουν μὲ τοὺς ἀφρούς των τοὺς δοξασμένους τάφους των. Δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εὗρεθῆ καλύτερος τόπος, διὰ νὰ δεχθῆ τοὺς τάφους τῶν δύο μεγάλων ναυάρχων. Ποῖος ἀπὸ σᾶς ἐνθυμεῖται τὸ ἀρχαῖον ἐπίγραμμα εἰς τὸν τάφον τοῦ Θεμιστοκλέους;

Εἰς τῶν συμμαθητῶν μας, ὁ ὁποῖος εἶχε κρατήσει σημειώσεις κατὰ τὸ μάθημα τῆς ἱστορίας, τὸ ἀπήγγειλε:

«Ὁ τάφος σου, κτισμένος εἰς ὠραίαν τοποθεσίαν, θὰ καιρετᾶ τοὺς ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον καταπλέοντας, θὰ βλέπη

ὅλους ὅσοι εἰσπλέουν καὶ ἐκπλέουν ἀπὸ τὸν λιμένα καὶ θὰ καμαρώνη, ὅταν τὰ πλοῖα ναυμαχοῦν».

— Ἔτσι, εἶπεν ὁ διδάσκαλος, οἱ δύο ναύαρχοι, καθὼς βλέπετε, ἐξακολουθοῦν νὰ χαιρετοῦν τοὺς θαλασσινοὺς καὶ τὴν δοξασμένην ἑλληνικὴν θάλασσαν καὶ ἀπὸ τοὺς τάφους τῶν ἀκόμη.

Σιγὰ σιγὰ εἶχομεν φθάσει περιπατοῦντες εἰς τὸ στόμιον τοῦ λιμένος, εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται «Βασιλικὸν περίπτερον» καὶ ἐπρὸςχωρήσαμεν πρὸς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο, ὅπου εὐρίσκεται ὁ τάφος τοῦ Ἀνδρέου Μιαούλη. Ὀλίγα ἀγκωνάρια ἐφθαρμένα ἐκ τῆς πολυκαιρίας δεικνύουν τὸ μέρος, ὅπου ἔχει ταφῆ ὁ ἔνδοξος Ὑδραῖος ναύαρχος.

— Ἀπλὸς καὶ πτωχικός, ὡς βλέπετε, μᾶς εἶπεν ὁ διδάσκαλος, εἶναι ὁ τάφος τοῦ μεγάλου ναύαρχου. Ἄλλ' ἢ ἐλευθέρα Πατρίς μας δὲν θὰ βραδύνη νὰ ὑψώσῃ πρὸς τιμὴν τοῦ μεγαλοπρεπὲς ἐκείνου μνημεῖον, μὲ τὸ ὁποῖον θὰ δείξῃ τὴν εὐγνωμοσύνην της καὶ τὸν θαυμασμόν της. Εἰς τὸ αὐτὸ μέρος, εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ πρώτου ἑλληνικοῦ λιμένος, θὰ στηθοῦν μίαν ἡμέραν, ἀναστημένοι εἰς χαλκὸν ἢ μάρμαρον, διὰ ν' ἀτενίζουσι τὸ πέλαγος καὶ νὰ εἶναι προσκύνημα αἰώνιον τῶν θαλασσινῶν, ὁ εἰς παραπλεύρως τοῦ ἄλλου, οἱ δύο μεγάλοι ναύαρχοι: ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ ὁ Μιαούλης.

Ἐποῦ ἐμείναμεν ἐπὶ πολλὴν ὥραν σιωπηλοὶ πρὸ τοῦ τάφου τοῦ Μιαούλη καὶ ἐσκορπίσαμεν ἐπ' αὐτοῦ ὀλίγα ἀγριολούλουδα, ἐξητήσαμεν νὰ ἴδωμεν καὶ τὸν τάφον τοῦ Θεμιστοκλέους.

— Ἀπὸ τὸν τάφον τοῦ Θεμιστοκλέους, μᾶς εἶπεν ὁ διδάσκαλος, δὲν θὰ ἰδῆτε τίποτε. Ἡ θάλασσα τὸν ἐκάλυψε

μετὰ τόσα πολλά ἔτη καὶ τὰ κύματα ἔφαγαν τοὺς λίθους του. Γνωρίζομεν ὅμως ποῦ εὐρίσκετο περίπου. Ὑπάρχουν μερικοὶ πελεκητοὶ λίθοι, οἱ ὁποῖοι διακρίνονται ἀκόμη, ὅταν εἶναι γαλήνη, ὑπὸ τὰ ὕδατα. Ἴσως οἱ λίθοι αὐτοὶ νὰ εἶναι ἢ σαρκοφάγος, ἢ ὁποῖα περιέκλεισε κάποτε τὴν τέφραν τοῦ μεγάλου ναύαρχου. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ φανός, τὸν ὁποῖον βλέπετε ἐδῶ πλησίον καὶ ὁ ὁποῖος δεικνύει τὴν νύκτα μὲ τὸ φῶς του τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος εἰς τοὺς ναυτικούς, ὠνομάσθη «φανός τοῦ Θεμιστοκλέους».

Ἐκύψαμεν εὐλαβῶς εἰς τὰ διαφανῆ νερὰ καὶ ἐσκορπίσαμεν καὶ ἐδῶ ὀλίγα ἀγριολούλουδα ἐπὶ τοῦ κύματος, ἐνῶ ὁ νοῦς ἡμῶν ἐπτερούγιζεν εἰς τὰ «ξύλινα τείχη» καὶ τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμίνας.

— Ἄς ὑπάγωμεν τώρα, μᾶς εἶπεν ὁ διδάσκαλος, νὰ ἴδωμεν τὰ νέα ἔργα, ποῦ ἐκτελοῦνται εἰς τὸν λιμένα. Οἱ δοξασμένοι μας πατέρες παρέδωσαν εἰς ἡμᾶς μίαν ἐλευθερίαν πατριδα. Ἡμεῖς πρέπει νὰ τὴν καταστήσωμεν ἀξίαν καὶ προκομμένην εἰς ὅλα τὰ ἔργα τῆς εἰρήνης. Εἶναι ὁ μόνος τρόπος, διὰ τοῦ ὁποῖου θὰ δεῖξωμεν εἰς αὐτούς, ὅτι δὲν μᾶς ἐχάρισαν εἰς μάτην τὴν ἐλευθερίαν.

Εἰσήλθομεν εἰς δύο λέμβους, αἱ ὁποῖαι εἶχον προσδεθῆ εἰς τὸν μόλον καὶ διεπεραιώθημεν εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος, ὅπου διαρκῶς προχωρεῖ ἡ ἐργασία τῶν μεγάλων μηχανικῶν ἔργων τοῦ λιμένος. «Ἡετωνία ἄκρα» λέγεται τὸ μέρος αὐτό. Ὅταν ἀπεβιβάσθημεν ἐπὶ τοῦ μόλου, ἐκαθίσαμεν ἐπ' ὀλίγον ἐπὶ μεγάλων ὀγκολίθων ἐκ τσιμέντου, οἱ ὁποῖοι εἶχον τοποθετηθῆ εἰς σειρὰς ἐπὶ τῆς παραλίας, διὰ νὰ ριφθοῦν εἰς τὴν θάλασσαν. Οὕτω θεμελιώνονται οἱ μόλοι. Ἐκαθίσαμεν, διὰ νὰ ἀκούσωμεν τὸν διδάσκαλόν μας, ὁ ὁποῖος ἤθελε νὰ ἐξη-

γήση εἰς ἡμᾶς ὀλίγα πράγματα, πρὶν ἐπισκεφθῶμεν τὰ ἔργα.

— Αὐτὸς ὁ μέγας λιμὴν, τὸν ὁποῖον βλέπετε, παιδιὰ, πλήρη μεγάλων ἀτμοπλοίων, τὰ ὅποια εἰσπλέουν καὶ ἐκπλέουν ἀδιακόπως, ἡμέραν καὶ νύκτα, πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν δὲν ἦτο τίποτε ἄλλο παρὰ ἓνας λιμενίσκος μὲ ὀλίγα ἰστιοφόρα προσωρισμένα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Κάπου κάπου μία μικρὰ λέμβος διέσχιζε τὰ νερά του. Τὸν ὠνόμαζον τότε «Πόρτο Δράκο» ἢ «Πόρτο Λεόνε», δηλαδὴ λιμένα τοῦ Λέοντος, ἔνεκα ἐνετικοῦ τινος μαρμαρίνου λέοντος, ὁ ὁποῖος εἶχε στηθῆ ὡς φύλαξ εἰς τὸ στόμιόν του. Ἄλλὰ καὶ ὁ Πειραιεὺς τί ἦτο τότε; ὀλίγα καλύβαι περὶ τὴν μονὴν τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος, ἐκεῖ ὅπου σήμερον εἶναι ὁ ναὸς του.

Κάποιος ἐκ τῶν συμμαθητῶν μας εἶπε τότε, ὅτι ἔτυχε νὰ ἴδῃ μίαν εἰκόνα τοῦ παλαιοῦ λιμένος εἰς ἓν βιβλίον τοῦ πατρὸς του. Τὴν εἶχε ζωγραφίσει κάποιος περιηγητὴς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

— Ἄν δὲν εἶχομεν αὐτὰς τὰς εἰκόνας, εἶπεν ὁ διδάσκαλος, δὲν θὰ ἠδυνάμεθα ποτὲ νὰ φαντασθῶμεν, πῶς ἦσαν μερικὰ πράγματα καὶ πῶς ἐντὸς ὀλίγου μεταβάλλονται καὶ βελτιώνονται εἰς τὴν χώραν μας, ἡ ὁποία διαρκῶς προοδεύει. Καὶ μετὰ τινα ἔτη πάλιν, ὅσοι θὰ βλέπουν τὸν λιμένα αὐτόν, δὲν θὰ δύνανται νὰ φαντασθοῦν, πῶς ἦτο αὐτός, τὸν ὁποῖον βλέπομεν τώρα ἡμεῖς.

— Πῶς θὰ εἶναι, κύριε, τότε ὁ λιμὴν; ἠρώτησαν μαθηταὶ τινες.

— Ὅταν ἰδῆτε τί ἔγινε μέχρι τοῦδε καὶ τί γίνεται διαρκῶς, θὰ δυνηθῆτε νὰ λάβετε ἰδέαν τινά, μᾶς εἶπεν.

Ἀκολουθοῦντες τὸν διδάσκαλον, περιειργάσθημεν τί γίνεται εἰς τοὺς μύλους. Πανταχοῦ ἐργάται, βορβοροφάγοι, μη-

χανήματα στερεωμένα ἐπάνω εἰς φορηγίδας, μικροὶ σιδηρόδρομοι, οἱ ὅποιοι συσσωρεύουν διάφορα ὕλικά, θεόρατοι ὄγκολίθοι κρεμάμενοι εἰς τὸν ἀέρα ἀπὸ τῶν βαρούλκων, ἄλλοι τοποθετημένοι εἰς σειρὰς ἐπὶ τῆς παραλίας ἐγέμιζαν τὸν τόπον. Ὁρατοὶ μόλοι μὲ μεγάλας πλακοστρώτους προκυμαίας καὶ κλίμακες διὰ τὰ πλοῖα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ εὐρίσκονται τῶρα ἐκεῖ, ὅπου ἄλλοτε δὲν ἦτο δυνατόν νὰ προσεγγίσῃ οὔτε μικρὰ λέμβος.

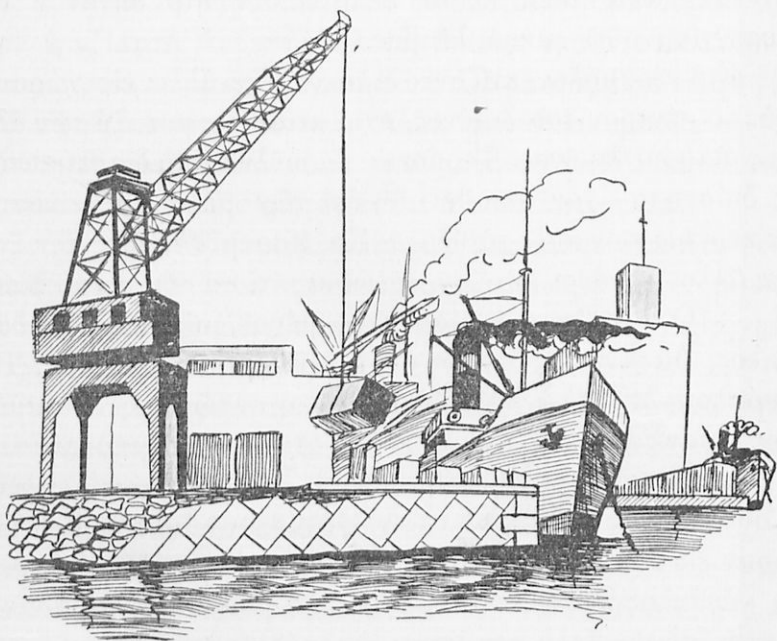
Καὶ νέοι μόλοι ἐκτίζοντο διαρκῶς, ἐνῶ ἄλλοι εἰσεχώρουν πρὸς τὸ κέντρον τοῦ λιμένος, σχηματίζοντες μεταξὺ τῶν ἄλλων μικροὺς λιμένας. Τεράστια βαρούλκα ἀπὸ διαστήματος εἰς διάστημα εἶχον τοποθετηθῆ ἐπὶ τῶν μολῶν, ἐκτείνοντα τὰς κεραίας των πρὸς τὰ ὕδατα. Καὶ παραμέσα, πρὸς τὴν ξηρὰν, ἄλλοι ἐργάται ἐκτίζον πελώρια κτίρια δι' ἀποθήκας.

— Ὅ,τι βλέπετε εἰς αὐτὸ τὸ μέρος, μᾶς εἶπεν ὁ διδάσκαλος, θὰ γίνῃ εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ λιμένος, ὁλόγυρα. Τὰ ἀτμόπλοια δὲν θὰ ἀγκυροβολοῦν πλέον ἐν τῷ μέσῳ τῶν λιμένων, διὰ νὰ ἀποβιβάξουν τοὺς ἐπιβάτας καὶ τὰ ἐμπορεύματα μὲ λέμβους καὶ φορηγίδας (μαοῦνες). Τὰ ἀτμόπλοια θὰ πλευρίζουν εἰς τοὺς μόλους μὲ τάξιν. Θὰ ῥίπτουν δηλαδὴ μίαν γέφυραν εἰς τὴν ξηρὰν καὶ οἱ ἐπιβάται θὰ ἀποβιβάζονται χωρὶς νὰ θαλασσοπνίγωνται μὲ τὰς λέμβους καὶ νὰ βασανίζονται, μέχρις ὅτου πατήσουν τὸν πόδα των εἰς τὴν ξηρὰν. Ἀπὸ τῶρα μάλιστα ἤρχισαν ἀτμόπλοιά τινα νὰ πλευρίζουν.

Ὁ διδάσκαλος μᾶς ἔδειξεν ἐν πλευρισμένον ἀτμόπλοιον ἀπέναντι, εἰς τὸν ἱστορικὸν μόνον τῆς Τρούμπας, ὁ ὅποιος εἶδε κάποτε νὰ ἐπιβιβάζονται τὰ γενναῖα μας στρατεύματα, ἀναχωροῦντα διὰ τὰ σύνορα. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξηκολούθησε :

— Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον, παιδιά μου, εἶναι ὅτι τὰ φορηγὰ ἀτμόπλοια δὲν θὰ χάνουν χρόνον ἐκφορτώνοντα τὰ ἐμ-

πορεύματα δι' ἀχθοφόρων καὶ φορηγίδων. Θὰ πλευρίζουν καὶ αὐτὰ εἰς ἀποβάθρας καὶ δεκαεξ ἠλεκτροκίνητοι γερανοὶ ἀπὸ διαστήματος εἰς διάστημα τοποθετημένοι, θ' ἀπλώνουν τοὺς σιδηροὺς τῶν βραχίονας, θ' ἀρπάζουν τὰ ἐμπορεύματα ἀπὸ τὸ κύτος τῶν ἀτμοπλοίων καὶ θ' ἀποθέτουν αὐτὰ ἐπὶ τῆς ἀποβάθρας. Ὡς πρὸς δὲ τὴν ἐκφόρτωσιν τοῦ σίτου, ἄλλα μη-

χανήματα, τὰ λεγόμενα σιλό, θ' ἀναρροφῶν αὐτόν, γῆμα ὅπως εἶναι, ἀπὸ τὸ κύτος τῶν ἀτμοπλοίων καὶ θὰ τὸν βλέπετε νὰ χύνεται ὡς νερὸν ἐντὸς τῶν ἀποθηκῶν. Καὶ αἱ ἀποθῆκαι αὗται θὰ εἶναι ἀπέραντοι καθ' ὅλον τὸ μῆκος τοῦ λιμένος, διὰ νὰ δέχωνται παντὸς εἶδους ἐμπορεύματα, ἀντὶ ταῦτα νὰ μένουν ὡς πρότερον, ἐρριμμένα ἐπὶ τῆς παραλίας, νὰ τὰ ψήνη ὁ ἥλιος, νὰ διαβρέχωνται ὑπὸ τῶν βροχῶν καὶ νὰ κλέπτων-

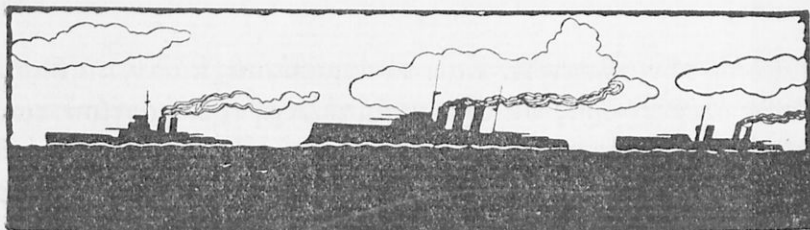
ται ὑπὸ τῶν κλεπτῶν. Καὶ τὰ ἀτμόπλοια πάλιν, τὰ ὁποῖα ἐντὸς ὀλίγης ὥρας θὰ ἔχουν ἀπαλλαγῇ τοῦ φορτίου των, θὰ εἶναι ἐλεύθερα ν' ἀποπλεύσουν καὶ νὰ ἐξακολουθήσουν τὰ πλουτοφόρα ταξιδιά των. Βλέπετε λοιπόν, παιδιά, τί ἀξίζει ἓνας τέλειος λιμὴν, δι' ἓνα τόπον μάλιστα, ὡς ἡ Ἑλλάς, ὅπου ἔχει τόσον πολὺ ἀναπτυχθῆ ἡ ναυτιλία.

Καὶ ὁ λιμὴν αὐτός, ὁ ὁποῖος θὰ φθάσῃ αὔριον μέγχι Κερατσινίου, μέγχι δηλαδὴ τῆς θαλάσσης τῆς Σαλαμῖνος, μετὰς νέας ἀποβάθρας καὶ τὰ νέα ἐν γένει ἔργα, τὰ ὁποῖα ἐκτελοῦνται, θὰ εἶναι μέγας λιμὴν τῆς πατρίδος μας. Καὶ ἀπ' ἐδῶ θὰ ἀναχωρῇ ἡ ἐλληνικὴ σημαία, διὰ νὰ διαλαλῇ εἰς τὰ μακρινώτερα πελάγη καὶ εἰς τοὺς ἀπομακρυσμένους ὠκεανούς τὴν ναυτικὴν δόξαν τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία δὲν ἔσβησε ποτὲ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Θεμιστοκλέους μέγχι τῆς ἐποχῆς τοῦ Μιαούλη, τοῦ Κανάρη, τοῦ Κουντουριώτη καὶ τοῦ Βότση. Καὶ ἡ ναυτιλία μας, ἡ ὁποία καὶ τώρα ἔρχεται πέμπτη κατὰ σειρὰν εἰς ὄλον τὸν κόσμον, θὰ λάβῃ ἀκόμη καλυτέραν σειρὰν.

Μὲ τοὺς ὠραίους αὐτοὺς λόγους τοῦ διδασκάλου μας ἐξεκινήσαμεν ἐκεῖθεν, διὰ νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς Ἀθήνας.

Καθ' ὁδὸν ὁ διδάσκαλος μᾶς εἶπε:

—"Ἄλλοι ἀπὸ σᾶς θὰ γίνουν ναυτικοί, ἄλλοι ἔμποροι, ἄλλοι στρατιωτικοί, ἄλλοι ἐπιστήμονες, ἄλλοι βιομήχανοι, ἄλλοι τεχνῖται. Ἄλλὰ ὅ,τι καὶ ἂν γίνετε, ὅταν διέρχεσθε πρὸ τῶν φανῶν τοῦ λιμένος τοῦ Πειραιῶς, μὴ λησιμονῆτε, ὅτι ἐκεῖ κάπου, πλησίον τοῦ κύματος, τὸ ὁποῖον τραγουδεῖ τὴν δόξαν των, κοιμῶνται οἱ δύο δοξασμένοι ναύαρχοι τῆς ἐλληνικῆς πατρίδος: Ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ ὁ Μιαούλης. Ἀποκαλυφθῆτε τότε εὐλαβῶς καὶ προσκυνήσατε τοὺς μεγάλους νεκροὺς μὲ μίαν ἄφωνον προσευχὴν.

ΤΑ ΚΑΡΑΒΙΑ ΦΕΥΓΟΥΝ

Φεύγουν, φεύγουν, νάτα, νάτα
τὰ καράβια μας τρεχάτα.

Κατευόδιο, καραβάκια, τόσες πίκρες ποτισμένα.
Φεύγουν, φεύγουν μ' άγεράκι μρωμένο κι έλαφρό ...
Μάτια σκλάβων κι έλευθέρων σηκωθήτε βουρκωμένα
νά τὰ δήτε, πώς πετοῦνε στοῦ πελάου τὸν άφρό.

Κατευόδιο, παλικάρια και ναυτόπουλα τοῦ στόλου,
σάν άράξετε στην Κρήτη, νά γλυκορροδίζ' ή μέρα.
Ταξιδεύει στ' άρμενά σας κι ή ψυχή τοῦ Γένους ὄλου,
πού πνιγμένη μες στους βούρκους έλαχτάρισε γι' άέρα.

Σπάζει κύμα δοξασμένο στο καθένα σας πλευρό,
πάρτε χτύπους τής καρδιάς μας νά τους κάνετε φτερά
και νά πάτε φτερωμένα τής γαλάζιας τὸ σταυρό
μες στ' άκοίμητα τής σκλάβας κι αίματόβρεχτα νερά.

Κατευόδιο, καρβάκια!... Τῆς φωτιᾶς σας κάθε σπίθα
πέφτει μέσα μας κι ανάφτει τὴ σβησμένη μας καρδιά...
Κατευόδιο, κατευόδιο... σύ, Σταυρέ, ξαναβοήθα
τῶν Κανάρηδων ἐγγόνια, τῶν Μιαούληδων παιδιά.

Γ. Σουρῆς.

ΘΑΛΑΣΣΙΝΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Γλυκὰ φυσᾶ ὁ μπάτης,
ἢ θάλασσα δροσίζεται,
στὰ γαλανὰ νερά της,
ὁ ἥλιος καθρεφτίζεται.

Στοῦ καρβιουῦ τὸ πλάι
ἓνα τρελὸ δελφίνι
γοργόφτερο πετάει
καὶ πίσω μᾶς ἀφήνει.

Καὶ σὰν νὰ καμαρώνεται
τῆς θάλασσας τὸ ἄτι,
μὲ τοὺς ἀφρούς του ζώνεται
καὶ μᾶς γυρνᾶ τὴν πλάτη.

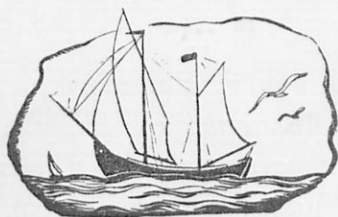
Χιονοπλασμένοι γλάροι,
πόχουν φτερούγια ἀτίμητα
καὶ γιὰ κανένα ψάρι
τὰ μάτια τους ἀκοίμητα,

στά ξάρτια τριγυρίζοντας
 ακούραστοι πετοῦνε
 ἢ μὲ χαρὰ σφυρίζοντας
 στὸ πέλαγος βουτοῦνε.

Καὶ γύρω καραβάκια
 στὴ θάλασσ' ἀρμενίζουν
 σὰν ἄσπρα προβατάκια,
 ποὺ βόσκοντας γυρίζουν

μὲ χαρωπὰ πηδήματα
 στοὺς κάμπους ὅλη μέρα
 κι ἔχουν βοσκή τὰ κύματα,
 βοσκό τους τὸν ἀέρα.

Γ. Δροαίνης.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΖΑΠΠΑΣ

Παιδικοί χρόνοι.

Εἰς ἓν μικρὸν χωρίον τῆς Ἡπείρου, τὸ Λάμποβον ἐγεννήθη τὸ 1800 ἀπὸ γονεῖς πτωχοὺς ἓνα ἀγοράκι, τὸ ὁποῖον ἐβάπτισαν Βαγγέλην. Τὸ παιδί ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐμεγάλωνεν. Ἦτο ἔξυπνον, ζωηρόν, φιλότιμον. Γράμματα δὲν ἔμαθε πολλά, διότι τὸ μικρὸν χωρίον μὲ τὰς ἑκατὸν πενήκοντα οἰκίας του δὲν εἶχε σχολεῖον. Ὅσα ἔμαθε, τὰ ἔμαθε μόνος του ἢ ἐρωτῶν τὸν ἱερέα, ὁ ὁποῖος τὰ ἤξευρε καὶ αὐτὸς ὀλιγοστά.

Ἄλλὰ περισσότερον καὶ ἀπὸ τὰ γράμματα ἠγάπα ὁ Βαγγέλης τὰ ὄπλα· ἀπὸ μικρὸς ἦτο καλὸς σκοπευτής. Δὲν θὰ εἶχεν ὑπερβῆ τὸ δέκατον τρίτον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ὅταν τὸν ἐστρατολόγησεν ὁ Ἀλῆ-πασὰς ὁ Τεπελενλῆς καὶ τὸν ἔστειλε φρουρὸν εἰς ἓν φρούριον, πλησίον τῶν Ἰωαννίνων. Ἐκεῖ ἔμεινεν ὁ Βαγγέλης ἀκριβῶς ἑπτὰ ἔτη· ἔγινεν εἴκοσι ἐτῶν καὶ ἦτο ὁ πρῶτος εἰς τὴν τόλμην καὶ τὴν ἀνδρείαν.

Ἡ ἐπανάστασις τοῦ Ἀλῆ-πασὰ καὶ οἱ Σουλιῶται.

Τὸ 1820 ὁ Ἀλῆ-πασὰς ἐπανεστάτησε κατὰ τοῦ Σουλτάνου. Ὁ Σουλτάνος ἀρχιστράτηγον ἔστειλε τὸν Πασόμπεην, μὲ τὴν διαταγὴν νὰ καταπνίξῃ τὴν ἐπανάστασιν, νὰ συλλάβῃ ζῶντα τὸν Ἀλῆν ἢ, ἂν τὸν φονεύσουν, νὰ τοῦ ἀποστείλῃ τὴν κεφαλὴν του.

Τότε ὁ Πασόμπεης ἐκάλεσεν ἐξ ὀνόματος τοῦ Σουλτάνου, τοὺς ἀνδρείους Σουλιώτας· ἐξ αἰτίας τοῦ Ἀλῆ-πασὰ ἐστέναζον οἱ ἄμοιροι εἰς τὴν ξενιτιὰν καὶ μὲ λαχτάραν ἐκοίταζαν ἀπὸ τὴν Κέρκυραν τὰ βουνὰ τῆς ἀγαπημένης πατρίδος

των. Ὑπεσχέθη νὰ τοῖς ἀποδώσῃ ἐλευθέραν τὴν ἡρωικὴν των πατρίδα, ἂν τὸν βοηθήσουν. Οἱ Σουλιῶται ἔτρεξαν προθύμως, ἠνώθησαν μὲ τὸ στράτευμα τοῦ Σουλτάνου, ἐπολέμησαν, ὅπως πάντοτε, ἡρωικὰ καὶ ἐκυρίευσαν ἀρκετὰς πόλεις.

Ἄλλ' ὁ Πασόμπεης δὲν παρέδιδε τὸ ποθητὸν Σούλι εἰς τοὺς ἀνδρείους Σουλιώτας· καὶ οἱ Σουλιῶται, δυσηρεστημένοι, ἐστρατοπέδευσαν χωριστὰ ἀπὸ τὸ σουλτανικὸν στράτευμα. Τότε ὁ Ἄλῆς ἐσκέφθη νὰ ἐπωφεληθῇ ἀπὸ τὴν δυσἀρεσκίαν αὐτὴν καὶ νὰ ἐλκύσῃ τοὺς Σουλιώτας μὲ τὸ μέρος του. Ἐκάλεσε λοιπὸν τὸν ἀρχηγὸν τῶν Σουλιωτῶν, τὸν Μάρκον Μπότσαρη, εἰς τὰ Ἰωάννινα, εἰς τὴν μικρὰν νῆσον τῆς λίμνης, ὅπου τότε εἶχε τὴν κατοικίαν του. Ἡ συμφωνία ἐγένετο ἀμέσως, διότι οἱ Σουλιῶται ἄλλο τι δὲν ἐζήτησαν ἢ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος των. Τὴν ἡμέραν δὲ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, 6 Δεκεμβρίου 1820, μία φοβερὰ συμπτρσοκρότησις τραχοσίων σουλιώτικων ὅπλων ἐδόνησε τὸν ἀέρα καὶ τὴν βροντὴν των ἀντεβόησαν τὰ πέριξ βουνά. Ταυτοχρόνως μία δυνατὴ φωνὴ ἐβροντοφώνησε πρὸς τὸ σουλτανικὸν στρατόπεδον:

— Ἔ, σεῖς! Ἄπὸ τώρα κι ἐδῶ ἔχομεν πόλεμον! Σὰς τὸ λέγω ἐγώ, ὁ Μάρκος Μπότσαρης, διὰ νὰ μὴ μὲ νομίσετε ἄπιστον.

Ὁ Βαγγέλῃς συμπολεμιστὴς μὲ τοὺς Σουλιώτας.

Τὴν συμπτρσοκρότησιν ἐκείνην καὶ τὴν φωνὴν ἤκουσεν ὁ Βαγγέλῃς, ἔμαθεν, ὅτι οἱ Σουλιῶται πολεμοῦν διὰ τὴν ἐλευθέρωσιν τοῦ Ἄλῆ, ἀλλὰ προπάντων διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Γένους καὶ φεύγει ἀπὸ τὸ φρούριον· τρέχει πρὸς τὸν Μπότσαρη καὶ αὐτὸς τὸν δέχεται εἰς τὸ ὀνομαστὸν σουλιώτικον σῶμα του.

Ὁ Βαγγέλῃς ἦτο τώρα ὠραῖος καὶ ὑψηλὸς νέος, μὲ μύ-

στακα λεπτόν και ζωηρούς ὀφθαλμούς, με σῶμα εὐκαμπτον και εὐκίνητον, ἀληθινὸς λεβέντης. Τοιαύτην ἀνδρείαν ἔδειξεν ἀμέσως, ὥστε ὁ Μπότσαρης τὸν ἔκαμε πρωτοπαλικάρον του. Εἰς ὄλους τοὺς κινδύνους, εἰς ὅλα τὰ τολμηρὰ ἐκεῖνα κατορθώματα τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, ὁ Βαγγέλης ἦτο τὸ δεξιὸν χέρι. Πλησίον του εἰς τὴν ἐκπόρθησιν τῶν Πέντε Πηγαδιῶν· μαζί του εἰς τὴν ἄλωσιν τοῦ φρουρίου τῆς Ρινιάσας· μαζί του εἰς τὸ Μεσολόγγιον.

Ὅταν ὁ καπετὰν Ζέρβας ἠτοιμάσθη νὰ ἐκστρατεύσῃ με διακόσια παλικάρια εἰς τὴν Ἑπειρον, ὁ Βαγγέλης ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸν του τὴν ἄδειαν νὰ ὑπάγῃ και αὐτός· και ἐπῆγε.

Οἱ Ἕλληνες ἔφθασαν εἰς τὴν Σπλάντζαν. Τὸ Σούλι τώρα τὸ κατεῖχον οἱ Σουλιῶται, ἀλλὰ πολυάριθμος ἐχθρικός στρατός τὸ ἐπολιόρκει ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη. Ἦτο ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ συνεννοηθοῦν με τοὺς πολιορκουμένους, διὰ νὰ ἐπιτεθοῦν ἐκ συμφώνου κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἐκεῖνοι ἀπὸ τοὺς βράχους τοῦ Σουλίου και οὗτοι ἀπὸ τὴν κοιλάδα. Ἄλλὰ πῶς νὰ γίνῃ ἡ συνεννόησις! Ὅστις θὰ ἐτόλμα νὰ διασχίσῃ τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον, ἐκινδύνευε νὰ εὖρη σκληρὸν και μαρτυρικὸν θάνατον. Ἐν τούτοις ἔπρεπε νὰ εἰδοποιηθοῦν οἱ Σουλιῶται.

— Παιδιά, λέγει ὁ καπετὰν Ζέρβας, ποιὸς πάει στὸ Σούλι;

Βαρεῖα σιωπὴ ἐπεκράτησε μερικὰς στιγμὰς· οὔτε ἀναπνοὴ δὲν ἠκούετο. Ἐξαφνα ἐτινάχθη ἐπάνω ἓνα παλικάρι.

— Ἐγὼ πάω! Εἶπε με ἀπόφασιν.

Ἦτο ὁ Βαγγέλης.

— Ἄν πάῃ ὁ Βαγγέλης, πάω και ἐγὼ μαζί του, λέγει ἄλλος ἀνδρεῖος.

Ὁ Βαγγέλης δὲν ἦτο μόνον ἀτρόμητος, ἀλλὰ και πολὺ

ἔξυπνος. Ἐγνώριζεν, ὅτι οἱ πολιορκηταὶ εἶχον ραμαζάνι καὶ ὅτι μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, πεινασμένοι καὶ ἐξηντλημένοι, ἐρρίπτοντο ὅλοι εἰς τὴν τροφήν μετὰ τὴν νηστείαν τῆς ἡμέρας. Ἐκείνην τὴν ὥραν ἐξέλεξεν ὁ Βαγγέλης διὰ τὸ τολμηρὸν σχέδιόν του. Ἐπροχώρησε μὲ τὸν σύντροφόν του, χωρὶς νὰ τὸν ἐννοήσουν, πλησίον τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου· ἔπειτα ἐσκεπάσθη ὀλόκληρος μὲ χόρτα καὶ φύλλα δένδρων, ἔπεσε κάτω καὶ συρόμενος μὲ τὴν κοιλίαν διέσχισε τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον καὶ κατόπιν τοῦ ὁ σύντροφός του. Οἱ ἐχθροί, ἀνύποπτοι, κατ' ἀρχὰς δὲν ἐνόησαν τίποτε. Ἄλλ' ὅταν εἶδον νὰ προχωροῦν τὰ ζωντανὰ ἐκεῖνα δένδρα, τὰ πράσινα φαντάσματα, ἐτινάχθησαν ἐπάνω φωνάζοντες:

— Σουλιῶται! Σουλιῶται! Καὶ ἤρχισαν νὰ πυροβολοῦν. Ἄλλ' οἱ δύο ἀνδρεῖοι εἶχον ἤδη ἀπομακρυνθῆ. Ἐξάφνα ἀνωρθώθησαν, ἐπέταξαν τὰ χόρτα καὶ τὰ φύλλα καὶ ταχεῖς ὡς ἀστραπὴ εἰσώρμησαν εἰς τὸ δάσος καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἀνέβησαν εἰς τὸ φρούριον τῆς Κιάφας.

Φαντάζεσθε μὲ ποῖον ἐνθουσιασμόν τοὺς ὑπεδέχθησαν οἱ πολιορκούμενοι!

Ἡ μητέρα τοῦ Βαγγέλη.

Ἡ φήμη τοῦ Βαγγέλη ἔφθασε παντοῦ. Καὶ ἡ ἐξουσία πρὸς ἐκδίκησιν συνέλαβε τὴν γραῖαν μητέρα του.

— Πές, πὼς δὲν τὸν ἔχεις πιά παιδί τὸ Βαγγέλη, ξέγραψέ τον, γιὰ νὰ σωθῆς, τὴν συνεβούλευαν μερικοὶ συγγενεῖς τῆς.

Ἄλλ' ἐκείνη, ἀληθινὴ μητέρα ἠρώως, ἀπεκρίνετο!

— Ὁ Βαγγέλης εἶναι παιδί μου, τὸ καλύτερο παιδί μου, τὸ παιδί τῆς καρδιάς μου· δὲν τὴ φοβοῦμαι τὴν ἔξορία, μηδὲ τὴ φυλακὴ· δὲν τ' ἀπαρνίεμαι τὸ παιδί μου.

Καὶ τὴν ἐφυλάκισαν εἰς τὸ φρούριον, τὸ ὁποῖον ἦτο εἰς τὸ νησάκι τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων.

“Ὅταν ἔμαθε τὴν θλιβεράν εἶδησιν ὁ Βαγγέλης, ἔλυ-
πήθη κατάκαρδα· ἐστέναξε βαθέως καὶ εἶπε:

—Ἡ μάνα μου στή φυλακὴ γιὰ μένα! “Ὅλον τὸ αἷμα μου τὸ χύνω, νὰ μὴ πάθῃ μιὰ τρίχα τῆς. Ἄλλὰ τί ὠφελεῖ αὐτὴ ἡ θυσία; ἡ μάνα μου γνωρίζει, πὼς τὴ ζωὴ μου τὴ χρεωστῶ στὴν πατρίδα· καὶ στὰ βασανιστήρια νὰ τὴν βάλουν καὶ ζωντανὴ νὰ τὴν ψήσουν, δὲν θὰ παραπονεθῶ.χ

χΚαὶ ὁ Βαγγέλης ἐξηκολούθησε νὰ ρίπτεται εἰς τοὺς κινδύνους, ἕως ὅτου ἡ Ἑλλὰς ἔγινεν ἐλευθέρα. Ἡ πατρις ἐτίμησε τὸ ἥρωικὸν τέκνον τῆς, τὸν ἀνύψωσεν εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ταξιάρχου τῆς φάλαγγος, τοῦ ἐχάρισεν ἐθνικὰς γαίας.

Ἄλλ’ ὁ Βαγγέλης ἤθελεν ἐνέργειαν, ζωὴν, κίνησιν. Τώρα, ποὺ ἐπέρασεν ἡ λαχτάρα τῶν κινδύνων, ἐπερίσσευε μέσα του δύναμις, ποὺ δὲν εὔρισκεν εἰς τί νὰ τὴν μεταχειρισθῆ· ἤθελε νὰ ἀφοσιωθῆ εἰς κάτι πολὺ μεγάλον, τὸ ὁποῖον ν’ ἀπαιτῆ ὅλην τὴν ἐνέργειαν τῆς ψυχῆς του.

Ἡ δραστηριότης τοῦ Ζάππα μετὰ τὸν πόλεμον.

Τὸ 1831 ἀφῆκε καὶ βαθμὸν καὶ ἐθνικὰς γαίας καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὸ χωριὸν του, διὰ ν’ ἀποχαιρετήσῃ τοὺς ἰδικούς του. Ἡσθάνθη τὴν καρδίαν του νὰ αἱματώνῃ, βλέπων τὸ χωριὸν του σκλαβωμένον. Ἐκεῖνας τὰς ἡμέρας εἶχαν ἀφήσει ἐλευθέραν ἀπὸ τὰς φυλακὰς τὴν γραῖαν μητέρα του. Ὁ Βαγγέλης ἐφίλησε μὲ δάκρυα τὸ χεῖρ τῆς, ἐπῆρε τὴν εὐχὴν τῆς, ἔκαμε τὸν σταυρὸν του καὶ ἔφυγεν εἰς τὴν ξενιτιάν, εἰς τὴν Βλαχίαν. Ἐφθασεν εἰς τὸ Βουκουρέστι.

Χρήματα δὲν εἶχεν, ἀλλ’ εἶχε μεγάλην πεποίθησιν εἰς

τὴν Θεϊάν Πρόνοιαν καὶ εἰς τὰς ἰδικὰς του δυνάμεις. Ἐπεφάσισε νὰ ἐπιδοθῆ εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κατ' ἀρχὰς ἐνοικίασε τὰ κτήματα τῶν ἐκεῖ ἐλληνικῶν μοναστηρίων.

«Ἐδῶ εἰς τὴν Βλαχίαν, ἐσκέπτετο ὁ Βαγγέλης, ἡ γῆ ἔχει πρωτάκουστον εὐφορίαν, δίδει ἄφθονον καρπὸν καὶ ὅταν ἀκόμη τὴν καλλιεργοῦν ἐλεεινά· διατί νὰ μὴ δώσῃ πολὺ περισσώτερον εἰς ἐμέ, ὅταν τὴν καλλιεργήσω μὲ σύστημα καὶ μὲ μέθοδον;»

Καὶ ἀφωσιώθη εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς φλογερᾶς ψυχῆς του.

Οἱ ἐνοικιασταὶ τῶν πλησίον κτημάτων καὶ οἱ μεγαλοκτηματῖαι ἐνέπαιζον τὸν Βαγγέλην διὰ τοὺς νεωτερισμούς του καὶ τὴν μεγάλην «περιττὴν του δραστηριότητα». Ἄλλ' ὅταν ἦλθεν ἡ ὥρα τοῦ θεισμοῦ, ὅλοι τὸν ἐζήλευον· κανὲν κτήμα δὲν εἶχε δώσει τόσον ἄφθονον καρπὸν.

Τότε ἔφθασεν ἐκεῖ ὁ ἐξαδέλφος του Κωνσταντῖνος, ὁ ὁποῖος, ἂν καὶ πολὺ νέος,—ἦτο δεκατέσσαρα ἔτη μικρότερος τοῦ Βαγγέλη—μὲ τὴν εὐφυΐαν του καὶ τὴν δραστηριότητά του ἔγινε πολύτιμος βοηθὸς τοῦ ἐξαδέλφου του.

Αἱ ἐργασίαι προώδευον θαυμάσια. Ὁ Βαγγέλης ἐνοικίασε καὶ ἄλλα κτήματα. Τὸ ὄνομά του ἤρχιζε νὰ φημίζεται. Τοὺς ἐντοπίους, ποὺ εἰργάζοντο εἰς τὰ κτήματά του, δὲν μετεχειρίζετο σκληρῶς ὡς σκλάβους, ὅπως ἄλλοι, ἀλλὰ μὲ φιλανθρωπίαν. Ἦτο πολὺ τίμιος εἰς τὰς δοσοληψίας του καὶ δίκαιος. Ἐπειδὴ μὲ τὴν ἰδικὴν του καλλιέργειαν ἡ γῆ ἔδιδε περισσώτερον καρπὸν, οἱ ἐντόπιοι μεγαλοκτηματῖαι ἤρχοντο καὶ παρεκάλουν τὸν Βαγγέλην νὰ ἐνοικιάσῃ τὰ κτήματά των, διότι ἤξευραν, ὅτι μὲ τὸν καιρὸν ἡ ἀξία των θὰ γίνῃ δέκα, εἴκοσι φορὰς μεγαλυτέρα.

Τὸ χρῆμα ἐγέμιζε τὸ χρηματοφυλάκιον τοῦ Βαγγέλη.

Καὶ ὁ μεγαλοεργὸς Ἡπειρώτης ἀπεφάσισε νὰ μὴ ἐνοικιάζῃ μόνον ξένα κτήματα, ἀλλὰ καὶ ν' ἀγοράζῃ ἰδικὰ του.

Πῶς ὁ Ζάππας μετεμόρφωσε τὸ Βροσθένι.

Τὸ Βροσθένι ἦτο ἐκτεταμένον καὶ ὀνομαστὸν κτῆμα διὰ τὰς πολὺ εὐφόρους γαίας του· ἀλλ' ὁ ἰδιοκτῆτης αὐτοῦ ἀντὶ νὰ πλουτίσῃ, κατεστράφη καὶ ἀπέθανε· διότι ὁ ποταμός, ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται ἐκεῖ πλησίον, μὲ τὰς συχνὰς πλημμύρας κατέστρεφε τὰ σπαρτὰ καὶ κατεπόντιζε τοὺς ὑδρομύλους. Ὁ Βαγγέλῃς ἠγόρασε τὸ Βροσθένι ἀπὸ τοὺς κληρονόμους τοῦ ἀτυχοῦς ἰδιοκτῆτου καὶ μὲ τὴν εὐφυΐαν του καὶ τὴν ὑπομονὴν του τὸ μετέβαλε μετ' ὀλίγον εἰς ἑξόχως προσοδοφόρον. Ἔστρεψεν εἰς ἄλλο μέρος τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ, ἤνοιξε νέαν διέξοδον εἰς τὰ νερά, κατεσκεύασε μὲ κορμούς δένδρων, — διότι αἱ πέτραι εἶναι σπάνιαι εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο — προχώματα καὶ τοιοῦτοτρόπως τὸ ἀτίθασον νερόν, τὸ ὁποῖον συχνὰ ἐγίνετο ἄγριον ὡς θηρίον, τὸ ἡμέρωσε καὶ ἀπὸ φοβερὸν ἐχθρὸν τὸ μετέβαλεν εἰς πολύτιμον φίλον. Τίποτε δὲν παρέσυρε, τίποτε δὲν κατεπόντιζε πλέον, ἀλλ' εἰρηνικὸν καὶ εὐεργετικὸν ἐπότιζε τοὺς ἀπεράντους ἀγρούς καὶ ἔστρεφε τοὺς τροχοὺς τῶν μύλων καὶ ἐσκόρπιζε τὴν εὐτυχίαν καὶ τὸν πλοῦτον. Οἱ ὑδρομύλοι οὗτοι ἔσωσαν μίαν φορὰν τὴν Βλαχίαν ἀπὸ τὴν πείναν· ὅλοι οἱ ἄλλοι εἶχον καταστραφῆ ἀπὸ μεγάλας πλημμύρας καὶ οἱ μύλοι τοῦ Ἡπειρώτου Βαγγέλη ἀλεθάν νύκτα καὶ ἡμέραν δωρεὰν δι' ὅλην τὴν Βλαχίαν!

Ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν Πατρίδα.

Ὁ Βαγγέλῃς ἠγόρασε καὶ ἄλλα μεγάλα κτήματα καὶ ἔγινεν ἑκατομμυριοῦχος.

Ἀλλὰ μέσα εἰς τὸν πλοῦτον, εἰς τὴν εὐτυχίαν, μέσα εἰς

τὴν ἡγεμονικὴν ζωὴν, τὴν ὁποίαν διῆγε, δὲν ἐλησμόνησε τὴν πατρίδα. Ἡ ἀγάπη του ἦτο καὶ τώρα τόσο μεγάλη, ὅσον εἰς τὴν νεότητά του. Τότε τῆς εἶχεν ἀφιερῶσαι τὴν ζωὴν του, τώρα ἤλθεν ἡ ὥρα νὰ τῆς ἀφιερῶσῃ τὴν περιουσίαν του.

Ἡ Ἑλλάς δὲν εἶχεν ἀκόμη συνέλθει ἐντελῶς ἀπὸ τὴν ἐρήμωσιν τῆς μακροῦς σκλαβιάς καὶ τοῦ καταστρεπτικοῦ πολέμου. Ὁ Βαγγέλης, ὅστις ἐγνώριζεν ἐξ ἰδίας πείρας τὰ ἀγαθὰ τῆς γεωργίας, ἀπεφάσισε νὰ τὴν βοηθήσῃ. Ἔδωκεν ἀρκετὸν ποσὸν καὶ διωργανώθη τὸ 1859 ἡ πρώτη ἐκθεσις—τὰ «Ὀλύμπια»—εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος χίλιοι περίπου ἐκθέται ἐξ ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐξέθεσαν διάφορα προϊόντα γεωργίας, κτηνοτροφίας καὶ βιομηχανίας.

Ὁ Βαγγέλης ἐνεθαρρύνθη ἀπὸ τὴν ἐπιτυχίαν καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἰδρῶσῃ καὶ ὠραῖον μεγαλοπρεπὲς κτίριον διὰ τὰ «Ὀλύμπια», ὥρισε δὲ νὰ γίνεταί κατὰ τετραετίαν ἐκθεσις ὅλων τῶν προϊόντων τῆς ἑλληνικῆς δραστηριότητος καὶ νὰ βραβεύωνται τὰ καλύτερα.

Τὸ 1865 ἀπέθανεν ὁ Βαγγέλης. Ὅταν ἠνοιχθῆ ἡ ἰδιόχειρος διαθήκη του, τότε ὁ κόσμος εἶδε μὲ θαυμασμὸν ποίαν ἀγάπην εἶχεν ὁ Ζάππας πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Ὅλην τὴν ἀκίνητον περιουσίαν του ἐδώρησεν εἰς τὸ ἔθνος. Δὲν ἐλησμόνησεν ὅμως καὶ τὸ πτωχὸν χωρίον του· ἐφρόντισε νὰ ἐπισκευασθῇ ἡ ἐκκλησία καὶ τὸ κωδωνοστάσιόν της καὶ νὰ κτισθῇ σχολεῖον, ἀφῆκε δὲ καὶ ἀρκετὸν ποσὸν διὰ τὴν μισθοδοσίαν τοῦ διδασκάλου.

Ἄλλ' ἀπὸ ὅλας τὰς διατάξεις τῆς διαθήκης του μία πρὸ πάντων φανερῶνει τὴν μεγαλοουργὸν ψυχὴν του:

«Ὅταν φανῇ Ἕλληνα, λέγει ἡ διαθήκη, ὁ ὁποῖος νὰ ἐφεύρῃ μίαν μεγάλην ἐφεύρεσιν ἢ νὰ πράξῃ μέγαν κατόρ-

θωμα διὰ τὴν ἑλληνικὴν πατρίδα, νὰ στεφανώνεται μὲ χρυσοῦν στέφανον καὶ νὰ λαμβάνῃ καὶ μέγα βραβεῖον πρὸς χαρὰν τοῦ καὶ ἀφοσίωσιν τῶν ὁμοίων τοῦ ὑπὲρ τοῦ ἑλληνικοῦ μεγαλείου».

Συμφώνως πρὸς τὴν διαθήκην τοῦ, τὰ ὀστᾶ τοῦ Ζάππα μετεκομίσθησαν ἐκ Βλαχίας καὶ ἐτάφησαν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σχολείου τοῦ Λαμπόβου, ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ εἰς ἓνα τοῖχον τοῦ Ζαππείου.

Κάθε ἐπισκέπτης τοῦ ὠραίου μεγάρου, ἀφοῦ διέλθῃ τὰ μαρμάρινα προπύλαια καὶ προχωρήσῃ εἰς τὴν ὠραίαν στρογγύλην στοᾶν μὲ τοὺς ὑψηλοὺς κίονας, εἰς ἓνα τοῖχον δεξιᾶ, εἰς ὕψος δύο περιπόου μέτρων, ἐπὶ ἐρυθρᾶς πλακός, τὴν ὁποίαν περιβάλλει μαρμάρινον πλαίσιον, κάτωθεν χρυσοῦ στεφάνου ἀναγινώσκει :

ΕΝΤΑΥΘΑ ΚΕΙΤΑΙ Η ΚΕΦΑΛΗ
ΕΥΑΓΓΕΛΗ ΖΑΠΠΑ

=====

«Θέλω ὅλοι οἱ Ἕλληνες νὰ πιστεύσουν πρὸ παντὸς εἰς τὸν ἑαυτὸν τους. Προοδεύουν οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν πεποίθησιν εἰς τὸν ἑαυτὸν τους, οἱ ὁποῖοι καὶ ὅταν εἶδουν δυσκολίαν καὶ κακοτυχίαν ἀκόμη, ἔχουν τὸ θάρρος καὶ τὰς ὑπερβαίνουν καὶ οἱ ὁποῖοι βλέπουν μὲ αἰσιοδοξίαν καὶ χαρὰν πρὸς τὸ μέλλον. Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι προοδεύουν καὶ αὐτὰ τὰ Ἕθνη πᾶνε μπροστά. . . .»

I. ΜΕΤΑΞΑΣ

Υ ΠΑΤΡΙΔΑ

— Ξένε, πού μόνος κι ἔρημος σὲ ξένους τόπους τρέχεις,
πές μου ποιός εἶν' ὁ τόπος σου καὶ ποιά πατρίδα ἔχεις;

— Στ' ἀγαπημένο μου χωριὸ πάντα χαρὲς καὶ γέλια.
Στ' ἀλώνια τραγουδιῶν φωνές, ξεφάντωμα στ' ἀμπέλια
κι ὅταν χορεύῃ ἡ λεβεντιά, τῆς Πασχαλιᾶς τὴ μέρα,
βροντοχτυπάει τὸ τούμπανο καὶ κελαηδεῖ ἡ φλογέρα.

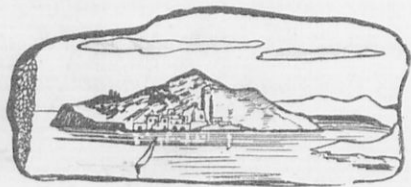
Στὴ μακρινὴ πατρίδα μου ἔχει εὐωδιὰ καὶ χάρη
τὸ ταπεινότερο δέντρο, τὸ πιὸ φτωχὸ χορτάρι·
στοὺς κλώνους τῆς ἀμυγδαλιᾶς σμίγουν ἀνθοὶ καὶ χιόνια.
καὶ φέρνουνε τὴν ἀνοιξη γοργὰ τὰ χελιδόνια.

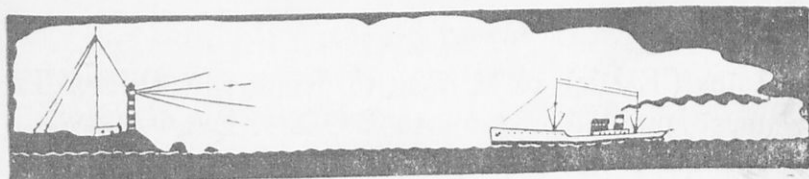
Στῶν μαγεμένων τῆς βουνῶν τὰ μαρμαρένια πλάγια
γλυκολαλοῦνε πέρδικες καὶ κλαίει ἡ κουκουβάγια.
Ἡ ἀσημένια θάλασσα μ' ἀφροὺς τὴν περιζώνει
κι ὁ οὐρανὸς μὲ τ' ἄστρα του τὴ χρυσοστεφανώνει.

Τὴ μακρινὴ πατρίδα μου πρὶν ἢ σκλαβιά πλακώση,
τὴ δόξαζε ἡ παλικάριά, τὴ φώτιζεν ἡ γνώση.
Καὶ τὼρ' ἀπὸ τὴ μαύρη γῆ, τὴ γῆ τὴ ματωμένη,
πρόβαλε πάλ' ἡ Δευτεριά σὰν πρῶτα ἀντρειωμένη!

— Φτάνει!... Τὴ χώρα πού μου λές, τὴ γνώρισά, τὴν εἶδα!
Τὴ μακρινὴ πατρίδα σου ἔχω κι ἐγὼ πατρίδα!

Υ. Δροσίνης.

Ο ΑΣΥΡΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΛΟΙΟΝ

Τὸ ἐλληνικὸν ἀτμόπλοιοι «Ἄφοβος» πλέει πρὸς τὴν Ἀμερικὴν.

Ἦ ὁ ἀσυρματιστὴς τοῦ πλοίου εὐρίσκειται καρφωμένος εἰς τὴν θέσιν του καὶ ἔχει προσηροσμένον ἐπὶ τῶν ὠτων του τὸ ἀκουστικόν. Δὲν ἀκούει τίποτε ὅμως καὶ διὰ τὴν περᾶσιν τὴν ὥραν του, εἶναι βυθισμένος εἰς τὴν ἀνάγνωσιν ἑνὸς βιβλίου, τὸ ὁποῖον ἔχει ἔμπροσθέν του, χωρὶς, ἐννοεῖται, ν' ἀφαιρέσῃ τὸ ἀκουστικόν.

Ἐξαφνα φοβερὸς κρότος ἀκούεται καὶ συγχρόνως ἰσχυρὸν τράνταγμα τοῦ πλοίου. Τί συνέβη ἄραγε; μήπως προσέκρουσε πουθενὰ ὁ «Ἄφοβος»; Ὁ ἀσυρματιστὴς ἀφήνει τὸ βιβλίον καὶ ἀμέσως πιάνει τὸ χειριστήριον τοῦ ἀσυρμάτου, διὰ τὴν στείλῃ ραδιοτηλεγράφημα.

Τὴν ἰδίαν στιγμήν ὁ πλοίαρχος τοῦ «Ἀφόβου» τηλεφωνεῖ πρὸς αὐτόν:

— Ἀσυρματιστὴς! Κάλεσε ἀμέσως εἰς βοήθειαν! Ἐκτυπήσαμεν ἄσχημα ἐπάνω εἰς ὕφαλον!

Ἀμέσως ὁ ἀσυρματιστὴς δίδει τὸ στερεότυπον δι' ὅλα τὰ πλοῖα ραδιοτηλεγράφημα: ΣΟΣ (σώσατε τὴν ζωὴν μας). Ἐπαναλαμβάνει πολλάκις τὸ σύνθημα τοῦτο καὶ γνωστοποιεῖ συγχρόνως τὸ ὄνομα τοῦ πλοίου του μετὰ τὰ γράμματα ΕΑΦ. Τὸ πρῶτον γράμμα δηλώνει τὸ κράτος, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκει

τὸ πλοῖον (Ἑλλάς), τὰ δὲ ἄλλα τὸ ὄνομα τοῦ πλοίου. Τηλεγραφεῖ λοιπὸν ἀκατάπαυστα Σ Ο Σ... Ε Α Φ.

Ἄναμένει ἀπάντησιν, ἀλλὰ δὲν ἀπαντᾷ κανεὶς. Αὐτὸς ὅμως ἐξακολουθεῖ νὰ ζητῇ βοήθειαν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἕνας ναύτης κομίζει σημεῖωμα ἐκ μέρους τοῦ πλοιάρχου, εἰς τὸ ὁποῖον σημειώνεται εἰς ποῖον μέρος ἀκριβῶς τοῦ ὠκεανοῦ εὐρίσκεται αὐτὴν τὴν στιγμὴν ὁ «Ἄφοβος».

Τὸ ἀτμόπλοιον κινδυνεύει. Ἀρχίζει νὰ κλίνη πρὸς τὴν μίαν πλευράν· ἀλλ' ὁ ἀσυρματιστὴς ἐδιαφορεῖ. Εἶναι ἀφωσιωμένος εἰς τὸ καθῆκον του. Καὶ ὅμως τὸ πλήρωμα τοῦ πλοίου ρίπτει πλέον τὰς λέμβους εἰς τὴν θάλασσαν, διὰ νὰ σώσῃ τοὺς ἐπιβάτας, οἱ ὁποῖοι περίφοβοι, μὲ τὰ σωσίβια των, σπεύδουν νὰ τοποθετηθοῦν εἰς τὰς λέμβους. Ὁ τελευταῖος, ὁ ὁποῖος θὰ κατέλθῃ ἀπὸ τὸ πλοῖον μαζὶ μὲ τὸν πλοίαρχον, θὰ εἶναι ὁ ἀσυρματιστὴς. Διὰ τοῦτο ἀτάραχος καὶ ψύχραιμος τηλεγραφεῖ διαρκῶς: Σ Ο Σ—Ε Α Φ. Τώρα προσθέτει καὶ τὴν θέσιν τοῦ πλοίου 57,8 ΒΠ (βορείου πλάτους) 34,2 ΔΜ (δυτικῶν μῆκους).

Τέλος ἀκούει ἕνα τρίξιμον καὶ σημειώνει: Ε Ν Ε. Τὸ Ε σημαίνει Ἀγγλία, τὸ Ν Ε τὸ ὄνομα τοῦ ἀγγλικῶν πλοίου, Νέλσον, ἴσως. Περιχαρὴς ὁ ἀσυρματιστὴς ἐρωτᾷ ποῦ ἀκριβῶς εὐρίσκεται τὸ πλοῖον, τὸ ὁποῖον τηλεγραφεῖ.

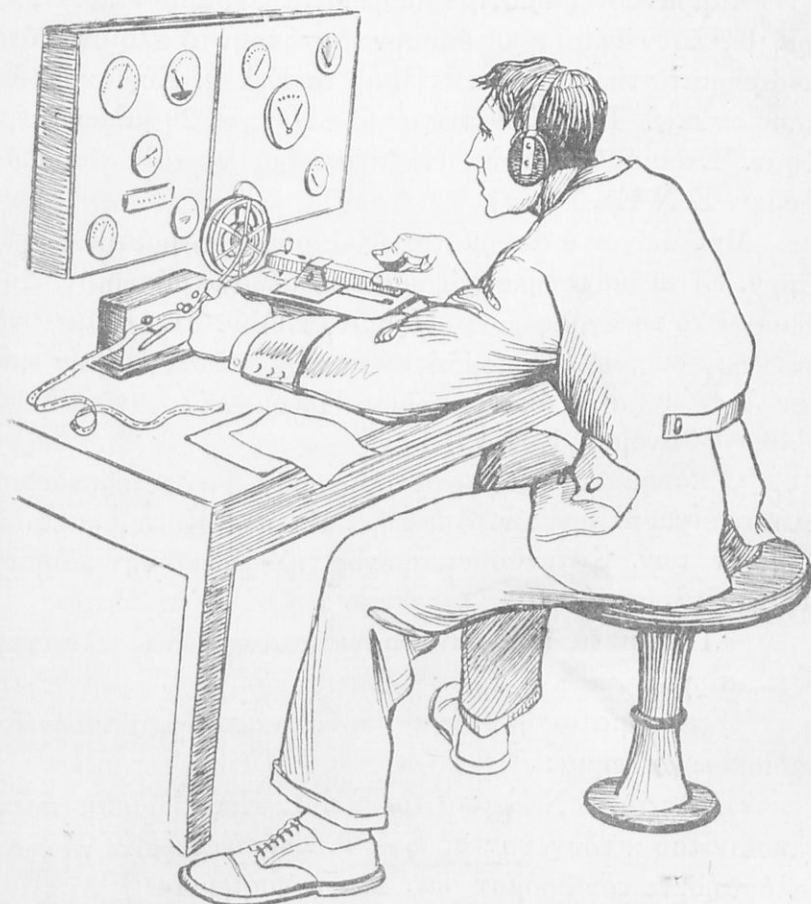
«Εὐρίσκομαι 54,2 ΒΠ-31,3 ΔΜ. Τρέχω 19 μίλια», ἀπαντᾷ τὸ Ε Ν Ε. Ὁ ἀσυρματιστὴς εἰδοποιεῖ περὶ τούτου τὸν πλοίαρχόν του. Μετ' ὀλίγον δὲ λαμβάνει καὶ ἄλλο ραδιοτηλεγράφημα ἀπὸ τὸ Ε Ν Ε:

«Εἰς τὰς 4 θὰ ἀρχίσωμεν νὰ τρέχωμεν μὲ ὄλην τὴν ταχύτητα. Θὰ σᾶς τηλεγραφήσω νέαν ταχύτητα».

Ὁ «Ἄφοβος» ἐν τῷ μεταξὺ ἔκλινε πολὺ. Σχηματίζει μὲ

τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης γωνίαν 45 μοιρῶν. Ἐκδηλοῦται ὁ ἀσυσματιστὴς.

Ὁ πλοίαρχος τὸν εἰδοποιεῖ: Τὸ ΕΝΕ ἀπέχει ἀπὸ ἡμᾶς 78

μίλια. Ἐχομεν μέγα ρῆγμα εἰς τὰ ἐμπρόσθια διαμερίσματα τοῦ πλοίου. Κάθε προσπάθεια νὰ τὸ κλείσωμεν εἶναι ματαίαια.

Ὁ ἀσυσματιστὴς μεταδίδει τὴν εἶδησιν εἰς τὸ ΕΝΕ, τὸ ὁποῖον ἀπαντᾷ: «Ἐχομεν ἀνάψει ὅλους τοὺς λέβητας.

Τώρα τρέχουμεν μὲ ταχύτητα 23 μιλίων». Εἰς τὰς 3.30' εἰδοποιεῖ πάλιν, ὅτι τρέχει μὲ ταχύτητα μεγαλυτέραν.

Ὁ «᾽Αφοβος» ὅμως ἔχει φθάσει εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον. Λαμβάνουν ραδιοτηλεγραφήματα ἐνθαρρυντικά, ἀλλ' ἀμφιβάλλουν ἂν θὰ προφθάσουν νὰ σώσουν τὸ πλοῖον. Τότε ὁ ἀσυρματιστὴς ἀκούει: «Πρὸς τὸ Ε Α Φ. Εὐρισκόμεθα πλησίον σας. Τρέχουμεν τώρα μὲ ταχύτητα 29 μιλίων τὴν ὥραν. Ἐτοιμάσατε τοὺς ἐπιβάτας, διὰ νὰ τοὺς παραλάβωμεν. Ε Ν Ε».

Μετ' ὀλίγον ὁ ἀσυρματιστὴς ἀκούει διαφορετικὸν τρίξιμον. Εἶναι ραδιοτηλεγράφημα ἀπὸ ἄλλο ἀτμόπλοιον. Σημειώνει τὸ τηλεγράφημα: «Πρὸς τὸ Ε Α Φ. Ἦκούσαμεν τὸ σύνθημά σας, ἀλλ' ὁ πομπὸς μας εἶχε πάθει βλάβην καὶ δὲν ἠδυνάμεθα ν' ἀπαντήσωμεν. Πλέομεν ὀλοταχῶς. Μετ' ὀλίγον φθάνομεν. Ε Ε Λ».

Ὁ ἀσυρματιστὴς σκιριτᾷ ἀπὸ χαράν. Τὸ δεύτερον αὐτὸ πλοῖον εἶναι ἐλληνικόν. Ἴσως ἢ «Ἑλλη»! Καὶ εἶναι πολὺ πλησίον των. Κατενθουσιασμένος τηλεφωνεῖ τὴν εἶδησιν εἰς τὸν πλοίαρχόν του.

—Τότε μετὰ ἡμίσειαν ὥραν θὰ εἶναι ἐδῶ! Ἀπαντᾷ ὁ πλοίαρχος.

Ὁ ἀσυρματιστὴς τώρα ἀκούει καὶ σημειώνει νέον ραδιοτηλεγράφημα:

«Πρὸς τὸ Ε Ν Ε ἀπὸ τὸ Ε Ε Λ. Εὐρισκόμεθα πολὺ πλησίον τοῦ κινδυνεύοντος Ε Α Φ. Σεῖς ἠμπορεῖτε νὰ ἔξακολουθήσετε τὸν δρόμον σας. Δὲν χρησιμεύετε».

Τὸ Ε Ν Ε ἀπαντᾷ: «Πολὺ καλὰ. Ἡμεῖς ἀκολουθοῦμεν τὸν πρῶτον δρόμον μας. Καλὴν ἐπιτυχίαν!»

— Ἀσυρματιστή! Τηλεφωνεῖ κάποιος ἀπὸ τὴν γέφυραν τοῦ «᾽Αφόβου». Ἐφάνη τὸ Ε Ε Λ!

Οι επιβάται ὅλοι φωνάζουν ἔξαλλοι ἀπὸ χαρὰν καὶ ζητωκραυγάζουν. Μόνον ὁ πλοίαρχος ἴσταται ἄφωνος καὶ λυπημένος ἐπὶ τῆς γεφύρας. Δὲν ἠμπορεῖ νὰ πιστεύσῃ ἀκόμη, ὅτι τὸ πλοῖον του μετ' ὀλίγον θὰ τὸ καταπιῇ ἡ θάλασσα! Μὲ τὸν «Ἄφοβο» ἔχει κάμει τόσα ταξίδια. Καὶ τώρα... Εἰδοποιεῖ τὸν ἀσυρματιστὴν νὰ ἐτοιμάζεται, διότι τὸ ΕΕΛ ἔφθασε.

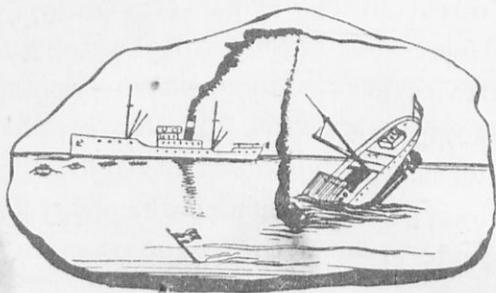
Ὁ ἀσυρματιστὴς πλησιάζει εἰς τὸ παράθυρον τῆς καμπίνας του, βλέπει τὸ ΕΕΛ καὶ συλλογίζεται: Ἄν δὲν εἴχομεν τὸν ἀσύρματον!...

Τὸ ΕΕΛ ἐπλησίασεν ἕως 80 μέτρα. Ρίπτει καὶ αὐτὸ τὰς λέμβους του εἰς τὴν θάλασσαν. Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ὅλοι οἱ ἐπιβάται καὶ οἱ ναῦται τοῦ «Ἄφόβου» εὐρίσκονται σφῶι καὶ ἀβλαβεῖς ἐπὶ τῆς «Ἑλλης». Τελευταῖος εἶχεν ἐπιβιβασθῆ ὁ ἀσυρματιστὴς. Τρέχει εἰς τὸν θάλαμον τοῦ συναδέλφου του, ἀσυρματιστοῦ τῆς «Ἑλλης» καὶ τοῦ σφίγγει θερμὰ τὸ χέρι. Ἀποστέλλουν τώρα ἀπὸ κοινοῦ τὸ ἐξῆς ραδιοτηλεγράφημα:

«Πρὸς τὸ Ε Ν Ε ἀπὸ τὸ Ε Ε Λ. Ἄπαν τὸ πλήρωμα τοῦ Ε Α Φ εὐρίσκεται ἐπὶ τοῦ πλοίου μας. Αὐτὴν τὴν στιγμήν ὁ «Ἄφοβος» κατεποντίσθη».

Καὶ διαβάζουν μαζὶ τὴν ἀπάντησιν:

«Πρὸς τὸ Ε Ε Λ ἀπὸ τὸ Ε Ν Ε. Σᾶς συγχαίρομεν. Καλὸ ταξίδι!»

Εἰς ἓν μικρὸν χωρίον πλησίον τῆς Ἑδέσσης ἐξεροράγη πρὸ δύο ἐτῶν πυρκαϊά. Τὸ πῦρ, ἀφοῦ κατέστρεψεν ἀρκετὰς οἰκίας, ἀπειλοῦσε νὰ ἐξαπλωθῇ καὶ εἰς τὸ γειτονικὸν δάσος.

Πρῶτοι εἰς τὸν τόπον τῆς πυρκαϊᾶς ἔσπευσαν οἱ φαλαγγῖται τῆς Ἑδέσσης. Αὐτοὶ μὲ μεγάλας προσπαθείας καὶ μὲ ἀληθινὴν αὐτοθυσίαν κατώρθωσαν νὰ ἐντοπίσουν καὶ κατασβέσουν τὸ πῦρ.

Κατὰ τὴν προσπάθειαν αὐτὴν εἰς φαλαγγίτης κατέπεσεν ἀπὸ ἓνα ὑψηλὸν τοῖχον καὶ ἐτραυματίσθη βαρέως. Ὁ τραυματίας μετεφέρθη ἀμέσως πρὸς νοσηλείαν εἰς τὴν Ἑδεσσαν, ἀλλ' εἶχε χάσει πολὺ αἷμα. Οἱ ἰατροὶ διέταξαν μετάγγισιν αἵματος. Ὅλοι οἱ φαλαγγῖται τότε προσεφέρθησαν νὰ δώσουν τὸ αἷμα των διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ συντρόφου των. Ἡ μετάγγις ἔγινε καὶ ὁ τραυματίας ἐσώθη.

Τὰ γεγονότα αὐτὰ ἀρκοῦν, διὰ νὰ φανερώσουν, πῶς ἡ νέα μας γενεὰ ἀντιλαμβάνεται τώρα τὴν θέσιν της μέσα εἰς τὸ ἑλληνικὸν σύνολον. Οἱ νέοι Ἕλληνες ἐννοοῦν τώρα καλά, ὅτι ἔχουν καὶ αὐτοὶ καθήκοντα μέσα εἰς τὴν κοινωνίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ζοῦν. Δι' αὐτὸ ὀργανώθησαν εἰς μίαν μεγάλην ὁμάδα εἰς τὴν Ἑθνικὴν Ὀργάνωσιν Νεολαίας καὶ ἀνέλαβον νὰ προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας των εἰς ὅ,τι ἠμποροῦν. Γνωρίζουν ὅμως, ὅτι ὁμὰς χωρὶς πειθαρχίαν δὲν ἠμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ. Δι' αὐτὸ πειθαρχοῦν ὅλοι εἰς ἓνα ἀρχηγὸν καὶ ἔχουν πάντοτε ὑπ' ὄψιν τοὺς λόγους τοῦ μεγάλου των Ἀρχηγοῦ:

«Πρέπει νὰ ἔχετε τὸ θάρρος νὰ ἀναγνωρίσετε τὴν ἀξίαν καὶ νὰ πειθαρχῆτε εἰς αὐτήν. Ἄν εὔρεθῆτε δέκα ἕως δεκαπέντε ἀπὸ σᾶς εἰς μίαν βάρκαν εἰς θάλασσαν τρικυμισμένην, φουρτουνιασμένην καὶ ἀνἀκόμη εἴσθε μεγάλοι καὶ σπουδαῖοι καὶ ἓνας ἀπὸ σᾶς εἶναι ἀπλοῦς ναύτης, ποιὸν θὰ ἀκούσετε

ἐκείνην τὴν στιγμήν, πού ἡ βάρκα σας θὰ κινδυνεύῃ νὰ πνιγῇ καὶ σὲ ποιόν θὰ πειθαρχήσετε; Εἰς τὸν ναύτην. Καὶ διατί; Διότι θ' ἀναγνωρίσετε, ὅτι ἐκείνην τὴν στιγμήν εἶναι ὁ ἰκανώτερος. Ἔτσι καὶ εἰς τὴν ζωὴν σας, ἂν αἱ περιστάσεις σᾶς ρίψουν εἰς μίαν ἀνάγκην, ὅσιν ἀξίαν καὶ ἂν δίνετε εἰς τὸν ἑαυτὸν σας, ἀναγνωρίζετε, ὅτι ἓνας ἀπὸ σᾶς εἶναι ὁ καλύτερος νὰ σᾶς ὀδηγήσῃ καὶ ὡς ἐκ τούτου ὑποτάσσεσθε εἰς αὐτόν».

Αὕτῃ εἶναι ἡ σημασία τῆς πειθαρχίας.

Μὲ τὴν πειθαρχίαν ὡς βάσιν τῆς ὀργανώσεως ἡ νέα γενεὰ τῶν Ἑλλήνων ἐργάζεται, διὰ νὰ ἡμπορέσῃ μίαν ἡμέραν νὰ διαδεχθῇ ἐπαξίως τὴν ἀνδρικήν γενεάν καὶ νὰ φανῇ καλύτερα ἀπὸ αὐτήν.

«Δὲν θέλω νὰ σᾶς εἶπω πολλὰ λόγια. Τρεῖς συμβουλὰς ἔχω νὰ σᾶς δώσω: *Νὰ ἀγαπᾶτε τὴν ἀλήθειαν. Νὰ λέγετε τὴν ἀλήθειαν καὶ νὰ θυσιάζεσθε διὰ τὴν ἀλήθειαν, ὅπως τὴν αἰσθάνεται ὁ καθένας σας καὶ ἡ καθεμία σας. Ψέμα νὰ μὴ βγῇ ποτὲ ἀπὸ τὸ στόμα σας.*

Δευτέρα συμβουλή, ποῦ σᾶς δίνω, εἶναι, ὅταν ἐργάζεσθε, νὰ ἐργάζεσθε σοβαρὰ καὶ αὐτό, εἰς τὸ ὅποῖον ἐργάζεσθε, νὰ τὸ κάνετε σοβαρόν. Καλύτερον ὀλίγον καὶ κατὰ βάθος καὶ εἰς ὅλην του τὴν ἔκτασιν, παρὰ πολλὰ καὶ ἐπιπόλαια. Αὐτὸ θὰ σᾶς χρησιμεύσῃ εἰς ὅλην σα τὴν ζωὴν.

Καὶ τρίτη συμβουλή: *Νὰ ἔχετε ἀπόφασιν νὰ εἴπετε εἰς ἡμᾶς, τὴν γενεάν πού σᾶς καθοδηγεῖ τώρα, ἐκεῖνο-πού ἔλεγαν τὰ παιδιὰ τῶν Σπαρτιατῶν εἰς τοὺς πατέρας των καὶ τοὺς συντρόφους των: «Ἄμες δέ γ' ἐσόμεθα πολλῶ κάρρονες»,—καὶ ἡμεῖς θὰ γίνωμε πολὺν καλύτεροί Σας.*

Τότε ἡ Ἑλλάς θὰ πάῃ μπροστά».

« ΚΑΜΕ ΤΟ ΚΑΛΟ ΚΑΙ ΡΙΞ' ΤΟ ΣΤΟ ΓΙΑΛΟ »

Εἰς μίαν μεγάλην πόλιν ἔζη κάποιος πολὺ πλούσιος ἄνθρωπος. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἦτο τόσον φιλόανθρωπος καὶ τόσον εὐεργετικός, ὥστε διέθετεν ἄφθονα χρήματα εἰς κοινωφελεῖς σκοποὺς καὶ εἰς συνδρομὰς πρὸς τοὺς δυστυχεῖς, γνωστοὺς καὶ ἀγνώστους. Ἡ ἀγαθοεργία ἦτο δι' αὐτὸν ἡ προσφιλεστέρα ἐνασχόλησις. Χάριν αὐτῆς παρημέλει καὶ τὸν ἑαυτὸν του ἀκόμη.

Κατόικει εἰς μίαν σοφίταν. Ἐτρέφετο καὶ ἐνεδύετο πτωχικά. Διὰ τοῦτο οἱ γνωστοὶ καὶ οἱ γείτονές του τὸν ἐθεώρουν ὡς μέγαν φιλάργυρον καὶ τὸν εἶχον ὀνομάσει «ἐξηνταβελόνην».

Ἄλλ' ὁ καλὸς αὐτὸς ἄνθρωπος, ἂν καὶ ἐγνώριζε τί ἐλέγετο περὶ αὐτοῦ, δὲν ἠθέλησε ποτὲ νὰ φανερώσῃ εἰς κανένα πῶς διεχειρίζετο τὴν περιουσίαν του. Ἠκολούθει τὸ ρητὸν τοῦ Εὐαγγελίου: «μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιὰ σου!» καὶ ἐνῆργει ὅλας τὰς εὐεργεσίας του κρυπτόμενος ἐπιμελῶς. Συνεισέφερεν εἰς τὴν ἴδρυσιν καὶ συντήρησιν φιλο-
 θρωπικῶν ἰδρυμάτων ἀνωνύμως. Ἐκεῖνο μόνον, τὸ ὁποῖον δὲν παρέλειπε ποτὲ νὰ κάμῃ, ἦτο νὰ καταγράψῃ ἐπιμελῶς πᾶσαν ἀγαθοεργίαν του εἰς ἓν βιβλίον, τὸ ὁποῖον ἐκράτει μυστικά. Ἦθελεν, ὅταν ἀποθάνῃ, ν' ἀφήσῃ αὐτὸ τὸ βιβλίον, διὰ νὰ μάθουν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι τὸν ἐκακολόγουν, πόσον ἄδικον εἶχον.

Ἐγήρασεν. Ὅταν ἠσθάνθη, ὅτι ἐπλησίαζον πλέον αἰτελευταῖαι του ἡμέραι, εἶχεν ἐξοδεύσει ὀλόκληρον σχεδὸν τὴν περιουσίαν του εἰς ἀγαθοεργίας. Δὲν τοῦ εἶχε μείνει σχεδὸν τίποτε ὡς μόνην του ἀπόλαυσιν καὶ παρηγορίαν εἶχε τὸ κατὰστίχόν του. Ὅταν τὸ ἐδιάβαζεν, ἦρχοντο εἰς τὴν μνήμην του γλυκεῖαι ἀναμνήσεις. Ἐβλεπεν ἐκεῖ μέσα ἀπηλπισμένους,

οἱ ὅποιοι ἔλαβον νέας ἐλπίδας· ἔβλεπεν ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ἔδυστύχησαν κατὰ τὴν πάλιν τοῦ βίου καὶ οἱ ὅποιοι συνῆλθον ἀπὸ τὰς εὐεργεσίας του. Ἔφερεν εἰς τὴν μνήμην του τοὺς μακροὺς καὶ ἀποτελεσματικούς ἀγῶνας, τοὺς ὁποίους εἶχεν ἀναλάβει διὰ τοὺς πτωχοὺς καὶ δυστυχεῖς τοῦ κόσμου τούτου. Τὰ μικρὰ γράμματα τοῦ βιβλίου ἔζωντάνευον καὶ ἀπὸ τὰ φύλλα τοῦ καταστίχου ἀνεδίδετο μία ἑλαφρὰ εὐχαρίστησις, πὺν προήρχετο ἀπὸ τὴν ἀνάμνησιν τῶν εὐγενῶν πράξεών του.

Ἡ τελευταία στιγμή τοῦ γέροντος ἐπλησίαζε. Διὰ τελευταίαν φορὰν ἔλαβε τὸ βιβλίον του καὶ ἐσκέφθη: «Ἐγὼ τώρα πηγαίνω, θὰ μείνῃς ὅμως σύ, διὰ νὰ μαρτυρήσῃς, ποῖος ἦμουν ἐγώ!»

Ἐξαφνα ὅμως διηρωτήθη: «Καὶ διατί αὐτό; καὶ ποῖον θὰ ὠφελήσω; μόνον διὰ ν' ἀποκτήσω ὑστεροφημίαν;»

Κατεβίβασε τὴν κεφαλὴν του. Πόσον ἐντροπιασμένον ἐθεώρησε τὸν ἑαυτόν του κατὰ τὴν μεγάλην αὐτὴν ὥραν! Πόσον μικρὸς ἦτο ἀπέναντι τῆς διαγωγῆς, τὴν ὁποίαν ἐδείκνυεν ἐπὶ τόσα ἔτη καὶ μὲ τὴν ὁποίαν παρηγορεῖτο! Πόσον μικρὸς, πόσον μάταιος!

Ἐρριψε τὸ βιβλίον του εἰς τὰς φλόγας καὶ ἠὺχαριστήθη πολὺ, διότι αἱ τρέμουσαι χεῖρες του εὐρῆκαν ἀκόμη αὐτὴν τὴν δύναμιν.

Καὶ μαζὶ μὲ τὰς φλόγας τοῦ βιβλίου, αἱ ὁποῖαι ἐσβήνοντο σιγὰ σιγὰ, ἔσβησαν καὶ τὰ μάτια του.

ΤΟ ΑΛΩΝΙΣΜΑ

Αἱ θημωνιαὶ τοῦ θερισμοῦ ὑψάνονται ὀλόχρυσοι, μίαν φορὰν τὸ ἔτος, τὸν μῆνα Ἄλωνάρην — Ἰούλιον — ὡσὰν πύργοι εἰς τὸ ὑψηλὸν ὄροπέδιον τοῦ χωρίου. Ἐκεῖ ἐπάνω, ὅπου ὀλόκληρον, θαρρεῖτε, παιδιὰ μου, μετόκησε τὸ χωρίον, κάθε χωρικὸς ἔχει τὴν θημωνιάν του, πλησίον τῆς ὁποίας ὅλον τὸν μῆνα τοῦτον ἐργάζεται καὶ ζῆ. Τὰ ἀλώνια ἐδῶ καὶ ἐκεῖ λάμπουν στρωμένα, ἔτοιμα νὰ δεχθοῦν τὰ δεμάτια τῶν σπαρτῶν μὲ τὴν αὐγὴν, διὰ ν' ἀρχίσῃ τὸ ἀλώνισμα.

Καὶ ἐν παμμέγιστον, πέραν ἐκεῖ εἰς τὸ ἄκρον, τοῦ γερο-Δήμου, τοῦ πρωτογεωργοῦ καὶ πρωτοκτηματίου, μὲ τὴν αὐγὴν—πρωὶ πρωὶ—ἤρχισε τὸ ἀλώνισμα πρῶτον. Τέσσαρες ἵπποι πηδοῦν ἐπάνω εἰς τὰ λυμένα δεμάτια τοῦ σίτου καὶ τὰ διαλύουν καὶ συντρίβουν τὰ καρπερά των στάχνα.

Καὶ ὁ γερο-Δῆμος μαστίζει ὀπισθεν καὶ παρακινεῖ τοὺς ἵππους του εἰς τοὺς ἀτελευτήτους κύκλους των. Μέσα εἰς τὸ μέγαλον ἐκεῖνο πετράλωνον τρέχει λαχανιασμένος καὶ ἀλωνίζει, ἐνῶ οἱ παραγιοὶ του παραστέκονται καὶ τὸν ὑπηρετοῦν.

Ἄ! Ἄ! ἀκούεται ἡ φωνὴ του πρώτῃ ὀπισθεν τῶν τεσσάρων ἵππων καὶ ἐξυπνᾷ τοὺς ἄλλους γεωργοὺς, πὺ ἀκόμη

κοιμῶνται ὅλοι. Ἡ κυρα-Δήμαινα μὲ ἐν ἀγροτικὸν σάρωθρον σαρώνει τὰ στάχυα, ποὺ σκορπίζουσι ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, οἰκονόμος τῆς ἐσοδείας, ὅπως καὶ εἰς ὅλα τῆς πάντοτε. Σαρώνει καὶ συνάμα μὲ τὸ σάρωθρόν της τὸ ἀκανθωτὸν διώκει τὰς ὄρνιθας καὶ τὰς χήνας, ποὺ εἰσορμοῦν καὶ καταπίνουν ὀλόκληρα στάχυα.

Μετ' ὀλίγον ὅλα τὰ ἀλώνια ἐτέθησαν εἰς κίνησιν. Ὅλον τὸ ὄροπέδιον ἀντηγεῖ ἀπὸ τὰς ζωηρὰς τῶν γεωργῶν ἀνακραυγὰς, οἱ ὅποιοι μαστίζουσι τοὺς ἵππους τῶν ἀλωνίζοντες τοὺς θερισμοὺς των.

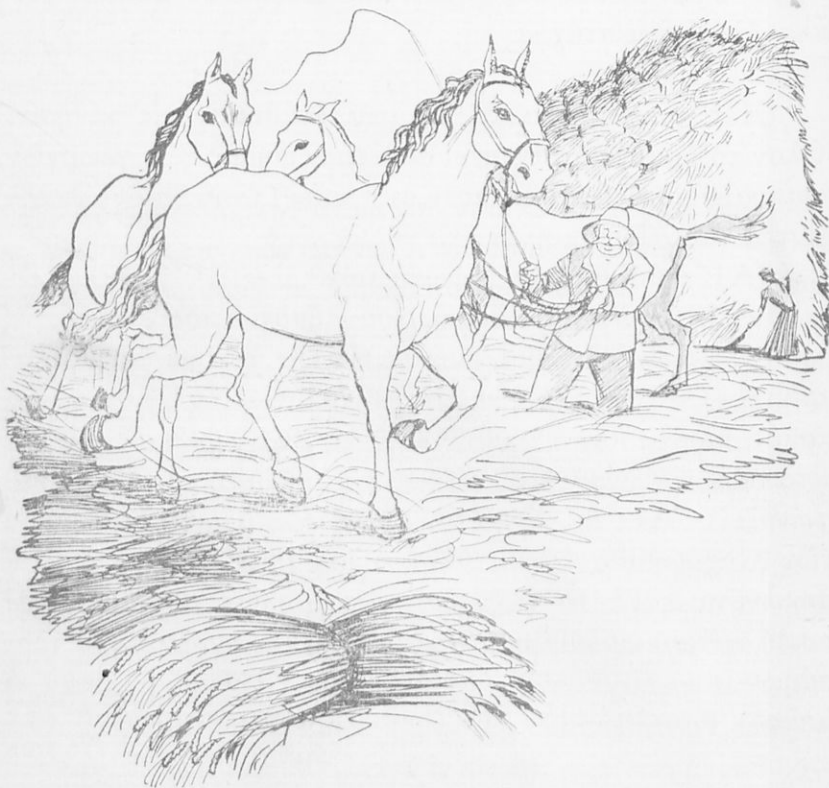
Ἄ! Ἄ! ἀκούεται ἡ φωνὴ των.

Ἄλλὰ πρῶτος εἰς ὅλα ὁ γερο-Δῆμος, ὁ πρωτογεωργός· πρῶτος εἰς τὸ ἀλώνισμα, πρῶτος εἰς τὴν φωνήν. Αὐτὸς διακρίνεται ἐπάνω εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο ὄροπέδιον. Κοντὸς καὶ παχύς, μὲ ἓνα πλατύγυρον σκιάδιον, κατακόκκινος, μὲ τὸν χιτῶνα τὸν γεράνιον, μὲ ἀνοικτὰ τὰ στήθη, ἀλωνίζει καὶ φωνάζει: Ἄ! Ἄ! Χωμένος μέσα εἰς τὰ λυμένα δεμάτια τῶν σταχύων μέχρι τῶν γονάτων παραπατεῖ καὶ πίπτει καὶ σηκώνεται καὶ ξαναπίπτει καὶ πάλιν σηκώνεται. Μόλις ἤμπορεῖ νὰ παρακολουθήσῃ τοὺς πτερωτοὺς κύκλους τῶν τεσσάρων ἵππων του, τοὺς ὁποίους ὁμως καταφθάνει βαρὺ τὸ μακρὸν μαστίγιόν του καὶ ἐρεθίζει αὐστηρὰ ἡ φωνὴ του.

— Τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ, γιέ μου!

Ἄκούεται παρέχει φωνὴ τρέμουσα γραΐας ἡ ὁποία βοηθεῖ τὸν υἱὸν της τὸν Θανάσον, ὅπου μόνος μ' ἓνα ἵππον ἀλωνίζει τὴν μικρὰν του θημωνιάν. Ἀφοῦ κατεπάτησε καὶ ὁ ἴδιος μὲ τοὺς βαρεῖς του πόδας τὰ στάχυα, ὀπισθεν τοῦ ἵππου, ἤδη σωρεύει τὸ ἀλώνισμα εἰς σωρὸν ὑψηλόν. Ἄλλὰ

φαίνεται οὗτος ἀκόμη ὑψηλότερος εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς γριάς, ἢ ὅποια ὄνειρεύεται τὸν ἄρτον τῆς νέας ἐσοδείας. Ὁνειρεύεται καὶ συγκινεῖται μὲ τὴν σκέψιν, ὅτι θὰ φάγῃ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἄρτον ἀπὸ ἐφετινὸν «σιτάρι», ἄρτον

μὲ τὸν ἰδρωῶτα τοῦ υἱοῦ της ποτισμένον, ἄρτον μὲ τὰς μητρικὰς της εὐλογίας ψημένον, τὸν ἄρτον, ὅπου εἶπεν ὁ Θεός: Μὲ τὸν ἰδρωῶτα τοῦ προσώπου σου θὰ φάγῃς τὸν ἄρτον σου.

— Τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ, γιέ μου!

Ἐψώθη ὁ ἥλιος, ἕως δύο καλάμια εἰς τὸν ὀρίζοντα. Καὶ ἰδοὺ, ἕξαφνα, ἐπῆρε τὸ δροσερὸν ἀεράκι, τὸ ὅποιον τόσον ζωογονεῖ τὰς καρδίας τῶν γεωργῶν καὶ δροσίξει τὰ στήθη των. Αἱ κορυφαὶ τῶν πεύκων ἐσεισθησαν πρῶται εἰς χαίρεισμόν.

«Χαίρεται ὁ πεῦκος, χαίρεται, χαίρεται τὸν ἀέρα...», ἀρχίζει νὰ τραγουδῇ τότε μία συντροφιά χωρικῶν.

Ἐὖ ἥλιος ὑψώνεται εἰς τὸ κατακόρυφον.

Καὶ ὁ Ζέφυρος, ὀλονέν δυναμούμενος, διασκελίζει τὰ βουνὰ καὶ γλυκὺ ἀκούεται τὸ θρόισμα τῶν πεύκων, δροσίζον τὰς ψυχὰς τῶν γεωργῶν...

Ἐβράδιασεν. Ὁ γερο-Δῆμος ἐξέξεψε τοὺς τέσσαρας ἵππους του, οἱ ὅποιοι ἐλεύθεροι, λυμένοι, ξεξαλιζονται ἀπὸ τὸ κυκλικὸν ἀλώνισμα, τρώγοντες ἡρέμα νεοπατημένην καλάμην. Καὶ ὁ γερο-Δῆμος, ἀκουμβήσας εἰς μίαν ἀπομείνασαν θημωνιάν του, ξεκουράζεται, ἵνα μετ' ὀλίγον φάγη τὸ δεῖπνον του, ποὺ παρασκευάζει ἡ κυρα-Δήμαινα ἐκεῖ πλησίον...

Η ΘΗΜΩΝΙΑ

Ἐγὼ εἶμαι ἡ βλογημένη θημωνιά,
 ποὺ ἀπὸ χρυσὰ πυργώνομαι δεμάτια,
 ἕνα μονάχα μήνα τῆ χρονιά,
 μὰ μὲ ζηλεύουν κάστρα καὶ παλάτια.
 Ἐγὼ εἶμαι ἡ εὐλογημένη θημωνιά.

Ἐμένα δὲ μὲ χτίζουσι μὲ λιθάρια,
 μὲ χώματα, μὲ ξύλα, μὲ νερά.
 Μὲ στήνουν λυγερὲς καὶ παλικάρια
 μὲ στάχυα, μὲ τραγούδια, μὲ χαρά.
 Κι ὁ ἰδρὼς μὲ ραίνει μὲ μαργαριτάρια.

Ἐγὼ εἶμαι τῶν ἀνθρώπων ἡ κυψέλη,
 ποὺ κρύβει τὴν ἀτίμητη τροφή,
 ποὺ κάθε χρόνο ἡ μάνα Γῆ τοὺς στέλλει,
 μὲς ἀπ' τὰ σπλάχνα μὲ στοργὴ κρυφὴ,
 γλυκύτερη ἀκόμη κι ἀπ' τὸ μέλι.

Λάμπω σὰν ἥλιος, λάμπω σὰ φεγγάρι
 καὶ σέρνω σκλάβα πίσω τὴ ζωὴ
 μὲ τὸ χρυσό, ξανθὸ μου τὸ σιτάρι,
 ποὺ λαχταροῦν ρηγάδες καὶ λαοὶ
 καὶ μὲ λατρεύουν σὰν προσκυνητάρια.

Ἐγὼ εἶμαι ἡ τιμημένη θημωνιά,
 ποὺ ἀπὸ χρυσὰ πυργώνομαι δεμάτια,
 ἕνα μονάχα μῆνα τὴ χροιά
 καὶ μὲ ζηλεύουν κάστρα καὶ παλάτια.
 Ἐγὼ εἶμαι ἡ εὐλογημένη θημωνιά.

Γ. Στρατήγησ.

ΣΤ' ΑΛΩΝΙΑ

Στ' άλωνια καλοσάρωτα και ξεχορταριασμένα,
 θὰ ξαπλωθοῦν οἱ θημωνιές, ξανθόμαλλες πλεξίδες
 Τὰ στάχυα τρίβει καὶ μασσᾶ περνώντας ἢ ροκάνα,
 πλατάνι τὸ σαγόνι της, τὰ δόντια της στουρνάρια.
 Τὰ βόδια σέρνουν τὸ θεριό, ζευγαρωτὰ δεμένα
 καὶ δαμασμένο τὸ πατᾶ, τὰ βόδια κυβερνώντας
 ὠραία ἀρματοδρόμισσα, λαμπαδωτὴ στημένη.
 Στὰ χεῖλη της ὁ σάλαγος γλυκόφωνο τραγούδι,
 στὰ χέρια της ἀπόνετο καλάμι εἶν' ἢ βουκέντρα.
 Ὁ νοικοκύρης τ' άλωνιοῦ, μὲ τὸ κρασί στὸ γόνα
 κερνᾶ τοὺς ξένους, πού περνοῦν καὶ κράζει τοὺς γειτόνους·
 κι ἕνας λυράρης, παίζοντας τυφλός, τυφλὰ τὴ λύρα,
 μοιράζει εὐχὲς γιὰ τὴ σοδειά, κάθε φορὰ πού πίνει.
 Κι ἀρχίζει τὸ ξανέμισμα τῆς νύχτας μὲ τ' ἀπόγειο·
 σύννεφο ἀπ' τὰ ξυλόφτυαρα, στὰ οὐράνια ἀναπετώντας,
 τ' ἄχυρο φεύγει ἀνάλαφρο καὶ τὸ σιτάρι πέφτει
 γύρω στὸ φῶς τῶν φαναριῶν, χρυσὴ ψιχάλα ἀπ' τ' ἄστρα.

Γ. Δροσίνης.

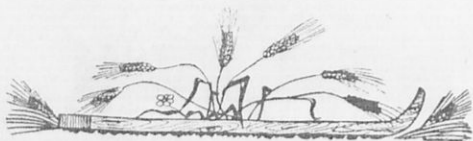

ΤΟ ΨΩΜΙ

Καλόδεχτο τὸ φόρτωμα, πὸν θάρθη ἀπὸ τὸ μύλο,
 πρωτόσταλτο, πρωτάλεστο, πρώτη χαρὰ τῆς σκάφης.
 Ζυμώνουν τ' ἀνασκουμπωτὰ τῆς πρωτονύφης χέρια
 καὶ πλάθουν τὰ πρωτόπλαστα ψωμιὰ μὲ τὶς παλάμες
 μὲς στὴν καλοπελεκητὴ πινακωτὴ, προικιό της.
 Τὸ φοῦρνο καίει, τεχνίτισσα στὸ φοῦρνο, ἢ γιὰ κυρούλα
 ξανανιωμένη, ἀφήνοντας τὴ συντροφιά τῆς ρόκας.

Ἔω βραδινὸ συμμάζεμα στὸ σπιτικὸ κατώφλι,
 καρτέρεμα ἀνυπόμονο τοῦ πυρωμένου φούρνου!
 κι ὦ μέθυσμα, ἀπ' τὴ μυρωδιὰ πρώτου ψωμιοῦ, πὸν ἀχνίζει
 κομμένο ἀπὸ τὸ γέροντα παπποῦ χωρὶς μαχαίρι
 καὶ μοιρασμένο στὰ παιδιά, στίς νύφες καὶ στ' ἀγγόνια.
 Καὶ σύ, θυσία τῶν ταπεινῶν στὴ θεία τὴν καλοσύνη,
 σημαδεμένο ἀνάμεσα μὲ τοῦ σταυροῦ τὴ βούλα,
 καλοπλασμένο πρόσφορο, τῆς ἐκκλησιᾶς μεράδι,
 πὸν θὰ κοπῆς τὴν Κυριακὴ μὲς στ' ἀργυρὸ ἀρτοφόρι
 καὶ στ' ἅγιο δισκοπότηρο μὲ τὸ κρασί θὰ σμίξης!

Γ. Δροσίνης.

ΑΠΟ ΕΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΤΩΝ ΦΥΤΩΝ

Τὰ φυτὰ ἀπεφάσισαν ἐπὶ τέλους νὰ κάμουν καὶ αὐτὰ συνέδριον. Ἠθέλησαν νὰ διαμαρτυρηθοῦν κατὰ τῶν ἀνθρώπων διὰ τὴν ἀδιαφορίαν καὶ τὴν ἀγνωμοσύνην των πρὸς αὐτὰ καὶ τέλος νὰ παρουσιασθοῦν εἰς τὴν Κυβέρνησιν καὶ νὰ ζητήσουν τὴν ἰκανοποίησιν τῶν δικαίων των.

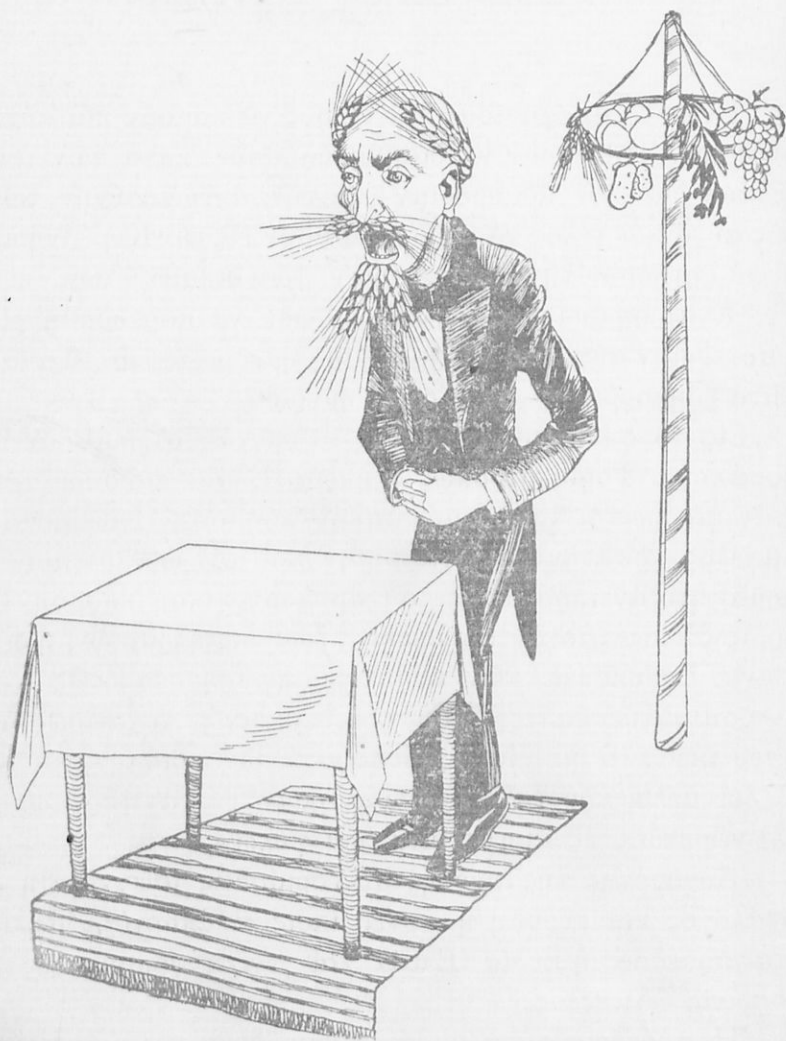
Ἐνας δημοσιογράφος κατῳρθωσε νὰ παρευρεθῆ εἰς τὸ συνέδριον αὐτὸ καὶ νὰ κρατήσῃ σημειώσεις, τὰς ὁποίας ἔπειτα ἐδημοσίευσεν εἰς μίαν ἐφημερίδα.

Εἰς τὸ συνέδριον αὐτὸ ὄλα τὰ φυτὰ ἔστειλαν ἀντιπροσώπους. Τοιοῦτοτρόπως ἡ κυρία Ἑλαία παρουσιάσθη ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ ἐλαιοφυτικοῦ κόσμου. Ἡ δεσποινὶς Ἀμπελος, μὲ τὴν ξανθὴν κόμην καὶ τὸ ὠραῖον παράστημα, ἦτο ἀντιπρόσωπος τοῦ ἀμπελουργικοῦ κόσμου. Ὁ κύριος Σίτος ἦτο ἀντιπρόσωπος τῶν δημητριακῶν, ἡ δεσποινὶς Βερυκοκέα τῶν πυρηνοκάρπων, ἡ δεσποινὶς Νεραντζούλα τῶν ἐσπεριδοειδῶν, ἡ δεσποινὶς Λαχανίδα τῶν κηπευτικῶν, ὁ κ. Βαμβακόσπορος τῶν βιομηχανικῶν. Πολλοὶ ἄλλοι προσέτι παρουσιάσθησαν ὡς ἀντιπρόσωποι ἄλλων φυτῶν, ἐξ ἀμφοτέρων τῶν φύλων.

Ἀρχομένης τῆς πρώτης συνεδριάσεως ἀνεγνώσθη ὁ κατάλογος καὶ εὔρέθη ἡ συνεδρίασις ἐν ἀπαρτίᾳ. Ἐκλέγεται πρόεδρος ἡ κυρία Ἑλαία καὶ γενικὴ γραμματεὺς ἡ δεσποινὶς Ἀμπελος.

Ἡ πρόεδρος καταλαμβάνει τὴν ἔδραν τῆς καὶ κρούει τὸν κώδωνα.

— Ἀρχεται ἡ συνεδρίασις, λέγει. Τὸν λόγον ἔχει ὁ κ. Σίτος.

Σίτος (ὄμιλεϊ). Ἀγαπητοὶ συνάδελφοι!
Εἶναι γνωστὰ εἰς ὅλους ὑμᾶς τὰ αἴτια, τὰ ὅποια μᾶς
ἠνάγκασαν νὰ ἐγκαταλείψωμεν τοὺς ἀγροὺς καὶ τοὺς κήπους

καὶ νὰ συγκεντρωθῶμεν σήμερον ἐδῶ. Ὡς ἀντιπρόσωπος τῶν δημοτριακῶν καὶ ιδίως τῶν σιτηρῶν, θὰ περιορισθῶ, διὰ νὰ μὴ σᾶς κουράσω πολὺ, εἰς τὰς ἰδικὰς μας ἀνάγκας.

Δὲν γνωρίζω, ἂν πρέπει νὰ εὐγνωμονῶμεν τὴν ἀρχαίαν θεὰν Δήμητρα, ἢ ὁποία εἶχε τὴν ἔμπνευσιν νὰ δώσῃ τοὺς σπόρους μας εἰς τὸν βασιλόπαιδα τῆς Ἑλευσίνος Τριπτόλεμον, διὰ νὰ διδάξῃ τοὺς ἀνθρώπους νὰ μᾶς καλλιεργοῦν. Ἐκεῖνο ὅμως, τὸ ὁποῖον γνωρίζω καλῶς, εἶναι ὅτι σήμερον ὑποφέρομεν. Ἐποφέρομεν τὰ πάνδεινα· αὐτὴ εἶναι ἡ καθαρὰ ἀλήθεια. Μᾶς δίδουν τροφὰς πολὺ ἀνεπαρκεῖς ἢ καὶ πολλάκις καμμίαν τροφήν. Δίψα, ἀσθενεῖαι καὶ ὅλα τὰ κακὰ ἔχουν ἐπιπέσει ἐπάνω μας.

Καὶ νὰ σκέπτεται κανεὶς, ὅτι οἱ κύριοι ἄνθρωποι τῆς Ἑλλάδος καλλιεργοῦν δι' ἡμῶν τοὺς περισσοτέρους ἀγρούς τῶν (75 %) καὶ ὅτι ἔχουν τὴν παράλογον ἀξίωσιν νὰ τοὺς παρέχωμεν καλὰς ἐσοδείας, διὰ νὰ χορταίνουσι ψωμί, χωρὶς ὅμως νὰ κάμνουν κάτι τι καὶ διὰ τὴν ἰδικὴν μας ζωὴν! (Αἰσθησις.)

Ἀκούσατε, κυρία καὶ κύριοι, μίαν εἰκόνα ἀπὸ τὴν ζωὴν μας:

Ἐνῶ «τ' ἀφεντικά μας», — οἱ κ. κ. γεωργοὶ — γνωρίζουν πόσον ὑποφέρομεν ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν τροφῆς, ἀπὸ τὴν ξηρασίαν, ἀπὸ τὰ ἄγρια βότανα — τὰ ὁποῖα κάθε τόσον ὡς πειναλέοι λύκοι φυτρῶνουν μεταξὺ μας καὶ μᾶς φθείρουσι τὴν ζωὴν — ἀπὸ τὰς ἀσθενείας, δὲν κάμνουν τίποτε, διὰ νὰ μᾶς σώσουν. Δὲν σκάπτουσι βαθέως τὰ χωράφια, διὰ ν' ἀποθῆκευθοῦν ἐντὸς αὐτῶν αἱ βροχαί. Δὲν μᾶς δίδουσι τὰς τροφὰς, τὰς ὁποίας ἐγκλείουσι τὰ χημικὰ λιπάσματα. Δὲν ἀπολυμαίνουσι τοὺς σπόρους μας, πρὶν μᾶς σπείρουσι. Δὲν μᾶς κάμνουσι σκαλίσματα. Δὲν...δὲν...δὲν μᾶς κάμνουσι τίποτε ἀπ' αὐτὰ, ἀλλὰ μᾶς ἀφήνουσι εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ! Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα

ποῖον εἶναι; Νὰ ὑποφέρωμεν καὶ ἡμεῖς, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ νὰ πεινοῦν.

Δὲν εἶναι μόνον αὐτά, κυρίαί καὶ κύριοι. Ἐντὶ νὰ ἐργάζωνται συστηματικῶς διὰ τὸ ἰδικόν μας καὶ διὰ τὸ ἰδικόν των συμφέρον, μόλις « γρατσουνίζουσι » εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τὸν ἀγρὸν καὶ ἀμέσως σκορπιστὰ καὶ ὅπως τύχη σπείρουσι τοὺς σπόρους μας. Καὶ οὕτω, ὅσοι ἐξ ἡμῶν δὲν πέσουν μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν βαθέως ἐντὸς τῆς ὠργωμένης γῆς, ὅσοι δηλαδὴ σωθοῦν ἀπὸ τὴν ἀσφυξίαν, ἢ ὅσοι δὲν ἀπομείνουσι ἀκάλυπτοι ἀπὸ τὸ χῶμα καὶ σωθοῦν οὕτως ἀπὸ τὰ στόματα τῶν πτηνῶν, αὐτοὶ μόνον θὰ φυτρώσουσι. Οἱ περισσότεροι ὁμοῦς χάνονται ἕνεκα τῆς κακῆς σπορᾶς, τὴν ὁποίαν ἔκαμαν οἱ ἄνθρωποι. Τριακόσια τόσα ἑκατομμύρια δραχμῶν ζημιώνονται κατ' ἔτος οἱ κύριοι ἄνθρωποι ἀπὸ τὰ θύματα τῆς κακῆς αὐτῆς σπορᾶς. (Αἰσθησις εἰς τὸ ἀκροατήριον καὶ διαμαρτυρίαί.) Καὶ ὁμοῦς δὲν θέλουσι νὰ συνέλθουσι καὶ νὰ σκεφθοῦν.

Ἄλλ' ὡς ἴδωμεν τί γίνεται περαιτέρω. Αὐτοὶ λοιπὸν οἱ σπόροι, οἱ ὁποῖοι ἐσώθησαν ἀπὸ τὸν ἐξ ἀσφυξίας θάνατον καὶ ἀπὸ τὰ πτηνὰ καὶ ἔχουσι τὴν τύχην νὰ φυτρώσουσι, δὲν εἶναι ἐξησφαλισμένοι ἀπὸ τὴν καταστροφὴν. Ἐχουσι ν' ἀντιμετωπίσουσι πολλοὺς ἐχθροὺς ἀκόμη μέχρι τῆς ὠριμάνσεως τῶν καρπῶν των. Ποίους νὰ πρωτοαναφέρω; τὰ ἄγρια βότανα, τὰς ἀσθενείας τοῦ δαυλίτου καὶ τῆς σκωριάσεως (κοκκινίλας), τὸν λίβαν;... ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἐχθροὶ δὲν ἀφήνουσι νὰ περάσῃ κανὲν ἔτος, χωρὶς νὰ καταστρέφουσι μὲ ἀδικίαν πολλοὺς ἐξ ἡμῶν.

Ἐνεκα τῶν ἀνωτέρω λόγων, κυρίαί καὶ κύριοι συνάδελφοι, ἐξ ὀνόματος τῶν φυτῶν, τὰ ὁποῖα ἀντιπροσωπεύω, ἔχω νὰ ὑποβάλω θερημὴν παράκλησιν εἰς τὸ συνέδριόν μας,

ὅπως συμπεριλάβῃ εἰς τὴν διαμαρτυρίαν, τὴν ὁποίαν θὰ στείλῃ εἰς τοὺς γεωργοὺς καὶ τὰ ἐπόμενα ἰδικὰ μας αἰτήματα διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς καταστάσεώς μας :

1. Θέλομεν νὰ καλοδουλεύουν οἱ γεωργοὶ μὲ βαθέα ὀργώματα τοὺς ἀγρούς, εἰς τοὺς ὁποίους μᾶς καλλιεργοῦν.

2. Θέλομεν νὰ μᾶς λιπαίνουν μὲ φωσφορικά λιπάσματα κατὰ τὸ φθινόπωρον καὶ νὰ μᾶς δυναμώνουν μὲ ἐπιφανειακὰς λιπάνσεις κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Φεβρουαρίου.

3. Θέλομεν νὰ ἀπολυμαίνουν τοὺς σπόρους μας, πρὶν τοὺς σπείρουν, διὰ νὰ σωθῶμεν ἀπὸ τὴν φοβερὰν ἀσθένειαν τοῦ δαυλίτου.

4. Θέλομεν νὰ μᾶς σπείρουν εἰς γραμμὰς καὶ ὄχι «στὰ πεταχτά», διὰ νὰ ἀναπνέωμεν καὶ νὰ ἡλιαζώμεθα κανονικῶς καὶ

5. Θέλομεν νὰ καταστρέφουν τὰ ἄγρια βότανα, μόλις βλέπουν αὐτὰ ἐτοιμαζόμενα νὰ ἀπειλήσουν τὴν ζωὴν μας, κάμνοντες σκαλίσματα καὶ νὰ μὴ λησμονοῦν ποτέ, ὅτι τὸ σκάλισμα εἶναι «μισὸ πότισμα».

Τέλος, παρακαλῶ νὰ τονισθῇ εἰς τοὺς γεωργοὺς, ὅτι τότε πρέπει νὰ εἶναι βέβαιοι, ὅτι θὰ δώσωμεν εἰς αὐτοὺς καλὰς ἐσοδείας, ὅταν λάβουν ὑπὲρ ἡμῶν τὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα προτείνομεν.

Αὐτὰ τὰ μέτρα εἶχα νὰ προτείνω, κ. κ. συνάδελφοι, ὑπὲρ τῶν φυτῶν, τὰ ὁποῖα ἀντιπροσωπεύω, εἶπε τελειῶντων ὁ Σῆτος καὶ ἐκάθισεν εἰς τὴν θέσιν του ὑπὸ τὰ ραγδαῖα χειροκροτήματα τῶν συνέδρων.

Ὁμιλεῖ ἡ Ἄμπελος καὶ ἡ Βερυκοκέα.

Ἐλαία (πρόεδρος): Τὸν λόγον ἔχει ἡ δεσποινὶς Ἄμπελος.

Ἄμπελος (ὀμιλεῖ): Ἠκούσατε, κυρίαὶ καὶ κύριοι, τί μᾶς εἶπε διὰ τὴν κατάστασιν τῶν φυτῶν, τὰ ὁποῖα ἀντιπρο-

σωπεύει, ὁ ἀγαπητὸς ἐκ Θεσσαλίας συνάδελφος κ. Σίτος. Τὰ ἴδια γίνονται σχεδὸν καὶ εἰς ἡμᾶς. Αἱ ἀσθένειαι μᾶς καταστρέφουν ἐρχόμεναι ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλην. Περονόσπορος, ὠίδιον (θειοφαορρώστια), τυλιγάδι... Ποίας νὰ πρωτοαναφέρω ἐξ αὐτῶν; Ἔχω λοιπὸν καὶ ἐγὼ νὰ σᾶς παρακαλέσω ἐκ μέρους τῶν φυτῶν, τὰ ὁποῖα ἀντιπροσωπεύω, νὰ ἀνακοινώσετε εἰς τοὺς καλλιεργητὰς μας, ὅτι εἶναι ἀπαραίτητα διὰ τὴν ζωὴν μας καὶ τὴν καλὴν καρποφορίαν μας τὰ ἐπόμενα:

1. Αἱ τροφαί, αἱ ὁποῖαι περιέχονται εἰς τοὺς λεγόμενους «πλήρεις τύπους» τῶν χημικῶν λιπασμάτων.

2. Τὰ προληπτικὰ ραντίσματα μὲ «περονόσπορίνην» πρὸς καταπολέμησιν τοῦ περονόσπορου. Τὰ σκονίσματα μὲ τὸ φάρμακον «θειοχαλκίνην» διὰ τὰ ὠίδια. Καὶ διὰ νὰ εἶμαι σύντομος, θέλομεν γενικῶς νὰ ἐκτελοῦν ὅλας τὰς καλλιεργητικὰς ἐργασίας, αἱ ὁποῖαι εἶναι εἰς ἡμᾶς ἀπαραίτητοι, ὅπως πρέπει, τ. ἔ. «ξελακκώματα» ἐνωρίς, κλάδευμα ἐπιμελημένον, σκαλίσματα, κορφολογήματα καὶ τὰ ὅμοια. (Χειροκροτήματα).

Μετὰ τὴν δεσποινίδα Ἀμπελον ὠμίλησεν ἐξ ὀνόματος τῶν ὀπωροφόρων δένδρων γενικῶς ἢ Βερυκοκέα. Κατὰ τὸν λόγον τῆς ἔψαλε τὰ «ἐξ ἀμάξης» κατὰ τῶν ἀνθρώπων. Τοῦ κόσμου τὰ παράπονα ἔχουν κατ'αὐτῶν τὰ δένδρα. Ἐν τέλει ἐζήτησε καὶ αὐτὴ νὰ ληφθοῦν μέτρα ὑπὲρ προστασίας τῶν συναδέλφων τῆς. Μεταξὺ τῶν ἄλλων, τὰ ὁποῖα ἐζήτησεν, εἶπεν, ὅτι θέλουν καὶ αὐτὰ τροφὰς καὶ ὅτι ἀπαιτοῦν κλάδευμα κανονικόν, ἀναλόγως ἐκάστου δένδρου, δηλ. κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ χειμῶνος καὶ ἐνωρίς κατὰ τὴν ἀνοιξιν, ἀσβέστωμα τῶν κορμῶν, καθὼς καὶ τὴν καταπολέμησιν τῶν ἐντόμων καὶ τῶν ἀσθενειῶν, αἱ ὁποῖαι προσβάλλουν αὐτά.

Μετὰ τὴν Βερυκοκέαν ὠμίλησαν καὶ ἄλλοι ἀντιπρόσω-

ποι φυτῶν καὶ περιέγραψαν μὲ μελανὰ χρώματα τὴν σημερινὴν κατάστασιν τῆς ζωῆς των. Μετὰ ταῦτα ἀνέθεσαν εἰς τὴν πρόεδρον νὰ συντάξῃ ἓν κατάλληλον ψήφισμα, τὸ ὁποῖον νὰ ἀναγνωσθῇ μετὰ μεσημβρίαν, διὰ νὰ τὸ ἀκούσουν καὶ διάφορα ἄλλα φυτά, τὰ ὁποῖα ἤρχισαν νὰ συρρέουν κατὰ χιλιάδας, ὅπως παρακολουθήσουν τὸ συνέδριόν των.

Τὸ ψήφισμα.

Μετὰ μεσημβρίαν ἐπαναλαμβάνεται ἡ ὑπαίθριος συνεδρίασις, εἰς τὴν ὁποίαν παρευρίσκονται πλῆθος φυτῶν. Εἰς τὴν προεδρικὴν ἔδραν ἀναβαίνει καὶ πάλιν ἡ Ἐλαία, ἣτις ὁμιλεῖ μετὰ μεγάλης συγκινήσεως πρὸς τὰ φυτά. Κατανυκτικὴ σιωπὴ βασιλεύει! Τὰ συγκεντρωθέντα πλήθη ἀκούουν μετὰ μεγάλης προσοχῆς καὶ σεβασμοῦ τοὺς λόγους της.

Ἐ λ α ῖ α (ὁμιλεῖ): Ἀγαπητοὶ συνάδελφοι, φυτὰ ὅλης τῆς Ἑλλάδος!

Αἰσθάνομαι μεγάλην συγκίνησιν, ποῦ τώρα εἰς τὰ γεγρατεῖα, μοῦ ἦτο γραμμένον νὰ γίνω ἀρχηγὸς διαμαρτυρίας ἐγώ, ἡ ὁποία μὲ τοὺς κλάδους μου ἐπὶ ὀλοκλήρους αἰῶνας εἶμαι τὸ σύμβολον τῆς εἰρήνης. Πλῆθος ποιητῶν ἐτραγούδησε τὰς ἀρετὰς μου καὶ χιλιάδες ἀγωνιστῶν ἐπάλαισαν γενναίως, διὰ νὰ στεφανωθοῦν μὲ τοὺς ἰδικούς μου κλάδους. Τὸ καθῆκον ὅμως, ἡ ἀγάπη πρὸς τοὺς δυστυχεῖς συναδέλφους, οἱ ὁποῖοι ὑποφέρουν ἐκ τῆς ἀδιαφορίας τῶν καλλιεργητῶν, ἔγινεν αἰτία νὰ ἀγανακτήσω καὶ νὰ τεθῶ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς διαμαρτυρίας ταύτης.

Ὁ ἀγὼν ἡμῶν εἶναι ἱερὸς καὶ δίκαιος, διότι ἀπειλεῖται ἡ ὑπαρξίς μας. Ὁ μέγας Θεός, ὁ φροντίζων δι' ὅλα, θὰ συγχωρήσῃ τὸ διάβημα ἡμῶν καὶ θὰ μᾶς βοηθήσῃ νὰ ἐπιτύχω-

μεν. Τώρα θὰ σᾶς ἀναγνώσω τὴν διαμαρτυρίαν, τὴν ὁποίαν θὰ στείλωμεν εἰς τοὺς κυρίους μας (Ἀναγινώσκει):

Κύριοι γεωργοί!

Ἡμεῖς τὰ φυτὰ, τὰ ὁποῖα σᾶς δουλεύομεν καὶ σᾶς παρέχομεν τὰ ποικίλα προϊόντα μας, τὰ ὁποῖα εἶναι τόσο πολύτιμο εἰς τὴν ζωὴν σας, ἀναγκαζόμεθα, ἕνεκα τῆς ἀδιαφορίας, τὴν ὁποίαν δεικνύετε πρὸς ἡμᾶς, νὰ διαμαρτυρηθῶμεν ἐντόνως. Διὰ τοῦ παρόντος ψηφίσματος εἰδοποιούμεν ὑμᾶς, ὅτι εἶναι καιρὸς πλέον νὰ ἐνθουμηθῆτε ὀλίγον καὶ ἡμᾶς — πρὸς τὸ συμφέρον σας ἄλλως — καὶ νὰ μὴ τὰ θέλετε ὅλα ἰδικὰ σας. Σᾶς λέγομεν λοιπόν:

1. Ὅτι ὅλοι μας πεινῶμεν καὶ ὅτι ὀφείλετε νὰ φροντίσετε διὰ τὴν διατροφήν μας, σκορπίζοντες εἰς τοὺς ἀγρούς καὶ τοὺς κήπους σας χημικὰ λιπάσματα. Τὸ ἄζωτον, τὸ φωσφορικόν, τὸ κάλι, εἶναι εἰς ἡμᾶς ἀπαραίτητα... Πρέπει νὰ ἐννοήσετε, ὅτι εἶναι εἰς ἡμᾶς δύσκολον νὰ παράγωμεν τοὺς καρπούς, (τοὺς ὁποίους θέλετε, ἂν δὲν μεριμνήσετε περὶ τῆς καταλλήλου τροφῆς μας.

2. Προφυλάξατε τὴν ὑγείαν μας ἐκ τῶν διαφόρων ἀσθενειῶν, αἱ ὁποῖαι κατ' ἔτος μαστίζουσι ἡμᾶς. Ἡ ἰδική μας ὑγεία εἶναι καὶ ἰδική σας. Διότι μόνον ὅταν εἴμεθα ὑγιεῖς, θὰ δυνηθῶμεν νὰ σᾶς προσφέρωμεν πολλὰ καὶ καλὰ προϊόντα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα θὰ κερδίσετε. Κηρύξατε λοιπόν τὸν πόλεμον κατὰ τῶν ἀσθενειῶν, αἱ ὁποῖαι προσβάλλουσι ἡμᾶς χρησιμοποιοῦντες ὡς ὄπλα τὰ κατάλληλα γεωργικὰ φάρμακα.

3. Καλλιεργήσατε ἐπιμελῶς καὶ συστηματικῶς τοὺς ἀγρούς καὶ τοὺς κήπους, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἀναπτυσσόμεθα καὶ ζῶμεν. Τὰ βαθέα ὀργώματα, τὴν κανονικὴν σποράν, τὰ σκαλίσματα, καθὼς καὶ ὅλας τὰς καλλιεργητικὰς ἐργασίας,

αἱ ὁποῖαι χρειάζονται πρὸς βελτίωσίν μας, πρέπει νὰ τὰς κάμνετε καθὼς πρέπει καὶ εἰς τὴν κατάλληλον ἐποχὴν. Μὴ τὰ θέλετε ὅλα ἰδικὰ σας! Τὸ ὀρθὸν καὶ δίκαιον εἶναι καὶ σεῖς νὰ κερδίζετε ἀπὸ τοὺς καρπούς μας καὶ ἡμεῖς νὰ μὴ καταστρεφόμεθα. Ἄλλως, ἂν δὲν φροντίσετε δι' αὐτά, τὰ ὁποῖα ζητοῦμεν, σᾶς προειδοποιοῦμεν, ὅτι θὰ παύσωμεν νὰ σᾶς παρέχωμεν τοὺς καρπούς μας. Θὰ μᾶς ἐξαναγκάσετε μὲ τὴν ἀδιαφορίαν σας νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν πρῶτην ἀγρίαν κατάστασίν μας, διὰ νὰ ζήσωμεν ἐλεύθερα, πλησίον τῶν ἀπολιτίστων ἀδελφῶν μας, εἰς τὰ ὑψηλά βουνὰ καὶ εἰς τὰ παρθένα δάση.

Ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ φυτικῆς κόσμου τῆς Ἑλλάδος

Ἐλαία, Πρόεδρος

Σίτος, Ἀντιπρόεδρος

Ἀμπέλος, Γ. γραμματεὺς

Τὰ μέλη

Βερυκοκέα, Νεραντζούλα

Πατατούλα, Λαχανίδα

Βαμβακόσπορος.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ψηφίσματος ἀκούονται παρατεταμένα χειροκροτήματα καὶ ἐπευφημίαι.

Τέλος ἀποφασίζεται, ὅπως τὸ ψήφισμα ἐπιδιοθῆ καὶ εἰς τὴν Ἐθνικὴν Κυβέρνησιν καὶ ἡ συνεδρίασις τῶν φυτῶν διαλύεται.

ΤΟΥ ΔΑΣΟΥΣ ΤΟ ΠΑΡΑΠΟΝΟΝ

Ἐν τῷ τραίνο Πατρῶν—Ἀθηνῶν ἐπέρασε τὴν γέφυραν τοῦ Ἰσθμοῦ, ἀνήλθε πρὸς τοὺς Ἀγίους Θεόδωρους καὶ ἔστρεψε διὰ μέσου τῶν πυκνῶν πεύκων τοῦ δάσους τῆς Κινέτας. Διφρονιδίως, ἕνεκα βλάβης τῆς μηχανῆς του, ἔσταμάτησε καὶ οἱ ἐπιβάται ἐσκορπίσθησαν εἰς τὰ πέριξ, ἀναμένοντες μὲ ἀγωνίαν τὴν ἐπισκευὴν τῆς μηχανῆς.

Ἦτο μία νεφελώδης φθινοπορινὴ ἡμέρα. Ἄνεμος ἰσχυρὸς συνετάρασσε τὸ δάσος. Οἱ κλάδοι τῶν πεύκων, ἀπὸ τῶν χαμηλοτέρων μέχρι τῆς κορυφῆς, ἔκλινον πρὸς τὴν γῆν, ὡς νὰ ἐζήτουν τὴν βοήθειαν τῶν ἐπιβατῶν.

Μέσα εἰς τὸν σάλον αὐτὸν οἱ ταξιδιωταὶ ἔστρεψαν τὴν προσοχὴν των πρὸς ἓνα ἰσχυρὸν κρότον, ὅστις ἠκούσθη εἰς μικρὰν ἀπόστασιν. Ἐν μεμονωμένον καὶ ὑπερύψηλον πεύκον

κατέπεσεν εἰς τὴν γῆν ἀπὸ τὴν ὀρμὴν τοῦ ἀνέμου. Ἐκεῖνος ὁ κρότος ἦτο ἢ θανάσιμος ἀγωνία ἀλλὰ καὶ ἢ κατάρρα τοῦ πεύκου· ἢ κατάρρα του πρὸς τὸν ἄνθρωπον.

“Ὅλοι οἱ ταξιδιωτὰι μὲ πονεμένην καρδίαν ἤκουσαν τὴν ἀγωνίαν τοῦ πεύκου.

—Ὁ θάνατός μου ὀφείλεται εἰς τὴν μοναξιάν μου, ἔλεγε τὸ ταλαίπωρον δένδρον. Ἄλλ’ ἐγὼ δὲν ἤμην πάντοτε μεμονωμένος. Ἔζησα καὶ ἐμεγάλωσα ἀνάμεσα εἰς πολλοὺς ἀδελφούς μου. Ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ μέχρι τῆς θαλάσσης ἐσχηματίζαμεν τὸ ὀνομαστὸν δάσος τῆς Κινέτας, τόσον πυκνόν, ὥστε μόνον λαγοὶ καὶ ἄγρια ζῶα ἤμποροῦσαν γὰρ διασχίσουν τοὺς ἀδιαβάτους θάμνους, οἱ ὅποιοι ἀνεπτύσσοντο μεταξὺ τῶν πεύκων.

Ἐκάστην ἀνοιξιν ἐδεχόμεθα τὴν ἐπίσκεψιν χιλιάδων ὠδικῶν πτηνῶν, τὰ ὅποια μᾶς διεσκέδαζον μὲ τὴν μουσικὴν των. Ἡ αὔρα τῆς θαλάσσης μᾶς ἐδρῶσιζε καὶ τὸ βουνὸν μᾶς ἔστελλε τὴν νύκτα τὴν ζωογόνον πνοὴν του.

Χιλιάδες ζῶων κατέφευγον τὸ θέρος κάτω ἀπὸ τὴν πυκνὴν σκιάν μας καὶ τὸν χειμῶνα εἰς τὴν θερμὴν ἀγκάλην τῶν θάμνων μας.

Παχύτατον στρῶμα ἀπὸ τὰ ξηρὰ φύλλα μας ἐσκέπαζε τὴν γῆν καὶ συνεκράτει τὰ ὕδατα τῶν βροχῶν· καὶ ἢ μανία τῶν δυνατῶν ἀνέμων μᾶς εὕρισκεν ἠνωμένα καὶ ἰσχυρά.

Καὶ ἡμεθα τόσον εὐτυχημένα!...

Ἄλλὰ τὴν εὐτυχίαν μας αὐτὴν, ἐξηκολούθησε τὸ κατὰκοιτον πεύκον, κατέστρεψεν ὁ ἄνθρωπος. Κατ’ ἀρχὰς ἐπετέθη ἐναντίον τῶν συντρόφων μας. Τὴν ἡσυχίαν μας ἐτάρασσαν οἱ πυροβολισμοὶ τῶν κυνηγῶν· ἤρχοντο μὲ κενὰ σα-

σακίδια καὶ ἔφευγον ἀποκομίζοντες νεκρὰ τὰ ἀγαπημένα μας πτηνὰ καὶ τὰ ἄκακα τετράποδα ...

— Γκάπ! Γκούπ! ἀκούομεν μίαν ἡμέραν ἦλθον οἱ ἄνθρωποι μὲ τοὺς πελέκεις των. Κατ' ἀρχὰς ἐνομίσαμεν, ὅτι θὰ ἀπέκοπτον τοὺς χαμηλοὺς κλάδους μας, ὥστε καὶ ἡμεῖς νὰ δυναμώσωμεν καὶ αὐτοὶ νὰ προμηθευθοῦν καυσόξυλα. Μὲ λύπην μας ὅμως εἶδομεν πολλοὺς ἀδελφούς μας νὰ κόπτονται ἀπὸ τὴν ρίζαν. Καὶ ὥς νὰ μὴ ἔφθανεν αὐτό, οἱ χωρικοὶ ἐξερρίζωναν ὅλους τοὺς θάμνους, οἱ ὁποῖοι συνεκράτουν τὰ ὕδατα τῶν βροχῶν καὶ ἐφιλοξένοσεν τὰ ζῶα τοῦ δάσους.

Ἄλλη συμφορὰ μᾶς εὐρίσκει, ὅταν πλησιάζῃ τὸ φθινόπωρον· οἱ γείτονες χωρικοί, μαζὶ μὲ τὸν μοῦστον συνηθίζουν νὰ ρίπτουν εἰς τὰ βαρέλια καὶ ὀλίγην ρητίνην. Ἄνοιγουν λοιπὸν τὸν κορμόν μας μὲ κοπτερὰ ἐργαλεῖα καὶ ἀπὸ τὴν πληγὴν αὐτὴν ἐξέρχεται κατὰ σταγόνας ἡ ρητίνη μας. Καὶ ὄχι μόνον δὲν μᾶς συμπονοῦν διὰ τὸ κακὸν αὐτό, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πλεονεξίαν τρυποῦν εἰς πολὺ βάθος τὸν κορμόν μας· καὶ πρὶν παρέλθουν πολλὰ ἔτη, πολλὰ ἀπὸ ἡμᾶς ξηραίνονται. Βλέπετε πῶς χαίνουν εἰς τὸν κορμόν μας αἱ πληγαὶ αὐταί; Ἄν ἐγνωρίζομεν γράμματα, θὰ εἶχομεν δίκαιον, πλησίον τῶν πληγῶν, νὰ χορμάσωμεν μίαν ἐπιγραφὴν:

— Ἐδῶ ἐπέρασεν ὁ ἄνθρωπος!

Τὰ βάσανά μας ὅμως εἶναι ἀτελείωτα, συνεχίζει μὲ βαθὺ παράπονον τὸ πεῦκον. Διὰ νὰ κατασκευάσουν οἱ ἄνθρωποι τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν, ἐχρειάσθη νὰ κόψουν πολλὰ πεῦκα. Ἐπονέσαμεν πολὺ διὰ τοὺς ἀδελφούς μας· εὔρομεν ὅμως δικαιολογημένην τὴν θυσίαν, ἀφοῦ ἐπρόκειτο δι' ἓν ἔργον ἐκπολιτιστικόν. Ἄλλὰ οἱ ἄνθρωποι καὶ ἐδῶ ἔδειξαν

τὴν ἀδιαφορίαν των διὰ τὸ δάσος. Ἀπὸ τὴν ἀτμομηχανὴν ἔπασαν μίαν ἡμέραν ἀναμμένα κάρβουνα καὶ χιλιάδες ἀδελφῶν μας ἀπετεφρώθησαν. Τότε ἐχωρίσθην καὶ ἐγὼ ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς μου.

Ἄλλ' ἡ πυρκαϊὰ αὐτὴ δὲν ἦτο ἡ μοναδική· πολλοὶ χωρικοὶ καίουν τὰ δάση, ἢ διὰ νὰ ἀποκτήσουν ἀγρούς ἀπὸ τὸ ἀποψιλωμένον ἔδαφος ἢ διὰ νὰ βλαστήσῃ ἄφθονον χόρτον εἰς αὐτό, χρήσιμον διὰ τὰ ποιμνία των. Ὅπως βλέπετε ὅμως καὶ μόνοι σας κατὰ τὸ ταξίδιόν σας, οἱ ἀγροὶ αὐτοὶ μένουν χέρσοι· τὰ νερὰ τῶν βροχῶν δὲν συγκρατοῦνται πλέον ἀπὸ τὸ δάσος· παρασύρουν λοιπὸν καὶ τὸ χῶμα τῶν ἀγρῶν αὐτῶν καὶ τὸ φέρουν εἰς τὴν θάλασσαν.

Ὁξὺς συριγμὸς τῆς ἀτμομηχανῆς ἐκάλεσε τοὺς ταξιδιώτας νὰ ἐπανεέλθουν εἰς τὰς θέσεις των. Καὶ ὅταν ἡ ἀμαξοστοιχία ἐξεκίνησεν, ὅλοι οἱ ἐπιβάται ἐβλεπον πρὸς τὴν θάλασσαν· ἤσθάνοντο μεγάλην ἐντροπὴν νὰ ἴδουν τὸ δάσος. Μὲ μεγάλην ἐντροπὴν ἀνεγνώριζον ὡς δικαιοτάτον τοῦ δάσους τὸ παράπονον.

Η ΚΑΤΑΡΑ ΤΟΥ ΠΕΥΚΟΥ

- Γιάννη, γιατί ἔκοψες τὸν πεῦκο;
γιατί; γιατί;
— Ἀγέρας θάνατι, λέει ὁ Γιάννης
καὶ περπατεῖ.

Ἀνάβει ἡ πέτρα, τὸ λιβάδι
βγάνει φωτιά·
νάβρισκε ὁ Γιάννης μιὰ βρουσούλα,
μιὰ ρεματιά!

Μὲς στὸ λοπύρι, μὲς στὸν κάμπο
νὰ ἕνα δεντρί.

Ξαπλώθη ὁ Γιάννης ἀποκάτω,
δροσιὰ νὰ βρῆ.

Τὸ δέντρο παίρνει τὰ κλαδιά του
καὶ περπατεῖ!

— Δὲ θ' ἀνασάνω, λέει ὁ Γιάννης·
γιατί; γιατί;

— Γιάννη, ποῦ κίνησες νὰ φτάσης;

— Στὰ Δυὸ χωριά.

— Κι ἀκόμα βρίσκεσαι δῶ κάτω;
πολὺ μακριά!

— Ἐγὼ πηγαίνω, ὅλο πηγαίνω.

Τί ἔφταξα γώ;

Σκιαζεται ὁ λόγγος καὶ μὲ φεύγει,
γι' αὐτό εἶμαι δῶ.

Πότε ξεκίνησα; εἶναι μέρες...

γιά δυό, γιά τρεῖς...

Ὁ νοῦς μου σήμερα δὲν ξέρω
τ' εἶναι βαρὺς.

— Νά μιὰ βρουσούλα, πιὲ νεράκι,
νὰ δροσιστῆς...

Σκύβει νὰ πιῆ νερὸ στὴ βρούση,
στερεύει εὐθύς.

Οἱ μέρες πέρασαν κι οἱ μῆνες,
φεύγει ὁ καιρός·

στὸν ἴδιον τόπο εἶν' ὁ Γιάννης
κι ἄς τρέχη ἔμπρός...

Νά τὸ φθινόπωρο, νά οἱ μπόρες!
 μὰ ποῦ κλαρί;
 Χτυπιέται ὀρθὸς μὲ τὸ χαλάζι,
 μὲ τὴ βροχή.

— Γιάννη, γιατί ἔσφαξες τὸ δέντρο
 τὸ σπλαχνικό,
 πούριγενν ἴσκιο στὸ κοπάδι
 καὶ στὸ βοσκό;

Ἐπεῦκος μίλαε στὸν ἀέρα
 — τ' ἀκοῦς; τ' ἀκοῦς; —
 καὶ τραγουδοῦσε σὰ φλογέρα
 στοὺς μπιστικούς.

Φρύγανθ καὶ κλαρὶ τοῦ πῆρες
 καὶ τὶς δροσιές
 καὶ τὸ ρετσίνι του ποτάμι
 ἀπ' τὶς πληγές.

Σακάτης ἦτανε κι ὀλόρθος
 ὡς τὴ χρονιά,
 πὸν τότε γκρέμισες γιὰ ξύλα,
 Γιάννη, φονιά!

— Τὴ χάρη σου, ἐρημοκλησάκι,
 τὴν προσκυνῶ
 βόηθα νὰ φτάσω κάποιαν ὥρα
 καὶ νὰ σταθῶ.

Ἡ μάνα μου θὰ περιμένη
 κι ἔχω βοσκή
 κι εἶχα καὶ τρύγο...
 καὶ τί ἐποχή;

Ξεκίνησα τὸ καλοκαίρι
 — νὰ στοχαστῆς —
 κι ἦρθε καὶ μ' ἤβρεν ὁ χειμώνας
 μεσοστρατὶς.

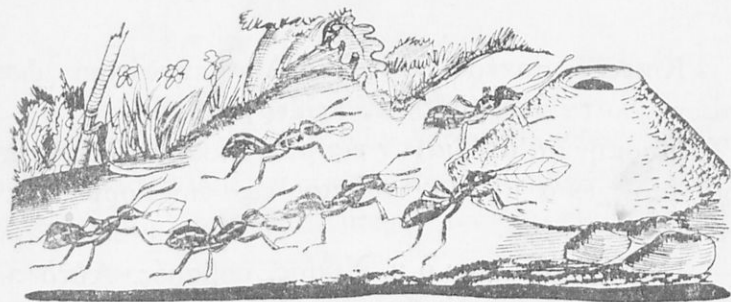
Πάλι Ἄλωνάρης καὶ λιοπύρι!
 Πότε ἦρθες; πῶς;
 Ἄγιε, σταμάτησε τὸ λόγγο,
 ποὺ τρέχει ἐμπρός.

Ἄγιε, τὸ δρόμο δὲν τὸν βγάνω
 — μὲ τί καρδιά; —
 Θέλω νὰ πέσω νὰ πεθάνω
 ἐδῶ κοντά.

Πέρφτει σὰ δέντρο ἀπ' τὸ πελέκι...
 Βογγάει βαριά.
 Μακριά του στάθηκε τὸ δάσος,
 πολὺ μακριά...

Ζαχ. Παπαντωνίου.

ΕΝ ΕΘΝΟΣ ΕΝΤΟΜΩΝ

Ἡ μυρμηγκοφωλιά.

Ἦτο ὀγδὴ πρωινὴ ὥρα μὲ ὥραϊον ἥλιον. Ὁ κ. Νικίας μὲ τὰ τέκνα του, τὴν Μερόπην, τὸν Θάνον καὶ τὸν Ἀλέξανδρον, ἐπέστρεφον ἀπὸ τὴν πρωινὴν λειτουργίαν ἑνὸς ἐξωκλησίου. Ὁ ἐλαφρὸς ἀὴρ ἐδρόσιζε τὰ μέτωπά των καὶ ἡ θάλασσα ἐκεῖ κάτω ἔλαμπεν ὡσὰν καθρέπτῃς. Τὰ πουλάκια τοῦ δάσους ἐκελαδοῦσαν γλυκά, διὰ νὰ αὐξήσουν τὴν πρωινὴν μαγείαν. Ἀλήθεια, ἦτο χαρὰ Θεοῦ!

— Τὰ καημένα τὰ μυρμήγκια, εἶπεν ἕξαφνα ὁ Θάνος καὶ ἐσταμάτησε. Παρ' ὀλίγον νὰ τὰ πατήσω.

Ἀλήθεια, πλησίον εἰς τὰ πόδια του ἕν σιτηνὸς ἀπὸ μυρμήγκια, μαῦρα μυρμήγκια, ἐπερνοῦσε φορτωμένον μὲ διάφορα βάρη, μεγαλύτερα ἀπὸ τὸ σῶμα των. Ἐπήγαινον κατὰ σειρὰν καὶ μὲ τάξιν, ὡσὰν στρατιῶται.

Ὁ κ. Νικίας ἐφόρεσε τὰ γυαλιά του καὶ ἔσκυψε πρὸς τὴν γῆν. Ὁ Θάνος ἐκτυποῦσε τὰ χέρια του:

— Κοίταξε, πατέρα, κοίταξε! Δὲν πηγαίνουν ὡσὰν στρατιῶται κατὰ τετράδας; τί περίεργον!

Τὰ μυρμήγκια ἀνέβαινον εἰς μίαν μικροσκοπικὴν πυραμίδα ἀπὸ χῶμα μὲ μίαν τρύπαν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς καὶ εἰσήρχοντο μέσα.

— Περίεργον, εἶπεν ὁ κ. Νικίας, σοβαρός. Αὐτὸ πὸν βλέπετε, παιδιά μου, δὲν εἶναι τίποτε. Τὰ μυρμήγκια κάμνουν ἄλλα πράγματα καταπληκτικώτερα.

— Ἀλήθεια; τί; ἠρώτησε μὲ μεγάλην ἀπορίαν ὁ Θάνος.

— Πολλά, πολλά καὶ θαυμάσια. Ἐπάνω κάτω ὅ,τι καὶ οἱ ἄνθρωποι.

— Αὐτὰ τὰ πολὺ μικρά, αὐτὰ τὰ μυρμηγκάκια; δὲν τὸ πιστεύω, πατέρα.

— Οὔτε καὶ ἐγώ, ἐπρόσθεσεν ἡ Μερόπη, πὸν καὶ αὐτὴ ἔβλεπε μὲ προσοχὴν τὰ μυρμήγκια.

Ὁ κ. Νικίας, ἀφοῦ ἔβαλε τὰ γυαλιά του εἰς τὴν θήκην, ἐπροχώρησεν ἀργὰ μὲ τὰ τέκνα του. Ἐσυνέχισαν τὸν δρόμον των. Οἱ μικροὶ εἶχον ἀνοίξει τὰ μάτια των καὶ ἐπερίμενον. Ἦξευρον πόσον ὠραῖα πράγματα γνωρίζει ὁ πατὴρ των.

Λοιπόν, ἄπιστοί μου φίλοι, ἀκούσατε. Τὰ μυρμήγκια φθάνουν σχεδὸν καὶ τὴν ἀνθρωπίνην νοημοσύνην εἰς πολλὰ πράγματα. Μὲ τὸ μικροσκοπικὸν των μυαλό, πὸν δὲν εἶναι μεγαλύτερον ἀπὸ ἓνα κόκκον ψιλῆς ἄμμου, σκέπτονται σχεδὸν ὅπως καὶ ἡμεῖς.

— Καὶ πῶς τὸ γνωρίζομεν; ἠρώτησεν ὁ Θάνος.

— Θὰ σᾶς εἶπω. Πολλοὶ σοφοὶ ἀφιέρωσαν τὴν ζωὴν των νὰ παρατηροῦν τὰ μυρμήγκια, νὰ τὰ μελετοῦν, νὰ τὰ παρακολουθοῦν προσεκτικὰ μὲ ὑπομονήν.

Ὁ τρόπος τῆς ζωῆς των τοὺς ἔκαμεν ἐντύπων. Ἀπὸ τὰς παρατηρήσεις των λοιπὸν προῆλθον ὠρισμένα ἀσφαλῆ συμπεράσματα διὰ τὰ μικρὰ αὐτὰ συμπαθητικὰ ἔντομα. Ἡ ἐπιστήμη γνωρίζει σήμερον ἄπειρα πράγματα διὰ τὰ μυρμήγκια.

Τὰ τρία παιδιά ἤνοιγον περισσότερον τὰ ἐκφραστικά των μάτια. Ἦθελον νὰ μάθουν, νὰ μάθουν!

Πῶς συνεννοοῦνται τὰ μυρμήγκια.

Ἀκριβῶς ἐκείνην τὴν στιγμήν παρετήρησαν ἓν, πού ἔτρεχεν εἰς ἓν νεκρὸν σκουλήκι, πενταπλάσιον τουλάχιστον κατὰ μέγεθος. Ἐπροσπάθησε νὰ τὸ σηκώσῃ, ἀλλὰ δὲν ἠμπόρεσεν. Ἐφυγεν. Ὑστερα ἐγύρισε μαζὶ μὲ τέσσαρα ἄλλα μυρμήγκια· καὶ ὅλα μαζὶ ἐσήκωσαν τὸ σκουλήκι μὲ τὰς κεραίας των καὶ ἔφυγαν.

— Πῶς συνεννοήθησαν μεταξύ των τὰ μυρμήγκια; ἠρώτησαν μὲ ἀπορίαν τὰ παιδιά.

— Τὰ μυρμήγκια, παιδιά μου, συνεννοοῦνται ἐξαίρετα μεταξύ των. Μερικοὶ μάλιστα ὑποστηρίζουν, ὅτι ἔχουν φωνήν, πράγμα ὄχι ἀπίθανον. Διότι πολλαὶ ἀνατομικαὶ ἔρευναι ὀδηγοῦν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι εἶναι προικισμένα μὲ φωνητικὰ ὄργανα.

Ἄλλ' αὐτὸ δὲν εἶναι βέβαιον. Δὲν γνωρίζομεν, ἂν πράγματι ἔχουν φωνήν. Κυρίως συνεννοοῦνται μὲ τὰς κεραίας των. Μὲ νοήματα δηλαδή.

Δοκιμάσατε π.χ. νὰ πειράξετε ἐκεῖνα ἐκεῖ τὰ μυρμήγκια, πού γυρίζουν ὡσὰν σκοποὶ ἔξω ἀπὸ τὴ φωλεάν των· καὶ ἔδειξεν ἐκεῖ πλησίον μίαν ἄλλην μυρμηγκοφωλιάν. Θὰ εἰσελθουν ἀμέσως ὅλα μέσα καὶ θὰ εἰδοποιήσουν μὲ νοήματα — κινήσεις τῆς κεραίας των—τὰ ἄλλα, τὸν λαόν, τὸ ἔθνος, ὡς

εἶπωμεν, τῶν μυρμηγκιῶν, ποῦ εὐρίσκεται εἰς τὴν φωλεάν.

Ἄμείσως ὅλος ἐκεῖνος ὁ μικρὸς κόσμος θὰ τρέξῃ νὰ λάβῃ τὰ μέτρα του. Ἄλλα μυρμηγκία, οἱ ἐργάται, θὰ μεταφέρουν τὰ διάφορα ἀποθηκευμένα τρόφιμα εἰς τὰ βαθύτερα μέρη τῆς φωλεᾶς των. Ἄλλα — οἱ πολεμισταὶ — θὰ ἐξέλθουν μὲ θάρρος ἔξω νὰ ἰδοῦν ἀκριβῶς τί συμβαίνει. Θὰ κάμουν ἀναγνώρισιν τοῦ ἐχθροῦ, ὅπως λέγουν οἱ στρατιωτικοί. Καὶ ὅσα ἔχουν μείνει ἔξω, εἰδοποιοῦν τὸ ἓν τὸ ἄλλο, μὲ τὰς κεραίας των, ὅτι ὁ ἐχθρὸς εἶναι πλησίον. Καὶ γυρίζουν γρήγορα νὰ ὑπερασπίσουν τὴν πατρίδα των...

Τὰ μυρμηγκία γεφυροποιοί.

ἌΟλα αὐτὰ δείχνουν, ὅτι τὰ μυρμηγκία σκέπτονται καὶ συνεννοοῦνται μεταξὺ των, σχεδὸν ὅπως καὶ οἱ ἄνθρωποι. ἌΑκούσατε ἓν ἄλλο παράδειγμα:

Εἰς γεωργὸς ἔτρεφε κάποτε κουκούλια ἐπάνω εἰς μίαν μορέαν. ἌΟπου τί ἔπαθε, νομίζετε; ἌΑνέβαινον τὰ μυρμηγκία εἰς τὴν μορέαν, ἔσπρωχον τὰ κουκούλια καὶ τὰ ἔρριπτον κάτω. ἌΕκεῖ ἄλλα μυρμηγκία ἐπερίμενον, τὰ ἤσπαζον καὶ ἔφευγον.

ἌΟ γεωργὸς ἦλθεν εἰς ἀδιέξοδον. ἌΑηλίπισθη. Τί νὰ κάμῃ; πιάνει καὶ βάζει γύρω γύρω εἰς τὸν κορμὸν τῆς μορέας ἓνα γῦρον ἀπὸ κόλλαν πλάτους πέντε ἑκατοστῶν. Κατ' ἀρχὰς τὰ μυρμηγκία δὲν ἐγνώριζον πῶς νὰ περάσουν. ἌΕφθανον ἔως ἐκεῖ καὶ ἐσταματοῦσαν. ἌΕπιτυχία! ἌΟγεωργὸς ἔτριβε τὰ χέρια του. «ἌΕσώθησαν τὰ κουκούλια μου», ἔσκέπτετο χαίρων.

ἌΕξαφνα ὁμως, καθὼς ἐκοίταξεν ἱκανοποιημένος μὲ τὸ στρατήγημά του, βλέπει ἓν μέγαλον μυρμηγκίον νὰ προχωρῆ εἰς τὸν κορμόν. ἌΕφθασε τὸν γῦρον μὲ τὴν κόλλαν καὶ ἐστάθη ἀναποφάσιςτος μερικὰ δευτερόλεπτα.

— Ὑστερα; ἠρώτησεν ἡ Μερόπη.

— Ὑστερα τὸ μυρμήγκι κατέβη κάτω καὶ ἐγύρισε μετ' ὀλίγον μαζὶ μὲ δέκα ἄλλα μυρμήγκια φορτωμένα μὲ μικρὰ ἀχυράκια. Ανέβησαν εἰς τὸν κορμόν, ἔφθασαν ἕως τὸν γυῖρον καὶ ἤρχισαν νὰ ἀπλώνουν μὲ τέχνην τὰ ἀχυράκια ἐπάνω εἰς τὴν κόλλαν. Κατεσκεύασαν γέφυραν! Φαίνεται ὅτι ἦτο ὁ μηχανικὸς μὲ τοὺς γεφυροποιοὺς τοῦ λαοῦ τῆς φωλεᾶς! Μετ' ὀλίγον ὀλόκληρος στρατὸς ἀπὸ μυρμήγκια ἐπερνοῦσε νικητῆς ἐπάνω εἰς τὴν γέφυραν. Τί ἄλλο θὰ ἔκαμνεν ἐν στρατεύμα, διὰ νὰ διέλθῃ ἓνα ποταμὸν παρὰ νὰ κατεσκεύαζε μίαν γέφυραν!

Καὶ τόσον ἐνθουσιάσθη καὶ ὁ ἴδιος ὁ γεωργὸς μὲ τὴν εὐφυΐαν των, ὥστε δὲν ἠθέλησε νὰ τὰ ἐμποδίσῃ ἐκείνην τὴν ἡμέραν.

— Κατέστρεψαν λοιπὸν τὰ κουκούλια; ἠρώτησεν ὁ Θάνος.

— Ὁχι βέβαια! Ὁ γεωργὸς εὔρεν ἄλλον τρόπον ἄλλα δὲν πρόκειται τώρα δι' αὐτό. Πρέπει νὰ σᾶς εἴπω ἀκόμη μερικὰ πράγματα διὰ τὰ μυρμήγκια.

— Ἐχει καὶ ἄλλα; ἠρώτησε περιέργως καὶ πάλιν ὁ Θάνος.

— Πολλά, πολλά, πολλά. Ἐγὼ θὰ σᾶς εἴπω μερικὰ μόνον, ὅταν θὰ ξεκουρασθῶ. Βλέπετε, ὅτι ἐφθάσαμεν μὲ τὴν ὥραϊαν συζήτησιν εἰς τὴν οἰκίαν μας, χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσωμεν.

Ἄλλα ἦθη καὶ ἔθιμα καὶ ἀρεταὶ τῶν μυρμηγκιῶν.

Θὰ ἐπείσθητε τώρα, παιδιά μου, ἐσυνέχισεν ὁ κ. Νικίας, ἀφοῦ ἔπιε τὸν καφέν του, τί τετραπέρατα εἶναι τὰ μυρμήγκια. Ὅταν τὰ μελετήσῃ κανεὶς καλὰ καλὰ, χάνει τὸν νοῦν του.

Μία μυρμηγκοφωλιὰ δὲν διαφέρει καθόλου ἀπὸ μίαν

πόλιν ἀνθρώπων. Νὰ ἰδῆτε πῶς ἔχουν τακτοποιήσει τὴν ζωὴν των, πῶς ἐργάζονται! Μὲ ποῖον ζῆλον, μὲ τί σύστημα, μὲ ποίαν τάξιν καθαρίζουν τὸ ἔδαφος τῆς ὑπογείου πατρίδος των, πῶς ἀποθηκεύουν τὰ τρόφιμα εἰς ἀποθήκας ἀσφαλεῖς! Νὰ ἰδῆτε πῶς προφυλάσσουν τὰ μικρά των εἰς κατάλληλα διαμερίσματα, πῶς τὰ περιποιοῦνται καὶ πῶς τοὺς δίδουν τὴν τροφήν των! Ὅπως καὶ οἱ ἄνθρωποι.

Οὔτε καὶ νεκροταφεῖα δὲν τοὺς λείπουν. Εἶναι βεβαιωμένον, ὅτι θάπτουν τοὺς νεκροὺς των εἰς ἰδιαίτερα διαμερίσματα· τοὺς κάνουν τάφους ὠραιωτάτους, ὅταν πρόκειται μάλιστα διὰ τοὺς ἄρχοντας.

Φαντασθῆτε, παιδιά μου, ὅτι ἔχουν καὶ γαλακτοκομεῖα διὰ τὸ γάλα τῶν μικρῶν ἢ τῶν ἀσθενῶν.

— Ὅχι δά, πατέρα, λέγει ἡ Μερόπη. Τὸ λέγεις, μόνον διὰ νὰ μᾶς εὐχαριστήσης.

— Καὶ ὅμως εἶναι ἀλήθεια, παιδί μου, δὲν τὸ λέγω, διὰ νὰ σᾶς εὐχαριστήσω. Ἐχουν γαλακτοκομεῖα. Βέβαια ὄχι μὲ ἀγελάδας ἢ μὲ πρόβατα. Διατηροῦν ὅμως ὀλόκληρα ποίμνια ἀπὸ μαμούδια — ζούφια — πού ἀρμέγουν κάθε πρωί! Τὰ μαμούδια εἶναι ὁ κυριώτερος θησαυρὸς τῶν μυρμηγκιῶν. Ἡ παρουσία ἐκάστης μυρμηγκοφωλιᾶς.

Πόλεμοι τῶν μυρμηγκιῶν.

— Καὶ ποῦ τὰ εὐρίσκουν; ἠρώτησεν ὁ Ἀλέξανδρος.

— Πηγαίνουν καὶ τὰ κυνηγοῦν εἰς τοὺς ἀγρούς. Διὰ τὴν κατοχὴν των γίνονται πολλάκις πραγματικαὶ μάχαι. Τὰ μυρμηγκία μιᾶς φωλεᾶς πολεμοῦν μὲ ἄλλα. Σωστοὶ πόλεμοι, παιδιά μου, μὲ τραυματίας καὶ φονευμένους. Ἐκεῖ νὰ ἰδῆτε στρατηγοὺς, ἐκεῖ νὰ ἰδῆτε ἥρωας!

— Καὶ διὰ τὰ μαμούδια κάνουν πόλεμον, πατέρα; ἠρώτησεν ὁ Θάνος.

Ἐο Νικίας ἔμεινεν ὀλίγον σκεπτικός. Ἐπειτα μὲ χαμόγελον:

— Ναί! Αὐτὸς εἶναι ὁ κόσμος, παιδί μου. Καὶ οἱ ἄνθρωποι κάποτε πολεμοῦν διὰ μικρὰ πράγματα. Ὅπως ὁμως οἱ ἄνθρωποι, τοιοῦτοτρόπως καὶ τὰ μυρμήγκια πολεμοῦν πολλάκις δι' εὐγενέστερα ἰδανικά. Διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς φωλεᾶς των, τῶν μικρῶν των, τῆς ὑπογείου, ἀλλὰ πολυτίμου πατρίδος των. Καὶ μὲ ποίαν γενναιοῦτητα, αὐτοθυσίαν καὶ τέχνην! Βάζουν σκοπούς, κάμνουν ἀναγνωρίσεις, δίδουν μάχας καὶ ὅταν νικηθοῦν τὰ καημένα, περιορίζονται εἰς τὴν φωλεάν των. Γίνονται πολιορκούμενοι.

— Εἰς τὴν φωλεάν των εἶναι τουλάχιστον ἀσφαλισμένα; ἠρώτησε πάλιν ὁ Θάνος.

— Ὅχι πάντοτε, δυστυχῶς. Πολλάκις ὁ στρατὸς τῶν πολιορκητῶν κατορθώνει καὶ κυριεύει τὸ φρούριον, τὴν φωλεάν. Εἰσέρχεται. ὦ, τότε γίνονται φρικτὰ πράγματα!

Οἱ πολιορκούμενοι ἀμύνονται μὲ ἀπόγνωσιν « ὑπὲρ βωμῶν καὶ ἑστιῶν ». Εἰς τὸ τέλος ὁμως ὁ ἐχθρὸς, ποῦ εἶναι πολυαριθμότερος, ὑπερισχύει καὶ τοὺς ἐξοντώνει μέχρι τοῦ τελευταίου. Ἐπειτα λεηλατεῖ τὴν κατακτηθεῖσαν χώραν, τὴν μυρμηγκοφωλιάν.

Τὰ μυρμήγκια Ἀμαζόνες.

Ἐπάρχει μάλιστα ἐν ἔθνος μυρμηγκιῶν ὡσάν τοὺς Σαρακηνοὺς πειρατὰς τῶν βυζαντινῶν χρόνων, ποῦ ζοῦν ἀποκλειστικῶς ἀπὸ τὸν πόλεμον, τὴν λεηλασίαν καὶ τὴν ἀρπαγὴν. Τὰ ὀνομάζουν Ἀμαζόνες.

Εἶναι μερικὰ κόκκινα, ρωμαλέα μυρμήγκια, μὲ μεγά-
 λας στερεὰς κεραίας ὡσάν σπαθιά. Ἐξαιρετικὰ ὀκνηρά!
 Ἐνῶ τὰ ἄλλα μυρμήγκια εἶναι τόσον φιλόπονα καὶ ἐργα-
 τικά, αὐτὰ περιμένουν νὰ ζήσουν ἀπὸ τὸν κόπον καὶ τὸν
 ἰδρωτὰ τῶν ἄλλων. Πολλάκις ὁμως τὰ νικοῦν εἰς τὴν μά-
 χην οἱ καταδυναστευόμενοι λαοί, ὅπως συμβαίνει καὶ μὲ
 τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ ἐξολοθρεύουν, καθὼς τοὺς ἀξίζει.

— Βλέπετε λοιπόν, παιδιά μου, κατέληξεν ὁ κ. Νικίας,
 ὅτι ἡ ζωὴ των, τὰ ἦθη καὶ ἔθιμά των αἰ πόλεις των, ἡ
 ἐργασία των, οἱ πόλεμοί των, δὲν διαφέρουν καὶ πολὺ ἀπὸ
 τὰ ἰδικὰ μας, τῶν ἀνθρώπων.

Μόνον τὸ μικρὸν των ἀνάστημα ἐμποδίζει τὰ μυρμή-
 γκια νὰ γίνουν κυρίαρχοι τῆς γῆς, μὲ τὴν νοημοσύνην των,
 τὴν ἰκανότητά των, τὴν φιλοπονίαν των, τὰς ἀρετάς των.

— Τί κριμα, εἶπεν ὁ Θάνος, πὺ ἐτελειώσατε. Ἦθε-
 λον ν' ἀκούσω καὶ ἄλλα.

— Δὲν πειράζει. Ἄλλοτε θὰ σᾶς εἶπω, ἂν δοθῇ και-
 ρός, διὰ τοὺς κτίστας, τοὺς μυλωθρούς, τοὺς ποιμένας καὶ
 τὰ ἄλλα ἐπαγγέλματα τῶν μυρμηγκιῶν.

ΕΧΘΡΟΙ ΚΑΙ ΦΙΛΟΙ

Ἐχθροί.

— Μία κάμπη! Μία κάμπη! Ἐφώναξεν ἀνήσυχος ἡ
 Μερόπη, ἐνῶ ἐδείκνυε μὲ τὴν χεῖρα της μίαν κάμπην εἰς
 τὴν ρίζαν τῆς λεμονιάς τοῦ μικροῦ των κήπου.

Ἡ οἰκογένεια τοῦ κ. Νιζίου, ἡ ὁποία τὴν ὥραν ἐκεῖνην
 εὑρίσκετο εἰς τὸν κήπον, εὑρέθη ἐπὶ ποδός. Ἀνεστατώθησαν

ὅλοι, διὰ νὰ ἀποκρούσουν τὸν ἐχθρόν. Κανείς δὲν ἔμεινεν εἰς τὴν θέσιν του. Μόνον ὁ κ. Νικίας ἔμεινεν ἤρεμος. Τὴν ἐπάτησε καλὰ καὶ ἔπειτα εἶπεν:

— Εἶναι ἀδικαιολόγητος ὁ φόβος σας. Ἡ κάμψη δύσκολα ἠμπορεῖ νὰ βλάβῃ ἀνθρώπους. Βλάπτει ὅμως, αὐτὴ καὶ οἱ σύντροφοί της, τὴν ἐσοδείαν τοῦ γεωργοῦ.

— Ποῖοι εἶναι οἱ σύντροφοί της καὶ πῶς βλάπτουν τοὺς γεωργούς; ἠρώτησε περιέργως ὁ Θάνος.

— Ὅσον καὶ ἂν προσέξῃ ὁ γεωργὸς ἢ ὁ κηπουρὸς τὴν καλλιέργειαν, δὲν πρόκειται νὰ ὠφεληθῇ καὶ πολὺ, ἂν δὲν γνωρίζῃ νὰ διακρίνῃ καὶ νὰ πολεμῇ τοὺς ἐχθροὺς του. Οἱ ἐχθροὶ του εἶναι αἱ ἀσθένειαι τῶν φυτῶν καὶ τὰ ἔντομα.

Αἱ ἀσθένειαι φανερόντωνται μὲ στάκτωμα ἢ μὲ στίγματα, διαφορετικὰ χρωματισμένα, εἴτε εἰς τὰ φύλλα εἴτε εἰς τοὺς καρποὺς εἴτε εἰς τοὺς βλαστούς. Τὸ ἀποτέλεσμα θὰ εἶναι μικρὰ ἢ μεγάλη ζημία. Οἱ καρποὶ καὶ τὰ φυτὰ καταστρέφονται ἓν μέρει ἢ ἓν ὅλῳ.

Τὴν αὐτὴν καὶ περισσοτέραν ζημίαν προξενοῦν καὶ τὰ ἔντομα. Ὅλοι βέβαια τὰ γνωρίζετε. Εἶναι μικρὰ ἢ μεγάλα ζούφια—μαμούδια τὰ λέγει ὁ λαὸς—ποὺ τρώγουν τὰ φυτὰ καὶ τοὺς καρπούς των, ὅπως ἡ κάμψη, ἢ ροφοῦν τοὺς χυμοὺς τῶν φύλλων ἢ τῶν καρπῶν, ὅπως ἡ μελίγκρα, ἢ μυῖα κ.τ.θ.

Ἐνῶ ἔλεγεν αὐτὰ ὁ κ. Νικίας, εἰς κήθαρος ἦλθε καὶ ἐκάθισεν εἰς ἓνα κλαδίσκον τῆς λεμονιάς. Ἡ ἀνεπιθύμητος παρουσία του τὸν ἠγχαρίστησε, διότι παρεῖχε τροφήν εἰς τὴν ὀμίλιαν του. Ἀφοῦ λοιπὸν ὕψωσε τὴν χεῖρα του, διὰ νὰ τὸν δείξῃ, εἶπε:

— Βλέπετε αὐτὸν τὸν μπούρμπουλαν, τὸν κήθαρον;

Εἶναι καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ γεωργοῦ. Πετῶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ ἀφήγει εἰς τὴν γῆν τὰ αὐγά του. Ἐπ' αὐτὰ θὰ ἐξέλθῃ, καταστροφεὺς τῶν ριζῶν τῶν λαχανικῶν καὶ πρὸ παντὸς τοῦ σίτου, ὁ ἄσπρος σκώληξ. Ἄλλὰ δὲν εἶναι μόνον αὐτὸς ὁ ἐχθρὸς τοῦ σίτου. Καὶ ἄλλα ἔντομα ἔρχονται καὶ ἀφήνουν τὰ αὐγά των· ἄλλα εἰς τοὺς πρασίνοὺς βλαστοὺς καὶ ἄλλα εἰς τὰ στάχυα. Ἀλίμονον ἂν τὰ ἀφήσουν ἐλεύθερα, διὰ νὰ γεννήσουν· ἀπὸ τὸ ἐν θὰ γεννηθῆ ἡ σιταρόψειρα, ἀπὸ τὸ ἄλλο ἡ σκωρίασις ἢ καὶ ἄλλη ἀσθένεια.

Ὅλοι αὐτοὶ οἱ σκώληκες καὶ αἱ κάμπαι μὲ τὰ μικρὰ των στόματα, τὸ ἐν καλύτερον τοῦ ἄλλου, θὰ φάγουν καὶ θὰ ροφήσουν τὸν χυμὸν τοῦ σίτου· τοιοῦτοτρόπως καταστρέφουν τὸν ἄρτον τοῦ γεωργοῦ καὶ ὄλων μας γενικῶς.

— Καὶ ἡ κριθὴ ἔχει ἐχθρούς; ἠρώτησεν ὁ Θάνος.

— Καὶ ἡ κριθὴ καὶ ἡ βρώμη καὶ ἡ πατάτα καὶ ἡ τομάτα καὶ ὅλα ἐν γένει τὰ λαχανικὰ καὶ τὰ δημητριακὰ καὶ τὰ ὀπωροφόρα ἔχουν τοὺς αὐτοὺς ἐχθρούς.

— Καὶ δὲν ὑπάρχουν φάρμακα δι' αὐτά; ἠρώτησε πάλιν ὁ Θάνος.

— Εὐτυχῶς ὑπάρχουν, παιδί μου. Ἡ ἐπιστήμη ἔκαμε τὸ καθῆκον της. Ἔδωσεν εἰς τὸν γεωργὸν καὶ τὸν κηπουρὸν ὄπλα, διὰ νὰ μάχεται κατὰ τῶν ἐχθρῶν του. Ὅπου καὶ ἂν στρέψῃ τὰ μάτια του, ἀπὸ τὸ μικρότερον λάχανον ἕως τὸ μεγαλύτερον δένδρον, ἀπὸ τὰ λεπτὰ στάχυα τοῦ σίτου ἕως τοὺς χονδροὺς κορμούς τῆς ἐλαίας, θὰ ἴδῃ στρατοὺς πολυαριθμοὺς ὑπούλων ἐχθρῶν.

Εὐτυχῶς, εἶπα, ἡ ἐπιστήμη μᾶς παρέχει τὰ μέσα νὰ νικήσωμεν τὸν ἐχθρὸν, ὁ ὁποῖος ἔχει στρατοπεδεύσει εἰς τὸν ἀγρὸν μας. Ἔχομεν τὰ διάφορα φάρμακα, πὺν ὀρίζει ἡ γεωπονική.

Ἄλλὰ εἰς τὸν πόλεμον αὐτὸν ἔχομεν ἀκόμη καὶ φίλους καὶ συμμάχους.

Φίλοι.

— Ἐχομεν λοιπὸν φίλους καὶ συμμάχους; ἠρώτησε μὲ ἀπορίαν ἡ Μερόπη. Καὶ δὲν τὸ γνωρίζομεν;

— Ναί, παιδί μου, ἔχομεν, καὶ μάλιστα ἔχομεν σπουδαίους φίλους καὶ συμμάχους. Ὁ ἀναρίθμητος κόσμος τῶν ἐντόμων καὶ τῶν τρωκτικῶν ζητεῖ μὲ πάντα τρόπον νὰ καταστρέψῃ τὴν συγκομιδὴν μας. Ἄλλὰ καὶ ἐν πολυἀριθμον στρατεύμα μὲ φοβερὰ ὄπλα εὐτυχῶς ἔρχεται εἰς βοήθειάν μας. Ἐχει πτερὰ ἐλαφρά, διὰ νὰ τρέχῃ, ράμφος γερόν, διὰ νὰ τρυπᾷ, μάτια διαπεραστικά, διὰ νὰ βλέπῃ καὶ τὴν νύκτα ἀκόμη, καὶ στόμαχον μεγάλον, διὰ νὰ τρώγῃ πολὺ.

Ὅταν οἱ κἀνθάροι π.χ. πετοῦν κατὰ σμῆνη, διὰ νὰ ἀφήσουν εἰς τὴν γῆν τ' αὐγά των, ὁρμοῦν οἱ «σπουργίτες». Τί καλοὶ ἐργάται εἰς τὸ ἔργον! Μὲ μεγάλα κτυπήματα τοῦ ράμφους φονεύουν τὰ ἔντομα, τῶν ὁποίων ὁ ἄσπρος σκώληξ θὰ ἐφόνευε τὸν σῖτον καὶ τὰ λαχανικὰ καὶ τὰ φέρουν εἰς τὴν φωλεάν των.

Ἀκολουθῶ μίαν ἡμέραν ἕνα ἀπ' αὐτοὺς τοὺς χαριτωμένους ἐργάτας ἕως τὴν φωλεάν του. Μετρῶ 1400 πτερὰ ἀπὸ κανθάρους, πὺ ἔχει ρίψει εἰς τὴν γῆν κάτω, ἀφοῦ ἔδωσε τὸ σῶμα των εἰς τὰ μικρά του!

— ὦ, τί μεγάλος ἀριθμός! Εἶπεν ἡ Μερόπη.

— Πολὺ μεγάλος, παιδί μου. Χάρις εἰς τοὺς σπουργίτας, οἱ λευκοὶ σκώληκες δὲν θὰ καταφάγουν τὰς ρίζας τῶν δημητριακῶν καὶ τῶν λαχανικῶν.

Ἄλλοτε πάλιν, ἐνῶ ἡ σιταρόψειρα γλιστρᾷ μέσα εἰς τὰ

στάχυα, διὰ νὰ ἀφήσῃ τὰ αὐγά της, καταβαίνει ἀπὸ τὰ ὕψη τοῦ οὐρανοῦ τὸ πετροχελίδονον. Τὰ διαπεραστικά του μάτια εἶδον τὰ κακοποιὰ ἔντομα. Τὰ κτυπήματα τοῦ ράμφους του διαδέχονται μὲ μεγάλην ταχύτητα τὸ ἓν τὸ ἄλλο.

Κάθε κτύπημα στοιχίζει τὴν ζωὴν εἰς ἓνα καταστροφέα τῆς συγκομιδῆς μας. Ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας τὸ πετροχελίδονον καταστρέφει 5500 ἔντομα, τῶν ὁποίων τὰ ἀπομεινάρια ἠμποροῦμεν νὰ εὕρωμεν εἰς τὸν στόμαχόν του.

Πόσοι κόκκοι σίτου, πόσαι ρᾶγες σταφυλῶν σώζονται ἀπὸ τὸ μικρὸν αὐτὸ πτηνόν! Ὑπελόγισαν, ὅτι εἰς μίαν μόνον ἡμέραν ἓν πετροχελίδονον σώζει ἕως 3200 σπόρους σίτου καὶ 200 σταφύλια.

Βλέπετε, παιδιά μου, ὅτι κατὰ τοῦ πλήθους τῶν καταστρεπτικῶν ἐντόμων πολεμεῖ τὸ πλῆθος τῶν ὠφελίμων πτηνῶν.

Ἄς χαίρωμεν λοιπόν, ὅταν ἀκούωμεν νὰ ἀντηχοῦν εἰς τοὺς ἀγρούς τὰ κελαδήματα τοῦ σπίνου ἢ τοῦ κορυδαλλοῦ. Τὸ ὠραῖον κελάδημα τῆς ἀηδόνης ἢ τὸ μονότονον τοῦ κοκκινολαίμη — καλογιάννου — εἶναι κελαδήματα νικητῶν. Ἀδίκως νομίζομεν, ὅτι φλυαροῦν τὰ πουλάκια. Διότι, ἐνῶ νομίζομεν, ὅτι φλυαροῦν, αὐτὰ ἐργάζονται· ἐργάζονται διὰ τοὺς ἀνθρώπους χωρὶς ἀμοιβήν.

Καὶ ὅμως πολλὰ παιδιά ἢ κυνηγοὶ ἀκόμη, πιάνουν ἢ καὶ φονεύουν τὰ πουλάκια, τοὺς εὐεργέτας μας!

— Δὲν θὰ τὸ γνωρίζουν ἴσως, εἶπεν ὁ Θάνατος, ἀλλὰ πρέπει νὰ τὸ μάθουν. Κοῖμα, ποὺ δὲν τὸ ἠξεύρουν!

Ἄγαπᾶτε με.

Θέλετε νὰ ἀκούσετε τὴν βιογραφίαν τῶν εὐεργετῶν μας,

ὅπως μοῦ τὴν εἶπαν τὰ ἴδια μὲ κελαδήματα μίαν αὐγὴν τοῦ Μαΐου; ἠρώτησεν ὁ κ. Νικίας μετὰ μικρὰν σιωπὴν.

— Ναί· πολὺ θὰ εὐχαριστηθῶμεν, εἶπον καὶ τὰ τρία παιδιά.

Ὁ κορυδαλλός. — Εἶμαι φίλος τοῦ γεωργοῦ· τὸν εὐχαριστῶ μὲ τὰ τραγούδια μου. Ἐπειδὴ ἀγαπῶ τὴν ἐργασίαν καὶ τὸν φίλον μου, εἶμαι διαρκῶς ἀπησχολημένος νὰ καθαρίζω τὰ χωράφια του ἀπὸ τὰ σκουλήκια. Ὅταν πετῶ,

κυνηγῶ τὰ ἔντομα, διὰ νὰ μὴ λέγῃ ὁ κόσμος, ὅτι εἶμαι ὀκνηρός. Ἐργάζομαι καὶ τραγουδῶ.

Μικρὲ μοῦ φίλε, μὴ μοῦ στήνης παγίδα. Τί θὰ σοῦ χρησιμεύσῃ τὸ κορμάκι μου, ἀφοῦ δὲν θὰ μὲ κάμῃς παρὰ μίαν μπουκιάν, ἐνῶ εἶμαι! τόσοσ χρήσιμος εἰς τοὺς ἀγρούς!
Ἄγαπᾶτε με. v

Τὸ τρουποκάρυδον (Τρουποφράχτης). — Οἱ γονεῖς μου μὲ ἐγέννησαν τὴν ἄνοιξιν μέσα εἰς τὰ πράσινα φύλλα

τοῦ βράτου καὶ μὲ ἐμεγάλωσαν μὲ σκουλήκια καὶ ἔντομα. Μοῦ ἐκληροδότησαν τοὺς ἀγρούς καὶ τὰ δάση. Μοῦ ἔδωσαν ὄπλα. καλὰ καὶ μοῦ εἶπαν: « κυνήγησε ὅσον ἠμπορεῖς τὰ ἔντομα· εἶναι ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ εἶναι φίλος μας ».

Εἶμαι τὸ μικρότερον ἀπὸ τὰ πουλάκια τῆς πατρίδος μας. Τόσο μικρόν, ὥστε δὲν λυγίζω τὸ κλαδάκι, ποὺ στέκω ἐπάνω. Καὶ μ' ὄλα ταῦτα καταστρέφω ἐν ἑκατομμύριον ἔντομα τὸν χρόνον. Μίαν χάριν σᾶς ζητῶ:

Ἄγαπᾶτε με.

Ἡ χελιδὼν.—Ἐρχομαι εἰς τὴν χώραν σας μαζί μὲ τὴν ἀνοιξιν. Σᾶς ἀγαπῶ τόσον καὶ τόσον θέλω νὰ σᾶς βλέπω, ὥστε κάμνω τὴν φωλεάν μου καὶ μέσα εἰς τὰ σπίτια σας.

Ἡξεύρετε μὲ τί ἀπασχολοῦμαι, ὅταν μὲ βλέπετε νὰ πετῶ μὲ τὰ πτερὰ ἀπλωμένα, ποὺ ἐγγίζουσι τὴν γῆν; Ἄνοιγω εἰς πᾶσαν στιγμὴν τὸ γαλάζιον ράμφος μου, εἰς πᾶσαν στιγμὴν πιάνω, ἐνῶ πετῶ, ἐν ἔντομον, ἓνα ἐχθρὸν τῶν σιτηρῶν.

Ἀφήσατέ με νὰ πετῶ χωρὶς φόβον ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἀγρούς σας.

Ἄγαπᾶτε με.

Ἡ κουκουβάγια.— Ζῶ εἰς τὰ χαλάσματα καὶ τὰ σκοτεινά. Εἰς ἄλλους τόπους μοῦ παρέχουν στέγην εἰς τοὺς ἀχυρῶνας των. Ὁ ἑλληνικὸς ὄμως λαὸς μὲ θεωρεῖ ἀδίκως κατηραμένον πουλί καὶ μὲ κυνηγᾷ. ἀλλὰ δὲν τὸν συνερίζομαι. Εἶμαι ὁ καλύτερος συνεργάτης τοῦ γεωργοῦ.

Ἄμα βραδιάση καὶ ἀρχίσουν ν' ἀναβαίνουν εἰς τὰ σπαρτὰ οἱ ποντικοί, οἱ κάνθαροι καὶ οἱ ἄλλοι καταστροφεῖς, πιάνω ἐν δένδρον καὶ παραμονεύω.

Τὰ μάτια μου, ὡς εἶναι ἄσχημα, τρυποῦν, ὡσὰν ἤλε-

πνικὸς προβολεὺς, τὸ πυκνότερον σκότος. Μόλις λοιπὸν προβάλλουν οἱ φίλοι μου, τοὺς πηρουνίζω μὲ τὸ ράμφος μου. Τὸ ἐτήσιον γεῦμα μου νὰ τὸ ὑπολογίζετε εἰς $2-2\frac{1}{2}$ χιλιάδας ποντικούς. Καὶ ἐπειδὴ μοῦ ἀρέσουν τὰ σαλατικά, τοὺς γαρνίρω ἀναλόγως μὲ κανθάρους καὶ ἄλλα ἔντομα.

Μὲ λίγα λόγια, εἶμαι ἄμισθος νυκτερινὸς ἀγροφύλαξ καὶ σώζω ἑκατομμύρια ἀπὸ τὴν φυτικὴν σας ζωὴν κατ' ἔτος. Διὰ τὸ συμφέρον σας, ἀγαπᾶτε με.

— Πόσον μεγάλας ὠφελείας παρέχουν εἰς τοὺς ἀνθρώπους αὐτὰ τὰ πουλάκια καὶ ὅμως ὁ πολὺς κόσμος δὲν τὸ γνωρίζει! Εἶπεν ὁ Θάνατος.

— Αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια. Ἄλλὰ πρέπει ὅλοι οἱ μαθηταὶ τῶν σχολείων ν' ἀγαπήσουν τὰ πουλάκια καὶ νὰ διδάξουν τοὺς γογεῖς τῶν καὶ ὅλους τοὺς γνωστούς τῶν διὰ τὴν χρησιμότητά των.

— Πόσον θὰ ἤθελα νὰ ἀκούσω καὶ δι' ἄλλα πουλάκια, εἶπε διακόπτουσα ἡ Μερόπη.

— Ναί, παιδί μου, ἀλλὰ νὰ κάμωμεν μικρὰν διακοπὴν.

— Μάλιστα· ἐκουράσθης, πατέρα, τόσον πολὺ σήμερον.

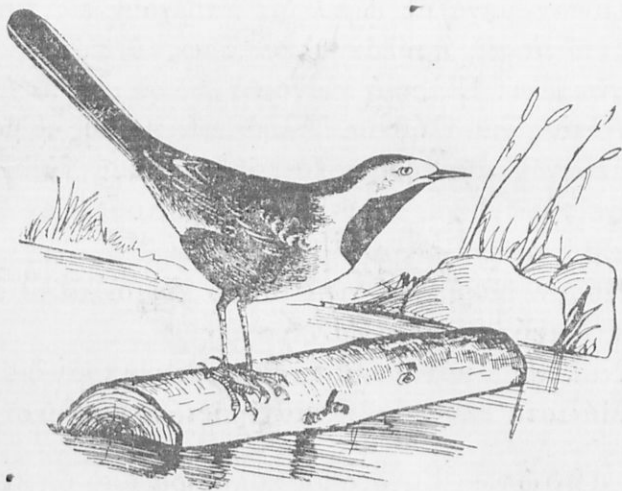
Ἡ ἀηδὼν.— Ἐργάζομαι καλύτερα ἀπὸ ὅ,τι τραγουδῶ. Εἶμαι ὁ ἀκούραστος καταστροφεὺς τῶν καμπῶν καὶ τῶν σκολήκων. Σᾶς τέρω καὶ σᾶς ὠφελῶ, ἤρχισε πάλιν τὴν διήγησίν του ὁ κ. Νικίας.

Ἀγαπᾶτε με.

Ὁ μελισσοφάγος.— Ὅσον μικρὸς καὶ ἂν εἶμαι, μὴ μετροῦτε τὴν ἐργασίαν μου μὲ τὸ μέγεθος τοῦ σώματός μου. Σᾶς ἀπαλλάσσω κατ' ἔτος ἀπὸ διακοσίας χιλιάδας ἔντομα!

Ἀγαπᾶτε με.

Ἡ σουσουράδα.—Ἀκολουθῶ τὸν γεωργὸν καὶ τὸ ἄροτρόν του καὶ ἀρπάζω τὰ ἔντομα καὶ τὰ σκουλήγια, πού τὸ ὑνίον φέρει εἰς τὴν ἐπιφάνειαν. Πετῶ μαζὶ μὲ τὸν κοκκινολαίμην καὶ τὰ ψαρόνια καὶ καθίζω εἰς τὰ κέρατα τῶν βωδιῶν καὶ εἰς τὴν ράχιν τῶν προβάτων. Διὰ τὴν φιλοξενίαν τὰ ἀπαλλάσσω ἀπὸ τὰς μυίας, τὰ ἔντομα καὶ τὰ σκουλήγια, πού κάνουν κάποτε.

Μὴ μοῦ κάνης κακόν, βοσκέ μου, διότι εἶμαι πολὺ φίλη σου.

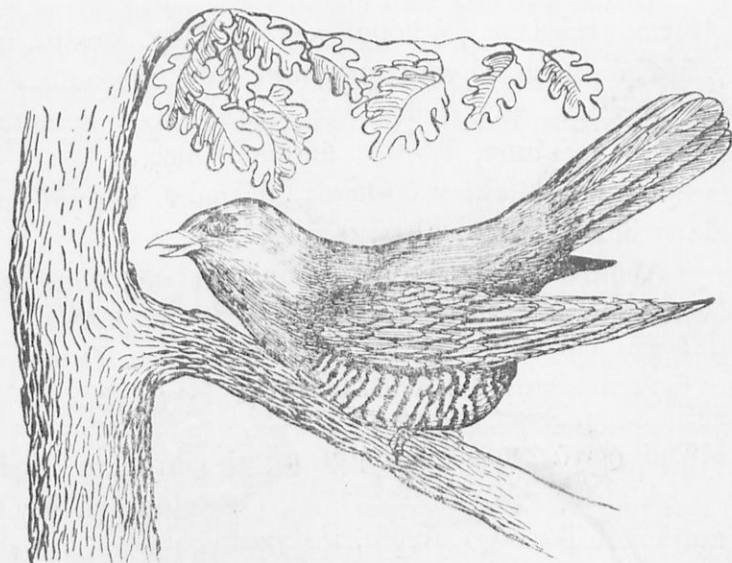
Ἄγαπᾶτε με.

Ὁ δρυοκολάπτης.—Εἶμαι καὶ ἐγὼ ἀπὸ τοὺς πλέον μικροὺς τοῦ περωτοῦ κόσμου, ἀλλὰ μὴ μὲ καταφρονεῖτε. Μὲ τὸ στερεὸν σφηνοειδὲς ράμφος μου τρυπῶ ἢ ἀνασηκῶν τοὺς φλοιοὺς τῶν δένδρων. Ὅλα τὰ ἔντομα, πού κατα-

στρέφουν τοὺς κορμούς τῶν δένδρων, περνοῦν τοιοῦτοτρό-
πως εἰς τὸν μικρὸν μου στόμαχον.

Ἄγαπᾶτε με.

Ὁ κοῦκος.—Μὲ τὸ λάλημά μου σᾶς φέρω πρῶτος τὴν
ἄνοιξιν. Τὰ παιδιὰ, ὅταν παίζουν, εὐχαριστοῦνται νὰ μιμοῦν-
ται τὴν φωνὴν μου : «κούκου!» Ἄλλὰ δὲν μοῦ κακοφαίνεται.

Ἄδικως μὲ κατηγοροῦν ὡς ὀκνηρόν. Εἶναι ἀλήθεια,
ὅτι ἄλλα πουλάκια κλωσοῦν τ' αὐγά μου, τὰ ξεκλωσοῦν,
βγάξουν τὰ πουλιά μου, τὰ ταγίζουν, τὰ ποτίζουν. Ἄλλὰ
καὶ ἐγὼ δὲν μένω ἀργός. Μόνον ἐγὼ ἠμπορῶ νὰ κατα-
πίνω τὰς μεγάλας τριχωτὰς κάμπας. Μὲ τὸ ράμφος καὶ τοὺς
ὄνυχάς μου ξεθάπτω ἀπὸ τὴν γῆν τὰ καταστρεπτικὰ ἄσπρα
σκουλήγια.

Ἄγαπᾶτε με.

Ὁ κόραξ.— Γνωρίζετε, νομίζω, τὴν βραχνὴν φωνήν μου καὶ τὸ στιλπνὸν μαῦρον πτέρωμά μου. Εἶμαι ὁ μέγας καθαριστής, ὁ « σκουπιδιάρης » τῶν ἀγρῶν. Σκουλήκια, ἀκρίδες, ποντικοί, ὅλα αὐτὰ εἶναι καθημερινὴ τροφή δι' ἓνα κόρακα..... Τρώγω ἀκόμη τὰ θνησιμαῖα καὶ σᾶς προφυλάσσω τὴν πολύτιμον ὑγείαν σας.

Ἄγαπᾶτε με.

Ὅταν ἐτελείωσεν ὁ κόραξ καὶ τὰ ἄλλα πουλιά, ἤθελον νὰ τ' ἀκούσω νὰ τραγουδήσουν τὰς ὑπηρεσίας, ποὺ προσφέρουν εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἄλλὰ εἶχα κουρασθῆ. Ἄλλοτε, τοὺς εἶπον, θὰ σᾶς ἀκούσω ἴσως.

— Καὶ ἐμεῖς, εἶπεν ὁ Θάνατος, θέλομεν ν' ἀκούσωμεν καὶ ἄλλα διὰ τὰ πουλάκια.

— Αὔριον λοιπόν, παιδιά μου, θὰ σᾶς ἀπαγγείλω κανὲν ποίημα δι' αὐτά, ἀφοῦ θέλετε.

Ο ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΟΣ

Μὴ μὲ ρωτᾶς ποῦθ' ἔρχομαι, μὴ μὲ ρωτᾶς ποῦ τρέχω,
πατρίδα ἐγὼ δὲν ἔχω

παρὰ τοῦ βάτου τ' ἄγριο, τ' ἀγκαθερὸ κλαρί.

Μὲ δέρνει τ' ἀνεμόβροχο, εἶμαι φτωχὸ πουλί,
ὁ λόγγος τὸ παλάτι μου καὶ βιό μου εἶν' ἡ χαρά,
πετῶ, κουρνιαζῶ ξέγνοιαστος, ὁσόχω τὰ φτερά.

Λίγη δροσοῦλα τ' οὐρανοῦ, τ' ἀκούραστο λαρύγγι
μοῦ τὸ ξεφρύγει, ὅταν διψῶ, καὶ ζῶ μ' ἓνα μυρμήγκι.
Εὐπνῶ τὸ γλυκοχάραμα. Τοῦ ἡλίου τὴν ἀχτίδα
φορῶ μαλαμοκέντητη βασιλικὴ χλαμύδα
κι ἀρχίζω τὸ τραγούδι μου. Στὰ σύγνεφ' ἀνεμίζει

περήφανος σταυραϊτός, τὸν κόσμον φοβερίζει
 κι ἐγὼ τὸν βλέπω καὶ γελῶ... Δὲν τοῦ φθονῶ τὴν τύχη,
 οὔτε μὲ σκιάζει τ' ἄσπλαχνο, τὸ φοβερό του νύχι,
 γιατί δὲν καταδέχεται μ' ἐμένα νὰ χορτάσει,
 θεριό, πὺ μὲρὸς στὴ δόξα του βρίσκει στενὴ τὴν πλάση...

Δὲ σὲ ζηλεύω, σταυραϊτέ! Τοῦ πριναριουῦ μου ἡ μάζα
 ἀξίζει τὴν κορόνα σου καὶ τὰ χρυσὰ τσαπράζα.
 Δὲν ἀνεβαίνω σὰν ἐσὲ καὶ σὰν ἐσὲ δὲν πέφτω
 στὴν ἀρπαγή, στὸ σκοτωμὸ κι ἄλλο ποτὲ δὲν κλέφτω.
 Ζῶ μὲ τὰ φύλλα τὰ χλωρὰ, μὲ τ' ἄνθη θὰ πεθάνω
 κι ἀφήνω χωρὶς κλάματα τὸν κόσμον αὐτὸν τὸν πλάνο.

A. Βαλαωρίτης.

Ο ΚΟΣΣΥΦΟΣ

Πολλοὶ πιστεύουν, παιδιά μου, ὅτι εἰς τοὺς μεγάλους
 λόγγους εἶναι τὰ καλύτερα πτηνά. Ἄλιμονον, ἂν ἔλειπεν
 ἀπὸ αὐτὰ ὁ κόσσυφος. Ὁ λόγγος θὰ ἦτο πανήγυρις μουγκῶν.
 Χρώματα ἄλλο τίποτε. Ὑπάρχουν μάλιστα μερικά,
 ὡς λ. χ. ὁ δρυοκολάπτης, ὁ τσαλαπετεινὸς καὶ ὁ συκοφά-
 γος, τὰ ὁποῖα εἶναι ὡσὰν πολύχρωμοι ἐφημερίδες. Ἄν
 ὅμως πρόκειται νὰ ἀνοίξουν τὸ στόμα των, νὰ εὐχεσθε
 νὰ μὴν εἴσθε ἐκεῖ. Ὅ,τι κωμικὸν ἠμποροῦσε νὰ κάμῃ εἰς
 φωνὴν ὁ Ὑψιστος, τὸ ἔδωσεν εἰς τὰ λαρύγγια των. Ἀνά-
 μεσα εἰς αὐτὰς τὰς γελοιογραφίας ζῆ ὁ κόσσυφος, αὐστη-
 ρός, σοβαρός, μαῦρος ὡς ἔβενος, μὲ τὸ κατακίτρινον
 ράμφος του, ὡς νὰ κρατῆ κεχοιμπαρένια πίπα.

Ἡ σύντροφός του δὲν ἔχει οὔτε τὴν μαυρίλαν τῶν πε-
 ρῶν του οὔτε τὸν χρυσὸν τοῦ ράμφους του. Ὁ Θεός, ὄσην

εὐμορφιὰν εἶχε νὰ δώσῃ εἰς στιλπνότητα, φωνὴν καὶ παρὰ-
στασιν, τὴν ἐχάρισε μονοπωλιακῶς εἰς τὸν ἀρσενικὸν κόσ-
συφον.

Ὅ,τι εἶναι ἡ ἀμυγδαλῆ εἰς τὸν φυτικὸν κόσμον, εἶναι
ὁ κόσσυφος εἰς τὸν πτερωτόν. Τὸ λάλημά του θὰ πρωτο-
χαιρετήσῃ τὴν ἀνοιξιν, ἕνα δύο μῆνας ἐνωρίτερα ἀπὸ τὸν
κοῦκον καὶ τὴν ἀηδόνα. Πρωτολαλεῖ, πρωτοξευγαρώνεται,
πρωτοφωλιάζει· τὸ λάλημά του εἶναι γεμάτο πάθος.

Πότε αὐτὸ τὸ πτηνόν, τὸ ὁποῖον δὲν παύει τὸ τραγούδι,
εὐρίσκει καιρὸν νὰ κτίσῃ ἐκεῖνο τὸ θαῦμα τῆς ὑπομονῆς, τῆς
τέχνης, τῆς λεπτῆς ἐργασίας, ἡ ὁποία εἶναι ἡ φωλεά του ;
ποτέ, ποτέ δὲν ἠμπορεῖ νὰ πιστεύσῃ κανεὶς, ὅτι ἐν ράμφος
εἶναι δυνατὸν νὰ λεπτολογήσῃ τὴν καταστρόγγυλον ἐκείνην
πηλίνην φωλεάν, τὴν καλοδεμένην ἀπ' ἔξω μὲ πολυτρίχια
καὶ ρίζας, τὴν γαλακτωμένην μέσα ἀπὸ καθαρὸν χῶμα καὶ
στρωμένην μὲ φρύγανα, χνουδία καὶ ἀφροὺς πτερῶν. Τί
περιεργον φαινόμενον ἡ τέχνη, τὴν ὁποίαν ἔχουν αἱ φωλεαὶ
τῶν περισσοτέρων ὄδικῶν πτηνῶν ! Μερικὰ ἀηδόνια ὑφαί-
νουν τὴν ἰδικήν των, κρεμαστήν ἀπὸ ἕνα κλῶνον ὡσὰν κού-
νιαν, ἡ δὲ ποταμίδα—ὑπολαῖς—ἐνώνει ἐνὸς κλαδιοῦ δύο
κατεβαστὰ φύλλα καὶ τὰ ράπτει κάτω κάτω κατὰ τρόπον,
τὸν ὁποῖον θὰ ἐξήλευε καὶ χεῖρ γυμνασμένη εἰς τὴν βελό-
νην. Μὲ τὰ ἐκλεκτὰ αὐτὰ πτηνὰ συμβαίνει φαίνεται ὅ,τι
καὶ μὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς ἀνθρώπους : εἶναι εἰς ὅλα ἄξια :

Τραγουδισταὶ θαυμάσιοι, τεχνῖται τέλειοι, οἰκοκυ-
ραῖοι τετραγωνικοί, γονεῖς στοργικώτατοι, ἄκακα, μεγαλό-
ψυχα, πάντοτε καλόκαρδα.

Κάμετε τὸν κόπον νὰ ἀκούσετε αὐτὴν τὴν ἀφήγη-
σιν, τὴν ὁποίαν κάμνει ὁ λοχαγὸς Μ. :

«Ότε διέμενον πρὸ ἐτῶν εἰς Καρπενήσιον ἔνεκα ὑπερσείας, εἶχον ἓνα κόσσυφον εἰς κλωβίον. Μίαν ἡμέραν παιδίον χωρικοῦ μὲ παρεκάλεσε καθ' ὁδὸν νὰ ἀγοράσω ἓν μικρὸν πτηνόν, τὸ ὁποῖον ἦτο ἀκόμη χωρὶς πτερά. Ἐνεκα δὲ τῶν παρακλήσεων τοῦ παιδίου καὶ διότι ἔλυπήθην τὸ ἀτυχὲς πτηνόν, τὸ ἠγόρασα. Ἄλλ' ἐπειδὴ δὲν εἶχον ποῦ νὰ τὸ βάλω, τὸ ἔθησα ἐντὸς τοῦ κλωβίου, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχον τὸν κόσ-

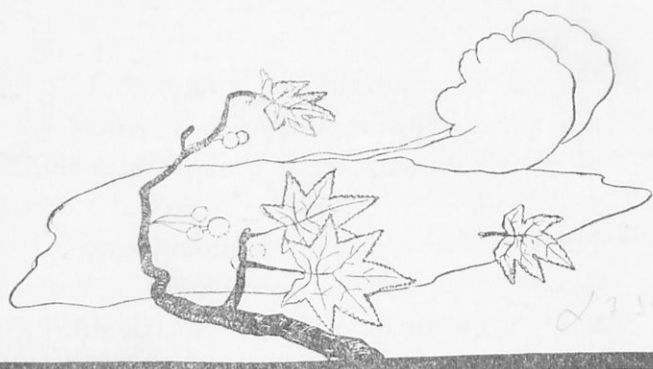
συφον. Ἐνῶ δὲ περιέμενον νὰ ἴδω αὐτὸν ἀνησυχοῦντα, ὅπως συνήθως συμβαίνει εἰς τὰ πτηνά, ὅταν θέτωσιν εἰς τὸ κλωβίον αὐτῶν ἄλλο πτηνόν, παρετήρησα μὲ ἔκπληξιν, ὅτι οὗτος τουναντίον ἠὲ χαριστήθη.

»Ἐπλησίασε τὸ μικρὸν, τὸ ἐθώπευε καὶ δὲν ἤξευρε μὲ τί τρόπον νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν χαρὰν του διὰ τὴν παρουσίαν του. Ἐπειδὴ δὲ μὲ τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴν τοῦ ἔθησα καὶ τροφήν, ἡ

ὅποια ὡς γνωστὸν συνίσταται ἀπὸ κρέας, ἀμέσως ἔλαβεν ἀπὸ αὐτὸ μερικὰ τεμάχια καὶ τὰ ἔδωκεν εἰς τὸν μικρὸν ὄρφανόν, τὸ ὁποῖον τὰ ἔφαγε μὲ εὐχαρίστησιν, διότι ἐπέινα. Ἐξηκολούθησε δὲ καὶ κατόπιν νὰ τὸ τρέφῃ μὲ στοργήν, ἕως οὔτου τὸ μικρὸν πτηνὸν ἤρχισε νὰ τρώγῃ μόνον. Ἀφοῦ δὲ ἐμεγάλωσε καὶ ἐπτερώθη, διέκρινα, ὅτι ἦτο ἀηδὼν, ἡ ὅποια ἔζησεν ἐπὶ πολὺν καιρὸν μὲ τὸν εὐεργέτην καὶ θετὸν πατέρα της, ἐν ἄκρῃ ἀγάπῃ καὶ ἁρμονίᾳ· ἔψαλλον δὲ ἀμφοτέρω, ὡς ἐὰν ἀπετέλουν μουσικὴν συμφωνίαν».

Ἀφοῦ τὰ μικρά του πτερώσουν καὶ τὰ ἀπογυμνάσῃ εἰς τὸ πέταγμα—λέγουν, ὅτι τὰ γυμνάζει μίαν δύο ἑβδομάδας—γίνεται ἡ πληγὴ τοῦ κήπου καὶ τῆς ἀμπέλου. Οἱ ἐρευνηταὶ τοῦ ἀκανθώδους ζητήματος, τὸ ὁποῖον λέγεται «ὠφέλιμα καὶ ἐπιβλαβῆ πτηνά», ἰσχυρίζονται, ὅτι πρόκειται περὶ δικαίας ἀποζημιώσεως. Διότι καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα καθαρίζει τὴν γῆν ἀπὸ τὰ ἔντομα, τὰ ὅποια, ἐπειδὴ ἔχει ράμφος σκληρόν, μόνον αὐτὸς δύναται νὰ συγυρίσῃ. Ἄλλ' οἱ γεωργοὶ δὲν βλέπουν κατὰ τί τοὺς ὠφελεῖ αὐτὴ ἡ συνδρομή, τὴν ὁποίαν τοὺς δίδει προστατεύων τὰ σῦκα καὶ τὰ σταφύλια ἀπὸ τὰ ἔντομα, διὰ νὰ τὰ καταπιῇ ὁ ἴδιος.

Διότι πρέπει νὰ γνωρίζετε, ὅτι ἔρχεται ἔτος, ὅπου ὁ περιπαθὴς αὐτὸς ἀσκητὴς, μαζὶ μὲ τὸν ἄλλον ἐκείνον, τὸν συκοφάγον, δὲν ἀφήνει τίποτε εἰς τὰς ἀμπέλους καὶ τοὺς κήπους. Ἄλλὰ καὶ τότε εἶναι χαρὰ Θεοῦ ὡς θέαμα. Ἐνῶ ἐκείνη ἡ ἀθλία κίσσα καὶ τὰ ἄλλα σταφυλοχαρῆ πτηνὰ φαίνονται ὡς νὰ ἐβγῆκαν ἀπὸ τὸ πατητήρι, αὐτὸς εἶναι ὁ ἴδιος ἀξιοπρεπὴς κύριος, μαυρογυαλίζων ὡσὰν χάλυψ καὶ μὲ τὸ κίτρινον ράμφος του κατακάθαρον. Ὅλα κι ὄλα, ἀλλ' ἐννοεῖ νὰ πάρῃ τὸ λουτρὸν του καθ' ἐκάστην!

ΠΑΕΙ ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

Πάει τὸ καλοκαίρι κι ἡ καλοκαιριά·
νέφη σηκωθῆκαν καὶ τὸν ἴσκιο τους
στὰ πελάγη ρίχνουν, ρίχνουν στὴ στεριά.

Φθινοπώρου πνεῦμα θλιβερὰ περνᾶ,
μυστικὸ στὰ δέντρα πνέει ψιθύρισμα
καὶ τὰ φύλλ' ἀνάγια πέφτουν στὰ στερνά. /

Στεναγμὸς, νομίζεις, χύνεται σιγὰ
μὲς ἀπὸ τὴν πλάση καὶ τὰ πλάσματα
γιὰ τὸ καλοκαίρι, πόφυγε γοργά.

Μοίρεται τὸ κύμα στὴν ἀκρογιαλιὰ
καὶ πρὸς ἄλλο κλίμα γῆς θερμότερης
βιαστικὰ μισεύουν τώρα τὰ πουλιά.

Μοναχὸ στὰ βράχια, στὸ γιαλὸ κοντά,
κελαδεῖ τὸ λάλο πετροκόττυφο
κι εὐθύμο ἀπὸ πέρα σὲ γκρεμνὸ πετᾶ.

Ἐρημο τὸ κύμα κι ἔρημη ἡ λαγκαδιὰ
καὶ ψηλὰ συρμένες τώρα κείτονται
οἱ γοργές βαρκοῦλες μὲς στὴν ἀμμουδιά.

Πάει τὸ καλοκαίρι κι ἡ καλοκαιριὰ
μαῦρα νέφη τώρα σηκωθήκανε
καὶ ψυχρὸ τὰ διώχνει φύσημα βοριά.

Ἄ. Προβελέγγιος.

ΑΙ ΠΕΔΙΑΔΕΣ ΤΩΝ ΣΕΡΡΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΦΙΛΙΠΠΩΝ

Τί ἦτο ἄλλοτε ἡ πεδιάς τῶν Σερρῶν; εἰς ἀπέραντος κάμπος, ἀνοικτὸς ἀπὸ ὄλα τὰ μέρη, διὰ νὰ δεχθῆ δύο καὶ τρεῖς φορές τὸ ἔτος τὸ ξεχειλίσμα τοῦ Στρυμόνος, τοῦ Ἄγγιτου καὶ ὄλων τῶν χειμάρρων τῶν πέριξ ὑψωμάτων. Ἀπὸ μίαν ἕκτασιν 1.180.000 στρεμμάτων, μόνον 440 χιλιάδες ἔμενον ἀπρόσβλητοι. Ὅλη ἡ ἄλλη ἕκτασις ἢ κατεκλύζετο ἀπὸ τὰς πλημμύρας, ἢ ἦτο διαρκῶς σκεπασμένη ἀπὸ τὰ ὕδατα τῶν λιμνῶν καὶ τῶν ἐλῶν ἢ ἔμενε χέρσος.

Ὁ κάμπος αὐτὸς τῆς καταστροφῆς καὶ τῆς δυστυχίας ἠλλάξεν ὄψιν μὲ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀποστραγγιστικῶν ἔργων καὶ οἱ γεωργοὶ τοῦ σήμερον δύνανται νὰ ὀργώσουν καὶ τὴν τελευταίαν του σπιθαμίν. Ὁ γεωργὸς δὲν ποτίζει πλέον ἀδίκως τὸν ἀγρόν του μὲ τὸν ἰδρώτα του οὔτε τρέμει ἀπὸ φόβον, ὅταν ὁ Στρυμὼν ἐξορμᾷ μὲ μανίαν ἀπὸ τὰς βουλγαρικὰς φάραγγας πρὸς τὴν πεδιάδα τῶν Σερρῶν. Ἡ περίοδος τῶν κατακλυσμῶν καὶ τῶν καταστροφῶν ἔκλεισε, διὰ νὰ ἀνοίξῃ μία νέα περίοδος εὐτυχίας, χαρᾶς καὶ προόδου.

Ἄλλ' ἄς ἀκολουθήσωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν ροὴν τῶν ὑδά-

των, διὰ νὰ ἐννοήσωμεν καλύτερον τὰ τεχνικὰ ἔργα. Τὰ νερὰ τοῦ Στρυμόνος ἐχύνοντο εἰς τὴν λίμνην τῆς Κερκίνης καὶ ἐξερχόμενα αὐτῆς συνήντων χαμηλότερον τὴν λίμνην τοῦ Ἀχينوῦ. Εἰς ἐποχὴν πλημμυρῶν τὰ νερὰ καὶ τοῦ Στρυμόνος καὶ τῶν λιμνῶν κατέκλυζον τὸν κάμπον τῶν Σερρῶν.

Σήμερον μὲ τὰ γενόμενα προστατευτικὰ ἔργα ἡ Κερκίνη ἠϋξήθη εἰς βάθος καὶ πλάτος καὶ ἔγινε μία μεγάλη ἀποθήκη, ποῦ συγκεντρώνει τὸ πλεόνασμα τῶν ὑδάτων τοῦ Στρυμόνος, ὅταν πλημμυρίζῃ. Ἐκεῖ μένουσιν κλεισμένα, ἀπομονωμένα, ἀνίκανα νὰ ἐπαναλάβουν τὸ καταστρεπτικόν των ἔργον, τὸ ὁποῖον ἐβύθιζεν εἰς τὴν δυστυχίαν ὅλον τὸν πληθυσμὸν τῆς περιφέρειας.

Ἀπὸ τὴν ἔξοδον τῆς Κερκίνης μέχρι τῆς λίμνης τοῦ Ἀχينوῦ κατεσκευάσθη νέα κοίτη τοῦ Στρυμόνος, μήκους τεσσαράκοντα δύο χλιομέτρων, διὰ τῆς ὁποίας ἄνευ ὀρμῆς καὶ ἄνευ πλημμυρῶν μεταφέρονται τὰ νερὰ τοῦ ποταμοῦ ἀπὸ τὴν μίαν λίμνην εἰς τὴν ἄλλην.

Διὰ νὰ ἐξέρχωνται ἐκ τῆς Κερκίνης μόνον ὅσα νερὰ χωρεῖ ἡ κοίτη τοῦ ποταμοῦ, κατεσκευάσθη εἰς τὴν ἔξοδον τῆς λίμνης εἰς τεχνικὸς φράκτης, ὁ ὁποῖος ἔχει τὸ περίεργον ὄνομα «ρουφράκτης»· φράσσει, δηλαδή, τὸν ροῦν τῶν ὑδάτων.

Εἶπομεν, ὅτι τὰ νερὰ τοῦ Στρυμόνος μεταφέρονται ἀπὸ τὴν Κερκίνην εἰς τὴν λίμνην τοῦ Ἀχينوῦ. Ἄλλ' ἡ λίμνη τοῦ Ἀχينوῦ δὲν ὑπάρχει πλέον. Τὰ νερὰ της, μὲ μίαν βαθεῖαν διώρυγα, ἀπεστραγγίσθησαν καὶ ἀπεσύρθησαν εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ εἰς τὴν θέσιν της ἐνεφανίσθη μία γονιμωτάτη ἔκτασις, τὴν ὁποίαν χωρίζει εἰς τὸ μέσον ἡ εὐθεῖα διώρυξ, ἡ ὁποία φέρει τὰ νερὰ τοῦ Στρυμόνος εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ὄρφανοῦ. Μόνον ἀπὸ τὴν ἀποξήρανσιν τῆς λίμνης τοῦ Ἀχينوῦ

ἀπεδόθησαν εἰς τὴν καλλιέργειαν ἑκατὸν εἴκοσι χιλιάδες στρεμμάτων γῆς.

Ἐκ τῆς τοιοῦτοτρόπως ὑπετάγη εἰς τὸν ἀνθρώπινον νοῦν ὁ ἄλλοτε ἀσυγκράτητος ποταμός, ἀπέμεινε τὸ πρόβλημα τῆς ναυσιπλοΐας του. Ἐκ τῆς χωρίον Πεθελινὸς μέχρι τῶν ἐκβολῶν του εἰς τὸ Τσάγεζι ὁ Στρυμὼν ἔγινε πλωτὸς εἰς μικρὰ πλοῖα. Ἡ κοίτη του εἰς τὸ μέρος αὐτὸ ἔχει πλάτος 50 καὶ βάθος $2\frac{1}{2}$ μέτρων. Εἰς τὸ Τσάγεζι θὰ γίνοντο τὰ ἀναγκαῖα λιμενικὰ ἔργα, ὥστε ὅλαι αἱ μεταφοραὶ τῆς περιφερείας νὰ γίνωνται ἀτμοπλοϊκῶς ἀπὸ Τσάγεζι μέχρι Πεθελινοῦ καὶ ἐκεῖθεν διὰ τῆς ὑπαρχούσης μικρᾶς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς μέχρι Σιδηροκάστρου.

Τὰ σημαντικὰ ταῦτα ἔργα συνεπληρώθησαν καὶ διὰ τῆς προστασίας τοῦ κάμπου ἀπὸ τῆς πλημμύρας τῶν μικρῶν χειμάρρων. Κατεσκευάσθη ἡ συλλεκτήριος τάφρος τῆς Μπελίτσης, μήκους 46 χιλιομέτρων, ἡ ὁποία συγκεντρώνει τὰ ὕδατα αὐτῶν καὶ τὰ μεταφέρει εἰς τὴν Κερκίνην.

Ἀπέμεινε νὰ ἀποστραγγισθοῦν τὰ ἔλη τοῦ κάμπου τῶν Φιλίππων καὶ νὰ τακτοποιηθῇ ἡ ροὴ τῶν ὑδάτων τοῦ ποταμοῦ Ἐγγίτου. Φυσικὸν ἦτο νὰ συγκεντρωθοῦν εἰς μίαν μεγάλην διώρυγα τὰ νερὰ τῶν Φιλίππων καὶ νὰ διοχετεύωνται δι' αὐτῆς εἰς τὸν Ἐγγίτην, ὁ ὁποῖος συναντᾷ νοτιώτερον τὸν Στρυμὼνα καὶ ἐκβάλλει εἰς αὐτόν. Ὑπῆρχεν ὁμοίως ἐν σπουδαῖον φυσικὸν ἐμπόδιον: Ἡ φάραγξ τοῦ Ἐγγίτου, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ κατέληγεν ἡ διώρυξ τῶν Φιλίππων, εὑρίσκεται κατὰ 5—6 μέτρα ὑψηλότερον τοῦ πυθμένου τῆς διώρυγος καὶ δὲν ἦτο δυνατόν ν' ἀπορροφήσῃ τὰ ὕδατα τῶν ἐλῶν. Εὐρέθησαν λοιπὸν οἱ μηχανικοὶ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ κατασκευάσῃ μίαν ὑπόγειον σήραγγα μήκους 1280 μέτρων. Ἡ κατασκευὴ

της διήρκεσεν ἐπὶ δεκατέσσαρας μῆνας. Εἰς αὐτὴν διωχέ-
 τεύθησαν τὰ ὕδατα τοῦ Ἄγγιτου καὶ ἠλευθερώθη ἡ φά-
 ραγξ. Ὑπελείπετο πλέον νὰ ἐκβαθυνθῇ ἡ φάραγξ τοῦ
 Ἄγγιτου. Ἡ ἐκσκαφή ἔγινεν εἰς βάθος πέντε μέτρων καὶ
 εἰς πλάτος πεντήκοντα μὲν μέτρων εἰς τὴν ἐπιφάνειαν,
 εἴκοσι τριῶν δὲ εἰς τὸν πυθμένα. Εἰς τὴν νέαν αὐτὴν
 κοίτην διωχέτευθησαν καὶ τοῦ Ἄγγιτου καὶ τῶν Φιλίπ-
 πων τὰ ὕδατα καὶ διὰ τοῦ Στρουμόνος χύνονται εἰς τὴν
 θάλασσαν. Οὕτω δὲ ἀπηλλάγη ὀλόκληρος ὁ κάμπος ἀπὸ
 τὰς πλημμύρας καὶ ἀπεδόθη εἰς τὴν γεωργίαν.

«Σεῖς, ποὺ ξέρετε, πὼς ὅταν ζητῶ κάτι, πρέπει καὶ νὰ
 γίνῃ, γιατί ἔ,τι ζητῶ νὰ γίνῃ εἶναι μιὰ ἐθνικὴ ἀνάγκη, εἶμαι βέ-
 βαιος πὼς τὴν ἐντολὴ μου αὐτή, νὰ μεταβάλωμε γρήγορα τὴν
 Ἑλλάδα μας σὲ ἓνα ἀγροτικὸ στρατόπεδο, ποὺ δὲν θάχῃ οὔτε
 μιὰ γωνιὰ ἀκαλλιέργητη, θὰ τὴν ἀγκαλιάσετε, ὅπως πάντα,
 μὲ ὄλο σας τὸν ἐνθουσιασμό καὶ ὄλη σας τὴ δύναμη καὶ δὲν
 θὰ ἀφήσετε οὔτε μιὰ στιγμή νὰ σᾶς φύγῃ ἄσκοπα καὶ ἔξω
 ἀπὸ τὴν ἐκπλήρωση τοῦ σκοποῦ μας αὐτοῦ.

Ζητῶ ἀπὸ ὅλους καὶ ὅλες σας νὰ γίνετε ἡ πρωτοπορεία
 τοῦ στρατοῦ γιὰ τὴν ἐξασφάλιση τῆς οικονομικῆς ζωῆς τῆς πα-
 τοίδος μας. Ζητῶ νὰ ριχθῆτε ἀπὸ τὴ στιγμή αὐτὴ μὲ χαρά, μὲ
 ὄρεξη καὶ ἐνθουσιασμό στὴ δουλειὰ γιὰ τὴν καλλιέργεια καὶ τῆς
 τελευταίας γωνιᾶς τῆς γῆς μας, ποὺ μόνον αὐτὴ θὰ φέρῃ τὴν
 ἐπάρκεια τῆς ζωῆς στὸν τόπο μας».

✓ ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΓΛΑΥΚΟΥ

Καθὼς θὰ ἔχετε ἴδει ὅλοι σας, εἰς ἕκαστον ἐργοστάσιον, εἰς ἕκαστον ἀτμόπλοιον, εἰς ἐκάστην σιδηροδρομικὴν μηχανὴν ὑψοῦται καὶ μία καπνοδόχος. Εἰς τὰς βιομηχανικὰς πόλεις αἱ ὑψηλαὶ καπνοδόχοι φαίνονται μακρόθεν ὡς δάσος καταλισμένων δένδρων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐξέρχεται μαῦρος καὶ πυκνὸς καπνός.

Τοῦτο γίνεται, διότι εἰς ὅλα τὰ ἐργοστάσια, διὰ νὰ βράσουν τὸ νερόν, ἀπὸ τὸ ὁποῖον θὰ σχηματισθῇ ὁ ἀτμός διὰ τὴν κίνησιν τῆς μηχανῆς, καίουν μεγάλας ποσότητας γαιανθράκων.

Οἱ γαιάνθρακες εὐρίσκονται εἰς τὰ βάρη τῆς γῆς διαφόρων χωρῶν καὶ ἰδίως τῆς Ἀγγλίας. Χιλιάδες ἐργατῶν ἐργάζονται πρὸς ἐξαγωγήν τοῦ γαιάνθρακος ἐκ τῆς γῆς.

Ἄλλ' ἕως πότε ἡ γῆ θὰ μᾶς δίδῃ γαιάνθρακας; δὲν εἶναι φόβος νὰ ἐξαντληθοῦν τὰ ἀποθέματά της; Ὁ φόβος αὐτὸς εἶναι πραγματικός. Σήμερον εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὑπάρχουν διακόσιαι χιλιάδες ἀνέργων ἐργατῶν, διότι οἱ γαιάνθρακες εἶναι ὀλίγοι καὶ εἰς μέγα βάθος καὶ στοιχίζει πολὺ ἡ ἐξαγωγή των. Καὶ δι' αὐτὸ εἰς πολλὰ ἀνθρακωρυχεῖα ἐσταμάτησαν αἱ ἐργασίαι.

Ἐνώπιον τοῦ κινδύνου αὐτοῦ οἱ ἄνθρωποι χρησιμοποιοῦν ἄλλα καύσιμα ὑλικά: Βενζίνην, ἀκάθαρτον πετρέλαιον καὶ ἄλλα. Θὰ σᾶς φανῇ παράδοξον, ἂν σᾶς εἴπωμεν, ὅτι ἐν ἀπὸ τὰ ὑλικά αὐτὰ εἶναι καὶ τὸ νερόν.

Ὅλοι θὰ ἔχετε ἰδέαν ἀπὸ νερόμυλον· ἐκεῖ τὸ νερόν πίπτει ἀπὸ ὑψηλὰ ἐπάνω εἰς τὴν περωτὴν τοῦ μύλου καὶ

μὲ τὴν δύνάμιν τοῦ τὴν ἀναγκάζει νὰ κινῆται καὶ νὰ παρασύρῃ εἰς τὴν κίνησίν της καὶ τὴν βαρεῖαν μυλόπετραν.

Αὐτὴν τὴν δύναμιν τοῦ νεροῦ τὴν μεταχειρίζονται καὶ διὰ τὴν παραγωγὴν ἠλεκτρισμοῦ· καὶ ἔπειτα μεταχειρίζονται τὸν ἠλεκτρισμόν, διὰ νὰ κινήσουν μηχανάς, διὰ φωτισμόν ἢ διὰ θέρμανσιν. Εἰς τὰς περιστάσεις αὐτὰς τὸ νερόν ὀνομάζεται λευκὸς ἄνθραξ.

Διὰ νὰ ἔχῃ σημαντικὴν δύναμιν τὸ νερόν, πρέπει νὰ εἶναι ἀρκετὸν καὶ νὰ πίπτῃ ἀπὸ πολὺ ὕψηλά. Οἱ καταρράκται προσφέρουν μεγάλην ὑπηρεσίαν εἰς τὴν βιομηχανίαν, ὅταν εὐρίσκωνται εἰς μικρὰν σχετικῶς ἀπόστασιν ἀπὸ κατοικημένα μέρη. Ὅπου ὅμως δὲν ὑπάρχουν φυσικοὶ καταρράκται, οἱ ἄνθρωποι δημιουργοῦν τεχνητούς.

Ἐν τοιοῦτον σπουδαῖον ἔργον ἔγινε πρὸ ὀλίγων ἐτῶν εἰς τὸν Γλαῦκον, μικρὸν ποταμὸν πλησίον τῶν Πατρῶν.

Ὁ Γλαῦκος πηγάζει ἀπὸ τὸ Παναχαϊκὸν καὶ ὁ δρόμος, τὸν ὁποῖον ἀκολουθεῖ, εἶναι πολὺ κατηφορικὸς. Δι' αὐτὸ καὶ τὰ νερὰ του κατέρχονται μὲ ὀρμὴν.

Πρὶν φθάσῃ εἰς τὸν κάμπον, ἡ κοίτη τοῦ στενεύει πολὺ εἰς ἓν μέρος. Εἰς τὸ μέρος λοιπὸν αὐτὸ ἔκτισαν στερεὸν καὶ ὕψηλὸν τοῖχον καὶ ἔφραξαν τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ. Τοιοῦτοτρόπως τὰ νερὰ ἐσταμάτησαν καὶ σχηματίζουν μικρὰν λίμνην.

Θὰ ἠδύναντο εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ τοίχου ν' ἀνοίξουν μίαν ὀπήν, διὰ νὰ πίπτῃ ἀπὸ ἐκεῖ τὸ νερόν. Ἄλλ' οὔτε τὸ ὕψος ἦτο ὅσον ἐχρειάζετο οὔτε πρὸς τὸ κάτω μέρος ὑπῆρχε κατάλληλος χῶρος, διὰ νὰ κτίσουν τὸ ἐργοστάσιον τοῦ ἠλεκτρισμοῦ.

Εἰς τὴν δεξιὰν λοιπὸν ὄχθην ἐτρόπησαν τὸ βουνὸν καὶ

ἔκαμαν μίαν μεγάλην σήραγγα. Τὰ νερὰ ἀκολουθοῦν τὴν σήραγγα, ἐξέρχονται εἰς ὀμαλὸν ἔδαφος καὶ μὲ σωλῆνας φθάνουν εἰς μίαν προεξοχὴν τοῦ βουνοῦ. Ἐκεῖ ἔγινε δευτέρα σήραγγ. Ἀπὸ τὸ τέρμα δὲ αὐτῆς τὰ νερὰ ἐξέρχονται εἰς ἀπόκρημνον μέρος καὶ ἀπὸ ἐκεῖ πίπτουν εἰς τὸν κάμπον ἀπὸ ὕψος 150 μέτρων. Κάτωθεν τοῦ σημείου αὐτοῦ ἐκτίσθη τὸ ἐργοστάσιον, τὸ ὁποῖον τὴν δύναμιν τοῦ νεροῦ μεταβάλλει εἰς ἠλεκτρισμόν.

Μὲ τὴν μεγάλην ποσότητα τοῦ ἠλεκτρισμοῦ αὐτοῦ φωτίζονται αἱ Πάτραι καὶ τὰ προάστετά της καὶ κινουῦνται αἱ μηχαναὶ πολλῶν ἐργοστασίων.

Εἰς τὸν τοῖχον τοῦ φράγματος ὑπάρχει μία σιδηρὰ θύρα, ἡ ὁποία ἀνοίγει καὶ κλείει μὲ ἰδιαίτερα μηχανήματα. Ὄταν βρέχη καὶ πλημμυρίζουν τὰ νερὰ καὶ δὲν χωροῦν ὅλα εἰς τὴν σήραγγα, ἀνοίγουν τὴν θύραν αὐτὴν καὶ τὰ πλεονάζοντα νερὰ χύνονται κάτω εἰς τὴν παλαιὰν κοίτην τοῦ ποταμοῦ.

«Ὁ ἐργάτης ἀπὸ τώρα καὶ ἔπειτα μὲ ὑπερηφάνεια καὶ μὲ τὸ κεφάλι του ὑψηλὰ καὶ χωρὶς ντροπῆς, μὲ θάρρος καὶ ἀντοπεποίθησι, μπορεῖ νὰ λέγη, πὼς εἶναι ἐργάτης. Ἡ ἐργασία ἔχει ὅλα τὰ δικαιώματα καὶ ἐκεῖνος, πὸν πραγματικὰ ἐργάζεται, εἶναι τίμιος. Γιατί νὰ ντραπῆ νὰ λέγη, πὼς εἶναι ἐργάτης;»

ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ ΜΑΘΗΜΑ

Ἡ καλοκαιρινὴ ζέστη ἤρχισεν. Ὁ Ἰούνιος ἔφθασε πρὸς δύο ἐβδομάδων. Ὅλοι εἰς τὸ σχολεῖον εἶχον ἀδιακόπως εἰς τὸ στόμα τὴν λέξιν διακοπαί. Ὅλοι εἶχον κουρασθῆ πλέον.

Σήμερον ἦτο τὸ τελευταῖον μάθημα. Ὅλοι οἱ μαθηταὶ εἶχον τὸν πόθον νὰ προβιβασθοῦν εἰς τὴν ἄλλην τάξιν. Διὰ τελευταίαν φορὰν ἐδιδάσκοντο εἰς τὴν αἴθουσαν αὐτὴν.

Ἡ ἀνωτέρα τάξις θὰ ἔφευγε διὰ παντὸς ἀπὸ τὸ σχολεῖον αὐτό. Οἱ μαθηταὶ τῆς ἔζησαν τόσα ἔτη ἐδῶ μέσα. Ἡ ζωὴ των συνεδέθη μὲ κάθε θέσιν, μὲ κάθε γωνίτσαν τοῦ σχολεῖου. Ὀλόκληρα ἔτη ἔζησαν ἐδῶ. Ὁ διδάσκαλός των ἔγινε πλέον δεύτερος πατήρ. Καὶ αὐτοὶ ἦσαν ἀληθινοὶ ἀδελφοὶ μεταξύ των· ἀδελφοὶ εἰς τὴν λύπην, ἀδελφοὶ εἰς τὴν χαρὰν.

Μὲ βαθεῖαν συγκίνησιν ἐκάθισαν εἰς τὰ θρανία των διὰ τελευταίαν φορὰν. Ὁ διδάσκαλος ἠσθάνετο βῆρος εἰς τὴν καρδίαν. Μὲ δυσκολίαν ἀνέβη εἰς τὴν ἔδραν καὶ τὸ βλέμμα του τὸ ἐκάρφωσεν εἰς αὐτὴν· ἂν τὸ ἐγύριζε πρὸς τοὺς μαθητάς, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυα.

Εἰς τοὺς τοίχους δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς ἔδρας εἶχε κρεμάσει δύο χάρτας. Εἰς τὸν ἕνα ἦτο ἡ Ἑλλὰς τοῦ 1912, μὲ τὰ σύνορα ἕως τὴν Ἄρταν καὶ τὴν Μελοῦναν. Εἰς τὸν ἄλλον ἦτο ἡ μεγάλη Ἑλλὰς τοῦ Ἐβρου.

Βιάζων τὸν ἑαυτὸν του ὁ διδάσκαλος καὶ λαμβάνων ὀλίγον θάρρος, ἐκοίταξε τοὺς μαθητάς.

— Δὲν εἶναι ἀλήθεια, παιδιὰ μου, εἶπεν, ὅτι σήμερον εἶναι τὸ τελευταῖον μάθημα. Δὲν ὑπάρχει τελευταῖον μάθημα. Τὰ μαθήματα θὰ ἐξακολουθήσουν νὰ γίνωνται εἰς τὴν ψυχὴν μας, ἂν κλείσωμεν καλὰ εἰς αὐτὴν αὐτοὺς τοὺς δύο χάρτας.

Ὁ εἷς δεικνύει τὴν Ἑλλάδα, τὴν ὁποίαν παρέλαβεν ἡ γενεὰ ἡ ἰδική μου· καὶ ὁ ἄλλος τὴν Ἑλλάδα, τὴν ὁποίαν σὰς παραδίδομεν.

Ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα τῆς Μελούνας εἰς τὴν Ἑλλάδα τοῦ Ἐβρου!... Πῶς ἔγινε τὸ ἄπλωμα αὐτό, τὸ ἡξεύρετε καλά. Καὶ πῶς ἔγινεν ἡ Ἑλλάς τῶν ὀκτὼ ἑκατομμυρίων, τὸ ἡξεύρετε ἀκόμη καλύτερα. Διατί νὰ τὸ ἐπαναλαμβάνωμεν;

— Ἡμεῖς, μὲ τὴν πολεμικὴν προσπάθειαν ἐκάμαμεν τὴν Μεγάλην Ἑλλάδα, ἐξηκολούθησεν ὁ διδάσκαλος, ἀλλὰ διὰ νὰ μείνῃ Μεγάλη, πρέπει μὲ τὰ ἔργα τῆς εἰρήνης νὰ γίνῃ καὶ πλουσία καὶ πολιτισμένη Ἑλλάς. Τὰ ἔργα αὐτὰ εἶναι τεράστια καὶ δαπανηρά. Ἡ θύελλα τοῦ μεγάλου πολέμου καὶ ἡ θύελλα τῆς προσφυγῆς ἐγονάτισαν τὴν Πατρίδα μας οἰκονομικῶς τὴν ἐγονάτισαν, ἀλλὰ δὲν τὴν ἐκρήμνισαν ἐντελῶς.

Ὅπως ὁ Ἄνταϊος πίπτων ἐλάμβανε καὶ νέαν δύναμιν ἀπὸ τὴν γῆν, οὕτω καὶ ἡ Πατρίς μας. Μὲ νέαν δύναμιν, ἡ ὁποία ἐπήγασεν ἀπὸ τὴν ἀστείρευτον ἐλληνικὴν ὀρμὴν, ἠνωρθώθη· συνεκέντρωσε τὸν ἑαυτὸν τῆς καὶ κατέπληξεν ὅλον τὸν κόσμον μὲ τὸ νέον « ἐλληνικὸν θαῦμα ». Ὀλόκληρος βιβλιοθήκη ἐγράφη ἕως τώρα ἀπὸ Ἑλλήνας καὶ ξένους — ἰδίως ἀπὸ ξένους — διὰ τὴν νέαν ἐλληνικὴν κοσμογονίαν.

Καὶ τί δὲν ἔκαμε!... Μόνον μὲ ἐν ἀεροπλάνον ταξιδεύοντες ὀλοκλήρους ἡμέρας θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἴδωμεν πόσον ἀληθινὰ μεγάλη ἔγινεν ἡ Πατρίς μας καὶ τί τεράστια ἔργα ἐπιχειρεῖ.

Χ Χιλιάδες προσφυγικῶν συνοικισμῶν, πόλεις ὀλόκληροι, κομψαί, καθαραί, ὑγιειναί, στολίζουσι τὸν τόπον. Ἀπέραντοι ἐκτάσεις τῆς Μακεδονίας σκεπασμέναι ἀπὸ νερὰ ἀποστραγγίζονται. Ἐκατομμύρια στρεμμάτων γῆς ἐλευθερώνονται ἀπὸ

τοὺς βάλτους, ἐξυγιαίνονται καὶ παραδίδονται εἰς τὸ ἄροτρον τοῦ γεωργοῦ. Μεγάλοι ποταμοί, οἱ ὁποῖοι πλημμυρίζουν καὶ καταστρέφουν τὰ σπαρτά, ἀλλάζουν, χωρὶς νὰ τὸ θέλουν, τὴν κοίτην των, μὲ δυσκολώτατα τεχνικὰ ἔργα καὶ ἀφαντάστους δαπάνας. Χιλιάδες χιλιομέτρων νέων ἀμαξιτῶν δρόμων ἀνοίγονται ἀνάμεσα εἰς ἀδιάβατα βουνὰ καὶ ὀλόκληροι ἐπαρχίαι ἀποκλεισμένοι θὰ ἰδοῦν σύντομα νὰ τὰς προσεγγίξῃ τὸ εὐλογημένον αὐτοκίνητον. Πεντακόσια ἑκατομμύρια ἐξωδεύθησαν διὰ σχολικὰ κτίρια. Ὁ λιμὴν τοῦ Πειραιῶς, μὲ νέας ἐγκαταστάσεις, αἱ ὁποῖαι διευκολύνουν τὸ ἐμπόριον, γίνεται ὁ πρῶτος λιμὴν τῆς Ἀνατολῆς. Ὁλος ὁ τόπος ὡς σμῆνος μελισσῶν βουίζει ἀπὸ τὸν θόρυβον τῆς ἀδιακόπου ἐργασίας. Εἶναι ἡ μεγάλη στρατιὰ τῶν ἐργατῶν, ἡ ὁποία ἀνοίγει δρόμους, τρυπᾷ βουνὰ, στραγγίζει λίμνας, στομώνει ποτάμια. Εἶναι ἡ μεγάλη εἰρηνικὴ στρατιὰ, ἡ ὁποία διεδέχθη τὴν στρατιάν τοῦ πολέμου.

Ἡ χώρα μας, συνεχίζει ὁ διδάσκαλος, δὲν ἔχει πλέον τοὺς ἐχθρούς, τοὺς ὁποίους γνωρίζετε ἀπὸ τὴν ἱστορίαν. Μὲ αὐτοὺς ἔχομεν τώρα εἰρήνην καὶ εἶθε νὰ τὴν ἔχομεν διὰ παντός. Ἐπὶ τοῦ παρόντος οἱ μεγάλοι ἐχθροὶ τῆς φυλῆς μας εἶναι οἱ βαλτωμένοι κάμποι, οἱ ὁποῖοι σκεπάζουν καλλιεργήσιμον γῆν καὶ γεννοῦν τοὺς ἐλώδεις πυρετούς· εἶναι ἡ ἔλλειψις συγκοινωνίας εἰς τὰς ὄρεινὰς ἐπαρχίας, αἱ ὁποῖαι καταδικάζονται νὰ πληρώνουν ἀκριβὰ ἀγῶγια· δι' ὅ,τι εἰσάγουν ἔξωθεν καὶ νὰ μὴ ἠμποροῦν νὰ στείλουν εἰς ἄλλους τόπους τὰ προϊόντα των, διότι στοιχίζει πολὺ ἡ μεταφορὰ των· εἶναι ἐχθρὸς μας ἡ ἀγραμματοσύνη τοῦ λαοῦ μας.

Αὕτη ἡ ἀγραμματοσύνη ἐμποδίζει τὸν βροσκὸν νὰ καταλάβῃ τί ἐγκλημα κάμνει, ὅταν καίῃ ὀλόκληρον δάσος, διὰ νὰ

φυτρώση εἰς τὴν ἀπογυμνουμένην ἕκτασιν ὀλίγον χόρτον διὰ τὰ πρόβατά του· καὶ αὐτὴ ἡ ἀγραμματοσύνη σπρώχνει τὸν ἐργάτην εἰς τὸ καφενεῖον καὶ τὸ οἶνοπωλεῖον, διότι δὲν ἔχει ἀκόμη οὔτε ἀναγνωστήριον οὔτε λαϊκὴν βιβλιοθήκην οὔτε λαϊκὸν κήρυγμα, διὰ νὰ περάσῃ εὐχαρίστως τὴν ὥραν του.

Ἴδου λοιπὸν μερικὰ ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς εἰρήνης, τὰ ὁποῖα σᾶς περιμένουν. Ἀγαπήσατέ τα. ὅπως ἠγαπήσατε τὸ σχολεῖον μας. Θὰ ἰδῆτε εἰς τὰς ἡμέρας σας τοὺς ὠραίους καρπούς τῆς ἐργασίας σας καὶ θὰ εὐλογῆτε τὴν ὥραν καὶ τὴν σιγμὴν, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἠκολουθήσατε τὸν δρόμον αὐτόν. Καὶ αἱ ἐρχόμεναι γενεαὶ θὰ σᾶς εὐγνωμονοῦν.

Ἦ Τοιοῦτοτρόπως, ἀγαπημένοι ὅλοι σας καὶ βοηθημένοι, θὰ δυνηθῆτε, παιδιὰ μου, νὰ δημιουργήσετε τὴν πλουσίαν καὶ πολιτισμένην Ἑλλάδα. Ἐλπίζω εἰς τὸν Θεὸν νὰ ἰδῶ εἰς τὰς ἡμέρας μου καὶ αὐτὸ τὸ « ἑλληνικὸν θαῦμα ».

Μὲ βουρζωμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐφίλησαν οἱ μαθηταὶ τὴν χεῖρα τοῦ διδασκάλου καὶ αὐτὸς δακρυσμένος τοὺς συνώδευσεν ἕως τὴν ἐξώθυραν, μοιράζων καὶ ἀπὸ ἓν γλυκόλογον εἰς τὸν καθένα.

« Ἐμεῖς θὰ περάσωμε. Τὰ παιδιὰ μας εἶναι ἐκεῖνα, ποὺ θὰ ἔλθουν κατόπιν καὶ πρέπει ἐκεῖνα νὰ μᾶς ὑπερβοῦν. Ἐκεῖνα πρέπει νὰ φέρουν τὸν τόπον μας εἰς μεγαλύτεραι ὕψη ».

« Σήκω επάνω, ελληνική Νεολαία! Δέν υπάρχει δια σέ
 άλλη πραγματικότητα παρά η ελληνική Πατρίς. Μόνον εκεί θά
 επανέυρης τόν έαυτόν σου. Μόνον μέσα εις τας έθνικας παρα-
 δόσεις θά επανέυρης τόν προορισμόν σου. Μόνον μέσα εις τόν
 ελληνικόν πολιτισμόν θά επανέυρης τά ιδανικά σου και τά
 όνειρά σου. Χωρίς αυτά δέν ήμπορείς νά ζήσης, ελληνική νεο-
 λαία. Μόνον εκείνα, τά όποια σοῦ έδημιούργησεν ή ελληνική
 ιστορία, αποτελοῦν τό σῶμα σου και τήν ψυχήν σου... »

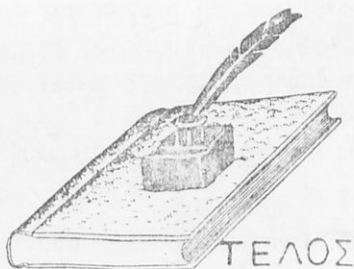
I. ΜΕΤΑΞΑΣ

ΜΕΤΑΞΑΣ

ΡΡΟ

ΞΟΙ

ΜΕΤΑ

ΤΕΛΟΣ

ΤΙΝΑΕ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ Α΄.

ΠΕΖΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ ΣΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗ

Α. 'Από τή θρησκευτική ζωή.

	Σελίς
1. Χριστούγεννα, <i>Γρ. Ξενοπούλου</i>	7
2. Χριστούγεννα στο μέτωπο, <i>Χαρ. Βασιλογεώργη</i>	11
3. Πάσχα στα πέλαγα, <i>Α. Καρκαβίτσα</i>	17
4. Τò εὐλογημένο καράβι (ποίημα), <i>Ζαχαρία Παπαντωνίου</i>	20
5. Ὁ τυφλὸς τοῦ Εὐαγγελίου (ποίημα), <i>Ἴω. Πολέμη</i>	21
6. Εὐσέβεια, <i>Γ. Βλαχογιάννη</i> (Διασκευὴ <i>Ν.Α.Κ.</i>)	23
7. Τò τάμα τοῦ Κανάρι (ποίημα), <i>Γ. Δροσίνη</i>	25

Β. 'Από τήν ἐθνική ζωή.

1. Ὁ Φιλοκίτης, <i>Α. Καρκαβίτσα</i>	26
2. Τò κυπαρίσσι τοῦ Μυστραῖ, <i>Ἰουλίαις Δραγοῦμη</i>	31
3. Τò μεγάλο κήρυγμα, <i>Γ. Βλαχογιάννη</i>	34
4. Σιτάρι - κριθάρι, <i>Γ. Βλαχογιάννη</i>	36
5. Ἡ διπλὴ γιορτή, <i>Δημ. Καμπούρογλου</i>	40
6. Ὁ καπετὰν καλόγερος, <i>Χρ. Χριστοβασιλῆ</i>	42
7. Τò Τσοπανάκι, <i>Γ. Βλαχογιάννη</i> (Διασκευὴ <i>Ν.Α.Κ.</i>)	45
8. Τραγοῦδι κλέφτικο (ποίημα δημοτικὸ)	46
9. Τò Ἔθνος μας θὰ σὲ πληρώσῃ (<i>Ν.Α.Κ.</i>)	46
10. Ἡ δόξα τῶν Ψαράδων (ποίημα), <i>Δ. Σολωμοῦ</i>	50
11. Τò νερό τῶν διψασμένων, <i>Α. Τραυλαντιῶνη</i>	50
12. Ἡ ἄρνηση τοῦ Καραϊσκάκη (<i>Ν.Α.Κ.</i>)	53
13. Τὰ παλικαράκια, <i>Δημ. Καμπούρογλου</i>	54
14. Τò δοξασμένο ποτάμι, <i>Δημ. Κοντογιάννη</i>	57

15. Ὁ μικρὸς τυμπανιστὴς (Διασκευὴ <i>Δημ. Ζήση</i>)	60
16. Οἱ ἔσχατοι γίνονται πρῶτοι, <i>Δημ. Κοντογιάννη</i>	69
17. Ὁ ὄρκος τοῦ στρατιώτη, <i>Δημ. Κοντογιάννη</i>	74
18. Οἱ φαλαγγίτες καὶ οἱ σκαπανεῖς τοῦ χωριοῦ μου, <i>Νικ. Δη- μητροκάλλη</i>	79
19. Ὕμνος τῆς 4ης Αὐγούστου (ποίημα), <i>Τίμου Μωραΐτινη</i>	86
20. Ἐμπρὸς γιὰ μιὰ Ἑλλάδα νέα, <i>Νικ. Δημητροκάλλη</i>	88
21. Ὕμνος τῆς Ἐθνικῆς Νεολαίας (ποίημα), <i>Σ. Μεταξᾶ</i>	91

Γ'. Ἀπὸ τὴν οἰκογενειακὴ καὶ κοινωνικὴ ζωή.

1. Ἡ ἀνίκητη ἐλπίδα, <i>Χρ. Χριστοβασίλη</i>	92
2. Ὁ Πλούτος καὶ ἡ Εὐτυχία, <i>Γρ. Ξενοπούλου</i>	99
3. Τὸ ὁμορφότερο παιδί (Λαϊκὸς μῦθος)	104
4. Νὰ τὰ κουνοῦμε τὰ χέρια μας, <i>Γ. Βλαχογιάννη</i> (Διασκευὴ)	105
5. Τὸ τραγούδι τῆς δουλειᾶς, <i>Σ. Μυριβήλη</i>	106
6. Ἐκαμα τὸ καθῆκον μου, <i>Θ. Μακροπούλου</i>	107
7. Τὸ ἄλογο, <i>Ζαχ. Παπαντωνίου</i>	110
8. Ὁ σκύλος (ποίημα), <i>Ἄλεξ. Πάλλη</i>	114
9. Τὰ δύο δάκρυα (ποίημα), <i>Ἴω. Πολέμη</i>	117
10. Ὁ ἀλήτης, <i>Νικ. Δημητροκάλλη</i>	117

Δ'. Ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ φύση καὶ τοὺς ἑλληνικοὺς τόπους.

1. Ἑλληνικὴ ἀνοιξη, <i>Σπύρου Μελά</i>	121
2. Οἱ γάμοι (ποίημα), <i>Γ. Βιζυηνοῦ</i>	124
3. Καλοκαίρι (ποίημα), <i>Στεφ. Μαρτζώκη</i>	125
4. Τὸ τραγούδι τοῦ ἡλίου (ποίημα), <i>Κ. Μάνου</i>	126
5. Ἡ Δῆλος, <i>Π. Νιεβάνα</i>	127
6. Τὸ μελέμι (ποίημα), <i>Α. Προβελεγγίου</i>	132
7. Ἀπὸ τίς ὁμορφιές τοῦ Μωριά, <i>Δημ. Κοντογιάννη</i>	133
8. Ἐργασία (ποίημα), <i>Γερ. Μακρογᾶ</i>	137
9. Στὰ ψηλῶματα τοῦ Χελμοῦ, <i>Δημ. Κοντογιάννη</i>	138
10. Χῶμα ἑλληνικὸ (ποίημα), <i>Γ. Δροσίνη</i>	147
11. Τὰ Γρεβενά, <i>Δημ. Κοντογιάννη</i>	148
12. Ἐθνικὸς ὕμνος (ποίημα), <i>Δ. Σολωμοῦ</i>	151

ΜΕΡΟΣ Β΄.

ΠΕΖΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑΝ

Α΄. Ἀπὸ τὴν θρησκευτικὴν ζωὴν.

	Σελίς
1. Μεγάλη Παρασκευή, <i>Παντελεήμονος Φωστίνη</i>	155
2. Ἡ ἡμέρα τῆς Λαμπρῆς (ποίημα), <i>Δ. Σολωμοῦ</i>	157
3. Ὁ ἄσωτος υἱὸς (Διασκευὴ <i>Δημ. Κοντογιάννη</i>)	158

Β΄. Ἀπὸ τὴν ἐθνικὴν ζωὴν.

1. Ὁ θούριος τοῦ Ρήγα, <i>Ἰω. Γενναδίου</i>	162
2. Ἡ Ἑλλάς πρὸς τὰ τέκνα τῆς (ποίημα), <i>Ρήγα Φεραίου</i>	164
3. Μία ἐπιστολὴ τοῦ Ἀνδρούτσου	166
4. Αἱ ἄγνωστοι ἡρωίδες, <i>Ν. Α. Κοντοπούλου</i>	167
5. Μία εὐεργετικὴ βασίλισσα, <i>Σπ. Δοβέρδου</i>	170
6. Τὸ Σουλιωτόπουλον, <i>Ν. Α. Κοντοπούλου</i>	176
7. Πρὸς τὸν στρατὸν μας (ποίημα), <i>Α. Προβελεγγίου</i>	178
8. Ὁ λιμὴν τοῦ Πειραιῶς, <i>Π. Νιεβάνα</i>	179
9. Τὰ καράβια φεύγουν (ποίημα), <i>Γ. Σουρῆ</i>	186
10. Θαλασσινὸ τραγούδι (ποίημα), <i>Γ. Δροσίνη</i>	187
11. Εὐάγγελος Ζάππας, <i>Ἄρ. Κουρτίδου</i>	189
12. Πατρίδα (ποίημα), <i>Γ. Δροσίνη</i>	198

Γ΄. Ἀπὸ τὴν οἰκογενειακὴν καὶ κοινωνικὴν ζωὴν.

1. Ὁ ἀσύρματος καὶ τὸ ναυάγιον (Διασκευὴ <i>Δημ. Ζήση</i>)	199
2. Ε. Ο. Ν., <i>Γ. Μέγα</i>	204
3. Κάμε τὸ καλὸ καὶ ρίξτε στὸ γυαλό, <i>Δημ. Ζήση</i>	206

Δ΄. Ἀπὸ τὴν ἐλληνικὴν φύσιν καὶ τὴν ζωὴν τοῦ χωρίου.

1. Τὸ ἀλώνισμα, <i>Ἀλ. Μωραϊτίδου</i> (Διασκευὴ <i>Ν.Α.Κ.</i>)	208
---	-----

	Σελίς
2. Ἡ θημωνιά (ποίημα), <i>Γ. Στρατήγη</i>	211
3. Στ' ἄλώνια (ποίημα), <i>Γ. Δροσίγη</i>	213
4. Τὸ ψωμί (ποίημα), <i>Γ. Δροσίγη</i>	214
5. Ἐπὶ ἓν συνέδριον φυτῶν, <i>Γ. Κουτσογιάννου</i>	215
6. Τοῦ δάσους τὸ παράπονον, <i>Δημ. Κοντογιάννη</i>	224
7. Ἡ κατάρα τοῦ πεύκου (ποίημα), <i>Ζαχ. Παπαντωνίου</i>	227
8. Ἐν ἔθνος ἐντόμων, <i>Ν. Βεντήγη</i> (Διασκευὴ <i>Ν. Α. Κ.</i>)	231
9. Ἐχθροὶ καὶ φίλοι (Διασκευὴ <i>Ν. Α. Κ.</i>)	238
10. Ὁ καλογιάννος (ποίημα), <i>Ἄρ. Βαλαωρίτου</i>	248
11. Ὁ κόσσυφος, <i>Στεφ. Γρανίτσα</i> (Διασκευὴ <i>Ν. Α. Κ.</i>)	249
12. Πάει τὸ καλοκαίρι (ποίημα), <i>Α. Προβλεγγίου</i>	253
13. Αἱ πεδιάδες τῶν Σεροῶν καὶ τῶν Φιλίππων, <i>Δημ. Κοντο- γιάννη</i>	254
14. Τὰ ἔργα τοῦ Γλαύκου, <i>Δημ. Κοντογιάννη</i>	258
15. Τὸ τελευταῖον μάθημα, <i>Δημ. Κοντογιάννη</i>	261

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΑΤΑ ΣΥΛΛΟΓΕΙΣ

Σελίς

I. Ἐκ τῶν βραβευθειῶν συλλογῶν Νικ. Κοντοπούλου.

1. Χριστούγεννα στὸ μέτωπο, <i>Χαρ. Βασιλογεώργη</i>	11
2. Πάσχα στὰ πέλαγα, <i>Α. Καρκαβίτσα</i>	17
3. Εὐσέβεια, <i>Γ. Βλαχογιάννη</i> (διασκευὴ)	23
4. Τὸ τάμα τοῦ Κανάρη (ποίημα), <i>Γ. Δροσίνη</i>	25
5. Ὁ Φιλοκτίτης, <i>Α. Καρκαβίτσα</i>	26
6. Τὸ κυπαρίσσι τοῦ Μυστρῶ, <i>Ἰουλίας Δραγούμη</i>	31
7. Ἡ διπλὴ γιορτὴ, <i>Δημ. Καμπούρογλου</i>	40
8. Ὁ καπετὰν καλόγερος, <i>Χρ. Χριστοβασίλη</i>	42
9. Τὸ Τσοπανάκι, <i>Γ. Βλαχογιάννη</i> (διασκευὴ)	45
10. Τὸ Ἔθνος μας θὰ σὲ πληρώσῃ	46
11. Τὸ νερὸ τῶν διψασμένων, <i>Α. Τραυλαντώνη</i>	50
12. Ἡ ἄρνηση τοῦ Καραϊσκάκη	53
13. Ἡ ἀνίκητη ἐλπίδα, <i>Χρ. Χριστοβασίλη</i>	92
14. Ὁ Πλούτος καὶ ἡ Εὐτυχία, <i>Γρηγ. Ξενοπούλου</i>	99
15. Τὸ ὁμορφότερο παιδί (λαϊκὸς μῦθος)	104
16. Νὰ τὰ κουνούμε τὰ χέρια μας, <i>Γ. Βλαχογιάννη</i> (διασκευὴ)	105
17. Ὁ σκύλος (ποίημα), <i>Ἄλεξ. Πάλλη</i>	114
18. Οἱ γάμοι (ποίημα), <i>Γ. Βεζυηνοῦ</i>	124
19. Τὸ τραγούδι τοῦ ἡλίου (ποίημα), <i>Κ. Μάνου</i>	126
20. Ἡ ἡμέρα τῆς Λαμπρῆς (ποίημα), <i>Δ. Σολωμοῦ</i>	157
21. Αἱ ἄγνωστοι ἡρωῖδες	167
22. Τὸ Σουλφωτόπουλον	176
23. Τὸ ἀλώνισμα, <i>Ἄλεξ. Μωραϊτίδου</i>	208
24. Ἡ θημωνιά (ποίημα), <i>Γ. Στρατήγη</i>	211
25. Ἐν ἔθνος ἐντόμων, <i>Ν. Βεντήρη</i> (διασκευὴ)	231
26. Ἐχθροὶ καὶ φίλοι (διασκευὴ ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ)	238
27. Ὁ καλογιάννος (ποίημα), <i>Ἀρ. Βαλαωρίτου</i>	248
28. Ὁ κόσσυφος, <i>Στεφ. Γρανίτσα</i> (διασκευὴ)	249

II. Ἐκ τῶν βραβευθειῶν συλλογῶν Δημ. Κοντογιάννη.

1. Τὸ μεγάλο κήρυγμα, <i>Γ. Βλαχογιάννη</i>	34
2. Σιτάρι-κριθάρι, <i>Γ. Βλαχογιάννη</i>	36
3. Τὰ παλικαράκια, <i>Δημ. Καμπούρογλου</i>	54

4. Τὸ δοξασμένο ποτάμι	57
5. Οἱ ἔσχατοι γίνονται πρῶτοι	69
6. Ὁ ὄρκος τοῦ στρατιώτη	74
7. Τὸ ἄλογο, <i>Ζαχ. Παπαντωνίου</i>	110
8. Τὰ δύο δάκρυα (ποίημα), <i>Ἰω. Πολέμη</i>	117
9. Ἀπὸ τίς ὁμορφίης τοῦ Μωριᾶ	133
10. Στὰ ψηλῶματα τοῦ Χελμοῦ	138
11. Χῶμα Ἑλληνικὸ (ποίημα), <i>Γ. Δροσίνη</i>	147
12. Τὰ Γρεβενά	148
13. Ἐθνικὸς ὕμνος (ποίημα), <i>Δ. Σολωμοῦ</i>	151
14. Μεγάλῃ Παρασκευῇ, <i>Παντ. Φωστίνη</i>	155
15. Ὁ ἄσπυτος υἱὸς (διασκευὴ)	158
16. Μία ἐπιστολὴ τοῦ Ὀδυσσεύς Ἀνδρούτσου	166
17. Τοῦ δάσους τὸ παράπονον	224
18. Αἱ πεδιάδες τῶν Σερρών καὶ τῶν Φιλίππων	254
19. Τὰ ἔργα τοῦ Γλαύκου	258
20. Τὸ τελευταῖον μάθημα	261

III. Ἐκ τῶν βραβευθεισῶν συλλογῶν Π. Νιρβάνα—Δ. Ζήση.

1. Χριστούγεννα, <i>Γρ. Ξενοπούλου</i>	7
2. Τὸ ἐδλογημένο καρᾶβι (ποίημα), <i>Ζαχ. Παπαντωνίου</i>	20
3. Ὁ τυφλὸς τοῦ Εὐαγγελίου (ποίημα), <i>Ἰω. Πολέμη</i>	21
4. Ἡ δόξα τῶν Ψαρῶν (ποίημα), <i>Δ. Σολωμοῦ</i>	50
5. Ὁ μικρὸς τυμπανιστὴς (διασκευὴ)	60
6. Ὕμνος τῆς 4ης Αὐγούστου (ποίημα), <i>Τ. Μωραϊτίνη</i>	86
7. Ὕμνος τῆς Ἐθνικῆς Νεολαίας (ποίημα), <i>Σ. Μεταξᾶ</i>	91
8. Ἑλληνικὴ ἀνοιξη, <i>Σπ. Μελᾶ</i>	121
9. Καλοκαίρι (ποίημα), <i>Στεφ. Μαρτζώκη</i>	125
10. Ἡ Δῆλος, <i>Π. Νιρβάνα</i>	127
11. Ἔργασία (ποίημα), <i>Γ. Μαρκοῦ</i>	137
12. Μία εὐεργετικὴ βασιλίτσα, <i>Σπ. Λοβέρδου</i>	170
13. Ὁ λιμὴν τοῦ Πειραιῶς, <i>Π. Νιρβάνα</i>	179
14. Τὰ καρᾶβια φεύγουν (ποίημα), <i>Γ. Σουρῆ</i>	186
15. Ὁ ἀσύρματος καὶ τὸ ναυάγιον (διασκευὴ)	199
16. Κάμε τὸ καλὸ καὶ ρίξτε στὸ γιᾶλὸ	206
17. Τὸ ψωμί (ποίημα), <i>Γ. Δροσίνη</i>	214
18. Ἀπὸ ἓν συνέδριον φυτῶν, <i>Γ. Κουτσογιάννου</i>	215
19. Πάει τὸ καλοκαίρι (ποίημα), <i>Ἀριστ. Προβλεγγίου</i>	253

Τὰ ἀποσπάσματα λόγων τοῦ Ἐθνικοῦ Κυβερνήτου.

IV. Ἐκ τῆς βραβευθείσης συλλογῆς Γεωργίου Μέγα.

Σελίς

1. Ὁ θούριος τοῦ Ρήγα, Ἰω. Γενναδίου	162
2. Ἡ Ἑλλάς πρὸς τὰ τέκνα της (ποίημα), Ρήγα Φεραίου	164
3. Θαλασσινὸ τραγοῦδι (ποίημα), Γ. Δροσίνη	187
4. Εὐάγγελος Ζάππας, Ἀθ. Κουρτίδου	189
5. Πατρίδα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	198
6. Ε. Ο. Ν.	204
7. Στ' ἀλώνια (ποίημα) Γ. Δροσίνη	213
8. Ἡ κατάρα τοῦ πεύκου (ποίημα), Ζαχ. Παπαντωνίου	227

V. Ἐκ τῆς βραβευθείσης συλλογῆς Ν. Δημητροκάλλη.

1. Οἱ φαλαγγίτες καὶ οἱ σκαπανεῖς τοῦ χωριοῦ μου	79
2. «Ἐυπρὸς γιὰ μιὰ Ἑλλάδα νέα	88
3. Ὁ ἀλήτης	117

VI. Ἐκ τῆς βραβευθείσης συλλογῆς Θ. Μακροπούλου.

(διὰ τὸ γυμνάσιον)

1. Ἐκαμα τὸ καθῆκον μου	107
-----------------------------------	-----

Ἡ εἰκονογράφησις τοῦ βιβλίου ἔγινεν ἀπὸ τὸν ζωγράφον κ. Γεώργιον
Αυδάκην.

0020655637

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

Ἀνάδοχος ἐκτυπώσεως : Ἐργοστάσιον Γραφικῶν Τεχνῶν Γερτρ. Σ. Χρήστου,
Γλάδοτατος 12 — Ἀθήναι.

Handwritten signature or initials in the center of the page.

